

SBÍRKA
SOUDNÍCH ROZHODNUTÍ A STANOVISEK

NEJVYŠŠÍHO SOUDU
ČESKÉ REPUBLIKY

7/2013

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech trestních

Lhůta	č. 51
Maření výkonu úředního rozhodnutí	č. 53
Násilí proti úřední osobě	č. 57
Odposlech a záznam telekomunikačního provozu	č. 54
Ochranné léčení	č. 56
Podmíněné odsouzení	č. 56
Podmíněné zastavení trestního stíhání	č. 55
Právo na obhajobu	č. 50
Přiměřená omezení a přiměřené povinnosti	č. 56
Řízení o odvolání	č. 52
Úřední osoba	č. 57
Vražda	č. 49
Vykonávací řízení	č. 54
Výkon trestu vyhoštění	č. 53

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Akciová společnost	č. 75
Exekuce	č. 70
Insolvence	č. 76
Insolvence	č. 77
Konkurs	č. 77
Náhrada škody	č. 75
Oddlužení	č. 77
Odporovatelnost	č. 69
Odpovědnost státu za škodu	č. 71
Odpovědnost státu za škodu	č. 72
Odstoupení od smlouvy	č. 73
Ochrana vlastnictví	č. 74
Postoupení pohledávky	č. 73
Promlčení	č. 70
Rozhodčí řízení	č. 68
Smlouva	č. 73
Statutární orgán	č. 75
Účastníci řízení	č. 71
Úpadek	č. 76
Úroky	č. 70
Úroky z prodlení	č. 70
Valná hromada	č. 75
Vlastnictví	č. 74
Změna závazku	č. 73

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH

K úmyslnému usmrcení jiného s rozmyslem podle ustanovení § 140 odst. 2 tr. zákoníku o trestném činu vraždy postačí, když pachatel zhodnotil jen zásadní okolnosti zamýšleného jednání jak z hledisek svědčících pro úmyslné usmrcení jiného, tak i proti němu, zvolil vhodné prostředky k jeho provedení a zvážil i rozhodné důsledky svého činu. Oproti spáchání tohoto trestného činu „po předchozím uvážení“ se nevyžaduje, aby pachatel předem zohlednil všechny rozhodující okolnosti provedení činu včetně zvolení místa a doby spáchání, použití zbraně či jiného prostředku vhodného pro usmrcení jiného s cílem, aby došlo k jeho úspěšnému provedení a co největšímu možnému vyloučení úspěšné obrany oběti apod.; tedy nevyžaduje se detailní uvážení činu samotného ani prvky jeho naplánování.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2013, sp. zn. 3 Tdo 193/2013)

Nejvyšší soud odmítl dovolání podané obviněným O. Š. proti rozsudku Vrchního soudu v Praze – soudu pro mládež ze dne 20. 9. 2012, sp. zn. 1 Tmo 18/2012, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 63 Tm 2/2012.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 21. 6. 2012, sp. zn. 63 Tm 2/2012, v trestní věci obviněných ml. G. B., O. Š. a M. Š. byl obviněný O. Š. uznán vinným pokusem podle § 21 odst. 1 trestního zákoníku (tj. zákona č. 40/2009 Sb., účinného od 1. 1. 2010 /dále jen „tr. zákoník“/) zločinu těžkého ublížení na zdraví 145 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku a dále přečinem výtržnictví podle 358 odst. 1 tr. zákoníku, jako spolupachatel podle § 23 tr. zákoníku, jichž se společně s obviněnými G. B. a M. Š. dopustili jednáním popsaným pod bodem ad I/ výroku o vině, a pod bodem II/ výroku „zločinem“ vraždy podle § 140 odst. 2, odst. 3 písm. i) tr. zákoníku, jehož se dopustil jednáním spočívajícím zkráceně v tom, že v přesně nezjištěné době kolem půlnoci dne 31. 12. 2011 v lesním porostu v P. 10 mezi ulicemi M. a H. v blízkosti železniční tratě, kde společně s obžalovanými ml. G. B. a M. Š. způsobem popsaným pod bodem ad I/ rozsudku zaútočil na dřevěnou chatku a zde se zdržující bezdomovce J. Ď. a B. M. poté, co poškozená B. M. v obavě o svůj život vyšla z chatky ven a dala se na útěk, hodil po ní kamenem, kterým ji zasáhl do hlavy; na to ji začal pronásledovat, přičemž poškozenou, která zakopla a upadla, dostihl v lesoparku přibližně 250 metrů od jejího příbytku, nejprve ji udeřil cihlou do hlavy, poté ji vyzval, aby si klekla, a následně ji kopl pravou nohou do obličeje, a když poško-

žená upadla na záda, začal jí skákat po hlavě a po těle, následně útok vystupňoval a počal ji bodat vystřelovacím nožem s dřevěnou rukojetí celkové délky 24 cm a délky čepele 11 cm do hlavy, trupu a končetin a způsobil jí mnohačetná, ve výroku o vině podrobně popsaná zranění, kdy vznik každého jednotlivého poranění, zejména tržných ran na hlavě a bodných ran v obličeji a na krku byl – i vzhledem k četnosti zasažení – spojen se značnou a neutuchající bolestivostí, přičemž bezprostřední příčinou usmrcení poškozené B. M. byl šok z nadměrných krevních ztrát při bodné ráně levé nadklíčkové krajiny, pronikající do levé podklíčkové tepny, mnohočetných bodných ranách hlavy, krku a trupu a mnohočetných tržně zhmožděných ranách na hlavě, přičemž smrt poškozené B. M. by nebylo možno vzhledem k řadě otevřených poraněních hlavy a trupu odvrátit ani včasnou vysoce odbornou lékařskou pomocí. Za to byl obviněný podle § 140 odst. 3 tr. zákoníku, za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku, odsouzen k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání sedmnácti a půl roku, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 3 tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou.

Obviněný O. Š. se po vyhlášení citovaného odsuzujícího rozsudku vzdal práva na odvolání (viz protokol o hlavním líčení na str. 829 spisu). Přesto následně odvolání proti tomuto rozsudku podal a Vrchní soud v Praze jako soud druhého stupně o něm rozhodl v rámci rozsudku ze dne 20. 9. 2012, sp. zn. 1 Tmo 18/2012, tak, že se podle § 253 odst. 1 tr. ř. zamítá. Věcně však přezkoumal odvolání matky obviněného R. Š., které zamítl jako nedůvodné výrokem podle § 256 tr. ř. Rozsudek soudu prvního stupně tak ohledně obviněného nabyl právní moci dne 20. 9. 2012 (§ 139 odst. 1 písm. b/, cc/ tr. ř.).

Proti shora citovanému rozhodnutí odvolacího soudu, konkrétně do výroku, jímž soud zamítl odvolání jeho matky R. Š., podal obviněný O. Š. následně dovolání, v němž uplatnil dovolací důvod uvedený v ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

V odůvodnění tohoto mimořádného opravného prostředku dovolatel setrval na své dosavadní obhajobě, podle níž jeho původním úmyslem bylo zbourat obydlí (dřevěnou chatku) bezdomovců J. Ď. a B. M., a to kvůli dlouhodobým problémům s bezdomovci, kteří v dané lokalitě dělali nepořádek v okolí popelnic, které vybírali, a v blízkosti svých příbytků spalovali plasty, když na místě museli dokonce opakovaně zasahovat hasiči. Samotné umístění chatky poškozených v uvedeném parku bylo protiprávním jednáním. Tvrzení svědka Ď. o tom, že měl být na daném místě trpěn vlastníkem pozemku, je třeba považovat za značně nevěrohodné, neboť si lze těžko představit vlastníka, kterému by nevalil nepořádek na jeho pozemku, či by dokonce takový způsob jeho využití podporoval. V této souvislosti dovolatel poukázal na fotodokumentaci založenou ve spise, z níž je patrné, jak místo, které mělo primárně sloužit k rekreaci a odpočinku obyvatel dané lokality, vypadalo. Dále dovolatel zmínil svou negativní osobní zkušenost s bezdomovci, konkrétně s „bývalým bezdomovcem“ a současným druhem jeho matky R. Š., kvůli kterému

ho vlastní matka v minulosti bodla nožem v reakci na to, že použil bez dovolení holící strojek jejího druha. Předsudky vůči bezdomovcům tak u něj měly pochopitelné a logické příčiny. K samotnému skutku pak uvedl, že situace na místě činu se vyvinula způsobem, který nepředpokládal, kdy vlivem náhlého uvolnění dlouhodobě městnaného afektu, dále akcelerovaného vlivem těžké opilosti v důsledku požití alkoholu, u něj došlo k afektivnímu jednání, které vyústilo v usmrcení poškozené B. M. Tento jeho stav konečně potvrdil i soudní znalec z oboru psychiatrie, který konstatoval snížení jeho ovládacích schopností, a to měrou podstatnou. Rozhodně tak nešlo (vyjma úmyslu zbourat chatku) o jednání plánovité či racionálně připravené. Dovolatel poukázal také na to, že se ke spáchání skutku přiznal a od počátku aktivně spolupracoval s orgány činnými v trestním řízení. Přesně popsal okolnosti incidentu, včetně místa, kde odhodil nůž. Spolupracoval i se soudními znalci. Jeho výpověď byla věrohodná. V průběhu řízení opakovaně vyjádřil lítost nad vykonaným jednáním a upřímný zájem na vlastní nápravě v rámci výkonu trestu. Pokud jde o disharmonický vývoj jeho osobnosti, má zato, že tento handicap má svůj původ v rodinném prostředí, zejména pak v chování vlastní matky, která do jisté míry zavdala příčinu vzniku jeho předpokladů vůči osobám bezdomovců, kdy sama s jedním z nich žije a upřednostňuje jej před vlastním dítětem. K této souvislosti mezi jednáním dovolatele a jeho tíživými rodinnými poměry, které si sám nezpůsobil, měl soud přihlídnout jako k polehčující okolnosti. Za další polehčující okolnost považuje dovolatel skutečnost, že čin spáchal ve věku blízkém věku mladistvých. Nemá v evidenci žádný přestupek či jiné dřívější protiprávní jednání. Dovolatel také poukázal na výpověď soudního znalce z oboru psychologie, který poměrně významným způsobem korigoval svůj původně odmítavý postoj v otázce jeho možné resocializace. Veškeré zmíněné polehčující okolnosti případu podle názoru dovolatele soudy obou stupňů nevzaly dostatečně v úvahu. Napadený rozsudek odvolacího soudu tak v tomto směru spočívá na nesprávném hmotně právním posouzení ve smyslu uplatněného odvolacího důvodu, neboť obecné zásady pro ukládání trestů lze považovat za součást trestního práva hmotného.

Protože má dovolatel zato, že v jeho „devatenácti letech a s přihlédnutím k jeho dosavadnímu řádnému životu, který před spácháním skutku vedl, je namístež umožnit mu dosažení nápravy i v rámci mírnějšího postihu, alternativně navrhl, aby Nejvyšší soud svým usnesením zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 9. 2012, sp. zn. 1 Tmo 18/2012, ve výroku o zamítnutí odvolání jeho matky R. Š. a přikázal mu, aby ve věci znovu jednal a rozhodl, nebo aby ve věci sám rozhodl tak, že mu uloží trest na dolní hranici trestní sazby daného trestného činu, případně trest mimořádně sníží i pod dolní hranici trestní sazby ve smyslu § 58 tr. zákoníku.

K podanému dovolání se v souladu s ustanovením § 265h odst. 2 tr. ř. vyjádřil státní zástupce činný u Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupce“), podle něhož není z jeho obsahu předně zcela jasné, zda dovolání

směřuje do výroku o vině „zločinem“ vraždy podle § 140 odst. 2, odst. 3 písm. i) tr. zákoníku nebo pouze do výroku o trestu. Argumentace obviněného, kterou prezentuje své jednání jako jednání afektivní a bez rozmyslu, by mohla nasvědčovat tomu, že napadá použitou právní kvalifikaci skutku pod bodem ad II/ výroku o vině z rozsudku soudu prvního stupně. Týká se ovšem pouze právní kvalifikace podle § 140 odst. 2 tr. zákoníku (usmrcení jiného s rozmyslem), když z hlediska aplikace ustanovení § 140 odst. 3 písm. i) tr. zákoníku (spáchání činu zvláště surovým nebo trýznivým způsobem) není rozhodné, zda šlo o vraždu prostou, spáchanou v afektu, nebo o vraždu premeditativní. Vzhledem k tomu, že v dovolání absentují jakékoli právní úvahy týkající se rozdílů znaků skutkových podstat podle § 140 odst. 1 tr. zákoníku a § 140 odst. 2 tr. zákoníku, a s přihlédnutím k obsahu dovolání dospěl státní zástupce k závěru, že směřuje pouze proti výroku o trestu. V návaznosti na tom pak zdůraznil, že s odkazem na důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. sice lze namítat vady některých hmotně právních posouzení týkajících se výroku o trestu, např. nesprávnou aplikaci ustanovení trestního zákoníku, která se týkají ukládání souhrnného nebo společného trestu, ovšem nikoli přílišnou přísnost trestu v důsledku nedostatečného zohlednění polehčujících okolností. Námitky stran přílišné přísnosti trestu, jde-li jinak o trest, jehož uložení zákon připouští a který byl vyměřen v rámci zákonné trestní sazby, nelze vznášet ani v rámci důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., který je jinak určen k nápravě vad týkajících se druhu a výměry trestu. Trest uložený dovolateli však takovou vadou netrpí.

Proto státní zástupce uzavřel své vyjádření tím, že dovolání obviněného O. Š. obsahuje pouze takové námitky, které deklarovanému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. obsahově neodpovídají. Navrhl, aby Nejvyšší soud České republiky podané dovolání podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř. odmítl, neboť bylo podáno z jiného důvodu, než je uveden v § 265b tr. ř., a aby v souladu s ustanovením § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. toto rozhodnutí učinil v neveřejném zasedání. S rozhodnutím věci v neveřejném zasedání vyjádřil souhlas i pro případ jiného než navrhovaného rozhodnutí (§ 265r odst. 1 písm. c/ tr. ř.).

Obviněný O. Š. je podle § 265d odst. 1 písm. b) tr. ř. osobou oprávněnou k podání dovolání pro nesprávnost výroku rozhodnutí soudu, který se ho bezprostředně dotýká. Dovolání bylo podáno v zákonné dvouměsíční dovolací lhůtě (§ 265e odst. 1 tr. ř.), prostřednictvím obhájce (§ 265d odst. 2, věta první, tr. ř.) a současně splňuje formální a obsahové náležitosti předpokládané v ustanovení § 265f odst. 1 tr. ř.

Nejvyšší soud České republiky (dále jen „Nejvyšší soud“) jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) dále zkoumal, zda v předmětné věci jsou splněny podmínky přípustnosti dovolání podle § 265a tr. ř. Shledal, že dovolání je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř., neboť napadá rozhodnutí soudu druhého stupně, kterým bylo pravomocně rozhodnuto ve věci samé, a směřuje proti

rozhodnutí, jímž byl zamítnut řádný opravný prostředek (odvolání) podaný ve prospěch obviněného osobou uvedenou v § 247 odst. 2 tr. ř. proti rozsudku uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) tr. ř., kterým byl obviněný uznán vinným a byl mu uložen trest.

Poněvadž dovolání lze podat jen z důvodů uvedených v ustanovení § 265b tr. ř., bylo dále zapotřebí posoudit, zda konkrétní důvody, o které obviněný dovolání opírá, lze podřadit pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., na který odkazuje.

Za relevantní námitku ve vztahu k právní kvalifikaci skutku podřaditelnou pod uplatněný dovolací důvod, byť ji dovolatel žádnými bližšími úvahami nerozvedl, lze mít jeho poukaz na skutečnost, že vyjma záměru zbourat obydlí poškozených nejednal plánovitě či po předchozím racionálním uvážení, nýbrž za stavu podstatného snížení svých ovládacích schopností v důsledku opilosti, prostého afektu a vlivem disharmonického vývoje osobnosti, jak konstatovali znalci z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie a psychologie. Tato argumentace je významná z hlediska správnosti právního posouzení jeho jednání mimo jiné podle odst. 2 § 140 tr. zákoníku, tzn. zda jiného (poškozenou B. M.) usmrtil s rozmyslem.

Nejvyšší soud nicméně tuto námitku považuje za zjevně neopodstatněnou.

V obecné rovině je třeba uvést, že rozmysl je kvalifikovaná forma úmyslu spočívající v tom, že pachatel si patřičně zváží své jednání a na základě takového subjektivního přístupu jiného úmyslně usmrtí. Nelze jej však zaměňovat s předchozím uvážením, jak činí dovolatel, kdy pachatel předem, tj. před provedením činu, zvažuje rozhodující okolnosti provedení činu, včetně zvolení místa a doby spáchání, použití zbraně či jiného prostředku vhodného pro usmrcení jiného s cílem, aby došlo k jeho úspěšnému provedení a co největšímu možnému vyloučení úspěšné obrany oběti apod.; tedy jinými slovy si čin naplánuje. Pokud jde o povahu rozmyslu, na rozdíl od naplnění pojmu „předchozího uvážení“ je spáchání trestného činu s rozmyslem především odlišením od jednání vyznačujícího se náhlým hnutím myslí, zejména afektu a podobných stavů, kdy sice může jít i o krátkou úvahu pachatele, ale nikoli o plánovitost, jež se vyžaduje při jednání „po předchozím uvážení“. Zatímco jedná-li pachatel s rozmyslem, znamená to, že si zvážil zásadní okolnosti zamýšleného jednání jak z hledisek svědčících pro úmyslné usmrcení jiného, tak i proti němu, zvolil vhodné prostředky k jeho provedení a zvážil i rozhodné důsledky svého činu. Rozmysl tedy představuje méně intenzivní stupeň racionální kontroly pachatele nad svým jednáním směřujícím k úmyslnému usmrcení jiného než předchozí uvážení. Zahrnuje podstatné prvky úmyslného usmrcení jiného, ale nevyžaduje detailní či podrobné uvážení činu samotného ani prvky jeho naplňování.

Výše uvedená teoretická východiska soudy při hmotně právním posouzení jednání dovolatele O. Š. popsáno pod bodem ad II/ výroku o vině z rozsud-

ku soudu prvního stupně neporušily. Skutkový stav věci, z něhož vycházely, lze stručně shrnout tak, že obviněný poté, co společně s obviněnými ml. G. B. a M. Š. nejprve zaútočili na chatku poškozených kameny, následně sám vnikl do chatky, kde oba poškozené fyzicky napadl tyčí z bílého kovu ve tvaru T o délce 47 cm úderem do hlavy a končetin, až poškozený J. Ď. upadl do bezvědomí a poškozená B. M. utrpěla poranění hlavy. Poškozená se přes zranění, v obavě o svůj život, pokusila utéci, na což obviněný reagoval tak, že ji zasáhl do hlavy kamenem, a když zůstala i nadále mobilní, začal ji pronásledovat. Dostihl ji asi 250 m od chatky, když zakopla a upadla na zem. Udeřil ji cihlou do hlavy a poté ji vyzval, aby si klekla, načež ji kopl pravou nohou do obličeje takovou razancí, až upadla na záda. Ani poté svého útoku nezanedbal a poškozené začal skákat po hlavě a po těle. Svůj útok, který si vyžádal určitý časový prostor, vystupňoval nakonec tím, že ji celkem 16x bodl vystřelovacím nožem o délce čepele 11 cm do hlavy, trupu a končetin. V důsledku bodné rány do oblasti levé nadklíčkové krajiny, pronikající do levé podklíčkové tepny, utrpěla poškozená šok z nadměrných krevních ztrát, který byl bezprostřední příčinou její smrti.

Takto zjištěné a v rozsudku soudu prvního stupně popsané okolnosti útoku obviněného na poškozenou pak plně právní kvalifikaci jeho jednání (skutku) jako zvláště závažného zločinu vraždy též podle ustanovení odst. 2 § 140 tr. zákoníku odůvodňují. Předně nelze pominout, že obviněný si doma, tj. předem připravil hlavní zbraň – výše uvedený nůž i železnou tyč. Po vykonání fyzického násilí uvnitř chatky se s výsledkem tohoto útoku nespokojil. Z místa činu prchající B. M. nejprve pronásledoval, a když se mu podařilo ji dostihnout a zastavit, brutálně ji napadl různými mechanismy fyzického násilí, jež vyvrcholilo opakovanými četnými bodnými ranami přineseným nožem (viz výrok o vině z rozsudku soudu prvního stupně). Odhodlání obviněného, s nímž na poškozenou – když se dostala do jeho moci – cíleně systematicky útočil až do jejího usmrcení, má nepochybně povahu rozmyslu ve smyslu ustanovení § 140 odst. 2 tr. zákoníku (viz výklad tohoto pojmu uvedený výše). Dovolatelem zdůrazňované snížení jeho ovládacích schopností v době činu přitom ve světle zjištěných a na sebe navazujících rozhodných skutkových okolností, které musel znát a tedy i jednat s jejich s vědomím, závěr o jeho rozmyslu nijak nevylučuje.

K námitce obviněného, že soudy obou stupňů dostatečně nezohlednily polehčující okolnosti a v důsledku toho mu byl uložen nepřiměřeně přísný trest odnětí svobody, Nejvyšší soud přiměřeně odkazuje na své usnesení ze dne 2. 9. 2002, sp. zn. 11 Tdo 530/2002, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 22/2003. Podle něj je možno námitky vůči druhu a výměře uloženého trestu – s výjimkou trestu odnětí svobody na doživotí – v dovolání jako mimořádném oprávněm prostředku úspěšně uplatnit jen v rámci zákonného důvodu uvedeného v ustanovení § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., tedy jen tehdy, jestliže byl obviněnému uložen druh trestu, který zákon nepřipouští, nebo trest

ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou zákonem na trestný čin, jímž byl uznán vinným. Jiná pochybení soudu spočívající v nesprávném druhu či výměře uloženého trestu, zejména nesprávné vyhodnocení kritérií uvedených v § 38, § 39, § 40, § 41 a § 42 tr. zákoníku a v důsledku toho uložení nepřiměřeně přísného nebo naopak mírného trestu, nelze v dovolání namítat prostřednictvím žádného dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 tr. ř. Za jiné nesprávné hmotně právní posouzení, na němž je založeno rozhodnutí ve smyslu důvodu dovolání uvedeného v ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., je možno, pokud jde o výrok o trestu, považovat jen jiné vady tohoto výroku záležející v porušení hmotného práva, než jsou otázky druhu a výměry trestu, jako je např. pochybení soudu v právním závěru o tom, zda měl či neměl být uložen souhrnný nebo úhrnný trest, popř. společný trest za pokračování v trestném činu apod. Takovou vadu však dovolatel napadeným rozhodnutím nevytkl.

Protože dovolání obviněného O. Š. bylo dílem podáno z jiného důvodu, než předpokládá ustanovení § 265b tr. ř., a v jeho – z hlediska důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. – relevantně uplatněné části jde o dovolání zjevně neopodstatněné, Nejvyšší soud je podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl. O odmítnutí dovolání rozhodl za podmínek § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. v neveřejném zasedání.

Účast advokáta při podání vysvětlení (§ 158 odst. 5, věta první, tr. ř.) se omezuje pouze na právní pomoc a jen v tomto rozsahu může advokát při podávání vysvětlení vystupovat. Nejde o činnost, která by byla srovnatelná s účastí obhájce obviněného, a proto advokát nemůže postupovat ani analogicky podle § 41 tr. ř., protože zákon výslovně omezuje jeho činnost na poskytnutí právní pomoci. Advokát tedy nemůže do průběhu podávání vysvětlení zasahovat např. kladením otázek osobě, která vysvětlení podává, nemůže požadovat účast na jiných úkonech ve věci, kterých se osoba podávající vysvětlení neúčastní. Naproti tomu je např. oprávněn v průběhu podávání vysvětlení uskutečnit poradu s touto osobou, navrhnout provedení důkazů, účastnit se rekognice, při níž má být poznána osoba, které poskytuje právní pomoc.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky
ze dne 16. 5. 2012, sp. zn. 5 Tdo 413/2012)

Nejvyšší soud k dovolání nejvyššího státního zástupce podaného v neprospěch obviněného V. Č. zrušil usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 5. 1. 2012, sp. zn. 10 To 2/2012, a usnesení Okresního soudu v Hradci Králové ze dne 7. 12. 2011, sp. zn. 3 T 207/2011, a Okresnímu soudu v Hradci Králové přikázal, aby věc obviněného V. Č. v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Usnesením Okresního soudu v Hradci Králové ze dne 7. 12. 2011, sp. zn. 3 T 207/2011, bylo podle § 314c odst. 1 písm. a) tr. ř. za použití § 188 odst. 1 písm. c) tr. ř. a § 172 odst. 1 písm. c) tr. ř. zastaveno trestní stíhání obviněného V. Č. pro skutek, ve kterém je spatřován přečin ublížení na zdraví podle § 146 odst. 1 trestního zákoníku (zák. č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů, dále jen „tr. zákoník“), spáchaný v jednočinném souběhu s přečinem výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku, spočívající v tom, že dne 6. 3. 2011 kolem 03:00 hod. v H. K., na P. n. před barem R. poté, co jako člen pořádkové služby vyvedl před bar poškozeného V. P. a ten se pokusil vrátit zpět do baru, udeřil jmenovaného pěstí do levé části obličeje tak silně, že poškozený v důsledku tohoto úderu upadl na zem, a způsobil mu tak zhmoždění měkkých tkání hlavy a obličeje, podvrtnutí krční páteře a uzavřenou zlomeninu vzdáleného konce vřetenní kosti vpravo bez posunu úlomků s dobou léčení v trvání nejméně tří měsíců.

Toto usnesení napadla státní zástupkyně Okresního státního zastupitelství v Hradci Králové stížností, kterou Krajský soud v Hradci Králové usnesením

ze dne 5. 1. 2012, sp. zn. 10 To 2/2012, podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. jako nedůvodnou zamítl.

Proti uvedenému usnesení stížnostního soudu ve spojení s usnesením Okresního soudu v Hradci Králové ze dne 7. 12. 2011, sp. zn. 3 T 207/2011, podal nejvyšší státní zástupce v neprospěch obviněného dovolání z důvodů uvedených v ustanovení § 265b odst. 1 písm. f) a l) tr. ř.

Nejvyšší státní zástupce v návaznosti na odůvodnění rozhodnutí soudů nižších stupňů kromě jiného namítl, že soudy nesprávně učinily závěr o procesním pochybení přípravného řízení, jež mělo spočívat ve zkrácení obhajovacích práv, kterého se měl policejní orgán dopustit tím, že neumožnil „obhájci“ obviněného účast u svědecké výpovědi poškozeného V. P., která předcházela rekognici „in natura“.

Nejvyšší soud – po zjištění, že dovolání je přípustné, bylo podáno v zákonné lhůtě a na místě, kde je lze učinit a bylo podáno osobou oprávněnou – posuzoval opodstatněnost jednotlivých dovolacích námitek a dospěl k závěru, že tyto námitky jsou opodstatněné.

Nejvyšší soud se též plně ztotožnil s výše citovanou dovolací námitkou nejvyššího státního zástupce, když předmětná rekognice byla realizována jako neodkladný úkon, neboť jejím provedením, a to i vzhledem k nezákonnosti předchozí rekognice podle fotografií, měla být zjištěna osoba, která se měla dopustit jednání, pro které je vedeno posuzované trestní řízení, a to ještě před zahájením trestního stíhání, kdy nelze hovořit ani o obviněném, ale ani o jeho obhájci. V době provádění rekognice „in natura“ byl V. Č. v postavení podezřelého, kdy mu náleželo pouze právo na pomoc advokáta podle § 158 odst. 4, věta první, tr. ř. v tehdejší znění (srov. dikci „Při podání vysvětlení má každý právo na právní pomoc advokáta.“). Účast advokáta se zde omezuje pouze na právní pomoc, a proto jen v tomto rozsahu může advokát při podávání vysvětlení vystupovat. Nejde o činnost, která by byla srovnatelná s účastí obhájce obviněného, a proto advokát nemůže postupovat ani analogicky podle § 41 tr. ř., protože zákon výslovně omezuje jeho činnost jen na právní pomoc. Advokát tedy nemůže do průběhu podávání vysvětlení zasahovat, např. kladením otázek osobě, která vysvětlení podává, ale nemůže ani požadovat účast na jiných úkonech ve věci, kterých se osoba podávající vysvětlení neúčastní, apod. Umožnil-li následně vyšetřovatel advokátovi účastnit se rekognice „in natura“, učinil tak zcela v souladu se zákonem, neboť na této rekognici se již V. Č. účastnil jako osoba, která má být poznána a jako taková např. musí být vyzvána, aby se zařadila na libovolné místo mezi ukazované osoby, a logicky jí proto s přihlédnutím k § 104b odst. 6 tr. ř. náleží per analogiam právo na právní pomoc advokáta ve smyslu § 158 odst. 5 tr. ř. (dříve podle § 158 odst. 4 tr. ř.). Z tohoto právního výkladu je třeba dovodit, že tím, že byla provedena rekognice předcházející výslech svědka V. P. bez přítomnosti advokáta, byl v krátké časové návaznosti, nedošlo k takovému

procesnímu pochybení, jenž by jen z tohoto důvodu mělo za následek nezákonnost či procesní neúčinnost rekognice in natura ze dne 27. 9. 2011, které se navíc obhájce obviněného zúčastnil. Vzhledem k tomu, jakož i s přihlédnutím k tomu, že této rekognice se zúčastnil i soudce JUDr. P. T., není skutečností, která by mohla zpochybnit její procesní použitelnost v rámci trestního řízení, ani účast L. K., která je pracovnící Policie České republiky.

Vzhledem k opodstatněnosti námitek obsažených v dovolání nejvyššího státního zástupce Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 5. 1. 2012, sp. zn. 10 To 2/2012, a usnesení Okresního soudu v Hradci Králové ze dne 7. 12. 2011, sp. zn. 3 T 207/2011. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. pak Okresnímu soudu v Hradci Králové přikázal, aby věc obviněného V. Č. v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

K zachování zákonné lhůty k podání stížnosti oprávněné osoby proti usnesení policejního orgánu postačí, pokud stížnost podaná proti tomuto usnesení a adresovaná příslušnému policejnímu orgánu byla včas doručena do datové schránky centrálního úložiště zřízeného na krajském ředitelství Policie České republiky, které je nadřízeným orgánem tohoto policejního orgánu, a to bez ohledu na skutečnost, zda a kdy byla následně dodána do datové schránky policejního útvaru, jehož orgán napadené usnesení vydal, nebo jestli mu byla doručena jiným způsobem.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 4. 2012, sp. zn. 4 Tz 34/2012)

Nejvyšší soud ke stížnosti pro porušení zákona zrušil v bodě I. usnesení náměstka okresního státního zástupce Plzeň – město ze dne 7. 11. 2011, č.j. 1 ZT 543/2011- 40, jakož i všechna další rozhodnutí na zrušenou část usnesení obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a Okresnímu státnímu zástupci Plzeň – město přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Usnesením náměstka okresního státního zástupce Plzeň – město ze dne 7. 11. 2011, č. j. 1 ZT 543/2011-40, byla v bodě I. podle § 148 odst. 1 písm. b) tr. ř. zamítnuta stížnost obviněného J. P. proti rozhodnutí policejního orgánu Policie ČR, Krajského ředitelství policie Plzeňského kraje, Městského ředitelství v Plzni, Služby kriminální policie a vyšetřování ze dne 23. 8. 2011, č.j.: KRPP – 6813 – 43/TČ – 2011 – 030572, jímž bylo zahájeno trestní stíhání jmenovaného obviněného pro skutky blíže vymezené ve výrokové části rozhodnutí policejního orgánu pod body 1) a 2), jenž jsou právně kvalifikovány jako přečin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. b), odst. 3 tr. zákoníku, protože byla podána opožděně.

Proti posledně citovanému usnesení podal ministr spravedlnosti podle § 266 odst. 1 tr. ř. stížnost pro porušení zákona ve prospěch obviněného J. P. (Je třeba zmínit, že pokud stěžovatel označil ve stížnosti pro porušení zákona napadené usnesení jako vydané náměstkem Okresního státního zastupitelství Plzeň – město, tedy shodně s tím, jak je to uvedeno ve vyhotovení vlastního usnesení, Nejvyšší soud to pokládal za písařskou chybu, neboť podle příslušných ustanovení zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů, se jedná o náměstka okresního státního zástupce Plzeň – město. Proto také ve svém rozhodnutí výhradně aplikoval toto funkční označení v souladu s výše zmíněným zákonem.). Stěžovatel v této souvislosti poukázal na odůvodnění napa-

deného usnesení, v němž je konstatováno, že obviněný J. P. převzal usnesení o zahájení trestního stíhání osobně dne 7. 9. 2011, jeho obhájci, ustanovenému opatřením soudu ze dne 19. 9. 2011, bylo usnesení doručeno poštou dne 7. 10. 2011. Lhůta pro podání stížnosti počala běžet u obhájce obviněného dnem 8. 10. 2011 a uplynula dne 10. 10. 2011. Stížnost však byla doručena příslušnému policejnímu orgánu do datové schránky až dne 11. 10. 2011. Otázka doručování prostřednictvím datové schránky vůči orgánu veřejné moci byla již řešena Nejvyšším správním soudem ve věci č.j. 9 Afs 28/2010, kde soud zaujal stanovisko, že podání prostřednictvím datové schránky vůči orgánu veřejné moci je doručeno až okamžikem dodání datové zprávy do schránky orgánu veřejné moci.

Stěžovatel dále citoval znění ustanovení § 2 odst. 6, § 60 odst. 4, § 63 odst. 1, § 143 odst. 1, § 148 odst. 1 písm. b) tr. ř., ustanovení § 46 odst. 1 zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a ustanovení § 18 odst. 1 zák. č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů, a konstatoval, že se těmito ustanoveními náměstek okresního státního zástupce Plzeň-město při projednávání stížnosti obviněného J. P. důsledně neřídil.

Podle jeho názoru pokud byla stížnost proti usnesení policejního orgánu o zahájení trestního stíhání J. P. dodána na centrální úložiště na Krajském ředitelství Policie Plzeňského kraje dne 10. 10. 2011 v 8.20 hodin, byla podána v zákonně lhůtě. Náměstek okresního státního zástupce Plzeň-město proto pochybil, pokud stížnost podanou obviněným proti usnesení policejního orgánu o zahájení trestního stíhání zamítl jako podanou opožděně. Argumentace rozhodnutím Nejvyššího správního soudu pod sp. zn. 9 Afs 28/2010, že podání prostřednictvím datové schránky vůči orgánu veřejné moci je doručeno až okamžikem dodání datové zprávy do schránky tohoto orgánu s tím, že provozovatel datových schránek nemá poštovní licenci, je podle stěžovatele nepřipadná a jde o nepřipustně zužující výklad ustanovení o doručování v trestním řízení. Takovýto výklad totiž znevýhodňuje způsob podání, v tomto konkrétním případě podání stížnosti, prostřednictvím datových schránek.

Jak je patrné z vyšetřovacího spisu (č. l. 18) a dozorového spisu státního zastupitelství (č. l. 51, 54, 55), obhájce obviněného P. Mgr. Ing. P. C. podal (vlozil) stížnost do datové schránky dne 10. 10. 2011 v 8.20 hodin, tedy ještě v třídní lhůtě pro podání stížnosti, rovněž v 8.20 hodin byla datová zpráva dodána do datové schránky (centrálního úložiště) a v 9.14 hodin byla doručena. Dále je z dozorového spisu patrné, že z centrálního úložiště byla datová zpráva přeposlána na útvar dne 10. 10. 2011 v 10.07 hodin. Obhájce obviněného tak vyvinul maximální snahu k tomu, aby byla stížnost proti rozhodnutí policejního orgánu podána v zákonem stanovené lhůtě, a skutečnost, že stížnost nebyla přeposlána vyšetřujícímu policejnímu orgánu včas, resp. nebyla podatelnou přijata, vytištěna a opatřena razítkem včas, nelze klást obviněnému k tíži.

Podle stěžovatele je výklad státního zástupce v příkrém rozporu jednak se zásadami uvedenými v Listině základních práv a svobod vyhlášené jako součást ústavního pořádku České republiky pod č. 2/1992 Sb., konkrétně článku 40 odst. 3, kde je uvedeno, že obviněný má právo, aby mu byl poskytnut čas a možnost k přípravě obhajoby a k tomu, aby se mohl hájit sám nebo prostřednictvím obhájce, a jednak i ustanovení § 60 odst. 4 tr. ř. týkající se doručování v trestním řízení. Na doručování v trestním řízení nemožno zcela aplikovat ustanovení o doručování podle soudního řádu správního, jak je řešeno v případě, jehož se týká rozhodnutí Nejvyššího správního soudu pod sp. zn. 9 Afs 28/2010. Ustanovení § 18 zákona č. 300/2008 Sb. neobsahuje úpravu, podle které by bylo možno posoudit okamžik doručení podání účastníka řízení vůči orgánu státu, proto je nutno použít obecná ustanovení o běhu lhůt určená trestním řádem, potažmo občanským soudním řádem, která však také přímo otázku okamžiku doručení neřeší. V zájmu zajištění nerušeného a mimo zákon neomezovaného výkonu práva obviněného je nutno na případ obviněného J. P. v jeho prospěch aplikovat výklad § 60 odst. 4 tr. ř. tak, že pokud byla stížnost vložena včas, ve lhůtě tří dnů, do datové schránky a byla adresována policejnímu orgánu, pak byla podána včas a nezáleží již na okamžiku doručení do datové schránky příjemce. Jiný výklad by mohl být v neprospěch obviněných, neboť z praxe jsou známy i případy, že samotný proces doručování do datových schránek může trvat dva i více dnů, což by mohlo vést k situaci, že by v některých případech v podstatě nemohl obviněný (nebo jeho obhájce) třídní lhůtu dodržet. Na tomto názoru nic nemění ani skutečnost, že informační systém datových schránek není orgánem, který má povinnost datové zprávy odesílané prostřednictvím datových schránek doručit, a je pouze technickým prostředkem, jehož využitím dochází k přenosu datové zprávy od odesílatele k příjemci.

Na tomto základě stěžovatel napadené usnesení hodnotí jako rozhodnutí, jímž byl porušen zákon v neprospěch obviněného J. P. Poukazuje též na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2003, sp. zn. 4 Tz 60/2003, a nález Ústavního soudu ze dne 3. 7. 2003, sp. zn. III. ÚS 511/02, a konstatuje, že podstatou předkládané stížnosti pro porušení zákona není polemika s důvodností zahájení trestního stíhání, nýbrž materiální odepření spravedlnosti, které nastalo v důsledku vadné aplikace ustanovení trestního řádu dozorujícím státním zástupcem. Obviněný byl nezákonným rozhodnutím zkrácen na svých procesních právech tím, že mu bylo odepřeno projednání včas podaného opravného prostředku. Napadené usnesení vykazuje materiální i formální aspekty právní moci. Je konečné a nezměnitelné v tom smyslu, že žádným jiným rozhodnutím již není možné vrátit trestní řízení do stadia bezprostředně předcházející vydání takového rozhodnutí, tj. do fáze prověřování. Stížnost pro porušení zákona je tak podle názoru ministra spravedlnosti přípustná a plně odůvodněná.

Navrhl proto, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že v bodě I. usnesení náměstka okresního státního zástupce Plzeň-město ze dne 7. 11. 2011,

sp. zn. 1 ZT 543/2011, byl v neprospěch obviněného J. P. porušen zákon v ustanoveních § 143 odst. 1 tr. ř. a § 148 odst. 1 písm. b) tr. ř. a v řízení předcházejícím též v ustanoveních § 2 odst. 6 tr. ř. k § 60 odst. 4 písm. a) tr. ř. Podle § 269 odst. 2 tr. ř. aby napadené usnesení v bodě I. zrušil a zrušil i všechna případná rozhodnutí na zrušenou část obsahově navazující, pozbyla-li zrušením svého podkladu. Dále pak aby postupoval podle § 270 odst. 1 tr. ř. a přikázal státnímu zástupci Okresního státního zastupitelství Plzeň – město, aby stížnost obviněného J. P. v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl o ní.

Nejvyšší soud nejprve poznamenává, že podaná stížnost pro porušení zákona nesměruje proti důvodnosti zahájení trestního stíhání obviněného J. P., tedy nepožaduje po Nejvyšším soudu, aby se zabýval věcnou stránkou daného případu. Žádá pouze, aby Nejvyšší soud posoudil, zda o opravném prostředku obviněného proti usnesení o zahájení trestního stíhání jeho osoby bylo přezkumným orgánem procesně správně rozhodnuto a zda tudíž ve svém důsledku bylo zachováno právo obviněného na obhajobu a spravedlivý proces. Takovou stížnost pro porušení zákona lze označit za přípustnou. Proto Nejvyšší soud podle § 267 odst. 3 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti nimž byla stížnost pro porušení zákona podána, v rozsahu a z důvodů v ní uvedených, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející, a dospěl k závěru, že zákon porušen byl.

V prvé řadě je třeba konstatovat, že výše uvedené usnesení policejního orgánu o zahájení trestního stíhání J. P. pro přečin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku a podle § 205 odst. 1 písm. b), odst. 3 tr. zákoníku bylo v samotném závěru opatřeno poučením, že je proti němu přípustná stížnost do tří dnů od doručení u policejního orgánu, který usnesení vydal.

Jak vyplývá ze spisu i podané stížnosti pro porušení zákona, lhůta k podání stížnosti započala svůj běh od dne pozdějšího oznámení (doručení) předmětného usnesení obhájci obviněného, k čemuž došlo dne 7. 10. 2011. Posledním dnem tří denní lhůty tak byl den 10. 10. 2011. V tento den v 08.20 hod. byla stížnost obviněného sepsaná obhájcem doručena do datové schránky Krajského ředitelství policie Plzeňského kraje. Pověřená osoba s právem k přístupu ke zprávě se přihlásila téhož dne (10. 10. 2011) v 09.14 hod., čímž byla zpráva pokládána za doručenou. Stejného dne ve 12.07 hod. došlo k vložení zprávy a k postoupení na útvar (označený číslem). Podle úředního záznamu Policie ČR Krajského ředitelství policie Plzeňského kraje, Městského ředitelství policie Plzeň, územního odboru služby kriminální policie a vyšetřování z 21. 11. 2011 byla předmětná stížnost nejprve doručena na centrální úložiště na krajském ředitelství a téhož dne, tedy 10. 10. 2011 ve 12.07 hod. byla přeposlána příslušnému útvaru, tedy na Městské ředitelství Policie ČR v Plzni, územní odbor služby kriminální policie a vyšetřování. Zde pak byla na podatelně stížnost vytištěna a předána vyšetřujícímu, k čemuž došlo dne 11. 10. 2011.

Je třeba konstatovat, že trestní řád se o doručování písemností prostřednictvím datové schránky zmiňuje obecně v ustanovení § 62 odst. 1, a to jen pro případ, kdy písemnost doručuje orgán činný v trestním řízení, přičemž v bližším odkazuje na zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů (dále jen zák. č. 300/2008 Sb.). V tomto zákoně upravuje podrobněji postup při doručování dokumentů prostřednictvím datové schránky ustanovení § 17, je-li odesílatelem orgán veřejné moci, což v přezkoumávané věci nebyl tento případ. Ustanovení § 18 cit. zákona sice též zakotvuje možnost provádění úkonů fyzických osob, podnikajících fyzických osob a právnických osob vůči orgánům veřejné moci prostřednictvím datové schránky, ale nestanoví, a to ani v jakémkoli jiném ustanovení, žádná pravidla pro určování okamžiku doručení dokumentu odesílaného takovouto osobou datovou schránkou orgánu veřejné moci. Jinými slovy řečeno, zákon č. 300/2008 Sb. neobsahuje úpravu, podle které by bylo možno jednoznačně posoudit, zda bylo podání (zde stížnost) strany trestního řízení doručeno policejnímu orgánu v zákonné lhůtě.

Je tudíž třeba přiměřeně aplikovat nejbližší odpovídající ustanovení trestního řádu upravující běh lhůt. Podle § 60 odst. 4 písm. b) tr. ř. je lhůta zachována též, jestliže podání bylo ve lhůtě učiněno u soudu nebo u státního zástupce, který má ve věci rozhodnout. Předmětné ustanovení se sice nezmiňuje o policejním orgánu a policejní orgán by o podané stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání nerozhodoval (kromě výjimečných případů při aplikaci autoremedury viz § 146 odst. 1 tr. ř.), ale analogie ve prospěch obviněného v trestním právu procesním je přípustná a navíc podání stížnosti u orgánu, proti jehož usnesení stížnost směřuje, ukládá stranám trestního řízení ustanovení § 143 odst. 1 tr. ř., čemuž také odpovídalo znění poučení, jímž bylo usnesení policejního orgánu opatřeno.

To pak znamená, že pokud stížnost obviněného sepsaná obhájcem byla doručena dne 10. 10. 2011 v dopoledních hodinách do datové schránky Policie ČR v Plzni, přičemž v důsledku technických a organizačních opatření byla primárně doručena na centrální úložiště na krajském ředitelství policie Plzeňského kraje, a nikoli přímo do datové schránky policejního útvaru, jehož orgán napadené usnesení vydal, lze přesto prohlásit, že taková stížnost byla podána v zákonné lhůtě.

Je totiž třeba souhlasit s názorem ministra spravedlnosti, že osoba podávající stížnost prostřednictvím datové schránky nemůže nikterak ovlivnit technické spojení s doručováním takového podání jednotlivým konkrétním útvarům a složkám Policie ČR v daném místě. Takové osobě tudíž nelze klást k tíži ani to, že v konkrétním případě byla předmětná stížnost z datové schránky na Městském ředitelství Policie ČR v Plzni, tedy u policejního orgánu, který napadené usnesení o zahájení trestního stíhání vydal, podatelnou převzata a vytištěna až dne 11. 10. 2011. Opačný výklad by způsobil nejistotu v tom, kdy je třeba takové podání prostřednictvím datové schránky odeslat, aby bylo adresátu – policejnímu orgá-

nu – včas doručeno a nepřipustně by stranu řízení omezoval v tom, že by zkracoval zákonem stanovenou lhůtu k podání opravného prostředku prostřednictvím datové schránky a zcela nelogicky by stranu řízení v poslední den lhůty nutil k podání ve formě poštovní zásilky adresované příslušnému policejnímu orgánu (viz § 60 odst. 4 písm. a/ tr. ř.).

Nelze tedy než prohlásit, že pokud je stížnost podána stranou řízení prostřednictvím datové schránky a je nejpozději posledního dne stanovené lhůty doručena do datové schránky policejního orgánu, proti jehož usnesení směřuje, nebo do datové schránky policejního útvaru, u něhož se takováto podání primárně soustřeďují a teprve následně přeposílají příslušným policejním orgánům či složkám, které jsou jejich skutečnými adresáty, je taková stížnost podána v zákonné lhůtě.

Na tomto místě je třeba poznamenat, že tento výklad není v rozporu s výkladem, jak jej učinil Nejvyšší správní soud ve svém usnesení ze dne 15. 7. 2010, sp. zn. 9 Afs 28/2010, kdy řešil problematiku včasnosti doručení podání (kasační stížnosti) do datové schránky krajského soudu.

Nejvyšší soud proto podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že pokud náměstek okresního státního zástupce Plzeň – město svým usnesením ze dne 7. 11. 2011 č.j. 1 ZT 543/2011 – 40 v jeho bodě I. zamítl stížnost obviněného J. P. proti usnesení policejního orgánu o zahájení trestního stíhání jako opožděně podanou, porušil v neprospěch obviněného zákon v ustanovení § 147 odst. 1 písm. b) tr. ř., neboť nesplnil řádně svoji přezkumnou povinnost ohledně předchozího řízení, a taktéž v ustanovení § 148 odst. 1 písm. b) tr. ř. Podle § 269 odst. 2 tr. ř. Nejvyšší soud napadené usnesení zrušil v bodě I, a to včetně všech dalších rozhodnutí na zrušenou část usnesení obsahově navazujících, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 270 odst. 1 tr. ř. pak věc přikázal okresnímu státnímu zástupci Plzeň – město, aby ji v potřebném rozsahu v intencích tohoto rozsudku Nejvyššího soudu znovu projednal a rozhodl.

Ustanovení § 260 tr. ř. je ve vztahu speciality k ustanovení § 259 odst. 1 tr. ř., protože upravuje výjimečný postup odvolacího soudu, jímž se věc vrací zpět až do stadia přípravného řízení. Odvolací soud může vrátit věc státnímu zástupci k došetření podle § 260 tr. ř. jen tehdy, když zjistí, že dosavadní řízení je zatíženo takovou procesní vadou, kterou nelze odstranit v řízení před soudem (např. neměl-li obviněný po celou dobu trestního řízení obhájce, ač ho podle zákona měl mít, nebo byla-li podána obžaloba pro jiný skutek, než pro který bylo zahájeno trestní stíhání).

Pro úvahu, zda po zrušení napadeného rozsudku odvolacím soudem je nutno postupovat podle § 259 odst. 1 tr. ř. a vrátit věc soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí nebo státnímu zástupci k došetření podle § 260 tr. ř., je podstatné zejména, jaké povahy a závažnosti je rozhodná procesní vada, a to z hlediska, zda tato vada je v řízení před soudem neodstranitelná, přičemž v návaznosti na toto základní procesní posouzení je třeba zvažovat, v jakém rozsahu je třeba řízení doplnit a které úkony je třeba provést k odstranění zjištěných procesních nedostatků. Státnímu zástupci může být věc vrácena pouze výjimečně, a to zejména tehdy, pokud odvolací soud zjistí, že věc je zatížena takovou procesní vadou nebo procesními vadami, že ani opakování hlavního líčení by zřejmě nemohlo vést k nápravě, a je proto žádoucí se věci zabývat znovu v přípravném řízení.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2012, sp. zn. 5 Tz 86/2012)

Nejvyšší soud ke stížnosti pro porušení zákona podané v neprospěch obviněného Ing. M. Č. vyslovil, že pravomocným usnesením Krajského soudu v Brně – pobočka ve Zlíně ze dne 29. 5. 2012, sp. zn. 6 To 250/2012, byl porušen zákon v ustanovení § 260 tr. ř. ve prospěch obviněného Ing. M. Č.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Okresního soudu ve Zlíně ze dne 28. 3. 2012, sp. zn. 31 T 238/2011, byl obviněný Ing. M. Č. uznán vinným přečinem zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 254 odst. 1, alinea 3, odst. 3 trestního zákoníku (zák. č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů, dále jen „tr. zákoník“), kterého se dopustil tím, že dne 4. 2. 2010 v H., okres K., ani později, jako jednatel tehdejší společnosti K., s. r. o., v souvislosti s převodem 100% obchodních podílů společnosti K., s. r. o., novému nabyvateli obchodních podílů J. T. D., občanu P. r., který však nebyl vážným zájemcem o podnikání, ale pouze tzv. bílým koněm, nepředal této osobě účetní knihy, zápisy a jiné doklady

sloužící k přehledu o stavu hospodaření a majetku společnosti a k jeho kontrole, v důsledku čehož ohrozil majetková práva živnostníka Ing. F. F., spočívající v podstatném snížení možnosti domáhat se splnění pohledávky jmenovaného vůči tehdejší společnosti K., s r. o., ve výši 1 126 124 Kč za dodávku svetrů.

Za tento přečin byl obviněný Ing. M. Č. odsouzen podle § 254 odst. 3 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání 14 (čtrnácti) měsíců. Podle § 81 odst. 1 tr. zákoníku a § 82 odst. 1 tr. zákoníku mu byl výkon trestu podmíněně odložen a zkušební doba mu byla stanovena na 3 (tři) roky. Podle § 82 odst. 2 tr. zákoníku mu byla uložena přiměřená povinnost nahradit podle svých sil škodu, kterou trestným činem způsobil. Podle § 73 odst. 1, 3 tr. zákoníku byl odsouzen k trestu zákazu činnosti spočívajícímu v zákazu výkonu funkce člena statutárních orgánů v obchodních společnostech a v družstvech v trvání 4 (čtyř) roků. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. byla obviněnému uložena povinnost nahradit poškozenému Ing. F. F. způsobenou škodu ve výši 1 126 124 Kč.

Krajský soud v Brně – pobočka ve Zlíně, který rozhodoval jako soud odvolací o odvolání obviněného Ing. M. Č., rozhodl usnesením ze dne 29. 5. 2012, sp. zn. 6 To 250/2012, tak, že za splnění podmínek uvedených v ustanovení § 263 odst. 1 písm. b) tr. ř. zrušil podle § 258 odst. 1 písm. a), b), c) tr. ř. napadený rozsudek Okresního soudu ve Zlíně ze dne 28. 3. 2012, sp. zn. 31 T 238/2011, a podle § 260 tr. ř. vrátil věc státnímu zástupci k došetření.

Toto usnesení nabylo právní moci dne 29. 5. 2012.

Proti tomuto pravomocnému usnesení podal podle § 266 odst. 1 tr. ř. v neprospěch obviněného Ing. M. Č. ministr spravedlnosti stížnost pro porušení zákona, konkrétně proti jeho výroku, jímž byla podle § 260 tr. ř. věc vrácena státnímu zástupci k došetření, a v jejím odůvodnění uvedl, že pokud odvolací soud považuje za nezákonný a v rozporu s trestním řádem provedený důkaz obsahem vysvětlení J. T. D. v řízení před soudem u hlavního líčení, nelze z takového tvrzení dovozovat, že neexistuje žádný důkaz, který by opravňoval učinit závěr, že je možné obviněného postavit před soud. Protokol o podání vysvětlení podle § 158 odst. 3, 5 tr. ř. (nyní podle § 158 odst. 3, 6 tr. ř.) je procesním úkonem, o který lze obžalobu opírat. V návaznosti na ustanovení § 158 odst. 3 písm. a), odst. 9, § 158a, § 160 odst. 4 a § 164 odst. 1 tr. ř. ministr spravedlnosti zkonstatoval, že je zřejmé, že v přípravném řízení nebyl zákonný důvod k tomu, aby byl J. T. D. vyslechnut v postavení svědka. Nelze proto státnímu zástupci vytýkat, že jeho výslech v takovém postavení nezajistil a obviněného postavil před soud mj. na základě podání vysvětlení této osoby. Pro úvahu, zda po zrušení napadeného rozsudku odvolacím soudem je nutno postupovat podle § 259 odst. 1 tr. ř. a vrátit věc soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí nebo státnímu zástupci k došetření podle § 260 tr. ř., je rozhodné, v jakém rozsahu je třeba řízení doplnit a které úkony provést k odstranění zjištěných procesních nedostatků. Státnímu zástupci bude věc vrácena zpravidla tehdy, když odvolací

soud zjistí, že věc je zatížena takovými procesními vadami, že ani opakování hlavního líčení by zřejmě nemohlo vést k nápravě, a je proto žádoucí věc projednat znovu v přípravném řízení. Neodstranitelnými procesními vadami v řízení před soudem ve smyslu § 260 tr. ř. jsou procesní vady, které nemůže odstranit soud prvního stupně vlastní procesní činností a jež jsou odstranitelné pouze v přípravném řízení (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 4. 2003, sp. zn. 4 Tz 21/2003). Obecně k možnostem nalézacího soudu ministr spravedlnosti připomněl ustanovení § 211 odst. 6 tr. ř. ve spojení s § 428 tr. ř. Pokud krajský soud po zrušení rozsudku nepostupoval podle § 259 odst. 1 tr. ř., když nezjistil podmínky pro postup podle § 211 odst. 6 tr. ř. a neuložil soudu prvního stupně takto postupovat a považuje za nutné vyslechnout J. T. D. jako svědka, nelze přisvědčit ani jeho tvrzení, že orgány přípravného řízení mají větší a operativnější možnost tento důkaz opatřit znovu. Postup při dožádání do ciziny podle § 426 a násl. tr. ř. je stejný pro státního zástupce i pro soud, zejména při možnosti přímého styku dožadujícího a dožádaného orgánu. Z výše uvedených skutečností lze dovodit, že podmínky pro užití citovaného ustanovení § 260 tr. ř. odvolacím soudem splněny nebyly. Pokud je přesto soud aplikoval, porušil zákon ve prospěch obviněného, navíc na úkor uplatnění zásady rychlosti trestního řízení (§ 2 odst. 4 tr. ř.).

V závěru podané stížnosti pro porušení zákona ministr spravedlnosti České republiky navrhl, aby Nejvyšší soud České republiky vyslovil podle § 268 odst. 2 tr. ř., že napadeným usnesením Krajského soudu v Brně – pobočka ve Zlíně ze dne 29. 5. 2012, č.j. 6 To 250/2012-215, byl porušen zákon ve prospěch obviněného v ustanovení § 260 tr. ř.

Obviněný Ing. M. Č. se vyjádřil k podané stížnosti pro porušení zákona prostřednictvím svého obhájce Mgr. M. V., přičemž uvedl následující. Podle názoru obhajoby je nesporné, že jediný důkaz, na němž nalézací soud založil svůj odsuzující rozsudek, tj. výpověď svědka T. D., byl proveden v rozporu s trestním řádem. Ministr spravedlnosti podle názoru obhajoby v podané stížnosti hodnotí postup odvolacího soudu izolovaně právě a jedinečně ve vztahu k provedení důkazu výpovědi svědka D. a jejím procesním okolnostem, aniž by bral v potaz další důvody, které vedly odvolací soud k tomu, že věc nebyla vrácena k novému projednání nalézacího soudu, ale podle § 260 tr. ř. státnímu zástupci k došetření. Z odůvodnění usnesení odvolacího soudu je zřejmé, že důvodem vrácení věci státnímu zástupci je vedle jistě větší procesní flexibility při opatření důkazu výpovědi svědka procesně použitelným, tedy zákonným způsobem, především to, že za stávajícího stavu věci má odvolací soud zásadní pochybnost, zda s ohledem na doposud provedené řízení jsou v této trestní věci vůbec naplněny základní znaky skutkové podstaty přečinu zkraslování údajů o stavu hospodaření a jmění, případně přečinu jiného. Odvolací soud samozřejmě v této fázi řízení z důvodu nezákonného opatření důkazu, který jediný měl svědčit o vině

obviněného, nemůže blíže předjímat své hodnocení tohoto důkazu, nicméně podotýká, že tento důkaz provedený v rozporu se zákonem je jediným usvědčujícím důkazem o vině obviněného. Z rozhodnutí odvolacího soudu lze dovodit, že doposud nebyly náležitě objasněny základní okolnosti pro závěr o tom, že je na místě postavit obviněného před soud. Obviněný je přesvědčen, že rozhodnutí státního zástupce o podání obžaloby či soudu o vině či nevině obviněného musí být založeno na řádném hodnocení všech důkazů, tj. důkazů svědčících v neprospěch, ale stejně tak i ve prospěch obviněného, nikoliv na subjektivních pocitech či víře o skutkovém ději. Procesní bezvadnost jejich opatření a provedení by přitom měla být naprostou samozřejmostí. Obviněný se domnívá, že v této trestní věci nebyl porušen zákon v jeho prospěch a stížnost pro porušení zákona podaná ministrem spravedlnosti v neprospěch obviněného není důvodná. Obviněný proto navrhl Nejvyššímu soudu, aby stížnost pro porušení zákona byla zamítnuta.

Nejvyšší soud České republiky (dále jen „Nejvyšší soud“) podle § 267 odst. 3 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost těch výroků napadeného rozhodnutí, proti nimž byla stížnost pro porušení zákona podána, v rozsahu a z důvodů v ní uvedených, jakož i řízení, napadenému rozhodnutí předcházející.

Nalézací soud v odůvodnění svého rozsudku uvádí, že J. T. D. byl vyslechnut cestou právní pomoci na základě žádosti Okresního státního zastupitelství ve Zlíně orgánem polské prokuratury. Protokol o jeho výslechu soud podle § 211 odst. 2 písm. a) tr. ř. v hlavním líčení přečetl, neboť jde o osobu nedosažitelnou pro její pobyt v cizině (srov. str. 6 rozsudku nalézacího soudu).

Odvolací soud poznamenal, že v řízení předcházejícím vydání napadeného rozsudku došlo k závažným procesním pochybením. Svědek J. T. D. (když v překladi jeho výslechu je jeho příjmení uvedeno jako D.) byl vyslechnut na základě dožádání v Polsku dne 23. 3. 2011. Usnesení o zahájení trestního stíhání však bylo obviněnému a jeho obhájci doručeno až 22. 8. 2011, tedy tento svědek byl vyslechnut ještě před zahájením trestního stíhání. Následně pak nalézací soud v hlavním líčení protokol o výslechu svědka D. bez souhlasu procesních stran přečetl podle ustanovení § 211 odst. 1 písm. a) tr. ř., když trestní řád takovéto ustanovení ani neobsahuje. Je nepochybné, že svědek D. byl vyslechnut ještě před zahájením trestního stíhání a poté, co bylo toto zahájeno, měl být jeho výslech zopakován, aby mohl být tento důkaz procesně použitelný. Z ustanovení § 158 odst. 9 tr. ř. zcela jednoznačně vyplývá, že pokud takovýto úkon, tedy výpověď svědka před zahájením trestního stíhání, nebyl zopakován, pak tento protokol lze číst u hlavního líčení toliko za podmínek podle § 211 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. b), c) tr. ř. a tyto podmínky samozřejmě u hlavního líčení naplněny nebyly. Tento důkaz byl tedy opatřen v rozporu se zákonem a je procesně nepoužitelný. Nalézací soud však právě na výpovědi svědka D. postavil svůj závěr o vině, když se jedná o stěžejní důkaz. Z těchto důvodů byl rozsudek nalézacího soudu ve smyslu ustanovení § 258 odst. 1 písm. a), b), c) tr. ř. zrušen

a věc byla podle § 260 odst. 1 tr. ř. vrácena až státnímu zástupci k došetření. Stalo se tak z toho důvodu, že pokud tento výsledek byl proveden způsobem odporujícím zákonu a nelze jej procesně použít, pak v podstatě neexistuje jediný důkaz, který by opravňoval úvahy o tom, že je možno obviněného postavit před soud. Podle odvolacího soudu je rovněž nepochybné, že orgány přípravného řízení mají větší a operativnější možnost tento důkaz vyslechnutím svědka D. opatřit znovu, než by měl tuto možnost soud prvního stupně. K vrácení věci státnímu zástupci k došetření však došlo především z toho důvodu, že doposud nebyly objasněny základní skutečnosti, které by opravňovaly učinit závěr, že je možno obviněného postavit před soud (srov. str. 2 - 3 odůvodnění usnesení odvolacího soudu).

Podle předloženého spisového materiálu bylo přípravné řízení zahájeno sepsáním záznamu o zahájení úkonů trestního řízení ze dne 11. 8. 2010 (č. l. 70 spisu). Žádost o právní pomoc spočívající ve výslechu J. T. D., občana P. r., adresovaná polské prokuratuře, byla vyhotovena dne 5. 10. 2010 (srov. č. l. 77 – 82 spisu). Svědek J. T. D. byl vyslechnut polskou stranou dne 23. 3. 2011 (srov. č. l. 83 – 85 spisu a český překlad na č. l. 89 – 91 spisu). Obviněnému Ing. M. Č. bylo sděleno obvinění usnesením o zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 tr. ř. ze dne 21. 7. 2011 (č. l. 144 spisu) doručeným obviněnému a jeho obhájci shodně dne 22. 8. 2011 (srov. č. l. 145 spisu). Podle protokolu o hlavním líčení konaném dne 28. 3. 2012 podle „§ 211 odst. 1 písm. a) tr. ř. přečetl samosoudce protokol J. T. D. č. l. 59 – 91 jeho český překlad (protokol v polštině je na č. l. 83 – 85)“.

Nejvyšší soud posoudil jak odůvodnění rozhodnutí soudů nižších stupňů, tak i předložený spisový materiál, a dospěl k následujícím zjištěním. Podle ustanovení § 260 tr. ř. nelze-li po zrušení rozsudku pokračovat v řízení před soudem pro neodstranitelné procesní vady a není-li důvod pro jiné rozhodnutí, odvolací soud vrátí věc státnímu zástupci k došetření. Ustanovení § 191 a § 264 odst. 2 tu platí obdobně. Ustanovení § 260 tr. ř. je ve vztahu speciality k ustanovení § 259 odst. 1 tr. ř., protože upravuje výjimečný postup odvolacího soudu, jímž se věc vrací zpět až do stadia přípravného řízení. Odvolací soud může vrátit věc státnímu zástupci k došetření podle § 260 tr. ř. jen tehdy, když zjistí, že dosavadní řízení je zatíženo takovou procesní vadou, kterou nelze odstranit v řízení před soudem (např. neměl-li obviněný po celou dobu trestního řízení obhájce, ač ho podle zákona měl mít, nebo byla-li podána obžaloba pro jiný skutek, než pro který bylo zahájeno trestní stíhání). Novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 265/2001 Sb. bylo původní znění tohoto ustanovení změněno, a to v souvislosti se zásadní změnou poměru a významu jednotlivých stadií trestního řízení, kdy přípravné řízení má pro příště funkci skutečně pouze přípravnou a pomocnou a těžiště řízení se přenáší před soud. To mimo jiné znamená výrazné omezení procesní činnosti orgánů činných v přípravném řízení, naopak řízení před soudem se

stává skutečným těžištěm řízení, v němž mají být za respektování všech základních zásad provedeny rozhodující důkazy v patřičné procesní formě, následně tyto náležitě vyhodnoceny a vyvozena z nich správná a úplná skutková zjištění a rozhodnuto především o vině či nevině obviněného. Pro úvahu, zda po zrušení napadeného rozsudku odvolacím soudem je nutno postupovat podle § 259 odst. 1 tr. ř. a vrátit věc soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí nebo státnímu zástupci k došetření podle § 260 tr. ř., je rozhodné zejména jaké povahy a závažnosti je rozhodná procesní vada, a to z hlediska, zda tato vada je v řízení před soudem neodstranitelná, přičemž v návaznosti na toto základní procesní posouzení je třeba zvažovat, v jakém rozsahu je třeba řízení doplnit a které úkony je třeba provést k odstranění zjištěných procesních nedostatků. Státnímu zástupci může být věc vrácena pouze výjimečně, a to zejména tehdy, pokud odvolací soud zjistí, že věc je zatížena takovou procesní vadou nebo procesními vadami, že ani opakování hlavního líčení by zřejmě nemohlo vést k nápravě, a je proto žádoucí věc projednat znovu v přípravném řízení. (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2009, sp. zn. 4 Tz 27/2009). V projednávané věci však odvolací soud pouze uložil zopakovat formou dožádání výslech svědka J. T. D. (srov. str. 3 usnesení odvolacího soudu). Především považuje Nejvyšší soud za nutné zdůraznit, že odvolací soud ponechal bez povšimnutí, že nalézací soud se ani nepokusil předvolat svědka J. T. D. (srov. č. l. 173 a 187 spisu). Pokud pak odvolací soud v napadaném usnesení konstatoval, že v hlavním líčení přečetl soud prvního stupně výpověď uvedeného svědka podle § 211 odst. 1 písm. a) tr. ř., jednalo se jistě o pochybení nalézacího soudu a nikoli o pochybení státního zástupce. Navíc šlo o zcela zjevnou chybu, když mělo jít správně o § 211 odst. 2 písm. b) tr. ř. (viz shora citované odůvodnění rozsudku nalézacího soudu), přičemž nedosažitelnost pro dlouhodobý pobyt v cizině by bylo možno konstatovat zásadně jen v případě, pokud by se svědek na předchozí předvolání z ciziny k výslechu nedostavil.

K dalšímu právnímu názoru odvolacího soudu, že s přihlédnutím k tomu, že byl svědek D. vyslechnut ještě před zahájením trestního stíhání, měl být poté, co bylo toto zahájeno, jeho výslech zopakován, aby mohl být v dalším řízení použitelný, je třeba uvést, že tento právní názor neodpovídá znění příslušných ustanovení trestního řádu. Podle § 158 tr. ř. mohou být prováděny důkazy ještě před zahájením trestního stíhání v rámci prověřování. Podle § 158 odst. 3 písm. a), odst. 5, 7 (nyní odst. 6, 8) tr. ř. je možno od fyzické osoby požadovat vysvětlení, o kterém se sepíše úřední záznam, nebo za podmínek § 158 odst. 8 (nyní 9) tr. ř. je možno takovou osobu vyslechnout do protokolu jako svědka. Postup při výslechu svědků ve vyšetřování po zahájení trestního stíhání upravuje ustanovení § 164 tr. ř. V tomto ustanovení se mimo jiné výslovně uvádí, že úkony, které byly provedeny před zahájením trestního stíhání, nemusí policejní orgán opakovat, byly-li provedeny způsobem odpovídajícím ustanovením tohoto zákona (srov.

§ 164 odst. 2 tr. ř.). Podle § 164 odst. 4 tr. ř. jestliže byly před zahájením trestního stíhání provedeny výslechy svědků podle § 158 odst. 8 (nyní odst. 9) tr. ř. a lze-li takový úkon opakovat, policejní orgán jej na návrh obviněného buď provede znovu a obviněnému nebo obhájci umožní, aby se takového úkonu účastnil, nebo jej poučí o právu domáhat se osobního výsledku takového svědka v řízení před soudem. Z těchto ustanovení tedy nevyplývá bez dalšího povinnost vždy úkony po zahájení trestního stíhání opakovat, a to ani, jde-li o výslech svědka, neboť se provádí znovu jen k návrhu obviněného, přičemž i v takovém případě je možno obviněného poučit o právu domáhat se osobního výsledku takového svědka v řízení před soudem.

Navíc je třeba konstatovat, jak již nastínil ministr spravedlnosti, že je možno podle ustanovení § 211 odst. 6 tr. ř. se souhlasem státního zástupce a obžalovaného v hlavním líčení číst i úřední záznamy o vysvětlení osob a o provedení dalších úkonů (§ 158 odst. 3 a 5 tr. ř.). S tímto ustanovením se odvolací soud také v napadeném usnesení vůbec nevypořádal. Pokud pak odvolací soud uvedl, že orgány přípravného řízení mají větší a operativnější možnost tento důkaz vyslechnutím svědka D. opatřit znovu, než by měl tuto možnost soud prvního stupně, považuje Nejvyšší soud za potřebné zdůraznit, že podle § 428 tr. ř. doručení či důkazy provedené na žádost orgánu České republiky orgánem cizího státu jsou účinné, pokud byly provedeny v souladu s právním řádem dožádaného státu nebo pokud byly provedeny v souladu s právním řádem České republiky. Nadto postup při dožádání do ciziny podle § 426 a násl. tr. ř. je stejný jak pro státního zástupce, tak i pro soud. V následném řízení je pak možno, nestanoví-li vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, jinak (srov. § 375 odst. 1 tr. ř.), postupovat podle § 429 tr. ř. Nejvyšší soud tak uzavírá, že s přihlédnutím k tomu, co byla shora v podrobnostech uvedeno, provedení důkazu výsledkem svědka J. T. D., příp. provedení dožádání o jeho výslech podle § 426 a násl. tr. ř. do P. r., nemá povahu neodstranitelné procesní vady předpokládané ustanovením § 260 tr. ř., jako podmínky pro vrácení věci státnímu zástupci k došetření a dokonce ani nepředstavuje rozsáhlé dokazování. Nejvyšší soud tak již jen nad rámec uvedeného podotýká, že vyvstane-li v řízení potřeba provést další důkazy, nemají v řízení před soudem zásadně takové nedostatky ve skutkových zjištěních charakter neodstranitelných procesních vad, které jediné opravňují odvolací soud k vrácení věci státnímu zástupci k došetření podle § 260 tr. ř. S ohledem na to, že nebyly shledány podmínky pro vrácení věci z odvolacího řízení státnímu zástupce k došetření, přičemž v přípravném řízení nebyly shledány takové vady, které by měly za následek, že by vůbec nebylo možno přihlížet při rozhodování odvolacího soudu k opatřenému vysvětlení J. T. D. (srov. č. I. 83 – 85 a 89 – 92 ve spojení s č. I. 77 – 82 spisu), nebyla Nejvyšším soudem shledána ani správnou úvaha odvolacího soudu, že doposud nebyly objasněny základní skutečnosti, které by opravňovaly učinit závěr, že je možno obviněného

postavit před soud, o kterou se ve svém vyjádření k stížnosti pro porušení zákona ze dne 4. 12. 2012 opírá obviněný Ing. M. Č. Za takové situace odvolací soud měl postupovat podle § 259 odst. 1 tr. ř., neboť pro takový postup byly splněny zákonné podmínky, anebo měl ve věci rozhodnout ve veřejném zasedání podle § 259 odst. 3 tr. ř., a to po předchozím doplnění dokazování ve smyslu § 263 odst. 6, 7 tr. ř. (srov. i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 10. 2002, sp. zn. 4 Tz 61/2002).

Ze všech těchto důvodů je třeba přisvědčit názoru ministra spravedlnosti uvedenému ve stížnosti pro porušení zákona, že postupem odvolacího soudu byl porušen zákon v ustanovení § 260 tr. ř. ve prospěch obviněného Ing. M. Č., neboť tímto rozhodnutím byla věc vrácena ze stadia odvolacího řízení do stadia přípravného řízení, přičemž z hlediska postupu trestního řízení je stadium přípravného řízení pro obviněného příznivější, než kdyby ve věci konal řízení soud. Ve fázi přípravného řízení je totiž otevřeno, zda státní zástupce znovu podá obžalobu proti obviněnému, a proto není jisté, zda obviněný bude vůbec znovu před soud postaven.

Nejvyšší soud proto podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že usnesením Krajského soudu v Brně – pobočka ve Zlíně ze dne 29. 5. 2012, sp. zn. 6 To 250/2012, byl porušen zákon v ustanovení § 260 tr. ř. ve prospěch obviněného Ing. M. Č. Vzhledem k tomu, že k porušení zákona došlo ve prospěch obviněného, Nejvyšší soud se ve smyslu § 268 odst. 2 a 269 tr. ř. omezil pouze na tzv. akademický výrok, kterým vyslovil porušení zákona, aniž by napadené usnesení zrušil a dále postupoval podle § 270 a násl. tr. ř. Tímto postupem Nejvyšší soud nepředjímá, jak bude v dalším řízení soud prvního stupně v případě podání nové obžaloby státním zástupcem postupovat, zejména jak bude provádět a hodnotit důkazy v eventuálním novém hlavním líčení (srov. § 2 odst. 5, 6, § 89 a násl. a § 207 a násl. tr. ř.).

I. Pokud byly pachateli uloženy dva a více trestů vyhoštění na dobu určitou (§ 80 odst. 2 tr. zákoníku), vykonávají se postupně, tzn. s výkonem každého z nich se započne až poté, co byl ukončen výkon předchozího trestu vyhoštění.

II. Jestliže odsouzený v průběhu výkonu trestu vyhoštění neoprávněně pobývá na území České republiky, tak doba, po kterou máří výkon tohoto trestu, a tedy se dopouští trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 písm. b) tr. zákoníku, se mu započítává do doby jeho výkonu (srov. stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2011, sp. zn. Tpjn 304/2010, uveřejněné pod č. 20/2011-III. Sb. rozh. tr.).

Do doby výkonu trestu vyhoštění se naopak nezapočítává doba výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody, který byl odsouzenému uložen za tento trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání, popř. i za jiný trestný čin, ani doba předchozího výkonu vazby.

(Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu
ze dne 5. 6. 2013, sp. zn. Tpjn 300/2013)

O d ů v o d n ě n í :

Předseda trestního kolegia Nejvyššího soudu podle § 21 odst. 1 zák. č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, a čl. 14 odst. 1 písm. f) Jednacího řádu Nejvyššího soudu navrhl, aby trestní kolegium Nejvyššího soudu zaujalo stanovisko k výše uvedeným otázkám.

Tento návrh učinil předseda trestního kolegia na základě podnětu ředitelství Služby cizinecké policie Policie České republiky ze dne 21. 9. 2012 a na základě doporučení evidenčního senátu Nejvyššího soudu ze dne 17. 10. 2012.

Z předloženého podnětu, resp. z dokumentů k němu přiložených vyplývá, že jde o problematiku, ve které postupují soudy České republiky při svém rozhodování nejednotně. Přitom dosavadní rozhodnutí Nejvyššího soudu, jež byla vydána k výkonu trestu vyhoštění, také neskýtají odpovědi na všechny výše uvedené otázky, stejně jako stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu uveřejněné pod č. 20/2011 Sb. rozh. tr.

Trestní kolegium Nejvyššího soudu před zaujetím stanoviska vyžádalo podle § 21 odst. 3 zák. č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, vyjádření od Ministerstva spravedlnosti České republiky, Ministerstva vnitra České republiky, Nejvyššího státního zastupitelství, předsedů vrchních a krajských soudů, právnických fakult v Praze, v Brně, v Plzni a v Olomouci, Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, Ústavu státu a práva Akademie věd České republiky a České advokátní komory.

Z oslovených orgánů a institucí se vyjádřily Nejvyšší státní zastupitelství, Krajský soud v Ostravě a Institut pro kriminologii a sociální prevenci a shodně se přiklonily k návrhu stanoviska, které v obou právních větvích pokládají za věcně správné.

Poté, po zvážení výše citovaných vyjádření a v nich uvedených argumentů, zaujalo trestní kolegium Nejvyššího soudu shora uvedené stanovisko.

Trest vyhoštění je jedním z druhů trestů uvedených v § 52 odst. 1 tr. zákoníku. Účelem tohoto trestu je zabránit pachateli v páchání trestné činnosti na území republiky, pokud z jeho strany hrozí nebezpečí lidem, majetku nebo jinému obecnému zájmu. Jeho podstata spočívá v odnětí práva cizince k dalšímu pobytu na území České republiky, pokud takové právo měl, jakož i ve znemožnění opětovného legálního vstupu na území České republiky.

Trest vyhoštění lze uložit za splnění následujících předpokladů (§ 80 odst. 1 tr. zákoníku):

- pachatel není občanem České republiky,
- uložení vyžaduje bezpečnost lidí, majetku nebo jiný obecný zájem.

Možnost jeho uložení je dále podmíněna neexistencí zákonných překážek uvedených v § 80 odst. 3 tr. zákoníku.

Vyhoštění lze uložit jako samostatný trest nebo vedle jiného trestu. Jako samostatný trest pak může být uloženo, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti trestného činu a osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba.

Právní úprava rozlišuje dva druhy trestu vyhoštění, a to na dobu určitou ve výměře od jednoho roku do deseti let a na dobu neurčitou. O jednom z těchto druhů trestů, jakož i o konkrétní výměře trestu vyhoštění v případě jeho časově určitého druhu, rozhodne soud s přihlédnutím k povaze a závažnosti trestného činu, možností nápravy a poměrům pachatele a k stupni ohrožení bezpečnosti lidí, majetku nebo jiného obecného zájmu; § 80 odst. 2 tr. zákoníku.

Ani trestní zákoník, ani trestní řád neupravují otázku, zda v případech, kdy odsouzený má vykonávat dva a více uložených trestů vyhoštění, se uložené tresty vyhoštění vykonávají souběžně nebo zda se s výkonem každého dalšího trestu vyhoštění započne až poté, co byl vykonán trest vyhoštění, jehož výkon započal dříve, tj. postupně. Uvedená otázka je přitom významná zejména u časově určité formy trestu vyhoštění. Při jejím posuzování je třeba vyjít z výše uvedeného účelu trestu vyhoštění a jeho podstaty. Není přitom žádný důvod, aby se postupně uložené tresty vyhoštění na dobu určitou vykonávaly souběžně. Naopak souběžný výkon by byl v rozporu s účelem a podstatou trestu vyhoštění. Pokud např. je odsouzenému uložen trest vyhoštění na dobu pěti let a následně za jinou trestnou činnost další trest vyhoštění na dobu dvou let, nemá smysl, aby kratší z obou trestů vyhoštění byl odpykán v rámci pětiletého výkonu předchozího trestu, neboť tím by se vytrácel ochranný účel trestu. Pokud soud rozhodl o uložení dalšího časově určitého trestu vyhoštění, měl bezesporu za to, že je

nezbytné zabránit odsouzenému, aby pobýval, resp. opětovně vstoupil na území České republiky ještě po delší dobu, než byla stanovena v předchozím odsuzujícím rozsudku. Za situace, kdy by pozdější trest vyhoštění byl at již zcela nebo zčásti fakticky absorbován výkonem trestu předchozího, by tento další trest vyhoštění pozbyl smyslu.

Princip postupného výkonu trestů téhož druhu se uplatňuje i u ostatních trestů s časovým omezením – odnětí svobody, zákaz činnosti téhož druhu, domácí vězení, zákaz pobytu. Pokud je pachateli např. postupně uloženo několik trestů nepodmíněného odnětí svobody v určité výměře, jejich výkon na sebe navazuje. Z hlediska výkonu trestu se postupně uložené a dosud zcela nevykonané tresty odnětí svobody sice považují za trest jediný (§ 77 zákona o výkonu trestu odnětí svobody), uvedené má však význam pro rozhodování např. o společném způsobu výkonu takových trestů, pro přecházení odsouzených, pro řízení o podmíněném propuštění, popř. pro zacházení s odsouzenými.* Rozhodně to však neznamená, že by postupně uložené tresty odnětí svobody byly vykonávány souběžně. Jiný přístup by popřel smysl opakovaného ukládání trestů odnětí svobody. Pokud by pachateli byl např. uložen trest odnětí svobody ve výměře pěti let a následně za jinou trestnou činnost trest odnětí svobody ve výměře dvou let, při souběžném výkonu trestu by byl pachatel propuštěn již po pěti letech, v nichž by byl absorbován i později uložený dvouletý trest.

Trestní předpisy neřeší výslovně ani otázku, zda se již započatý výkon trestu vyhoštění přerušuje, resp. staví v případě, že je odsouzený ve vazbě či ve výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody, jenž mu byl uložen za trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 písm. b) tr. zákoníku, spočívajícího v tom, že se v průběhu výkonu trestu vyhoštění zdržoval na území České republiky, popř. i za jiný jeho trestný čin.

Pokud se odsouzený v průběhu výkonu trestu vyhoštění vrátí na území České republiky, dopouští se trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 písm. b) tr. zákoníku. Doba, po kterou se v průběhu výkonu trestu vyhoštění zdržuje na území České republiky, být tím maří jeho výkon, se započítává do doby výkonu trestu vyhoštění – viz právní věta III. stanoviska trestního kolegia Nejvyššího soudu uveřejněného pod č. 20/2011 Sb. rozh. tr.

Je-li odsouzený v takovém případě omezen na osobní svobodě vzetím do vazby, pobývá na území České republiky nedobrovolně (nuceně) a proto nemůže nadále úmyslně mařit výkon trestu vyhoštění a nemůže tímto způsobem nadále vykonávat uložený trest vyhoštění. Vzetím do vazby tedy končí jak páčání trestné činnosti spočívající v maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání, tak doba vykonávání trestu vyhoštění, a tedy i započitatelnost doby neoprávněného

* Viz názory v odborné literatuře, např. Kalvodová, V.: Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012, s. 212, Šámal, P., a kol.: Trestní řád. Komentář. II. díl. 6. vydání. Praha: C.H. Beck, 2008, s. 2430.

pobytu na území České republiky do doby výkonu trestu vyhoštění. Doba výkonu vazby se do doby výkonu trestu vyhoštění nezapočítává, neboť nucený pobyt odsouzeného na území České republiky jeho vzetím do vazby totiž znemožňuje i samotný výkon trestu vyhoštění, jehož podstatou a smyslem je, že se odsouzený zdržuje mimo území České republiky.

Je třeba připomenout, že otázku započítávání doby výkonu vazby do doby výkonu trestu řeší judikatura ve vztahu k výkonu trestu zákazu činnosti. Podle rozhodnutí Nejvyššího soudu uveřejněného pod č. 12/2000 Sb. rozh. tr., skutečnost, že pachatel (odsouzený) byl v průběhu výkonu trestu zákazu činnosti vzat do vazby, nestaví výkon trestu zákazu činnosti. Uvedené řešení však není pro případ výkonu trestu vyhoštění přiléhavým, a to právě vzhledem k výše uvedené specifické podstatě a smyslu vyhoštění. Kromě toho, na rozdíl od trestu vyhoštění, ve vztahu k trestu zákazu činnosti je otázka jeho stavení upravena výslovně, a to jen pokud jde o dobu výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody, která se podle § 74 odst. 1 tr. zákoníku do doby výkonu trestu zákazu činnosti nezapočítává. Jiné skutečnosti proto nestaví výkon trestu zákazu činnosti.*

Z důvodu nuceného pobytu odsouzeného na území České republiky, který znemožňuje výkon trestu vyhoštění, se do doby výkonu trestu vyhoštění stejně tak nezapočítává ani doba výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody, který byl odsouzenému uložen za trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 písm. b) tr. zákoníku, spočívajícího v tom, že se v průběhu výkonu trestu vyhoštění zdržoval na území České republiky, popř. i za jiný jeho trestný čin. Uvedenému závěru pak nasvědčují i již zmíněná ustanovení § 74 odst. 1 tr. zákoníku a § 75 odst. 1 tr. zákoníku, která řeší uvedenou otázku ve vztahu k výkonu trestu zákazu činnosti a zákazu pobytu. Podle těchto ustanovení se do doby výkonu trestu zákazu činnosti, resp. do doby výkonu trestu zákazu pobytu nezapočítává doba výkonu trestu odnětí svobody.

Po ukončení výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody uloženého za trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 písm. b) tr. zákoníku, popř. i za jiný trestný čin, pokračuje u odsouzeného výkon původně uloženého trestu vyhoštění okamžikem opuštění území České republiky, přičemž se do doby výkonu trestu vyhoštění započítává doba, po kterou byl odsouzený ve vyhošťovací vazbě – viz II. právní věta již citovaného stanoviska trestního kolegia Nejvyššího soudu publikovaného pod č. 20/2011 Sb. rozh. tr. Pokud byl odsouzenému za trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 písm. b) tr. zákoníku, popř. i za jiný trestný čin uložen kromě trestu odnětí svobody i další časově určitý trest vyhoštění, jeho výkon započne až po skončení výkonu předchozího, resp. předchozích trestů vyhoštění (viz právní názor v bodě I. tohoto stanoviska).

* Obdobně v literatuře Šámal, P a kol.: Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck. 2012, s. 948.

Podle § 88 odst. 1, 2 tr. ř. lze výjimečně nařídit a provést odposlech a záznam telekomunikačního provozu i ve vykonávacím řízení v souvislosti s pátráním po odsouzených, kteří mají nastoupit výkon trestu odnětí svobody uložený za některý z trestných činů uvedených v § 88 odst. 1 tr. ř. To je ovšem přípustné jen za předpokladu, že zjištění pobytu odsouzeného a jeho dodání do výkonu trestu odnětí svobody není možno dosáhnout jinak nebo že by to bylo jinak podstatně ztížené.

Zákonnost příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu lze i v tomto případě přezkoumat postupem za analogického užití ustanovení § 88 odst. 8, 9 a § 314l až § 314n tr. ř.

(Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu
ze dne 5. 6. 2013, sp. zn. Tpjn 304/2012)

O d ů v o d n ě n í :

Předseda trestního kolegia Nejvyššího soudu zjistil zejména z vyžádaných zpráv od předsedů, resp. místopředsedů krajských soudů a Městského soudu v Praze, že není zcela jednotná praxe soudů v otázce, zda lze povolit provedení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu podle § 88 odst. 1, 2 tr. ř. ve vykonávacím trestním řízení, v němž se provádí pátrání po odsouzených osobách, které mají nastoupit výkon trestu odnětí svobody, pokud byly odsouzeny za trestný čin uvedený v § 88 odst. 1 tr. ř. Stejný poznatek byl již předtím učiněn na instrukčně metodickém zaměstnání odboru pátrání Služby kriminální policie a vyšetřování Policie České republiky. Vzhledem k tomu předseda trestního kolegia Nejvyššího soudu dospěl k závěru, že soudní praxe skutečně vyžaduje sjednocení postupu při řešení uvedené problematiky, proto podle § 21 odst. 1 zákona o soudech a soudcích a podle čl. 13 písm. e) jednacího řádu Nejvyššího soudu navrhl trestnímu kolegiu Nejvyššího soudu, aby v zájmu jednotného rozhodování soudů zaujalo stanovisko k rozhodovací činnosti soudů ve shora formulované otázce.

Trestní kolegium Nejvyššího soudu si před zaujetím stanoviska vyžádalo k jeho návrhu podle § 21 odst. 3 zákona o soudech a soudcích vyjádření od ministra spravedlnosti, ministra vnitra, nejvyššího státního zástupce, předsedů vrchních soudů, dále od kateder trestního práva právnických fakult univerzit v Praze, v Brně, v Plzni a v Olomouci, od Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, Ústavu státu a práva Akademie věd České republiky a České advokátní komory.

Za tím účelem jim byl zaslán zpracovaný návrh stanoviska s následující právní větou: „Podle § 88 odst. 1, 2 tr. ř. lze nařídit a provést odposlech a záznam

telekomunikačního provozu i ve vykonávacím řízení v souvislosti s pátráním po odsouzených, kteří mají nastoupit výkon trestu odnětí svobody uložený za některý z trestných činů uvedených v § 88 odst. 1 tr. ř.“

Ze zmíněných připomínkových míst se k tomuto návrhu vyjádřily jen Vrchní soud v Praze, Krajský soud v Praze, Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze a Ministerstvo spravedlnosti. Kromě Ministerstva spravedlnosti, které souhlasí s návrhem stanoviska, ostatní tři jmenovaná připomínková místa nesouhlasí s právním názorem zde zaujatým a nedoporučují přijetí stanoviska v této podobě. Nejobsáhlejší podobu mají připomínky Vrchního soudu v Praze a v podstatě zahrnují i ty argumenty, jimiž odůvodnily svůj nesouhlas Krajský soud v Praze a Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze.

Podle názoru Vrchního soudu v Praze (dále jen „vrchní soud“) návrh stanoviska nepřipustně rozšiřuje možnost zásahu do ústavně chráněných práv zejména osob, které se nijak nepodílejí na trestním řízení, a z tohoto hlediska je třeba uvedený výklad zákona odmítnout. Vrchní soud považuje navrhovaný výklad za nepřijatelně extenzivní a s ohledem na jeho dopady i protiústavní, přičemž tento závěr nelze eliminovat argumentací, že pro policii je takový postup efektivní a ve svém výsledku může být i společensky prospěšný. Podle návrhu stanoviska by údajně bylo možné odposlouchávat neurčitý okruh osob jenom proto, aby si policejní orgán usnadnil pátrací činnost. Vrchní soud zde dále poukazuje na ustanovení čl. 13 Listiny základních práv a svobod a čl. 8 odst. 2 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a podrobně rozebírá, v čem podle jeho přesvědčení spočívá nepřipustný zásah do práv a svobod chráněných citovanými ustanoveními, pokud by docházelo k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu ve vykonávacím řízení, a to zejména tehdy, jde-li o osoby jinak nezúčastněné na trestním řízení. Vrchní soud nesouhlasí s tím, že se přípustnost odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu ve vykonávacím řízení dovozuje jen z jazykového výkladu pojmu „trestní řízení“ obsaženého v ustanovení § 88 odst. 1 tr. ř., protože historický, logický a teleologický výklad vede k opačnému závěru. Vrchní soud pak návrhu stanoviska vytýká, že se nezapomíná na požadavky, které stanoví zákon pro povolení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu a pro jeho provádění, tj. požadavkem, aby bylo vedeno trestní řízení pro určený trestný čin, aby o přípustnosti a důvodnosti odposlechu v každé konkrétní věci, stejně jako o prodlužování odposlechu, rozhodoval soudce, aby byly splněny zákonné povinnosti zničit záznamy ve lhůtě odvíjející se od pravomocného skončení věci a informovat za stanovených podmínek odposlouchávanou osobu po právní moci meritorního rozhodnutí o tom, že byla odposlouchávána, aby se mohla dovolávat přezkoumání zákonnosti příkazu k odposlechu u Nejvyššího soudu, a aby bylo zdůvodněno, proč odposlouchávaná osoba nebyla takto vyrozuměna. Vzhledem k tomu vrchní soud doporučil přijmout zcela opačné výkladové stanovisko, než jaké bylo navrhováno. Totéž doporučení na

podkladě obdobných argumentů učinila i Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze.

Z písemných zpráv oslovených předsedů nebo místopředsedů krajských soudů (resp. Městského soudu v Praze), které opatřil předseda trestního kolegia Nejvyššího soudu ještě před podáním návrhu na zaujetí tohoto stanoviska, pak vyplývá, že u některých okresních či krajských soudů se v posledních několika letech vůbec nevyskytly případy, v nichž by byl povolen odposlech a záznam telekomunikačního provozu ve vykonávacím řízení, u jiných soudů k tomu došlo jen výjimečně a v jednotkách případů za rok.

Poté, po zvážení všech výše citovaných vyjádření a v nich uvedených argumentů, zaujalo trestní kolegium Nejvyššího soudu podle § 14 odst. 3 zákona o soudech a soudcích a podle čl. 32 jednacího řádu Nejvyššího soudu shora uvedené stanovisko, a to na základě následujících úvah.

Podle § 88 odst. 1, věty první, tr. ř. platí, že je-li vedeno trestní řízení pro zločin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejmeně osm let, pro trestný čin pletichy v insolvenčním řízení podle § 226 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce „tr. zákoník“), porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže podle § 248 odst. 1 písm. e) a odst. 2 až 4 tr. zákoníku, sjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 256 tr. zákoníku, pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži podle § 257 tr. zákoníku, pletichy při veřejné dražbě podle § 258 tr. zákoníku, zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 tr. zákoníku nebo pro jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva, může být vydán příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, pokud lze důvodně předpokládat, že jím budou získány významné skutečnosti pro trestní řízení, a nelze-li sledovaného účelu dosáhnout jinak nebo bylo-li by jinak jeho dosažení podstatně ztíženo.

Podle § 88 odst. 2, věty druhé, tr. ř. příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu musí být vydán písemně a musí být odůvodněn, včetně konkrétního odkazu na vyhlášenou mezinárodní smlouvu v případě, že se vede trestní řízení pro úmyslný trestný čin, k jehož stíhání tato mezinárodní smlouva zavazuje.

Jak je patrné z citovaných formulací, právní názor zaujatý v tomto stanovisku lze opřít především o jazykový výklad ustanovení § 88 odst. 1, 2 tr. ř., byť nejde o výklad jediný, protože odposlech a záznam telekomunikačního provozu se nařizuje a provádí v případě, je-li vedeno trestní řízení pro některý z vyjmenovaných trestných činů, takže využití tohoto institutu není omezeno pouze na trestní stíhání či jen na nějaké jiné konkrétní stadium trestního řízení. Přitom z legální definice trestního řízení podle § 12 odst. 10 tr. ř. vyplývá, že trestním řízením se rozumí jakékoli řízení podle trestního řádu, tj. všechna jeho stadia, a to včetně vykonávacího řízení, jehož zákonná úprava je obsažena v ustanoveních § 315 a násl. tr. ř.

Totéž se týká té části ustanovení § 88 odst. 1, věty první, tr. ř., která stanoví účel odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu spočívající v tom, že lze důvodně předpokládat, že jím budou získány skutečnosti významné pro trestní řízení. Ani touto formulací tedy zákonodárce nebrání možnosti využití odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu i v jiném stadiu trestního řízení, než je trestní stíhání, tj. též ve vykonávacím řízení po pravomocném skončení trestního stíhání, pokud je to nezbytné pro získání skutečností významných pro trestní řízení.

Přítom skutečnostmi významnými pro trestní řízení v uvedeném smyslu mohou být jakékoli skutečnosti, které jsou nezbytné k zajištění řádného průběhu celého trestního řízení podle zákona a k dosažení jeho účelu. Ve smyslu § 1 odst. 1 tr. ř. je pak účelem trestního řízení nepochybně i včasný výkon uložených trestů, jinak by nebylo možné splnit požadavek zde formulovaný „... aby trestné činy byly náležitě zjištěny a jejich pachatelé podle zákona spravedlivě potrestáni“. Vzhledem k tomu není vyloučeno, aby orgány činné v trestním řízení zjišťovaly skutečnosti důležité pro nástup odsouzeného do výkonu trestu odnětí svobody (např. momentální pobyt odsouzeného, jeho styky s příbuznými či s jinými osobami, jeho další aktivity, pohyb apod.) i s využitím odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, nelze-li dosáhnout tohoto účelu jinak nebo bylo-li by jinak jeho dosažení podstatně ztížené. Splnění účelu trestního řízení v podobě spravedlivého potrestání pachatele si totiž v případě uloženého nepodmíněného trestu odnětí svobody nelze představit bez toho, aby odsouzený nenastoupil k výkonu takového trestu v co nejkratší době po jeho pravomocném uložení. Tomu ostatně nasvědčuje i stanovení a běh doby promlčení výkonu trestu podle § 94 odst. 1 tr. zákoníku.

Nyní zaujaté stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu je proto v souladu i s tím, jaký důraz klade zákonodárce na řádný a včasný výkon trestu odnětí svobody, pokud stanovil trestnost nenastoupení výkonu trestu odnětí svobody bez závažného důvodu jako jednu z alternativ trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. f) tr. zákoníku. Tak tomu ostatně bylo již podle dřívější úpravy obsažené v ustanovení § 171 odst. 1 písm. g) tr. zák. po novele provedené zákonem č. 129/2008 Sb. Jestliže je tedy úmyslné nenastoupení výkonu trestu odnětí svobody na výzvu soudu – aniž v tom odsouzenému bránily závažné důvody – trestným činem, a to dokonce trestným činem trvajícím, páchaným po celou dobu pobytu odsouzeného mimo věznici (viz rozhodnutí publikované pod č. 63/2012 Sb. rozh. tr.), je třeba, aby orgány činné v trestním řízení využily všechny zákonné možnosti k ukončení takového trvajícího protiprávního stavu a k dosažení účelu trestního řízení i účelu trestu odnětí svobody. K tomu může sloužit nepochybně i nařízení a provedení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu podle § 88 odst. 1, 2 tr. ř., byť jen jako výjimečné opatření.

Možnost využití institutu odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu též ve vykonávacím řízení ostatně zcela odpovídá i skutečnosti, že podle dosavadní judikatury se připouští, aby byl ve vykonávacím řízení obviněný, resp. odsouzený, vzat do vazby podle § 67 a násl. tr. ř., např. v řízení konaném podle § 330 odst. 1 tr. ř. o tom, zda se nařídí výkon podmíněně odloženého trestu odnětí svobody (viz rozhodnutí pod č. 7/1996 Sb. rozh. tr.). Lze-li tedy vůči odsouzenému uplatnit ve vykonávacím řízení (a to nikoli jen ve speciálně upravených případech např. podle § 265o odst. 2, § 276, § 282 odst. 2, § 350c tr. ř.) i ten nejcitelnější zajišťovací institut v podobě vzetí do vazby, která omezuje nejširší okruh chráněných práv a svobod obviněného, nebylo by logické, aby nemohly orgány činné v trestním řízení použít v tomtéž stadiu trestního řízení méně intenzivní prostředek v podobě odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, jímž se neomezuje práva a svobody zdaleka tak výrazně jako vazbou. Přitom i vazba – podobně jako nařízení a provedení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu – mnohdy zasahuje výrazně nejen do práv samotného obviněného (odsouzeného), ale též do práv jiných osob, s nimiž byl obviněný v běžném styku (rodinných příslušníků, obchodních partnerů atd.), takže zde nemůže být překážkou ani argument, že odposlouchávanou osobou by mohla být i jiná osoba než odsouzený, který má nastoupit k výkonu trestu odnětí svobody.

Právní názor, který zaujalo trestní kolegium Nejvyššího soudu v tomto stanovisku, je nakonec v souladu i s dosavadní praxí, která se v řešené otázce vyvinula u převážné většiny soudů v České republice, jak vyplývá z vyjádření všech oslovených krajských soudů, resp. Městského soudu v Praze. Navíc je z těchto vyjádření patrné, že u většiny soudů není odposlech a záznam telekomunikačního provozu ve vykonávacím řízení vůbec využíván, a pokud dojde k jeho nařízení, jedná se o zcela výjimečné opatření, které se používá pouze v ojedinělých případech. Proto podle přesvědčení trestního kolegia Nejvyššího soudu ani do budoucna nehrozí riziko nějakého rozsáhlého zneužívání zásahů do telekomunikačního tajemství. Ostatně je na příslušném předsedovi senátu (soudci), který vydává příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu podle § 88 odst. 1, 2 tr. ř., případně povoluje jeho prodloužení podle § 88 odst. 4 tr. ř., aby dbal na výjimečnost použití tohoto institutu a na jeho subsidiární povahu a aby tím zabránil obavě z toho, že si odposlechem a záznamem telekomunikačního provozu policejní orgán bude nedůvodně usnadňovat pátrání po odsouzeném, jehož je třeba dodat do výkonu trestu odnětí svobody. Případné zneužívání odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu ve vykonávacím řízení pak může snadno zamezit i skutečnost, že Nejvyšší soud je oprávněn k přezkumu zákonnosti vydání příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu a jeho provedení, protože trestní kolegium Nejvyššího soudu zde neshledává překážky k analogickému užití ustanovení § 88 odst. 8, 9 a § 314l až § 314n tr. ř., která upravují takový přezkum. Přestože ustanovení § 88 odst. 8 tr. ř. před-

pokládá, že informaci o nařízeném odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu podá předseda senátu soudu prvního stupně „po pravomocném skončení věci“, v případě jeho nařízení v situacích řešených tímto stanoviskem by se tak stalo po dosažení účelu odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, tedy zpravidla poté, co odsouzený nastoupil k výkonu trestu odnětí svobody, resp. byl do něj dodán, pokud by z jiných důvodů nebylo třeba informovat o odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu v odlišnou dobu (např. po dodatečném prominutí trestu odnětí svobody, po zrušení výroku o jeho uložení v řízení o mimořádném opravném prostředku apod.).

Názor vyjádřený v tomto stanovisku pak není v rozporu ani s judikaturou Ústavního soudu České republiky a Evropského soudu pro lidská práva, která se zatím výslovně nezabývala přípustností nařízení a provádění odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu ve vykonávacím trestním řízení. Pokud se v připomínkách Vrchního soudu v Praze poukazuje na některé nálezy Ústavního soudu, v nichž byla akcentovaná soudní ochrana telekomunikačního tajemství a nutnost dodržení formálních náležitostí i materiálních podmínek při povolování odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, není s nimi toto stanovisko v rozporu. I ve vykonávacím řízení totiž může výjimečně nařídít odposlech a záznam telekomunikačního provozu jen předseda senátu soudu prvního stupně, který je příslušný k výkonu rozhodnutí, jímž byl uložen trest odnětí svobody (§ 315 odst. 1, 3 tr. ř.), nikoli jiný orgán činný v trestním řízení. Zákonnost tohoto příkazu je pak oprávněn přezkoumat Nejvyšší soud, jak již bylo shora uvedeno. Navíc relevantní judikatura Ústavního soudu, kterou se v připomínkách argumentuje, se otázkou řešenou v tomto stanovisku vůbec nezabývá. Například podle nálezu Ústavního soudu ze dne 23. 5. 2007, sp. zn. II. ÚS 615/06, který byl publikovaný pod č. 88 ve svazku 45 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu a na nějž se v této souvislosti výslovně odkazuje, je mimo jiné nezbytné, aby bylo povolení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu podloženo dostatečnými indiciemi o tom, že byl spáchán trestný čin, pokud je dosud řízení vedeno jen na základě důvodného podezření z jeho spáchání. Dále zde Ústavní soud zdůrazňuje nutnost, aby byly v příkazu odůvodněny všechny zákonné předpoklady k nařízení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu. Citovaný nález tedy nijak neomezuje možnost využití tohoto institutu ve vykonávacím trestním řízení, zejména když už je v tomto stadiu pravomocně rozhodnuto o tom, že odsouzený spáchal trestný čin uvedený v § 88 odst. 1 tr. ř., a není zde jen pouhé podezření z jeho spáchání, jako je tomu v dřívějších stadiích trestního řízení.

S ohledem na všechny zmíněné argumenty zaujalo trestní kolegium Nejvyššího soudu stanovisko vyjádřený v jeho shora uvedené právní větě. K ní pro úplnost zdůrazňuje, že odposlech a záznam telekomunikačního provozu lze ve vykonávacím řízení výjimečně nařídít a provést jen tehdy, jde-li o výkon trestu

odnětí svobody uloženého za některý z trestných činů vyjmenovaných v ustanovení § 88 odst. 1 tr. ř., byť se popřípadě jedná o úhrnný nebo souhrnný trest. Zároveň musí být dodržena subsidiární povaha tohoto institutu, jehož použití je tedy možné jen za předpokladu, že nelze jinak dosáhnout sledovaného účelu (tj. nástupu odsouzeného do výkonu trestu odnětí svobody) nebo bylo-li by jinak jeho dosažení podstatně ztíženo. Proto dříve, než případně dojde k nařízení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, je nezbytné využít všechny ostatní obvyklé a dostupné možnosti k vypátrání pobytu odsouzeného a k jeho dodání do výkonu uloženého trestu odnětí svobody. V žádném případě tedy nelze dopustit, aby odposlech a záznam telekomunikačního provozu nahrazoval zmíněné primární (další) prostředky k pátrání po odsouzeném a aby byl zneužíván v rozporu s jeho účelem a s jeho povahou jako zásadně výjimečného a subsidiárního opatření. Rovněž je třeba omezit trvání odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu jen na nezbytně nutnou dobu, tj. nejpozději do zjištění pobytu odsouzeného, neodpadne-li jeho důvod již dříve (např. po dodatečném prominutí trestu odnětí svobody, po zrušení výroku o jeho uložení v řízení o mimořádném opravném prostředku apod.). Samozřejmě zde se uplatní i ostatní obecná pravidla stanovená pro nařízení a provádění odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu podle § 88 tr. ř. včetně vydání písemného a náležitě odůvodněného příkazu, respektování zákazu odposlechu a záznamu komunikace mezi odsouzeným a jeho obhájcem, časového limitu odposlechu a záznamu, možnosti jeho prodloužení a povinnosti policejního orgánu průběžně vyhodnocovat důvody trvání odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu.

Předmětem trestního stíhání je vždy skutek, v němž je spatřován trestný čin, od kterého je třeba odlišovat jeho popis, který je obsažen v obžalobě nebo v návrhu na potrestání (srov. č. 41/2002-I. Sb. rozh. tr.). Podstatou skutku je trestněprávně relevantní jednání a jím zapříčiněný trestněprávně významný následek. Proto i při posuzování otázky škodlivého následku při podmíněném zastavení trestního stíhání je nutné vždy vycházet ze skutku, který je obviněnému kladen za vinu, a zkoumat, zda ke konkrétní škodě nebo k bezdůvodnému obohacení došlo v příčinné souvislosti s protiprávním jednáním obviněného a zda je zahrnuta jeho zaviněním. Přestože nemusí být v popisu skutku obsaženém v žalobním návrhu obžaloby nebo návrhu na potrestání uvedeny např. všechny osoby, které v důsledku protiprávního jednání obviněného utrpěly škodu nebo na jejichž úkor bylo získáno bezdůvodné obohacení, musí soud rozhodující o podmíněném zastavení trestního stíhání, pokud je vzniklá škoda nebo bezdůvodné obohacení v příčinné souvislosti se zaviněným jednáním obviněného, které je mu kladeno za vinu, zkoumat, zda obviněný nahradil škodu, pokud byla činem způsobena, nebo s poškozeným o její náhradu uzavřel dohodu, anebo učinil jiná potřebná opatření k její náhradě, nebo vydal bezdůvodné obohacení činem získané, nebo s poškozeným o jeho vydání uzavřel dohodu, anebo učinil jiná vhodná opatření k jeho vydání, ve vztahu ke všem subjektům, jimž škodu skutečně způsobil nebo na jejichž úkor se bezdůvodně obohatil, a to bez ohledu na to, zda jsou zachyceny v popisu skutku, který je předmětem trestního stíhání (§ 307 odst. 1 písm. b/, c/ tr. ř.).

(Usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu
ze dne 19. 12. 2012, sp. zn. 15 Tdo 1198/2012)

Z o d ů v o d n ě n í :

Samosoudkyně Městského soudu v Brně rozhodla podle § 307 odst. 1 tr. ř. usnesením ze dne 12. 3. 2012, sp. zn. 2 T 35/2012, o podmíněném zastavení trestního stíhání obviněného I. K. pro přečin porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi podle § 270 odst. 1 tr. zákoníku, jichž se měl dopustit ve stručnosti tím, že

I. nejméně od 16. 8. 2010 do 21. 9. 2011 v B., na M. n. 12, v bytě č. 19, pod přezdívkou „m.“, ze svého notebooku přistupoval na filehostingový server, na který úmyslně bez souhlasu autorů nebo výrobců a v rozporu s ustanovením § 12, § 30 a § 80 zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „autorský zákon“), umístil rozmnoženiny nejméně

368 kinematografických děl podléhajících ochraně podle autorského zákona, čímž neoprávněně zasáhl do práv k audiovizuálním dílům, zvukově obrazovým záznamům a jiným autorských dílům jejich rozmnožením a sdělováním veřejnosti pomocí mezinárodní sítě Internet, a porušil tak majetková práva celkem třinácti obchodních společností zastoupených zmocněncem společností Č. p. u.;

II. v blíže nezjištěné době, nejpozději do 21. 9. 2011, na stejném místě v B., pod blíže nezjištěnou přezdívkou, prostřednictvím internetové výměnné sítě, úmyslně bez souhlasu autorů nebo výrobců a v rozporu s ustanovením § 12, § 30 a § 76 autorského zákona poskytoval jiným uživatelům této sítě přístup k souborům, které měl uloženy ve svém počítači a které obsahovaly:

1. rozmnoženiny hudebních děl ve formátu MP3 o celkovém objemu 125 MB, čímž porušil majetková práva kolektivního správce autorských práv společnosti Č. n. s. M. f. h. p.,

2. instalační ISO image komerčního software N. f. S.: M. W. B. E., čímž porušil majetková práva společnosti E. A. I., 209 R. S. P., R. C., USA, zastoupené v České republice advokátní kanceláří R., R. & G.,

3. instalaci ve 4 „mds“ obrazech včetně C. a K., komerčního software N. f. S.: M. W., čímž porušil majetková práva společnosti E. A. I., zastoupené v České republice advokátní kanceláří R., R. & G.;

III. v blíže nezjištěné době nejpozději do 21. 9. 2011 na stejné adrese v B. užíval v rozporu s ustanovením § 30 odst. 1, 3 autorského zákona nelegální rozmnoženiny komerčního software:

1. N. f. S.: M. W., čímž porušil majetková práva společnosti E. A. I.,

2. N. f. S.: C., čímž porušil majetková práva stejné společnosti E. A. I., zastoupené v České republice advokátní kanceláří R., R. & G.,

které měl uloženy na pevných discích svého počítače, čímž způsobil celkovou škodu ve výši 518 Kč.

Současně byla podle § 307 odst. 2 tr. ř. obviněnému stanovena zkušební doba v trvání dvou roků.

Státní zástupkyně Městského státního zastupitelství v Brně podala proti uvedenému usnesení soudu prvního stupně stížnost, kterou Krajský soud v Brně usnesením ze dne 17. 4. 2012, sp. zn. 8 To 152/2012, podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítl jako nedůvodnou.

Proti usnesení Krajského soudu v Brně podal nejvyšší státní zástupce dovolání v neprospěch obviněného I. K., přičemž odkázal na důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. l), alinea druhá, tr. ř. a § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř. Nejvyšší státní zástupce nejprve ve svém dovolání připomněl, že ve věci obviněného proběhlo zkrácené přípravné řízení, po jehož skončení podala státní zástupkyně Městského státního zastupitelství v Brně návrh na potrestání dne 1. 3. 2012. Již v řádném opravném prostředku podaném proti usnesení samosoudkyně Městského soudu v Brně namítala státní zástupkyně Městského státního zastupitelství v Brně, že

nebyly splněny všechny zákonné podmínky pro podmíněné zastavení trestního stíhání, a to jednak řádné doznání obviněného, jednak nebyla uzavřena dohoda o vydání bezdůvodného obohacení mezi obviněným a poškozenými. Soud druhého stupně odmítl obě citované námitky uplatněné ve stížnosti. Nejvyšší státní zástupce se však domnívá, že obě citované zákonné podmínky pro použití institutu podmíněného zastavení trestního stíhání obviněného nebyly naplněny v celém rozsahu, jak požaduje ustanovení § 307 odst. 1 tr. ř. Prvním chybějícím předpokladem takového procesního postupu bylo doznání, které v dané trestní věci obviněný učinil pouze v procesním postavení podezřelého dne 22. 2. 2012 v rámci své výpovědi, přičemž po zákonném poučení vyslovil souhlas s podmíněným odložením návrhu na potrestání ve smyslu § 179g tr. ř. Podle nejvyššího státního zástupce se jedná o zásadně jiný institut než podmíněné zastavení trestního stíhání podle § 307 tr. ř., a v důsledku toho absentovalo doznání obviněného jako první podmínka pro použití tohoto odklonu v řízení před soudem uvedená v odst. 1 písm. a) cit. ustanovení. Podle názoru nejvyššího státního zástupce si samosoudkyně mohla opatřit „řádné“ doznání obviněného i v případě, kdy nechtěla ve věci nařizovat hlavní líčení, např. provést jeho výslech již v procesním postavení obviněného a získat jeho souhlas s užitím institutu podle § 307 tr. ř. Jestliže tak samosoudkyně neučinila, nebyl obviněný řádně poučen o možnosti podmíněného zastavení trestního stíhání a tudíž s ním ani nemohl vyslovit souhlas.

Druhou z absentujících podmínek podmíněného zastavení trestního stíhání obviněného I. K. byla podle nejvyššího státního zástupce skutečnost, že obviněný nevydal bezdůvodné obohacení ve výši licenčního poplatku, resp. dvojnásobku odměny, která by byla za získání takové licence obvyklá v rozhodné době, ani neuzavřel dohodu o jeho vydání se všemi oprávněnými. K tomu nejvyšší státní zástupce ve svém dovolání uvedl, že znakem skutkové podstaty přečinu porušení autorského práva a práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi podle § 270 odst. 1 tr. zákoníku není vznik majetkové škody, neboť oprávněným subjektům zpravidla vzniká z tohoto jednání jiná škoda, neboť jde o ochranu nehmotné oblasti. Pachatel však získává zároveň takovým trestným činem neoprávněný majetkový prospěch. Neoprávněným užitím díla bez potřebné licence vzniklo na straně obviněného bezdůvodné obohacení ve výši licenčního poplatku, resp. dvojnásobku odměny, která by byla za získání takové licence obvyklá v rozhodné době ve smyslu § 40 odst. 4 autorského zákona. Jestliže bylo bezdůvodné obohacení důsledkem trestného činu, bylo třeba k této okolnosti přihlídnout při úvahách o splnění podmínek užití institutu podmíněného zastavení trestního stíhání podle § 307 tr. ř.

Z těchto důvodů nebyly v posuzované věci splněny podmínky, aby trestní stíhání obviněného bylo podmíněně zastaveno podle § 307 tr. ř.

Nejvyšší státní zástupce proto navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil shora uvedená usnesení soudů obou stupňů, a to včetně

obsahově navazujících rozhodnutí, a aby podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Městskému soudu v Brně věc znovu projednat a rozhodnout.

Obviněný se prostřednictvím svého obhájce vyjádřil k podanému dovolání, vyslovil nesouhlas s jeho výhradami a rozhodnutí soudů obou stupňů označil za správná. Pokud jde o doznání, připomněl obviněný, že nikdy svou vinu nepopíral, doznání učinil jasně, svobodně a vážně v rámci své výpovědi v postavení podezřelého. Proto nebylo nutné ani z hlediska zákona, aby samosoudkyně prováděla jeho další výslech, pokud uznala takový projev obviněného za dostatečný. Pojem „kvalifikovaného doznání“, jak je použil ke své argumentaci nejvyšší státní zástupce, podle obviněného nemá oporu v trestním řádu. Stejně tak nepovažuje obviněný za nutné vyslovit znovu souhlas s použitím § 307 odst. 1 tr. ř., neboť o takovém postupu byl poučen před svým výsledkem ve zkráceném přípravném řízení a ani zákon nepožaduje samostatné poučení o podmíněném zastavení trestního stíhání. Za neopodstatněnou označil obviněný i výhradu týkající se vydání bezdůvodného obohacení, neboť nebylo pojata do návrhu na potrestání okresního státního zastupitelství. Z částky, s níž se k trestnímu stíhání připojila Č. p. u., nelze zjistit způsob jejího výpočtu, přičemž k určení výše licenčního poplatku v rozhodné době by bylo nutné opatřit znalecký posudek. Takové doplnění dokazování však obviněný považuje za nadbytečné. Doplnil, že s ohledem na své osobní a majetkové poměry (student střední školy) by nebyl schopen uhradit částku téměř čtyř milionů Kč, kterou Č. p. u. v rámci své písemné zprávy vyčíslila jako škodu, resp. bezdůvodné obohacení. Navrhl proto, aby Nejvyšší soud podané dovolání nejvyššího státního zástupce zamítl.

Nejvyšší soud nejprve rozhodoval o podaném dovolání v senátě č. 5 Tdo, který usnesením ze dne 5. 9. 2012, sp. zn. 5 Tdo 859/2012, podle § 20 odst. 1, 2 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o soudech a soudcích“), věc obviněného I. K. postoupil k rozhodnutí velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu (dále jen „velký senát Nejvyššího soudu“), neboť senát 5 Tdo jednomyslně dospěl k závěru, že řešená procesní otázka týkající se náhrady škody způsobené trestným činem či vydání bezdůvodného obohacení získaného trestným činem bez ohledu na jejich vyjádření v popisu skutku má po právní stránce zásadní význam. Všichni členové senátu 5 Tdo se shodli na tom, že se jedná o zásadní otázku procesního postupu, mající značný význam nejen při zkoumání naplnění zákonných podmínek použití ustanovení § 307 tr. ř., resp. § 179g tr. ř., ale souvisí i s rozhodováním v adhezním řízení (srov. § 228 a § 229 tr. ř.). Senát 5 Tdo, respektuje judikaturu Nejvyššího soudu, konkrétně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2001, sp. zn. 11 Tz 129/2001, publikované pod č. 41/2001-I. Sb. rozh. tr., a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 8. 1973, sp. zn. 5 Tz 49/73, publikovaný pod č. 34/1974 Sb. rozh. tr., neshledal potřebu změnit právní výklad odpovědnosti pachatele za škodu, kterou

činem způsobil zaviněným protiprávním jednáním, tj. v příčinné souvislosti se skutkem, pro nějž je konáno trestní řízení, event. byl podán návrh na potrestání. V takové situaci je soud oprávněn, resp. dokonce povinen v odsuzujícím rozsudku uložit obviněnému povinnost k náhradě této škody podle § 228 odst. 1 tr. ř. Tím spíše je třeba požadovat od obviněného, u něhož soud uvažuje o použití ustanovení § 307 tr. ř., tj. o podmíněném zastavení trestního stíhání, aby nahradil škodu nebo uzavřel dohodu o její náhradě anebo učinil jiná potřebná opatření k její náhradě ve vztahu ke všem subjektům, jimž ji skutečně způsobil, a to bez ohledu na to, zda jsou zachyceny v popisu skutku, který je předmětem trestního stíhání. Tento právní názor však je odlišný od právního názoru vyjádřeného již v jiných rozhodnutích Nejvyššího soudu. Senát 8 Tdo ve věci vedené pod sp. zn. 8 Tdo 1571/2011 odmítl požadavek nejvyššího státního zástupce, aby v rámci náhrady celkově způsobené škody byly řešeny i náklady na ošetření dalších dvou poškozených s argumentem, že „zranění a ošetření těchto dvou osob nejsou zahrnuta v popisu stíhaného skutku ani jako další následek, a proto je ani nelze považovat za součást skutku“. Přitom nevysvětlil důvod, proč uvedené závěry vyplývající z dosavadní publikované judikatury nelze aplikovat na projednávaný případ, event. proč se neztotožnil s vysloveným názorem týkajícím se podstaty skutku a povinnosti pachatele nahradit škodu všem poškozeným, kterým ji svým zaviněným jednáním způsobil. Jde sice o právní názor o procesním právu, což jinak zásadně není důvodem pro postoupení věci velkému senátu, avšak jak již bylo zmíněno, senát 5 Tdo jednomyslně dospěl k závěru, že řešená procesní otázka má po právní stránce zásadní význam. Senát 5 Tdo vzal v tomto směru rovněž v úvahu, že řešená právní otázka má mimořádný význam jak pro strany trestního řízení, tak pro jednotnou rozhodovací praxi senátů Nejvyššího soudu.

Velký senát Nejvyššího soudu nejprve posuzoval, zda dovolání nejvyššího státního zástupce je přípustné, zda bylo podáno osobou oprávněnou, v zákonné lhůtě a na místě, kde lze takové podání učinit. Shledal přitom, že tyto předpoklady byly splněny.

Protože dovolání lze podat jen z důvodů taxativně vyjádřených v § 265b tr. ř., velký senát Nejvyššího soudu dále posuzoval, zda nejvyšším státním zástupcem vznesené námitky naplňují jím uplatněné dovolací důvody, a shledal, že dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. f), l) tr. ř. byly uplatněny v souladu se zákonem vymezenými podmínkami.

Vzhledem k tomu, že nezjistil žádný důvod podle § 265i odst. 1 tr. ř. pro odmítnutí dovolání nejvyššího státního zástupce, přezkoumal podle § 265i odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost výroků rozhodnutí, proti nimž bylo dovolání podáno, a to v rozsahu a z důvodů vymezených v dovolání, jakož i řízení těmto rozhodnutím předcházející.

Velký senát Nejvyššího soudu se nejprve v souladu s usnesením senátu 5 Tdo ze dne 5. 9. 2012, sp. zn. 5 Tdo 859/2012, zabýval námitkou nejvyššího státního

zástupce, který považoval napadená rozhodnutí soudů obou stupňů za nesprávná proto, že obviněný nebyl vyslechnut soudem a vzhledem ke konání zkráceného řízení (§ 179a a násl. tr. ř.), v němž do okamžiku podání návrhu na potrestání nebyl v postavení obviněného (srov. § 314b odst. 1 tr. ř.), nemohl vyslovit souhlas s podmíněným zastavením svého trestního stíhání. To bylo zahájeno až podáním návrhu na potrestání, absentuje tudíž i podmínka uvedená v § 307 odst. 1 písm. a) tr. ř., tj. doznání. Vzhledem k tomu, že I. K. byl v rámci zkráceného přípravného řízení vyslechnut „jen“ v postavení podezřelého, nemohlo být jeho vyjádření ke sdělení podezření z přečinu podle § 270 odst. 1 tr. ř. posouzeno jako právně relevantní doznání. Obviněný byl sice před svým výsledkem v postavení podezřelého poučen o možnosti podmíněného odložení návrhu na potrestání podle § 179g a násl. tr. ř., ale s ohledem na zásadní rozdílnost tohoto institutu od možnosti soudu podmíněně zastavit trestní stíhání podle § 307 tr. ř. nelze podle nejvyššího státního zástupce považovat doznání učiněné v rámci výpovědi podezřelého za „kvalifikované“ a v důsledku toho nemohl obviněný ani vyslovit náležitý souhlas s postupem podle § 307 tr. ř.

Krajský soud v Brně reagoval v napadeném usnesení na shodnou námitku státní zástupkyně městského státního zastupitelství tak, že doznání, které obviněný vyslovil v rámci svého výsledku v procesním postavení podezřelého, stejně jako veškeré další skutečnosti obsažené v jeho výpovědi, jsou procesně použitelné i v řízení před nalézacím soudem. Přitom odkázal na ustanovení § 314d odst. 2 tr. ř., který připouští možnost čtení protokolu o výsledku podezřelého v hlavním líčení podle § 207 odst. 2 tr. ř. Uvedený názor odvolacího soudu je možné podle senátu 5 Tdo, rovněž tak i podle velkého senátu Nejvyššího soudu, považovat za správný, neboť v podstatě vychází z formulace ustanovení § 314d odst. 2 tr. ř., který výslovně odkazuje na možnost použít v hlavním líčení konaném ve zjednodušeném řízení ve vztahu k výsledku obviněného ustanovení § 207 odst. 2 tr. ř. Navíc provedení výsledku obviněného soudem v tomto typu řízení není obligatorní. Podstatnou povinností soudu je však zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností tak, aby mohl rozhodnout o podaném návrhu na potrestání. Přitom soud může rozhodnout, že nebude provádět dokazování těch skutečností, které obviněný i státní zástupce označí za nesporné, a není závažného důvodu o nich pochybovat. V posuzované trestní věci však hlavní líčení konáno nebylo, tudíž obviněný nebyl před soudem vůbec vyslýchán. Za této procesní situace je možné jeho doznání, jež učinil v rámci své výpovědi v procesním postavení podezřelého, považovat za dostatečné ve vztahu k podmínce definované v § 307 odst. 1 písm. a) tr. ř. V rámci posuzování naplnění této procesní podmínky je totiž významné, že obviněný I. K. vyslovil souhlas se všemi skutkovými okolnostmi obsaženými v záznamu o sdělení podezření z přečinu podle § 270 odst. 1 tr. zákoníku ze dne 22. 2. 2012, v němž byl skutek popsán shodně jako v návrhu na potrestání. Před svým výsledkem byl obviněný,

resp. podezřelý rovněž náležitě poučen mj. podle § 90 a násl. tr. ř. Z hlediska obsahu i formy tak i podle soudní judikatury lze považovat takové doznání obviněného za dostatečné a odpovídající zákonné podmínce ustanovení § 307 odst. 1 písm. a) tr. ř. (srov. č. 6/1996 a 57/2006 Sb. rozh. tr.).

Velký senát Nejvyššího soudu nepovažuje za správnou ani dovolací námitku o zásadní rozdílnosti podmíněného odložení návrhu na potrestání podle § 179g a násl. tr. ř. a podmíněného zastavení trestního stíhání podle § 307 a násl. Při porovnávání obou institutů trestního řádu upravujících odklon od standardního řízení a umožňujících jiný způsob ukončení trestního řízení než vyslovení viny je nutné zkoumat především jejich smysl. Jak vyplývá z charakteristiky obou těchto institutů, mají stejný účel, tj. poskytnout podezřelému či obviněnému z přečinu možnost odklonu spočívající v tom, že není nutné přistoupit k vyslovení viny a trestu, resp. vůbec zahájit trestní stíhání. Jsou proto určeny pro takové případy, v nichž je vhodné klást větší důraz na výchovný účel před represí a upřednostnit nahrazení škody poškozenému před vyslovením viny a příp. uložením a výkonem trestu odsouzeným. Oba způsoby alternativního řízení tudíž preferují nápravu škodlivých následků protiprávního jednání před represivním trestním postihem obviněného. Rovněž při srovnání zákonných podmínek, za nichž je možné použití těchto zvláštních způsobů řízení, není zjevný podstatný rozdíl, naopak ustanovení § 179g tr. ř., které bylo do trestního řádu zavedeno později (až novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 283/2004 Sb.), má od doby účinnosti zákona č. 459/2011, jenž nabyl účinnosti 1. ledna 2012, prakticky shodné znění jako § 307 tr. ř. Oba instituty lze použít jen u přečinů, obviněný, resp. podezřelý musí učinit doznání ohledně všech skutkových okolností, nahradit škodu, pokud byla činem způsobena, nebo s poškozeným o její náhradu uzavřít dohodu, nebo učinit jiné potřebné opatření k její náhradě, event. vydat bezdůvodné obohacení činem získané, nebo opět uzavřít dohodu či učinit jiné opatření k jeho vydání, vyslovit souhlas s takovým postupem, a to vše jen v těch případech, kdy vzhledem k osobě obviněného, resp. podezřelého, a k okolnostem případu lze důvodně takové rozhodnutí považovat za dostačující. Ke shodě zákonné definice došlo i při určení rozpětí zkušební doby, kterou je třeba vždy stanovit (6 měsíců až dva roky), a v možnosti uložit přiměřená omezení. S ohledem na vymezení zákonných podmínek, které jsou u obou způsobů odklonů od trestní represe téměř totožné, a to díky změně právní úpravy, je také zjevná snaha zákonodárce maximálně oba instituty přiblížit. Nejde je proto označit za natolik rozdílné, aby nebylo možné uznat vzájemné naplnění těch podmínek, jež jsou jim společné. Naprostá shoda u obou alternativních postupů je u doznání a souhlasu obviněného, resp. podezřelého, jakožto zákonem definovaných předpokladů jejich aplikace.

Pokud tedy byl I. K. v procesním postavení podezřelého v rámci své výpovědi náležitě poučen o možnosti postupovat podle § 179g tr. ř., souhlasil s tím,

příčemž příslušná státní zástupkyně nezvolila tento způsob odklonu a podala k soudu návrh na potrestání, není vyloučeno, aby soud považoval takový souhlas za dostačující i pro rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání podle § 307 odst. 1 tr. ř. Samozřejmě za podmínky, že souhlas byl učiněn řádně, tj. výslovně ke všem okolnostem, za nichž měl být čin spáchán ve smyslu již citované soudní judikatury. Nakonec v případě, že by takový obviněný nechtěl z různých důvodů akceptovat rozhodnutí soudu o podmíněném zastavení svého trestního stíhání podle § 307 tr. ř., může podat proti takovému usnesení stížnost, jež má odkladný účinek (srov. § 307 odst. 5 tr. ř.). Je tak dostatečně zajištěno, aby v případě změny názoru obviněného na celou věc, která se jej týká, mohl projevit svou vůli, aniž by ohrozil výsledek trestního řízení, nebo byl jakkoli omezen či dokonce zkrácen na svých procesních právech. V posuzovaném případě obviněný i ve svém vyjádření k dovolání setrval na svém doznání učiněném v procesním postavení podezřelého a vyjádřil jej právě i tím, že nepodal řádný opravný prostředek proti rozhodnutí soudu prvního stupně.

Z tohoto hlediska tak nepovažuje velký senát Nejvyššího soudu stejně jako před ním senát 5 Tdo shora uvedené výhrady uplatněné nejvyšším státním zástupcem v dovolání za důvodné. Podmínka doznání a souhlasu obviněného s použitím ustanovení § 307 tr. ř. v řízení před soudem byla splněna a z tohoto důvodu by obě napadená usnesení soudů nižších stupňů nebylo možné posoudit jako nezákonná.

Jinak je tomu však u druhé dovolací námítky, jíž je urovnání vztahů mezi obviněným a poškozenými, byť nikoli v tak širokém rozsahu, jak bylo v dovolání požadováno. Zcela legitimní jsou tvrzení dovolatele ohledně existence nároku autora či osoby jeho jménem jednající, event. držitele licence a jiných oprávněných subjektů, na náhradu škody a vydání bezdůvodného obohacení (srov. § 40 odst. 4 autorského zákona). Není pochyb o tom, že v takových případech, kdy v důsledku protiprávního jednání dojde ke vzniku škody nebo k bezdůvodnému obohacení, nastupuje odpovědnost pachatele za uvedené škodlivé následky činu a na druhé straně právo poškozených domáhat se náhrady škody či vydání bezdůvodného obohacení.

Senát 5 Tdo shrnul v odůvodnění svého rozhodnutí, že v případě obviněného I. K. soud prvního stupně zohlednil pouze uhrazení škody způsobené společností E. A. I., ve výši, jak ji vyčíslil zástupce tohoto poškozeného pro Českou republiku, advokátní kancelář R., R. & G. Ohledně vyjádření Č. n. s. M. f. h. p. (dále ve zkratce „ČNS IFPI“), a Č. p. u., která jsou součástí trestního spisu (viz č. l. 101 až 103 a 118 až 121), neučinil soud prvního stupně žádný závěr a z jeho velice stručného odůvodnění nelze vůbec zjistit, jakými úvahami byl v otázce hodnocení případných nároků jmenovaných subjektů veden. A to přesto, že v bodě II. 1) výroku svého usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání označil Městský soud v Brně společnost ČNS IFPI jako poškozeného. Krajský

soud v rámci reakce na odvolací námitku správně posoudil formulaci písemného sdělení ČNS IFPI jako tzv. podmíněné připojení k trestnímu stíhání, které soudní praxe neuznává za řádný návrh na náhradu škody jako dostačující podklad pro rozhodnutí o nároku poškozeného. Navíc je v daném případě nutné připomenout, že skutek nebyl v citované části bodu II. 1) usnesení soudu prvního stupně popsán správně, neboť ČNS IFPI nemůže být subjektem procesních práv poškozeného ve smyslu příslušných ustanovení trestního řádu (srov. § 43 a násl.) bez výslovného zmocnění výrobců zvukových záznamů a hudebních zvukově obrazových záznamů včetně distributorů (srov. čl. III. Stanov na č. 1. 109 trestního spisu). Nemůže proto samostatně vystupovat jako poškozený a učinit tak procesně způsobilou formou řádné připojení k trestnímu řízení s nárokem na náhradu škody.

Jiná situace nastala ovšem ve vztahu k vyslovenému nároku na náhradu škody ze strany Č. p. u. (srov. č. 1. 120 až 121 trestního spisu) ve výši celkem 3 802 769 Kč, kterou tvořil ušlý zisk za neoprávněné rozmnožování audiovizuálních děl a zvukově obrazových záznamů a ušlý zisk způsobený porušením práva na „sdělování veřejnosti“. Dále pak Č. p. u. uvedla seznam jednotlivých držitelů práv, kteří byli činem obviněného dotčeni, a vyčíslila jednotlivě škodu jim způsobenou. Vzhledem k tomu, že ani Č. p. u., registrovaná jako zájmové sdružení, nemůže bez konkrétního zmocnění držitelů autorských práv či práv souvisejících vystupovat v trestním řízení jako poškozený, doložila do trestního spisu kopie „Pověření“ jednotlivých subjektů, vyjmenovaných pod bodem I. výroku napadeného usnesení Městského soudu v Brně, jehož součástí tvoří i zmocnění k zastupování zájmů konkrétní společnosti mj. jako poškozeného v trestním řízení. Na rozdíl od již zmiňovaného ČNS IFPI bylo v popisu této části skutku správně uvedeno, že Č. p. u. je zmocněncem poškozených, do jejichž práv obviněný zasáhl. Přesto na uvedenou skutečnost samosoudkyně Městského soudu v Brně nijak nereagovala a při hodnocení podmínek pro podmíněné zastavení trestního stíhání nezkoumala event. odpovědnost obviněného za škodu způsobenou vyjmenovaným poškozeným subjektům, jejichž jménem vystupoval zmocněnec Č. p. u. Krajský soud v Brně ke shodné odvolací námitce poznamenal, že nebylo třeba se zabývat touto okolností, neboť státní zástupce neučinil součástí popisu skutku v návrhu na potrestání obviněného způsobení škody těmto poškozeným.

Stejný názor zaujal v minulosti i senát 8 Tdo ve svém usnesení ze dne 11. 1. 2012, sp. zn. 8 Tdo 1571/2011, jímž na podkladě dovolání nejvyššího státního zástupce zrušil usnesení soudu druhého stupně, který zamítl podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. stížnost státního zástupce proti usnesení soudu prvního stupně, který podmíněně zastavil trestní stíhání obviněného podle § 307 odst. 1 tr. ř. Jednou z výhrad, které nejvyšší státní zástupce proti rozhodnutí soudů nižších stupňů uplatnil, byl i požadavek na nahrazení škody všem osobám, jimž měl obviněný způsobit škodu v rámci dopravní nehody. Senát 8 Tdo nejprve

obecně vymezil, že mezi čtyři nezbytné podmínky pro podmíněné zastavení trestního stíhání podle § 307 odst. 1 písm. b) tr. ř. patří to, že obviněný nahradil škodu, pokud byla činem způsobena, nebo s poškozeným o její náhradu uzavřel dohodu, anebo učinil jiná potřebná opatření k její náhradě. Obviněný tedy má tři možnosti, které mu jsou dány na výběr (zákonná úprava žádnou z nich neupřednostňuje). Těmito možnostmi jsou úplná reparace způsobené škody obviněným již před rozhodnutím, uzavření dohody o její náhradě s poškozeným a učinění jiných potřebných opatření k její náhradě. Současně však platí, že zásadně je třeba vypořádat celou náhradu škody, byť kombinací uvedených možností. Na druhé straně však senát 8 Tdo uvedl, že nemohl považovat za správnou argumentaci nejvyššího státního zástupce, pokud do podaného dovolání zahrnul rovněž požadavek, aby v rámci náhrady celkově způsobené škody byly řešeny i náklady na ošetření dvou poškozených (a s tím související nároky jejich zdravotní pojišťovny), jejichž zranění a následná ošetření nejsou zahrnuta v popisu stíhaného skutku jako jeho další následek, a proto je ani nelze považovat za součást skutku. Pak ovšem nepřicházelo ani v úvahu řešit problematiku náhrady škody ve vztahu k těmto poškozeným. Přitom se senát 8 Tdo vůbec nezabýval shora citovanými publikovanými rozhodnutími, nevysvětlil případně důvod, proč je nelze aplikovat na projednávaný případ, eventuálně proč se neztotožnil s vysloveným názorem týkajícím se podstaty skutku a povinnosti pachatele nahradit škodu všem, kterým ji svým zaviněným jednáním způsobil.

S takovým názorem senátu 8 Tdo však není možné souhlasit, neboť v tomto rozhodnutí došlo k záměně pojmů „popis skutku“ a „skutek“. Předmětem trestního stíhání je vždy skutek, v němž je spatřován trestný čin. Jeho podstatou je trestně právně relevantní jednání a jím zapříčiněný trestněprávně významný následek. Již na počátku trestního stíhání je třeba skutek popsat tak, aby nemohl být zaměněn s jiným a především aby vyjadřoval všechny okolnosti významné z hlediska jeho právní kvalifikace, znaků konkrétního trestného činu, jaký je v něm spatřován. Proto i při posuzování otázky škodlivého následku je nutné vždy vycházet ze skutku, který je obviněnému kladen za vinu, a zkoumat, zda ke konkrétní škodě (stejně tak i k bezdůvodnému obohacení) došlo v příčinné souvislosti s protiprávním jednáním a zda je zahrnuta zaviněním pachatele. Přestože nemusí být ve skutku uvedeny např. všechny osoby, které byly v důsledku protiprávního jednání obviněného poškozeny, může soud rozhodnout i o nárocích na náhradu škody těchto neuvedených poškozených, pokud vzniklá škoda je v příčinné souvislosti s tímto zaviněným jednáním obviněného (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2001, sp. zn. 11 Tz 129/2001, publikované pod č. 41/2002-I. Sb. rozh. tr., a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 8. 1973, sp. zn. 5 Tz 49/73, publikovaný pod č. 34/1974 Sb. rozh. tr.).

Z těchto důvodů se velký senát Nejvyššího soudu v projednávané věci zcela ztotožnil s právním závěrem senátu 5 Tdo, že jestliže soud uvažuje o použití

ustanovení § 307 tr. ř., které upravuje podmíněné zastavení trestního stíhání, je nezbytné, aby obviněný nahradil škodu nebo uzavřel dohodu o její náhradě nebo aby učinil jiná potřebná opatření k její náhradě, a to ve vztahu ke všem subjektům, jimž škodu skutečně způsobil, a to bez ohledu na to, zda jsou tito poškození zachyceni v popisu skutku, který je předmětem trestního stíhání. Od účinnosti zákona č. 181/2011 Sb., tj. od 1. 7. 2011 se stejná situace týká i vydání bezdůvodného obohacení, pokud bylo činem získáno (srov. § 307 odst. 1 písm. c/ tr. ř.).

S odkazem na shora citovanou judikaturu považuje velký senát Nejvyššího soudu za nutné uvést, že není relevantní důvod změnit tento výklad odpovědnosti obviněného za škodu, kterou činem způsobil zaviněným protiprávním jednáním, tj. v příčinné souvislosti se skutkem, pro nějž je konáno trestní řízení, a to i poškozeným, kteří nebyli uvedeni ve skutkové části výroku o vině. Obdobně se tento výklad po novele trestního řádu provedené zákonem č. 181/2011 Sb. uplatní s účinností od 1. 7. 2011 i ohledně odpovědnosti obviněného za nemajetkovou újmu nebo za bezdůvodné obohacení, které obviněný takovým skutkem získal. V takovémto případě je soud povinen v odsuzujícím rozsudku za splnění zákonných podmínek uložit obviněnému povinnost k náhradě takové škody, nemajetkové újmy nebo k vydání bezdůvodného obohacení podle § 228 odst. 1 tr. ř. Vzhledem k povaze podmíněného zastavení trestního stíhání je třeba tento výklad přiměřeně uplatnit i v případě, že soud uvažuje o použití ustanovení § 307 tr. ř., tj. o podmíněném zastavení trestního stíhání, a v důsledku toho je nutno požadovat od obviněného, aby nahradil škodu, pokud byla činem způsobena, nebo uzavřel dohodu o její náhradě či učinil jiná potřebná opatření k její náhradě, anebo vydal bezdůvodné obohacení činem získané, nebo s poškozeným o jeho vydání uzavřel dohodu, anebo učinil jiná vhodná opatření k jeho vydání, a to ve vztahu ke všem subjektům, jimž škodu skutečně způsobil nebo na jejichž úkor se bezdůvodně obohatil, a to bez ohledu na to, zda jsou zachyceny v popisu skutku, který je předmětem trestního stíhání (srov. § 307 odst. 1 písm. b/, c/ tr. ř.). V této souvislosti právě judikatura jasně upozornila na nutnost odlišit pojmy „skutek“ a „popis skutku“, který musí obsahovat ty skutkové okolnosti, které jsou právně významné z hlediska naplnění jednotlivých znaků skutkové podstaty stíhaného trestného činu.

Závěrem tedy velký senát Nejvyššího soudu zdůrazňuje, že předmětem trestního stíhání je vždy skutek, v němž je spatřován trestný čin, od kterého je třeba odlišovat jeho popis, který je obsažen v obžalobě nebo v návrhu na potrestání (srov. č. 41/2002-I. Sb. rozh. tr.). Podstatou skutku je trestně právně relevantní jednání a jím zapříčiněný trestněprávně významný následek. Proto i při posuzování otázky škodlivého následku při podmíněném zastavení trestního stíhání podle § 307 odst. 1 tr. ř. je nutné vždy vycházet ze skutku, který je obviněnému kladen za vinu, a zkoumat, zda ke konkrétní škodě nebo k bezdůvodnému obo-

hacení došlo v příčinné souvislosti s protiprávním jednáním obviněného a zda je zahrnuta jeho zaviněním. Přestože nemusí být ve skutku obsaženém žalobním návrhu obžaloby nebo návrhu na potrestání popsány např. všechny osoby, které v důsledku protiprávního jednání obviněného utrpěly škodu nebo na jejichž úkor bylo získáno bezdůvodné obohacení, musí soud rozhodující o podmíněném zastavení trestního stíhání, pokud je vzniklá škoda nebo bezdůvodné obohacení v příčinné souvislosti se zaviněným jednáním obviněného, které je mu kladeno za vinu, zkoumat, zda obviněný nahradil škodu, pokud byla činem způsobena, nebo s poškozeným o její náhradu uzavřel dohodu, anebo učinil jiná potřebná opatření k její náhradě, nebo vydal bezdůvodné obohacení činem získané, nebo s poškozeným o jeho vydání uzavřel dohodu, anebo učinil jiná vhodná opatření k jeho vydání, ve vztahu ke všem subjektům, jimž škodu skutečně způsobil nebo na jejichž úkor se bezdůvodně obohatil, a to bez ohledu na to, zda jsou zachyceny v popisu skutku, který je předmětem trestního stíhání (§ 307 odst. 1 písm. b/, c/ tr. ř.).

Jestliže nalézací soud nerespektoval tento právní názor a rozhodl o podmíněném zastavení trestního stíhání obviněného I. K., byl tím naplněn dovolací důvod podle ustanovení § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř., neboť podmínky pro podmíněné zastavení trestního stíhání splněny nebyly. Pokud poté odvolací soud stížnost státního zástupce proti usnesení nalézacího soudu podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítl, byl tím naplněn i dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř.

Proto velký senát Nejvyššího soudu shledal podané dovolání nejvyššího státního zástupce z hlediska uplatněných dovolacích důvodů podle § 265b odst. 1 písm. f), l) tr. ř. důvodným, a za podmínky uvedené v § 265p odst. 1 tr. ř. podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 17. 4. 2012, sp. zn. 8 To 152/2012, a usnesení Městského soudu v Brně ze dne 12. 3. 2012, sp. zn. 2 T 35/2012, podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. Městskému soudu v Brně přikázal, aby věc obviněného I. K. v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Současně zevrubně vyložil, jakými otázkami se nalézací soud musí v dalším řízení zabývat. Toto rozhodnutí učinil v souladu s ustanovením § 265r odst. 1 písm. b) tr. ř. v neveřejném zasedání, neboť vzhledem k charakteru vytknutých vad je zřejmé, že je nelze odstranit ve veřejném zasedání.

Byl-li pachatel, který trpí duševní poruchou, odsouzen k trestu odnětí svobody, jenž byl podmíněně odložen na zkušební dobu (§ 82 odst. 1 tr. zákoníku), a nejsou-li splněny zákonné podmínky pro uložení ochranného léčení podle § 99 odst. 1 nebo 2 tr. zákoníku, nelze pachateli jako přiměřenou povinnost podle § 82 odst. 2 tr. zákoníku uložit povinnost, aby se podrobil ochrannému léčení, neboť takový postup je nepřijatelným obcházením zákona. Odůvodňuje-li to porucha osobnosti pachatele a s tím související povaha jím spáchaného trestného činu, soud může pachateli uložit jako přiměřenou povinnost k vedení řádného života ve zkušební době podmíněného odsouzení ve smyslu § 82 odst. 2 tr. zákoníku a § 48 odst. 4 tr. zákoníku povinnost spočívající v zajištění odpovídající psychiatrické terapie (nikoliv podrobení se ochrannému léčení ve smyslu § 99 tr. zákoníku), obdobně jako je tomu u přiměřené povinnosti uvedené v § 48 odst. 4 písm. c) tr. zákoníku týkající se léčení závislosti na návykových látkách.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 10. 2012, sp. zn. 8 Tdo 1094/2012)

Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněného V. S. podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil v celém výroku o trestu rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 8. 2. 2012, sp. zn. 61 To 451/2010, který rozhodoval jako soud odvolací v trestní věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 4 pod sp. zn. 37 T 47/2010. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Městskému soudu v Praze, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 13. 9. 2010, sp. zn. 37 T 47/2010, byl obviněný V. S. uznán vinným přečinem nebezpečného vyhrožování podle § 353 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku a přečinem výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku, kterých se podle skutkových zjištění tam popsanych dopustil tím, že dne 7. 4. 2010 v 07.45 hodin v P. 4, ul. K., před budovou základní školy nejprve slovně napadl poškozeného J. F. se slovy, zda se nestydí, že ho svou hamižností zničil a zničil život i jeho matce a babičce, poté začal poškozeného ohrožovat nožem, poškozený před ním začal utíkat a obviněný ho s nožem v ruce pronásledoval a když se poškozenému podařilo utéci do bezpečné vzdálenosti, vyhrožoval mu, že ví, kde bydlí, a že si ho ještě najde.

Za tyto přečiny byl obviněný odsouzen podle § 353 odst. 2, § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání osmi měsíců, jehož výkon byl podle § 81 odst. 1, § 82 odst. 1 a § 84 tr. zákoníku podmíněně odložen

na zkušební dobu v trvání dvou let, a to za současného vyslovení dohledu nad obviněným. Podle § 82 odst. 2 tr. zákoníku bylo obviněnému uloženo, aby se ve zkušební době podrobil psychiatrickému léčení.

Proti tomuto rozsudku soudu prvního stupně podal obviněný odvolání, z jehož podnětu Městský soud v Praze jako soud odvolací rozsudkem ze dne 8. 2. 2012, sp. zn. 61 To 451/2010, podle § 258 odst. 1 písm. d), odst. 2 tr. ř. zrušil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o trestu a podle § 259 odst. 3 písm. b) tr. ř. znovu rozhodl tak, že obviněnému při nezměněném výroku o vině přečiny nebezpečného vyhrožování podle § 353 odst. 1, odst. 2 písm. c) tr. zákoníku a výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku uložil podle § 353 odst. 2, § 43 odst. 1 tr. zákoníku úhrnný trest odnětí svobody v trvání osmi měsíců, jehož výkon podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložil na zkušební dobu v trvání dvou let. Současně obviněnému podle § 82 odst. 2 tr. zákoníku uložil povinnost, aby se ve zkušební době podmíněného odsouzení podrobil psychiatrickému léčení.

Tento rozsudek odvolacího soudu obviněný napadl prostřednictvím obhájce dovoláním podaným z důvodů uvedených v § 265b odst. 1 písm. g), h) tr. ř. Na podkladě dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. oběma soudům vytkl, že dostatečně nevyřešily otázku, zda byl v době činu, který mu je kladen za vinu, příčetným ve smyslu § 26 tr. zákoníku, a tedy zda je trestně odpovědným za tento čin. Poukázal na to, že požadoval v průběhu řízení před soudem vypracování revizního znaleckého posudku, neboť znalecký posudek zpracovaný MUDr. J. Š., Ph.D., nemůže být dostatečným podkladem pro posouzení jeho trestní odpovědnosti. Upozorňoval na to, že v minulosti byl znalecky zkoumán v jiné trestní věci, v níž byl zpracován posudek znalcem Doc. H., na jehož základě byl shledán nepřičetným a tehdejší trestní stíhání bylo zastaveno. Se znaleckým posudkem MUDr. J. Š., Ph.D., se neztotožnil především proto, že jmenovaný znalec, ač jej hodnotil jako paranoidní osobnost, a tedy osobu s trvalou psychickou chorobou, nezjistil u něj vymizení rozpoznávací nebo ovládací schopnosti. Nesouhlasil ani se závěry tohoto znalce, že na jeho duševní stav neměla mít vliv neuroborelióza, kterou považoval za důležitou v jiné trestní věci zmíněný znalec Doc. H., jehož znalecký posudek však soud neměl k dispozici, ač v něm šlo o jiné závěry, než které byly učiněny v nyní projednávané trestní věci. Obviněný proto navrhoval, aby byl zpracován revizní posudek, který by rozpory mezi těmito dvěma znaleckými posudky odstranil. Pokud soudy otázku příčetnosti obviněného nepřezkoumaly na podkladě všech nabízejících se důkazů, nelze jejich závěr o tom, že je plně trestně odpovědný, považovat za dostatečně objasněný.

S odkazem na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. obviněný brojil proti povinnosti podrobit se ve zkušební době podmíněného odsouzení ochrannému psychiatrickému léčení uloženému mu podle § 82 odst. 2 tr. zákoní-

ku. Podle obviněného uložení této povinnosti přesahuje rámec omezení a povinností vymezených v ustanovení § 48 odst. 4 tr. zákoníku, kde jde o demonstrační výčet, a proto by soudy jinou než vyjmenovanou povinnost nebo omezení měly volit tak, aby bylo srovnatelné s těmi, které zákon uvádí. Obviněný poukázal na to, že uložení povinnosti podrobit se ochranné psychiatrické léčbě je obdobné povinnosti podle § 48 odst. 4 písm. c) tr. zákoníku spočívající v podrobení se léčení závislosti na návykových látkách. Ochranné psychiatrické léčení je však již nad rámec těchto povinností. Navíc obviněný zdůraznil, že postupem podle § 82 odst. 2 tr. zákoníku nelze nahrazovat ukládání ochranného léčení podle § 99 tr. zákoníku, pro které však v této jeho věci nebyly shledány důvody. Obviněný rovněž namítal, že uvedená povinnost nebyla dostatečně v souladu se zákonnými požadavky ve výroku rozsudku konkretizována, takže i její realizace je pro neurčitost tohoto výroku zcela nekontrolovatelná.

Obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 8. 2. 2012, sp. zn. 61 To 451/2010, jakož i všechna další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a aby Městskému soudu v Praze přikázal věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout.

K podanému dovolání se vyjádřil státní zástupce činný u Nejvyššího státního zastupitelství. K námitce o nesprávném závěru o přičetnosti obviněného poukázal na to, že k posouzení duševního stavu byl přibrán znalec, který konstatoval duševní poruchu ve smyslu § 123 tr. zákoníku, nikoli však složky skutkové podstaty nepřičetnosti podle § 26 tr. zákoníku. Za nesprávné považoval, že soudy velmi stručně odmítly návrhy obviněného na nové znalecké zkoumání a revizi obou posudků a nedostály v řízení požadavkům na tzv. spravedlivý proces. Při existenci dvou navzájem si odporujících odborných posouzení duševního stavu obviněného chybí jakýkoliv základ pro konstatování, že znalecký posudek novější spolehlivě vyvrací závěry znaleckého posudku staršího, když ani jeden ze soudů se se starším posudkem neseznámil, neprovedl důkaz konstatováním spisu Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 10, sp. zn. 1 ZT 136/2006. Státní zástupce uvedl skutečnosti týkající se zmíněné jiné trestní věci a poukázal na to, že tehdy byly u obviněného ovládací i rozpoznávací schopnosti podstatnou měrou sníženy až k jejich zániku, a to z důvodu přítomnosti organického psychosyndromu po proběhlém boreliózním zánětu mozku. Státní zástupce shledal mezi závěry těchto znalců zřejmý výrazný rozpor a bez vazby na medicínskou problematiku uvedl, že za dřívější příčinou nepřičetnosti je organický psychosyndrom, ohledně kterého MUDr. J. Š., Ph.D., nepodal žádné relevantní údaje, ani nekonstatoval, že např. mohlo jít o přechodné onemocnění, které v mezidobí odeznělo. Jakkoli tedy závěr MUDr. Š. o přičetnosti může být naprosto přiléhavý, nalézací soud měl v situaci takových rozporů v souladu s § 2 odst. 5 tr. ř. dokazování směřovat k jejich odstranění, neboť nemohl sám vyřešit tuto ryze

lékařskou otázku zaměřenou na vyloučení či potvrzení organického psychosyndromu. Pokud tak soudy neučinily, jde o tzv. opomenutý důkaz se všemi jeho právními konsekvencemi, neboť na tomto závěru je vystavěna otázka přičetnosti pachatele.

Státní zástupce námitku týkající se nesprávnosti uloženého omezení podle § 82 odst. 2 tr. zákoníku považoval sice za námitku podřaditelnou pod § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., avšak neopodstatněnou. Vysvětlil svůj názor, že ve smyslu § 82 odst. 2 tr. zákoníku lze osobě se závažnou poruchou osobnosti a indikovanou nutností léčby uložit povinnost podrobit se psychiatrické léčbě. Námitky obviněného s odkazem na již publikovanou judikaturu, která se prakticky totožnou situací zabývá, považoval za liché. Nad rámec tohoto závěru podotkl, že soudy dostatečně nezkoumaly podmínky vymezené v ustanovení § 99 odst. 1 tr. zákoníku a odkázal na právní úpravu duševní nemoci ve smyslu § 123 tr. zákoníku, která může být způsobena i hlubokou poruchou vědomí, mentální retardací atd. Vyslovil proto názor, že soudy příliš zohlednily stanovisko znalce, který vycházel z dřívější právní úpravy, nevhodně zkombinovaly trest s povinností, a tudíž by považoval za přílehavější upuštění od potrestání za současného uložení ochranného léčení. Současně státní zástupce poukázal i na nepřesné vymezení této povinnosti, jež může ztížit jeho kontrolu. Navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil napadený rozsudek i předcházející rozsudek soudu prvního stupně a aby věc přikázal Obvodnímu soudu pro Prahu 4 k novému projednání v potřebném rozsahu.

Nejvyšší soud jako soud dovolací nejprve shledal, že dovolání obviněného je přípustné, bylo podáno osobou oprávněnou, v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit, a proto dále zkoumal, zda je toto dovolání opodstatněné.

Podle důvodu § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je možné dovolání podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení, o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. jde tehdy, když byl obviněnému uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští, nebo mu byl uložen trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou v trestním zákoně na trestný čin, jímž byl uznán vinným.

S ohledem na argumentaci uplatněnou v dovolání lze dovodit, že v její první části, v níž obviněný v zásadě brojil proti tomu, že byl shledán přičetným, usiloval o změny ve skutkových zjištěních na jiném důkazním podkladě, což jsou výhrady stojící mimo jakýkoliv dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. a) až l), odst. 2 tr. ř. Tento závěr vede k tomu, že Nejvyšší soud nemá povinnost z pohledu takovýchto námitok napadené rozhodnutí přezkoumávat.

Avšak i přes tento závěr se Nejvyšší soud výhradami obviněného podrobně zabýval a zvláště zdůraznil, že z obsahu podaného posudku, osobní výpovědi znalce MUDr. J. Š., Ph.D., v hlavním líčení, jakož i z okolností, které byly i v rámci pozorování duševního stavu obviněného zjišťovány, a to při uvážení

všech dalších skutečností zjišťovaných z obsahu spisu ohledně chování a jednání obviněného, je patrné, že soudy nepochybyly, jestliže považovaly uvedený znalecký posudek za dostatečný a neskýtající důvody pro to, aby byl zpracován v této věci na duševní stav obviněného jiný znalecký posudek. Připomněl, že znalecký posudek o duševním stavu obviněného podaný v předchozí trestní věci téhož obviněného nemůže být znaleckým posudkem v další trestní věci, v níž je vedeno nové trestní stíhání. Schopnost obviněného rozpoznat nebezpečnost svého jednání a ovládat je se musí posuzovat vždy z hlediska konkrétního trestného činu (srov. rozhodnutí č. 11/1982 Sb. rozh. tr.). V této souvislosti není podstatné, že soudy neprovedly důkaz znaleckým posudkem zpracovaným v jiné trestní věci, neboť plně postačovalo, že se s jeho obsahem i závěry vypořádal znalec MUDr. J. Š., Ph.D., který v něm učiněné závěry konfrontoval se svými zjištěními a zaujal k nim svá stanoviska. Dospěl-li k odlišnému závěru, tento vysvětlil a odůvodnil logicky i se všemi medicínskými aspekty a reakcemi na rozhodné souvislosti vyplývající rovněž z obsahu spisu.

Ze všech zjištění, která učinily soudy obou stupňů a vyjádřily je ve svých rozhodnutích, je zřejmé, že nebyly dány podmínky pro postup podle § 109 tr. ř., aby byl ve věci zpracován jiný znalecký posudek na duševní stav obviněného, neboť ten by bylo nutné požadovat jen tehdy, pokud by byly pochybnosti o správnosti posudku nebo by byl posudek nejasný nebo neúplný a ani výslech znalce by nevedl ke kladnému výsledku. Tím spíše nebyly dány podmínky ani pro posudek ústavu podle § 110 tr. ř., ke kterému dochází jen ve výjimečných, zvláště obtížných případech, vyžadujících zvláštního vědeckého posouzení. O takový případ se v dané věci rozhodně s ohledem na všechny výše uvedené skutečnosti nejednalo.

Na základě uvedených důvodů Nejvyšší soud neshledal ve způsobu, jímž se soudy vypořádaly s otázkou věcné správnosti a úplnosti znaleckého posouzení duševního stavu obviněného takových poznatků, z nichž by bylo možno dovodit, že skutková zjištění jsou v extrémním nesouladu s provedenými důkazy. O správnosti výroku o vině proto nebylo nutné pochybovat a Nejvyšší soud jej tudíž, se zřetelem na tyto závěry, nepřezkoumával.

Pokud jde o druhou část podaného dovolání, kterou obviněný zaměřil proti výroku o trestu, konkrétně napadl výrok, jímž mu bylo podle § 82 odst. 2 tr. zákoníku uloženo omezení, aby se ve zkušební době podrobil psychiatrické léčbě, jde o výhradu, která je pod označené dovolací důvody podřaditelná. Protože Nejvyšší soud ve vztahu k této partii dovolání nezjistil okolnosti, pro něž by bylo nutné dovolání odmítnout podle § 265i odst. 1 tr. ř., přezkoumal podle § 265i odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti nimž bylo dovolání podáno, v rozsahu a z důvodů uvedených v dovolání, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející.

V projednávané věci již Nejvyšší soud dříve rozhodoval, a to usnesením ze dne 4. 5. 2011, sp. zn. 8 Tdo 485/2011, kdy dovolání obviněného směřující proti

usnesení Městského soudu v Praze ze dne 21. 12. 2010, sp. zn. 61 To 451/2010, pouze z procesních důvodů (porušení práva obviněného na přítomnost u veřejného zasedání) zrušil a Městskému soudu v Praze přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Vzhledem k tomu, že důvodem pro zrušení byly procesní nedostatky, Nejvyšší soud nemohl přezkoumat věcnou správnost napadeného rozhodnutí ve vztahu k výroku o vině a trestu a předjímat tak rozhodnutí, jež bude teprve následně po odstranění procesních vad v novém řízení vydáno. I přesto považoval za vhodné upozornit na již tehdy patrný nedostatek (na nějž obviněný rovněž v dovolání poukazoval) a vyjádřil svůj názor v závěru uvedeného usnesení tak „že bude při následném rozhodování vhodné zvažovat správnost postupu při ukládání přiměřeného omezení ve smyslu § 48 odst. 4 tr. zákoníku v rámci zkušební doby podle § 85 odst. 1 tr. zákoníku, s tím, že tuto povinnost bude nutné vymezit a upřesnit tak, aby odpovídala zákonem stanoveným podmínkám“.

Odvolací soud, jak je z obsahu spisového materiálu patrné, se v dalším řízení zmíněnou problematikou zabýval jen velmi okrajově. Při veřejném zasedání konaném dne 8. 2. 2012 (č. l. 352) byla podána zpráva o stavu věci a po závěrečných návrzích bylo vyhlášeno nyní dovoláním napadené rozhodnutí. Ve výroku o trestu, o němž odvolací soud znovu rozhodl (viz shora), obviněnému uložil trest odnětí svobody podmíněně odložený na zkušební dobu a v rámci zkušební doby obviněnému stanovil, aby se ve zkušební době podmíněného odsouzení podrobil psychiatrickému léčení. Již z takto uvedeného výroku je patrné, že odvolací soud, aniž by podrobně zkoumal podmínky uloženého omezení, obviněnému toto omezení znovu uložil s tím, že jen výrok formálně slovně precizoval (doplnil obrat „podmíněného odsouzení“, který v původním rozsudku chyběl). Obsahově však na tomto výroku nic nezměnil. V odůvodnění napadeného rozsudku odvolací soud pouze uvedl, že „znalec sice nenavrhł uložení povinného ochranného léčení podle trestního zákoníku, ovšem jasně potvrdil, že psychiatrické léčení velmi doporučuje, neboť obviněný potřebuje intenzivní psychiatrickou péči“. Odvolací soud uložení předmětné povinnosti podrobit se takovému léčení jako součást podmíněného odsouzení shledal správným a tento výrok v napadeném rozsudku zopakoval.

Nejvyšší soud toto stručné shrnutí závěrů odvolacího soudu považuje za předčasné a nedostačující pro závěr o nutnosti obviněnému ukládat psychiatrické léčení, a to zejména proto, že pro takový závěr zatím v obsahu spisu není dostatek podkladů, a navíc ani nebyly dostatečně respektovány pokyny, které Nejvyšší soud, byť jen stručně, v předchozím rozhodnutí uvedl. Z obsahu spisu plyne, že odvolací soud pro svůj závěr o správnosti uložení namítané povinnosti vycházel jen ze znaleckého posudku MUDr. J. Š., Ph.D. (č. l. 51 až 54), v němž znalec ve vztahu k možnosti ukládání omezení v rámci zkušební doby nic neuváděl, toliko ve 4. bodě odpovědi na položené otázky uvedl, že,

„Pobyt obviněného na svobodě není nebezpečný a nevyžaduje uložení žádné formy ochranného léčení“. V rámci výsledku u hlavního líčení (č. l. 186) znalec tento závěr zopakoval. Jediné, co znalec sdělil na dotaz obhájkyň (což zřejmě vedlo soudy k uložení předmětného omezení), byl jeho názor, že „sice obviněný potřebuje intenzivní psychiatrickou péči, on však psychiatrické léčení navrhnout může, jen když jsou splněny všechny podmínky stanovené trestním zákoníkem, pokud však obviněný bude chtít, může se na psychiatrii léčit sám“. Soudy pro to, aby o povinnosti obviněného rozhodly, vyšly z tohoto stručného a nikoliv zjevně přesvědčivého sdělení znalce, jež nebylo podloženo dalšími podklady. Nevypočítaly se ani s tím, zda byly pro uložení takové povinnosti respektovány zákonem vymezené podmínky.

Nejvyšší soud proto připomíná, že podle § 82 odst. 2 tr. zákoníku může soud podmíněně odsouzenému uložit přiměřená omezení a přiměřené povinnosti uvedené v § 48 odst. 4 tr. zákoníku směřující k tomu, aby vedl řádný život; zpravidla mu též uloží, aby podle svých sil nahradil škodu nebo odčinil nemajetkovou újmu, kterou trestným činem způsobil, nebo aby vydal bezdůvodné obohacení získané trestným činem. Podstatou přiměřených omezení a přiměřených povinností v uvedeném smyslu jsou určité zásahy do svobody jednání a rozhodování pachatele ve zkušební době a mohou být pachateli uloženy za tím účelem, aby vedl řádný život. Podstatnou podmínkou pro vyslovení omezení a povinností ve všech formách je, aby byly přiměřené. Přiměřenost se musí vztahovat především k zákonnému účelu takových omezení a povinností, tj. musí směřovat k tomu, aby odsouzený vedl řádný život. Přiměřeným omezením nebo přiměřenou povinností nelze nahrazovat obsah jiného druhu trestu (srov. přiměřeně rozhodnutí č. 32/1964-I. Sb. rozh. tr.).

Pokud jde o přiměřená omezení a povinnosti směřující k tomu, aby obviněný vedl řádný život, uplatní se zde jejich okruh podle § 48 odst. 4 písm. a) až k) tr. zákoníku, který představuje demonstrativní výčet. Vedle nebo místo zde vyjmenovaných přiměřených omezení a přiměřených povinností lze pachateli uložit i další, pokud je to nutné, aby pachatel vedl ve zkušební době řádný život. Z hlediska tohoto obecného výkladu proto není vyloučeno, aby v případě, kdy to odůvodňuje porucha osobnosti obviněného a s tím i související povaha jím spáchaného trestného činu, byla uložena jako přiměřená povinnost k vedení řádného života ve zkušební době podmíněného odsouzení povinnost, aby se obviněný podrobil vhodnému psychiatrickému léčení, které není ochranným léčením podle trestního zákoníku (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2011, sp. zn. 8 Tdo 1032/2011, uveřejněné v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, sešitě 80, pod č. T 1431.).

Z uvedeného je patrné, že není zásadně vyloučeno, aby v rámci zkušební doby byla obviněnému uložena povinnost podrobit se psychiatrickému léčení, avšak současně je nutné respektovat hlediska, která jsou určující pro závěr, že

taková konkrétní povinnost splňuje podmínku přiměřenosti, konkrétnosti a vhodnosti pro odstranění kriminologických faktorů, jež vedly obviněného k páčání trestné činnosti, a zároveň obviněnému umožní vést ve zkušební době (i později) řádný život. K tomu je nutné vždy zvažovat, zda bude taková povinnost účelná a zda je též v rámci okolností na straně obviněného splnitelná a realizovatelná. Aby bylo možné učinit závěr o tom, že jsou uvedené podmínky a předpoklady splněny, je nutné postupovat i při ukládání takové povinnosti tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci (§ 2 odst. 5 tr. ř.), o němž nejsou důvodné pochybnosti, neboť jde o povinnost, která se vztahuje nejen na ukládání výše a druhu trestu, ale i na ukládání konkrétní povinnosti směřující k vedení řádného života. Z těchto důvodů se takový závěr neobejde bez toho, aby k objasnění nutnosti jejího ukládání, rozsahu a zaměření bylo provedeno nezbytné dokazování, jež by vytvořilo potřebný skutkový základ opodstatňující uložení takové povinnosti.

Ve vztahu k uložení povinnosti podle § 82 odst. 2 tr. zákoníku spočívající v kontrole korekce chování obviněného z důvodů jeho duševní poruchy je nutné mít zejména na paměti, že v rámci vymezení takové povinnosti je nutné respektovat, že se nesmí jednat o takovou povinnost, která by nahradila uložení ochranného léčení podle § 99 tr. zákoníku. Jestliže nejsou v konkrétní věci splněny zákonem stanovené podmínky pro to, aby bylo obviněnému uloženo ochranné léčení podle § 99 odst. 1 nebo 2 tr. zákoníku, pak není možné takové léčení ukládat v rámci povinnosti podle § 82 odst. 2 tr. zákoníku, neboť takový postup by byl nepřijatelným obcházením zákona. Odůvodňuje-li to porucha osobnosti pachatele a s tím související povaha jím spáchaného trestného činu, soud může pachateli uložit jako přiměřenou povinnost k vedení řádného života ve zkušební době podmíněného odsouzení ve smyslu § 82 odst. 2 tr. zákoníku a § 48 odst. 4 tr. zákoníku povinnost spočívající v zajištění odpovídající psychiatrické terapie (nikoliv podrobení se ochrannému léčení ve smyslu § 99 tr. zákoníku), obdobně jako je tomu u přiměřené povinnosti uvedené v § 48 odst. 4 písm. c) tr. zákoníku týkající se léčení závislosti na návykových látkách.

Aby mohla být uložena taková povinnost obviněnému trpícímu duševní poruchou, v důsledku níž je nutné jeho chování ve zkušební době korigovat, bude nutné zjistit, jak možnosti takového vhodného působení v rámci uložené povinnosti, tak i prostředky a formy, jimiž lze tuto povinnost fakticky v aktuálním případě realizovat.

V zásadě proto nepostačuje tuto povinnost stanovit jako „podrobit se psychiatrickému léčení“, ale je nutné na základě výsledků provedeného dokazování ji vyjádřit způsobem nekorespondujícím s ukládáním ochranného léčení podle § 99 tr. zákoníku.

V posuzované věci však odvolací soud tyto podmínky ani přes pokyn Nejvyššího soudu plně nerespektoval a jen na základě vlastní úvahy vyplývající z nekonkrétního a jen velmi okrajového vyjádření znalce u hlavního líčení uložil

obviněnému povinnost podrobit se psychiatrickému léčení, aniž by uvedl, v čem konkrétně by mělo spočívat a jak by je měl obviněný fakticky realizovat.

Nejvyšší soud v těchto souvislostech považuje za nedostatečné, že odvolací soud před tím, než uvedenou povinnost obviněnému uložil, k této skutečnosti nevyslechl znalce MUDr. J. Š., Ph.D., a spokojil se jen s jeho velmi stručným vyjádřením u hlavního líčení, kde ovšem znalec jen velice okrajově zmínil svůj názor. Již z něho však plyne, že neměl na mysli ochranné léčení (to ostatně, jak sám uvedl, nenavrhoval), ale hovořil o „péči“. Evidentně tedy použil pojem „péče“, který je odlišný od „léčení“ jako ochranného opatření, jež však, jak bylo znalcem zdůrazněno, v této věci nepřicházelo do úvahy. Odvolací soud z těchto důvodů nemohl mít v tomto sdělení znalce dostatečný podklad pro svůj závěr o uložení zmiňované přiměřené povinnosti, když žádný jiný důkaz v této souvislosti neprovedl. Jestliže i přesto uložil obviněnému povinnost podrobit se psychiatrickému léčení, učinil tak nepřesně a mimo uvedené doporučení znalce.

Vzhledem k tomu, že se odvolací soud neřídil všemi výše uvedenými pravidly pro uložení povinnosti v rámci zkušební doby podle § 82 odst. 2 tr. zákoníku a nerespektoval hlediska pro její vymezení v § 48 odst. 4 tr. zákoníku, Nejvyšší soud ve vztahu k této části dovolání obviněného považoval za důvodné, a proto zrušil podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 8. 2. 2012, sp. zn. 61 To 451/2010, v celém výroku o trestu pro vady v omezení podle § 82 odst. 2 tr. zákoníku, jakož i další rozhodnutí na zrušenou část rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. Městskému soudu v Praze přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Na odvolacím soudu, jemuž se věc opětovně vrací, bude, aby v souladu s konkrétními pokyny Nejvyššího soudu znovu o trestu rozhodl. Nejvyšší soud připomíná, že i když byl povinen zrušit celý výrok o trestu, nedostatky shledal výhradně ve vztahu k povinnosti ukládané podle § 82 odst. 2 tr. zákoníku.

Strážník obecní policie požívá ochrany úřední osoby i tehdy, provede-li v pracovní době výjimečně (např. vzhledem k aktuálně nastalé situaci, zejména je-li páchan trestný čin nebo přestupek bezprostředně ohrožující život, zdraví nebo majetek, apod.), zákrok nebo úkon k plnění úkolů obecní policie v občanském oděvu, a nemůže-li prokázat svoji příslušnost k obecní policii způsobem stanoveným v § 9 odst. 1 zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů, tj. stejnokrojem s odznakem obecní policie, identifikačním číslem a názvem obce, ale prokáže ji průkazem obecní policie.

Jestliže pachatel v takovém případě užil násilí v úmyslu působit na výkon či pro výkon pravomoci strážníka obecní policie při provádění zákroků a úkonů k plnění úkolů obecní policie, přičemž na základě konkrétních skutečností věděl, že napadená osoba vystupuje jako strážník obecní policie a vykonává svoji pravomoc spočívající např. v oprávnění požadovat prokázání totožnosti, naplnil zákonné znaky skutkové podstaty přečinu násilí proti úřední osobě podle § 325 odst. 1 tr. zákoníku.

(Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 3. 2011, sp. zn. 7 To 17/2011)

Vrchní soud v Praze k odvolání obžalovaného F. A. podle § 258 odst. 1 písm. b), c), d) tr. ř. v celém rozsahu zrušil rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 19. 1. 2011, sp. zn. 5 T 10/2010. Podle § 259 odst. 3 písm. a) tr. ř. znovu rozhodl tak, že obžalovaného uznal vinným zločinem násilí proti úřední osobě podle § 325 odst. 1 písm. b), odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku a nově rozhodl o trestu a také o povinnosti obžalovaného k náhradě škody.

Z o d ů v o d n ě n í :

Napadeným rozsudkem Krajského soudu v Plzni ze dne 19. 1. 2011, č.j. 5 T 10/2010-335, byl obžalovaný F. A. uznán vinným pokusem zločinu vraždy podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku k § 140 odst. 1, odst. 3 písm. d) tr. zákoníku a podle § 140 odst. 3 tr. zákoníku byl odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání šestnácti let, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. d) tr. zákoníku zařazen do věznice se zvýšenou ostrahou. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. byla obžalovanému uložena povinnost zaplatit poškozené ZP M. v. ČR náhradu škody v částce 48 509 Kč.

Podle skutkových zjištění nalézacího soudu se obžalovaný měl dopustit výše zmíněného trestného činu tím, že dne 19. 8. 2010 kolem 01.30 hodin v S., okres K., ve S. D. ulici poblíž mostu přes řeku O., v úmyslu usmrtit strážníka Městské policie S. P. T., který jej předtím v rámci provádění kontrolní činnosti opakovaně vyzval

* Upraveno pro potřeby publikace

k prokázání totožnosti, když se mu hlasitě představil a legitimoval se služebním průkazem, bodl jmenovaného přesně nezjištěným břitem opatřeným předmětem o délce nejméně 10 cm do břicha, čímž mu způsobil bodnou ránu vlevo vpředu na břiše se vbodem o délce 1,5 cm, protnutí pobříšnice v celkové délce 6 cm, přetnutí více než tři čtvrtin obvodu kličky tenkého střeva blíže u přechodu ve střevo tlusté a průbod kličky tenkého střeva s bodným kanálem končícím až na závěsném aparátu esovité kličky tlustého střeva, když s ohledem na použitý útočný nástroj a místa, kam byl útok veden, musel být přinejmenším srozuměn s tím, že jej může usmrtit, k čemuž nedošlo pouze z důvodu okamžitého kvalifikovaného lékařského zákroku.

Proti tomuto rozsudku obžalovaný podal v zákonné lhůtě odvolání. To také prostřednictvím své obhájkyň řádně zdůvodnil.

Obžalovaný zcela jednoznačně popřel úmysl usmrtit poškozeného. Na inkriminovanou dobu si totiž vůbec nepamatuje. V daném okamžiku byl v takové míře pod vlivem alkoholu, že výpadek paměti, tzv. okénko, je velmi pravděpodobný. Takový stav odpovídá tomu, jak obžalovaný uvádí, že si nepamatuje na nic, co se stalo poté, co vyšel ven z Nonstop baru vedle muzea v S. Bezprostředně po činu mu policisti v dechu naměřili 2,38 promile alkoholu. Podle znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, byly rozpoznávací a ovládací schopnosti v důsledku požitého alkoholu narušeny. Na úmysl by bylo možno usuzovat, pokud by slovně napadl strážníka, bylo by zřejmé, že je to pro výkon jeho pravomoci, nebo kdyby bylo zjištěno, že je mu osobou známou, že tam jde o nějaké osobní nepřátelství. Nic takového se však neprokázalo. Čin obžalovaného neměl žádnou jasnou pohnutku, která by byla vyhraněna proti poškozenému.

Podle obžalovaného se soud nevypořádal přesvědčivě ani s jeho námitkou, že strážník Městské policie S. P. T. v rozporu se zákonem č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon č. 553/1991 Sb.), nebyl oblečen do služebního stejnokroje, který musí být vybaven odznakem obecní policie, identifikačním číslem a názvem obce. Vyjádřil přesvědčení, že právě proto mu nelze přiznat zvýšenou ochranu, již trestní zákoník poskytuje úředním osobám. Nesouhlasil se závěrem nalézacího soudu, že tato skutečnost je zcela irelevantní, neboť zmíněný strážník plnil rozkaz velitele Městské policie S. a při výkonu služby se měl pohybovat v občanském oděvu z důvodu nárůstu majetkové trestné činnosti, z čehož jasně vyplývá, že se při výkonu služby ani nemohl prokazovat způsobem stanoveným v ustanovení § 9 zákona č. 553/1991 Sb.

Obžalovaný měl za to, že skutek, jak byl soudem zjištěn, byl nesprávně právně kvalifikován jako pokus zločinu vraždy podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku k § 140 odst. 1, odst. 3 písm. d) tr. zákoníku. V jeho jednání lze spatřovat trestný čin proti zdraví.

Závěrem proto navrhl, aby odvolací soud napadený rozsudek v celém rozsahu zrušil, uznal obžalovaného vinným pouze trestným činem ublížení na zdraví a uložil mu přiměřený trest.

Vrchní soud v Praze z podnětu podaného odvolání přezkoumal podle § 254 odst. 1 tr.ř. zákonnost a odůvodněnost všech výroků napadeného rozsudku, jakož i správnost postupu řízení, které jim předcházelo, a dospěl k následujícím závěrům.

V řízení, které předcházelo napadenému rozsudku, byly provedeny řádným způsobem veškeré důkazy významné pro objasnění skutečného stavu věci při dodržení všech zákonných ustanovení, jimiž se má zabezpečit právo obžalovaného na řádnou obhajobu. Provedené dokazování je proto úplné a řízení předcházející napadenému rozsudku nevykazuje takové procesní vady, na něž by bylo nutno reagovat postupem podle § 258 odst. 1 písm. a) tr. ř. Krajský soud vedl dokazování způsobem a v rozsahu předpokládanými v ustanovení § 2 odst. 5 tr. ř., když zjevně postupoval tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a při svém rozhodování z takto zjištěného stavu vycházel. Vrchní soud v Praze přesto v odvolacím řízení dokazování doplnil a znovu vyslechl obžalovaného.

Podle vrchního soudu ve vztahu k významným skutkovým okolnostem postupoval nalézací soud ve smyslu ustanovení § 2 odst. 6 tr. ř., stručně a srozumitelně vyložil, které skutečnosti vzal za spolehlivě prokázané a o které konkrétní důkazy tato svá skutková zjištění opřel, podrobně zde uvedl, jakými úvahami se řídil při hodnocení věrohodnosti a důkazní síly jednotlivých provedených důkazů. Vrchní soud v Praze se, až na níže uvedenou výjimku, s argumentací a závěry nalézacího soudu ztotožňuje a na závěry rozvedené v odůvodnění napadeného rozsudku z větší části odkazuje.

V posuzované věci zůstává nesporným, že pachatelem trestného činu byl obžalovaný F. A. Ten sám tuto skutečnost nepopřel ani před soudem prvního stupně, ani při doplňujícím výsledku před soudem odvolacím. Ve své výpovědi uvedl, že v kritické době byl opilý a na celé jednání se nepamatuje. Po sdělení, čeho se měl dopustit, činu upřímně litoval a poškozenému se omluvil. Obžalovaný však jednoznačně popřel úmysl poškozeného usmrtit.

Soud prvního stupně přistupoval k budování závěrů o subjektivním vztahu obžalovaného ke smrtelnému následku poněkud zjednodušeně, když vycházel pouze z povahy útočného ostrého nástroje délky nejméně 10 cm a zacílení útoku do břicha, kde je uložena řada životně důležitých orgánů (str. 9).

Z hlediska úmyslu pachatele způsobit buď těžkou újmu na zdraví nebo smrt je třeba v situaci, kdy obžalovaný ve svých výpovědích úmysl poškozeného usmrtit nikdy nezmínil, pečlivě vážit všechny okolnosti, za nichž k útoku došlo, jakým motivem byl obžalovaný veden, co útoku předcházelo, jak byl útok proveden, jakého nástroje bylo použito, zda byl útok záměrně veden proti té části těla, kde jsou orgány důležité pro život, jaká byla intenzita útoku a jaké nebezpečí pro napadeného z útoku hrozilo.

Není pochyb o tom, že obžalovaný použil zbraň, a to břitem opatřený předmět 10 cm dlouhý, který sám o sobě, byl způsobilý eventuálně i přivodit smrt. Taktéž

lokalita těla, proti které obžalovaný zaútočil, je charakteristická tím, že jsou zde uloženy životně důležité orgány, jejichž zasažení a poškození může vést až k fatálnímu následku. Z pouhé existence těchto skutečností však nelze spolehlivě vyvodit závěr o srozumění obžalovaného se způsobením smrti poškozenému.

Nepřímý úmysl nelze v žádném případě jen předpokládat, nýbrž je nutno jej na základě zjištěných okolností prokázat. Závěr o vražedném úmyslu lze učinit i z objektivních skutečností, např. z povahy činu, způsobu jeho provedení nebo ze zjištěných okolností subjektivní povahy, např. z pohnutky činu. Zavinění je výslednicí (mimo jiné) i osobních vlastností pachatele, a lze proto také z nich na formu zavinění usuzovat. Tyto závěry nesmějí však nabýt povahy jakýchsi presumpcí.

Je všeobecně známou skutečností, že prokazování subjektivní stránky trestného činu, zejména pak prokazování zavinění, je velmi složité. Zavinění je vnitřní psychologický vztah pachatele k určitým skutečnostem, jež zakládají trestný čin, a spočívá na složce vědění a vůle. Zvláště nesnadné je prokazovat nepřímý úmysl, zejména jeho volní složku, spočívající ve srozumění pachatele s tím, že poruší nebo ohrozí chráněný zájem. Tento vnitřní vztah odehrávající se v psychice pachatele, je navenek seznatelný pouze tím, že buď slovní informaci o něm poskytne sám pachatel, nejčastěji ve své výpovědi, nebo tím, že se projeví v chování pachatele.

Za tohoto stavu nelze odhlédnout od skutečností, které závěr, že obžalovaný jednal v nepřímém úmyslu poškozeného usmrtit, zpochybňují. Bylo prokázáno, že obžalovaný zaútočil na břicho poškozeného a přivodil mu vážné život ohrožující zranění. Stalo se to však jedinou ranou ostrým nástrojem (nejspíš nožem). Jmenovanému nic nebránilo, chtěl-li by dosáhnout usmrcení poškozeného, v započatém násilí pokračovat. Přestože nelze polemizovat se skutečností, že i břicho je lokalitou, kde jsou uloženy životně důležité orgány, jejichž zasažení může vést k těžké újmě na zdraví, nutno dodat, že zpravidla však takto lokalizovaný útok nevede k okamžité smrti. Útoky pachatelů směřující k fatálnímu následku jsou proto většinou zacíleny do hrudní části těla, kde úmrtí oběti může být okamžité. Obžalovaný ani před činem ani v jeho průběhu usmrcením poškozenému nevyhrožoval. Je tak zřejmé, že se ze strany obžalovaného nejednalo o žádný likvidační útok, ale o momentální zlostnou reakci na opakované výzvy poškozeného k prokázání jeho totožnosti. Úmysl usmrtit tak nelze s dostatečnou mírou jistoty dovodit.

Na opačné straně je nutno uvést, že obžalovaný musel vědět, že inkriminovaným útokem může poškozenému způsobit i vážné zranění. Zavinění k tomuto následku je dáno formou nejméně úmyslu nepřímého, neboť věděl, že může jinému způsobit vážnou újmu na zdraví a pro ten případ s tím byl srozuměn.

Napadeným rozsudkem byla aplikována rovněž okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby spočívající v tom, že čin byl spáchán na úřední osobě pro

výkon její pravomoci. Nalézací soud argumentoval tím, že obžalovaný nepochybně věděl, že poškozený vykonává pravomoc úřední osoby ve smyslu § 127 odst. 1 písm. e) tr. zákoníku, neboť se zřetelně prokázal jako strážník Městské policie S., jak slovně, tak služebním průkazem. Poškozený pak v daném případě jako strážník Městské policie S. plnil úkoly společnosti, když vykonával v rámci řádné služby hlídkovou a kontrolní činnost a používal při tom pravomoc požadovat prokázání totožnosti na základě § 12 odst. 1 zákona č. 553/1991 Sb.

Obhajoba obžalovaného brojila v odvolání proti tomu, že poškozený v tomto konkrétním případě požíval ochrany úřední osoby, jelikož nebyl oblečen do služebního stejnokroje, který je vybaven odznakem obecní policie, identifikačním číslem a názvem obce, a nemohl se tak prokazovat způsobem stanoveným v § 9 zákona č. 553/1991 Sb. Tato námitka není opodstatněná.

Bylo zjištěno, že poškozený v kritické době nebyl oblečen do předepsaného stejnokroje strážníka obecní policie. Ze spisového materiálu je však zřejmé, že v této době byl poškozený v pracovním poměru k městu S. ve funkci strážníka městské policie. Dne 19. 8. 2010 byl ve službě, přičemž respektoval příkaz velitele Městské policie S. (viz č. I. 4), který s ohledem na mimořádný nárůst trestné činnosti násilné a majetkové povahy v centru města dal pokyn realizovat prevenci kriminality od 00.00 hod. do 06.00 hod. v občanském oděvu, v jehož rámci také poškozený obžalovaného, který se choval nestandardně, vyzval k prokázání totožnosti.

V obecné rovině není od věci připomenout, že v souladu se zákonem č. 553/1991 Sb. obecní policie jako orgán obce zabezpečuje místní záležitosti veřejného pořádku a plní další úkoly, pokud tak stanoví tento nebo zvláštní zákon. Je tvořena zaměstnanci obce zařazenými do obecní policie, mezi něž patří mimo jiné i strážníci. Jako orgány veřejné moci musí obecní policie a tedy i strážníci vykonávat své povinnosti a oprávnění toliko na základě a způsobem, který stanoví zákon.

Podle § 7 odst. 1 citovaného zákona strážník je v pracovní době povinen v mezích tohoto nebo zvláštního zákona provést zákrok nebo úkon, nebo učinit jiné opatření, je-li páchan trestný čin nebo přestupek či jiný správní delikt anebo je-li důvodné podezření z jejich páchání. Podle § 9 odst. 1 věty první, tohoto zákona je strážník povinen při výkonu své pravomoci prokázat svou příslušnost k obecní policii stejnokrojem s odznakem obecní policie, identifikačním číslem a názvem obce. Z uvedeného vyplývá, že v pracovní době je při výkonu své pravomoci strážník zásadně povinen prokázat svou příslušnost k obecní policii právě způsobem konkretizovaným v ustanovení § 9 odst. 1 označeného zákona a že za splnění těchto předpokladů požívá ochrany úřední osoby. Současně ale nutno dodat, že na splnění těchto podmínek nelze trvat bezvýjimečně.

V této souvislosti se nabízí upozornit též na ustanovení § 7 odst. 2 zákona č. 553/1991 Sb., podle něhož strážník je i mimo pracovní dobu povinen v mezích

tohoto zákona provést zákrok, popřípadě učinit jiné opatření, zejména vyrozumět nejbližší útvar policie, je-li páčán trestný čin nebo přestupek, kterým je bezprostředně ohrožen život, zdraví nebo majetek. Pokud se v tomto případě strážník neprokazuje podle § 9 odst. 1, prokáže příslušnost k obecní policii průkazem obecní policie.

Výklad, že strážník v pracovní době musí prokázat svoji příslušnost k obecní policii výlučně stejnokrojem a že bez služebního stejnokroje nemůže plnit úkoly zadané velitelem v občanském obleku a požívat ochrany úřední osoby, prokázali by svoji příslušnost k obecní policii pouze průkazem obecní policie, vede ke zcela paradoxním výsledkům. Závěr, že zatímco strážník ve smyslu § 7 odst. 2 zákona č. 553/1991 Sb. i mimo pracovní dobu může prokázat příslušnost k obecní policii, neprokáže-li ji podle § 9 odst. 1 tohoto zákona, průkazem obecní policie, nemůže ji takto prokázat strážník v pracovní době, když okolnosti zákroku mohou být takové, že neumožňují, aby svoji příslušnost prokázal stejnokrojem, jako tomu bylo v posuzovaném případě, nelze rozumně přijmout.

Strážník obecní policie požívá ochrany úřední osoby i tehdy, provede-li v pracovní době výjimečně (vzhledem k aktuálně nastalé situaci) zákrok nebo úkon k plnění úkolů obecní policie v občanském oděvu, a nemůže tak prokázat svoji příslušnost k obecní policii způsobem stanoveným v § 9 odst. 1 zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů (tj. stejnokrojem s odznakem obecní policie, identifikačním číslem a názvem obce), ale prokáže ji průkazem obecní policie. Užil-li pachatel v takovém případě násilí v úmyslu působit na výkon či pro výkon pravomoci strážníka obecní policie při provádění zákroků a úkonů k plnění úkolů obecní policie, přičemž na základě konkrétních skutečností věděl, že osoba vystupuje jako strážník obecní policie a vykonává svoji pravomoc spočívající např. v oprávnění požadovat prokázání totožnosti, naplnil zákonné znaky skutkové podstaty přečinu násilí proti úřední osobě podle § 325 odst. 1 tr. zákoníku.

Je evidentní, že poškozený, který postupoval v souladu s příkazem svého nadřízeného, při výkonu své pravomoci nemohl prokázat svoji příslušnost k obecní policii způsobem uvedeným v ustanovení § 9 odst. 1 zákona č. 553/1991 Sb., ale obžalovanému se prokázal jako strážník Městské policie v S. slovně i služebním průkazem, takže obžalovaný na podkladě těchto skutečností věděl, že poškozený v rámci výzvy k prokázání jeho totožnosti vystupuje jako strážník obecní policie. Za těchto konkrétních okolností poškozený jako strážník obecní policie požíval ochrany úřední osoby.

S ohledem na výše uvedené odvolací soud dospěl k závěru, že pro absenci úmyslu usmrtit a při prokázání, že poškozený vystupoval jako speciální subjekt – úřední osoba, je třeba inkriminované jednání podřadit pod jiné ustanovení zákona, než učinil nalézací soud. Shledal, že obžalovaný užil násilí v úmyslu působit pro výkon pravomoci úřední osoby, spáchal tento čin se zbraní a způ-

Č. 57

sobil jím těžkou újmu na zdraví. Naplnil tím zákonné znaky zločinu násilí proti úřední osobě podle § 325 odst. 1 písm. b), odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku. Vrchní soud v Praze proto z podnětu podaného odvolání napadený rozsudek podle § 258 odst. 1 písm. b), c), d) tr. ř. v celém rozsahu zrušil a po dílčí změně skutkového stavu (vypuštění formulace „v úmyslu usmrtit“) na základě opakovaného provedení výslechu obžalovaného sám podle § 259 odst. 3 písm. a) tr. ř. ve věci rozhodl tak, že jej uznal vinným zločinem násilí proti úřední osobě podle § 325 odst. 1 písm. b), odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku.

Důsledkem zrušení výroku o vině bylo i zrušení výroku o trestu a náhradě škody. Proto v další části rozsudku vrchní soud rozvedl úvahy mající význam z hlediska ukládání trestu a rozhodnutí o náhradě škody.

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

Námítka neplatnosti rozhodčí smlouvy včas uplatněná v rozhodčím řízení má za důsledek, že z hlediska ustanovení § 33 zákona o rozhodčím řízení se tato námítka vztahuje i na jiné důvody neplatnosti rozhodčí smlouvy, než které byly případně v této námitce skutkově popsány.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2013,
sp. zn. 23 Cdo 2406/2011)

M ě s t s k ý s o u d v Praze rozsudkem ze dne 9. 3. 2010 zamítl návrh na zrušení rozhodčího nálezu, vydaného dne 25. 8. 2008 Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky (výrok pod bodem I) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok pod bodem II).

Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že dne 27. 12. 2006 byla uzavřena mezi Ž. bankou, a. s., A. M., s. r. o., Mgr. B. S. a M. S. směnečná dohoda Reg. č. 657/06-257/06-120. Článek 10 směnečné dohody obsahoval rozhodčí doložku následujícího znění: „Všechny spory, které by mohly vzniknout z této Dohody nebo v souvislosti s ní nebo z vystavené směnky, budou s vyloučením pravomoci obecných soudů rozhodovány s konečnou platností v rozhodčím řízení u Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR v Praze podle jeho Řádu třemi rozhodci ustanovenými podle tohoto Řádu.“ Dne 18. 8. 2008 se před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR v Praze (dále jen „Rozhodčí soud“) konalo ústní jednání, z něhož byl pořízen zápis. Dne 25. 8. 2008 byl vydán rozhodčí nález Rozhodčího soudu Rsp 322/08.

Soud prvního stupně dospěl k závěru, že ve směnečné dohodě je obsažena platná rozhodčí doložka podle § 2 odst. 3 písm. v) (správně písm. b/) zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů (dále jen „zákon o rozhodčím řízení“). Soud dospěl k závěru, že toto ujednání není v rozporu s bodem 3 směnečné dohody, kde se říká, že banka je oprávněna směnku vyplnit a tuto směnku uplatnit u soudu, anebo ji prodat. Soud prvního stupně přihlédl i k tomu, že zástupce žalobkyně nejprve uznal pravomoc Rozhodčího soudu, toto jeho prohlášení je zaprotokolováno, a až teprve při ústním jednání konaném ve sporu dne 18. 8. 2008 uplatnil námítku nedostatku arbitrability. Soud proto posoudil tuto žalobu jako účelovou, která by měla vést pouze k tomu, aby odložila vykonatelnost rozhodčího nálezu.

K odvolání žalobkyně V r c h n í s o u d v Praze rozsudkem ze dne 13. 12. 2010 potvrdil rozsudek soudu prvního stupně (výrok pod bodem I) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (výrok pod bodem II).

Odvolací soud zopakoval důkaz zápisem z ústního jednání konaného před Rozhodčím soudem dne 18. 8. 2008. Zjistil, že při jeho zahájení v 10 hodin

předseda rozhodčího senátu Mgr. M. D. seznámil přítomné strany se složením rozhodčího senátu, přičemž přítomní zástupci sdělili, že nemají námitek proti příslušnosti tohoto soudu. Poté k dotazu předsedy rozhodčího senátu žalobkyně (v tomto řízení žalovaná) sdělila, že trvá na žalobě, a pak zástupce třetí žalované (v tomto řízení žalobkyně) namítl, že rozhodčí soud není oprávněn rozhodovat tento spor z důvodu rozporu mezi článkem 10 a článkem 3 směnečné dohody, podle kterého je banka oprávněna směnku uplatnit u soudu.

Na základě provedeného dokazování učinil odvolací soud závěr, že žalobkyně v rozhodčím řízení neuplatnila námitku neplatnosti rozhodčí doložky z důvodu rozporu mezi smluvními ustanoveními obsaženými v článku 3 a článku 10 směnečné dohody z 27. 12. 2006 dříve, než začala jednat ve věci samé, neboť žalobkyně tuto námitku nevznesla k dotazu Rozhodčího soudu před zahájením jednání ve věci samé, zda účastníci mají námitky proti příslušnosti Rozhodčího soudu. Vzhledem k opožděnosti námitky tvrzeného důvodu neplatnosti rozhodčí doložky nebylo nutné se zabývat tím, zda je skutečně dán žalobkyní tvrzený rozpor ve směnečné dohodě, a pokud ano, jestli tento rozpor zakládá neplatnost rozhodčí doložky. Ze stejného důvodu nemohl soud prvního stupně a ani odvolací soud přihlídnout k opožděnému tvrzení žalobkyně, že nepodepsala směnečnou dohodu, ve které byla obsažena rozhodčí doložka.

Odvolací soud proto dospěl k závěru, že žalobkyně uplatnila ve smyslu § 33 zákona o rozhodčím řízení pozdě jí tvrzený důvod neplatnosti rozhodčí doložky a tentýž závěr platí i pro námitku, že žalobkyně nepodepsala zmíněnou směnečnou dohodu zahrnující spornou rozhodčí doložku.

Rozsudek odvolacího soudu napadla žalobkyně dovoláním. Přípustnost dovolání zakládá na § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. Zásadní právní význam napadeného rozhodnutí spočívá dle dovolatelky v posouzení otázky, zda je možno založit pravomoc rozhodce bez podepsané rozhodčí doložky, a to pouze s pomocí ustanovení § 33 zákona o rozhodčím řízení.

Jako dovolací důvod uplatňuje dovolatelka § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. Nesprávné právní posouzení věci spočívá dle dovolatelky v nesprávném výkladu ustanovení § 33 zákona o rozhodčím řízení.

Dovolatelka se domnívá, že námitku neplatnosti rozhodčí doložky vznesla včas, když její zástupce při jednání Rozhodčího soudu nejprve sdělil, že nemá námitek proti příslušnosti tohoto soudu, poté k dotazu předsedy rozhodčího senátu sdělil, že Rozhodčí soud není oprávněn rozhodovat spor z důvodu neplatnosti rozhodčí doložky.

Dovolatelka kromě toho namítá, že pokud nebyla rozhodčí doložka vůbec sjednána (nebyla podepsána paní S.), pak nelze založit pravomoc rozhodčího soudu a rozhodovat spor v rozhodčím řízení. Neexistence rozhodčí doložky je takovou vadou, kterou nelze zhojit postupem podle § 33 zákona o rozhodčím řízení. Nelze tedy založit pravomoc rozhodce jen tím, že rozhodčí doložka ne-

existuje a účastník řízení toto včas ve smyslu § 33 zákona o rozhodčím řízení nenamítne.

Dále dovolatelka tvrdí, že je třeba rozlišovat mezi neplatností rozhodčí doložky a neexistencí rozhodčí doložky, když nebyla vůbec podepsána. Podle dovolatelky odkazuje § 33 zákona o rozhodčím řízení na případy, kdy je rozhodčí doložka neplatná, tedy existuje v psané podobě, ale je neplatná. Na neexistující rozhodčí doložku by se omezení dané ustanovením § 33 zákona o rozhodčím řízení vztahovat nemělo. Pokud není vůbec sjednána rozhodčí doložka, lze dle dovolatelky zrušit rozhodčí nález, i pokud nebyla námitka vznesena ve lhůtě podle § 33 zákona o rozhodčím řízení.

Dovolatelka proto navrhla, aby Nejvyšší soud zrušil napadené rozhodnutí a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Žalovaná ve vyjádření k dovolání navrhla, aby dovolání bylo odmítnuto pro nepřipustnost, jelikož nejsou dány dovolací důvody pro projednání věci před Nejvyšším soudem.

N e j v y š š í s o u d rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) vzhledem k článku II bodu 7 zákona č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, dovolání projednal a rozhodl o něm podle občanského soudního řádu ve znění účinném do 31. 12. 2012.

Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno včas oprávněnou osobou, nejprve zkoumal, zda je dovolání přípustné.

Dovodil, že dovolání je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., neboť odvolací soud řešil právní otázku, která dosud nebyla v rozhodování dovolacího soudu vyřešena. Jde o otázku, zda strana uplatnila v rozhodčím řízení včas námitku neplatnosti rozhodčí smlouvy podle § 33 zákona o rozhodčím řízení, jestliže tuto námitku uplatnila po zahájení ústního jednání, poté co žalobkyně k dotazu předsedy rozhodčího senátu sdělila, že trvá na žalobě, za situace, kdy strany před tímto sdělením žalobkyně uvedly, že nemají námitek proti příslušnosti rozhodčího soudu, a zda případný závěr o včasnosti této námítce má za důsledek, že z hlediska § 33 zákona o rozhodčím řízení byla včas vznesena námitka neplatnosti rozhodčí smlouvy i z jiných důvodů, než z důvodů skutkově vymezených v této námitce.

Nejvyšší soud poté přezkoumal rozsudek odvolacího soudu podle § 242 odst. 1 a 3 o. s. ř. z uplatněných dovolacích důvodů, kterými je vázán i z hlediska jejich obsahového vymezení. Dospěl přitom k závěru, že dovolání je důvodné.

Dovolatelka uplatnila dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., tedy že napadené rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Namítla, že odvolací soud nesprávně aplikoval ustanovení § 33 zákona o rozhodčím řízení.

Nesprávným právním posouzením věci se rozumí omyl soudu při aplikaci právních předpisů na zjištěný skutkový stav. O mylnou aplikaci právních předpisů se jedná, jestliže soud použil jiný právní předpis, než který měl správně použít, nebo soud aplikoval sice správný právní předpis, ale nesprávně jej vyložil.

Vzhledem k ustanovení článku II bodu 1 zákona č. 19/2012 Sb., jímž byl změněn zákon o rozhodčím řízení a podle něhož rozhodčí řízení zahájená přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, včetně řízení v případech sporů ze spotřebitelských smluv, se dokončí podle dosavadních právních předpisů, je pro posouzení dané věci rozhodné znění zákona o rozhodčím řízení před novelou provedenou tímto zákonem, tedy znění účinné do 29. 2. 2012.

Ustanovení § 33 zákona o rozhodčím řízení ukládá soudu zamítnout návrh na zrušení rozhodčího nálezu, který se opírá o důvody uvedené v § 31 písm. b) nebo c) zákona o rozhodčím řízení, jestliže strana, která se domáhá zrušení rozhodčího nálezu, neuplatnila, ač mohla, takový důvod v rozhodčím řízení nejpozději, než začala jednat ve věci samé. Podle § 31 písm. b) zákona o rozhodčím řízení lze namítat, že rozhodčí smlouva je z jiných důvodů než z důvodu uvedeného v § 31 písm. a) zákona o rozhodčím řízení neplatná, nebo byla zrušena, anebo se na dohodnutou věc nevztahuje. Podle § 31 písm. c) zákona o rozhodčím řízení je důvodem pro zrušení rozhodčího nálezu skutečnost, že ve věci se zúčastnil rozhodce, který nebyl ani podle rozhodčí smlouvy, ani jinak povolán k rozhodování, nebo neměl způsobilost být rozhodcem. Ustanovení § 31 písm. b) a c) zákona o rozhodčím řízení se tedy vztahuje jak na případy, kdy byla uzavřena neplatná rozhodčí smlouva (pokud ovšem nejde o neplatnost rozhodčí smlouvy podle § 31 písm. a/ z důvodu nedostatku arbitrability, což v posuzované věci nenastalo), tak na případy, kdy vůbec nedošlo k uzavření rozhodčí smlouvy. I námitku, že rozhodčí smlouvu nepodepsala, tedy v daném případě musela žalobkyně v rozhodčím řízení uplatnit před tím, než začala jednat ve věci samé.

Uplatnění důvodů podle ustanovení § 31 písm. b) nebo c) zákona o rozhodčím řízení stranou, která se domáhá zrušení rozhodčího nálezu, v rozhodčím řízení před tím, než tato strana začala jednat ve věci samé, je podmínkou pro možnost postupu soudu podle § 31 písm. b) a c) zákona o rozhodčím řízení především pro zabránění průtahům v dalším řízení.

Ustanovení § 33 zákona o rozhodčím řízení ukládá straně rozhodčího řízení povinnost uplatnit důvody podle § 31 písm. b) a c) zákona o rozhodčím řízení dříve, než strana začala jednat ve věci samé, nikoliv před prvním úkonem ve věci, či dříve, než začal ve věci samé jednat rozhodce. Pojem „věc sama“ je

právní teorií i soudní praxí vykládán jednotně jako věc, která je oním předmětem, pro nějž se řízení vede. Řešení otázek procesního charakteru nelze považovat za „jednání ve věci samé“. V řízení bylo zjištěno, že při zahájení ústního jednání předseda rozhodčího senátu seznámil strany se složením rozhodčího senátu, přičemž přítomní zástupci stran sdělili, že nemají námitek proti příslušnosti tohoto soudu. Poté k dotazu předsedy rozhodčího senátu žalobkyně (v tomto řízení žalovaná) sdělila, že trvá na žalobě. Poté zástupce třetí žalované (v tomto řízení žalobkyně) namítl, že rozhodčí soud není oprávněn rozhodovat tento spor z důvodu rozporu mezi článkem 10 a článkem 3 směnečné dohody, podle kterého je banka oprávněna směnku uplatnit u soudu. Zástupce žalobkyně tak učinil dříve, než se vyjádřil věcně k podstatě sporu. Z učiněných skutkových zjištění nelze než dovodit, že žalobkyně vznesla námitku neplatnosti rozhodčí smlouvy z důvodu rozporu mezi uvedenými články směnečné dohody dříve, než ona začala jednat ve věci samé, tj. před přednesem tvrzení týkajících se věci samé, tedy z hlediska ustanovení § 33 zákona o rozhodčím řízení včas.

Včas vznesená námitka neplatnosti rozhodčí smlouvy má za důsledek, že z hlediska ustanovení § 33 zákona o rozhodčím řízení se tato námitka vztahuje i na jiné důvody neplatnosti rozhodčí smlouvy, než které byly případně v této námitce skutkově popsány.

Vztahuje se tedy i na námitku žalobkyně, kterou vznesla v průběhu řízení před soudem prvního stupně, že rozhodčí doložku nepodepsala. Vzhledem ke skutkovému zjištění soudu prvního stupně, že dne 27. 12. 2006 byla uzavřena směnečná dohoda Reg. č. 657/06-257/06-120 mezi Ž. bankou, a. s., a A. M., s. r. o., Mgr. B. S. a M. S., je nutno dovodit, že touto námitkou žalobkyně namítla neplatnost předmětné rozhodčí doložky. Navíc i právní teorie zastává názor, že pod důvod ke zrušení rozhodčího nálezu podle § 31 písm. b) zákona o rozhodčím řízení z důvodu neplatnosti rozhodčí smlouvy je nutné podřadit i případy, kdy rozhodčí smlouva vůbec nevznikla (v této souvislosti srov. Bělohávek, A. J. Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, 1089 s.).

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu není z hlediska uplatněných dovolacích důvodů správný. Nejvyšší soud proto podle § 243b odst. 2, věty za středníkem, o. s. ř. rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu podle § 243b odst. 3 o. s. ř. vrátil k dalšímu řízení.

Žalobou podanou podle ustanovení § 42a obč. zák. nelze úspěšně odporovat dohodě o zúžení společného jmění manželů, jejíž právní bezúčinnost nastala podle ustanovení § 143a odst. 4 obč. zák. Věřitel pohledávky vůči jednomu z manželů, která vznikla před uzavřením smlouvy o zúžení společného jmění manželů, má právo ji vymoci na základě titulu pro výkon rozhodnutí (exekučního titulu) také z majetku, který na základě smlouvy o zúžení společného jmění připadl manželu dlužníka, i když bezúčinnost smlouvy podle ustanovení § 143a odst. 4 obč. zák. nebyla (vůči manželu dlužníka) určena pravomocným rozhodnutím soudu.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 5. 2013,
sp. zn. 21 Cdo 1154/2012)

Žalobce se domáhal, aby bylo určeno, že smlouva „o zúžení bezpodílového spoluvlastnictví manželů“ ze dne 27. 8. 2006 uzavřená mezi Ing. M. H. a žalovanou, podle níž byl povolen vklad práva rozhodnutím Katastrálního úřadu pro hlavní město Prahu, Katastrální pracoviště P., pro žalovanou, je vůči žalobci neúčinná. Žalobu zdůvodnil zejména tím, že žalobce má vůči manželu žalované Ing. M. H. pohledávku ze směnky vystavené dne 22. 8. 2000 a splatné dne 21. 6. 2006, která je vykonatelná, neboť směnečným platebním rozkazem Městského soudu v Praze ze dne 13. 10. 2006 bylo dlužníku Ing. M. H. uloženo, aby společně a nerozdílně s obchodní společností FT, spol. s r. o., a J. H. zaplatil žalobci 11 000 000 SKK spolu s úrokem z prodlení, „směnkovou odměnu“ a náklady řízení. Smlouvou „o zúžení bezpodílového spoluvlastnictví manželů“ ze dne 27. 8. 2006, jejíž právní účinky nastaly dne 29. 1. 2007, dlužník Ing. M. H. a žalovaná zúžili rozsah svého „bezpodílového spoluvlastnictví manželů“ tak, že výlučnou vlastníci nemovitostí v P. se stala žalovaná. Protože dlužník Ing. M. H. uzavřel tuto smlouvu v úmyslu zkrátit uspokojení pohledávky žalobce, je tato smlouva vůči žalobci podle ustanovení § 42a obč. zák. právně neúčinná.

Žalovaná namítala, že o dluhu manžela Ing. M. H. nevěděla a že neměla v úmyslu zkrátit jeho věřitele. Poukázala současně na ustanovení § 262a o. s. ř. a § 42 ex. ř. a dovozuje, že žalobce nemá naléhavý právní zájem na určení neúčinnosti právního úkonu a že uplatněný nárok žalobce je šikanózní, neboť na předmětné nemovitosti je již vedena exekuce.

O b v o d n í s o u d pro Prahu 10 rozsudkem ze dne 5. 10. 2010 žalobě vyhověl a rozhodl, že žalovaná je povinna zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení 1000 Kč. Dovodil, že žalobce je věcně aktivně legitimován k podání žaloby, neboť má vůči manželu žalované Ing. M. H. vymahatelnou pohledávku přiznanou pravomocným platebním rozkazem, že žalovaná je věcně pasivně legi-

timována, neboť notářským zápisem ze dne 27. 8. 2006 byl „zúžen rozsah společného jmění manželů“ a nemovitosti připadly žalované, a že žaloba byla podána v zákonné tříleté lhůtě dne 15. 1. 2010 (vlastnické právo na základě dohody „o zúžení společného jmění manželů“ bylo ve prospěch žalované zapsáno do katastru nemovitostí dne 29. 1. 2007). Protože žalovaná je manželkou dlužníka (a tedy osobou dlužníku blízkou), vědomost o úmyslu dlužníka zkrátit věřitele se presumuje a žalovaná neprokázala, že by „splnila podmínku vynaložení náležité pečlivosti“, neboť se o podnikání a finanční situaci svého manžela vůbec nestarala. Soud prvního stupně současně dovodil, že u žaloby podle ustanovení § 42a obč. zák. se nezkoumá nálehavý právní zájem a že se nejedná ani o „šikanózní žalobu“, neboť dohodou „o zúžení společného jmění manželů“ mělo dojít ke zkrácení uspokojení pohledávky žalobce a exekuční řízení nebylo dosud skončeno, a že se tedy žalobce bude moci na základě uvedeného rozsudku domáhat nařízení výkonu rozhodnutí i přímo proti žalované.

K odvolání žalované **M ě s t s k ý s o u d** v Praze – poté, co „vzal na vědomí“, že žalobce „upřesnil název smlouvy, neboť nejde o smlouvu o zúžení bezpodílového spoluvlastnictví manželů, ale společného jmění manželů“ – rozsudkem ze dne 18. 5. 2011 potvrdil rozsudek soudu prvního stupně „s tou úpravou, že se slova smlouva o zúžení bezpodílového spoluvlastnictví manželů nahrazují slovy smlouva o zúžení společného jmění manželů“, a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení. Odvolací soud souhlasil s právním posouzením věci soudem prvního stupně a zdůraznil, že žaloba podle ustanovení § 42a obč. zák. je „speciálním typem žaloby, nejedná se o žalobu určovací (§ 80 písm. c/ o. s. ř.), a jsou-li splněny předpoklady uvedené v ustanovení § 42a obč. zák., musí být žalobě vyhověno“, a že na základě vyhovujícího rozsudku se bude moci žalobce „domáhat nařízení exekuce i přímo proti žalované, což dosud nemohl“. Odvolací soud rovněž dovodil, že žalovaná neprokázala a netvrdila, že by vynaložila náležitou pečlivost k poznání úmyslu dlužníka zkrátit odporovaným právním úkonem věřitele (žalovaná ani netvrdila, že by v době uzavření smlouvy o zúžení společného jmění manželů vyvinula nějakou činnost, která by mohla vést ke zjištění dluhů manžela); současně přihlédl k tomu, že dne 28. 8. 2006 měla být u notáře sepsána dohoda o uznání závazku se svolením k vykonatelnosti, kam se manžel žalované Ing. M. H. „pro pracovní neschopnost“ nedostavil, avšak dohodu o zúžení společného jmění manželů sepsal u jiné notářky den předem, a že tedy manžel žalované Ing. M. H. „o dluhu věděl“ a nelze uvěřit žalované, že by dohoda o zúžení společného jmění manželů byla uzavřena z jiného důvodu, než ve snaze uchránit majetek před věřiteli manžela žalované.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání. Namítla, že soudy nesprávně vyložily ustanovení § 42a obč. zák. v souvislosti s ustanoveními § 262a o. s. ř. a § 42 ex. ř., neboť, je-li přímo zákonem stanoveno, že

k takové dohodě se nepřihlíží, pak není možné úspěšně žalovat na neúčinnost takového právního úkonu; pro účely výkonu rozhodnutí a exekuce totiž „dohoda neexistuje“ a nemůže být tedy ani odporovatelná. Takové odpůří žalobě nelze vyhovět, když „rozsudek jako podklad pro exekuci vedenou přímo proti žalované je nepoužitelný“ a s ohledem na ustanovení § 262a o. s. ř. a § 42 ex. ř. se „exekuce vede přímo proti dlužníkovi“. Přípustnost dovolání žalovaná dovozuje z ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., za otázku zásadního významu považuje to, zda je možno „se domáhat určení relativní neplatnosti právního úkonu i v případě, že relativní neplatnost nastává ze zákona“, a navrhla, aby dovolací soud napadený rozsudek zrušil a aby věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) projednal dovolání podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů účinných do 31. 12. 2012, neboť napadený rozsudek byl vydán v době do 31. 12. 2012 (srov. čl. II bod 7 zákona č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání žalované proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

Podmínky přípustnosti dovolání proti rozsudku odvolacího soudu jsou obsaženy v ustanovení § 237 o. s. ř.

Dovolání je přípustné proti rozsudku odvolacího soudu, jímž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé (§ 237 odst. 1 písm. a/ o. s. ř.) nebo jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil (§ 237 odst. 1 písm. b/ o. s. ř.), anebo jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř. a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam (§ 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř.).

Žalovaná dovoláním napadá rozsudek odvolacího soudu, kterým byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé. Podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř. dovolání není přípustné, a to již proto, že ve věci samé nebylo soudem prvního stupně vydáno rozhodnutí, které by bylo odvolacím soudem zrušeno. Dovolání žalované proti rozsudku odvolacího soudu tedy může být přípustné jen při splnění předpokladů uvedených v ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam ve smyslu ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je soudy rozhodována rozdílně, nebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak; k okolnostem uplatněným dovolacími důvody podle § 241a odst. 2 písm. a) a § 241a odst. 3 o. s. ř. se nepřihlíží (§ 237 odst. 3 o. s. ř.).

Dovolací soud je při přezkoumání rozhodnutí odvolacího soudu zásadně vázán uplatněnými dovolacími důvody (srov. § 242 odst. 3 o. s. ř.); vyplývá z toho mimo jiné, že při zkoumání, zda napadené rozhodnutí odvolacího soudu má ve smyslu ustanovení § 237 odst. 3 o. s. ř. ve věci samé po právní stránce zásadní význam, může posuzovat jen takové právní otázky, které dovolatel v dovolání označil.

Přípustnost dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. není založena již tím, že dovolatel tvrdí, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Přípustnost dovolání nastává tehdy, jestliže dovolací soud za použití hledisek, příkladmo uvedených v ustanovení § 237 odst. 3 o. s. ř., dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé po právní stránce zásadní význam skutečně má.

V posuzovaném případě bylo pro rozhodnutí ve věci významné (z hlediska uplatněných dovolacích důvodů) vyřešení právní otázky, zda lze ve smyslu ustanovení § 42a obč. zák. určit právní neúčinnost smlouvy o zúžení společného jmění manželů, která byla uzavřena (stala se účinnou) až poté, co vznikla žalujícímu věřiteli vůči jednomu z manželů pohledávka, a jejíž obsah proto nemohl být žalujícímu věřiteli v době vzniku jeho pohledávky znám (§ 143a odst. 4 obč. zák.). Vzhledem k tomu, že uvedená právní otázka nebyla dosud v rozhodování dovolacího soudu vyřešena a že její posouzení bylo pro rozhodnutí v projednávané věci významné (určující), představuje napadený rozsudek odvolacího soudu rozhodnutí, které má po právní stránce zásadní význam. Dovolací soud proto dospěl k závěru, že dovolání žalované proti rozsudku odvolacího soudu je podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. přípustné.

Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

Věřitel se může domáhat, aby soud určil, že dlužníkovy právní úkony, pokud zkracují uspokojení jeho vymahatelné pohledávky, jsou vůči němu právně neúčinné; toto právo má věřitel i tehdy, je-li nárok proti dlužníkovi z jeho odporovatelného úkonu již vymahatelný anebo byl-li již uspokojen (§ 42a odst. 1 obč. zák.).

Odporovat je možné právním úkonům, které dlužník učinil v posledních třech letech v úmyslu zkrátit své věřitele, musel-li být tento úmysl druhé straně znám, a právním úkonům, kterými byli věřitelé dlužníka zkráceni a k nimž došlo

v posledních třech letech mezi dlužníkem a osobami jemu blízkými (§ 116, 117 obč. zák.), nebo které dlužník učinil v uvedeném čase ve prospěch těchto osob, s výjimkou případu, kdy druhá strana tehdy dlužníkův úmysl zkrátit věřitele i při náležitě pečlivosti nemohla poznat (§ 42a odst. 2 obč. zák.).

Právo odporovat právním úkonům lze uplatnit vůči osobě, v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn, nebo které vznikl z odporovatelného úkonu dlužníka prospěch (§ 42a odst. 3 obč. zák.).

Právní úkon, kterému věřitel s úspěchem odporoval, je vůči němu neúčinný potud, že věřitel může požadovat uspokojení své pohledávky z toho, co odporovatelným právním úkonem ušlo z dlužníkovy majetku; není-li to dobře možné, má právo na náhradu vůči tomu, kdo měl z tohoto úkonu prospěch (§ 42a odst. 4 obč. zák.).

Smyslem žaloby podle ustanovení § 42a obč. zák. (odpůrčí žaloby) je – uvažováno z pohledu žalujícího věřitele – dosáhnout rozhodnutí soudu, kterým by bylo určeno, že je vůči němu neúčinný dlužníkem učiněný právní úkon. Rozhodnutí soudu, kterým bylo odpůrčí žalobě vyhověno, pak představuje podklad k tomu, že se věřitel může na základě titulu způsobilého k výkonu rozhodnutí (exekučního titulu), vydaného proti dlužníku, domáhat nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce) postižením toho, co odporovaným (právně neúčinným) právním úkonem ušlo z dlužníkovy majetku, a to nikoliv proti dlužníku, ale vůči osobě, v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn. V případě, že uspokojení věřitele z tohoto majetku není dobře možné (například proto, že osobě, v jejíž prospěch dlužník učinil odporovaný právní úkon, již takto nabyté majetkové hodnoty nepatří), může se věřitel – místo určení neúčinnosti právního úkonu – domáhat, aby mu ten, komu z odporovatelného právního úkonu dlužníka vznikl prospěch, vydal takto získané plnění (srov. například právní názor vyjádřený v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 1999, sp. zn. 2 Cdon 1703/96, uveřejněný pod č. 26 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2000).

Manželé mohou smlouvou uzavřenou formou notářského zápisu rozšířit nebo zúžit stanovený rozsah společného jmění manželů; takto mohou manželé změnit rozsah majetku a závazků nabytých či vzniklých v budoucnosti, ale i majetku a závazků, které již tvoří jejich společné jmění; předmětem této smlouvy mohou být i jednotlivé majetkové hodnoty a závazky; jestliže je předmětem smlouvy nemovitost, která již náleží do společného jmění manželů nebo do výlučného majetku jednoho z nich, nabývá smlouva účinnosti vkladem do katastru nemovitostí (§ 143a odst. 1 obč. zák.).

Manželé se mohou vůči jiné osobě na smlouvu uvedenou v ustanovení § 143a odst. 1 obč. zák. odvolat jen tehdy, jestliže je jí obsah této smlouvy znám (srov. § 143a odst. 4 obč. zák.).

Ustanovení § 143a odst. 4 obč. zák. sleduje – obdobně jako ustanovení § 150 odst. 2 obč. zák. – ochranu věřitele, který má vůči jednomu z manželů vymaha-

telnou pohledávku, jejíž uspokojení by mohlo být zkráceno (mimo jiné) smlouvou, kterou by byl zúžen dosavadní rozsah společného jmění manželů (smlouvou o zúžení společného jmění manželů). Mohou-li se manželé (každý z nich) na smlouvu o zúžení společného jmění manželů odvolat vůči věřiteli (nebo jiné třetí osobě), jen – jak vyplývá z ustanovení § 143a odst. 4 obč. zák. – jestliže je věřiteli (nebo jiné třetí osobě) znám obsah smlouvy o zúžení společného jmění manželů, znamená to zejména, že smlouva o zúžení společného jmění manželů je právně účinná vůči věřiteli jen tehdy, byla-li manželi uzavřena (stala-li se mezi manželi účinnou) dříve, než vznikla věřiteli pohledávka (vůči jednomu z manželů), a jestliže již v té době byl věřiteli také znám obsah smlouvy o zúžení společného jmění manželů, jakož i to, že nemůže být vůči věřiteli právně účinná smlouva o zúžení společného jmění manželů, která byla manželi uzavřena (stala se mezi manželi účinnou) teprve poté, co věřiteli již vznikla jeho pohledávka (vůči jednomu z manželů).

Je zřejmé, že nemožnost manželů (každého z nich) odvolat se vůči věřiteli podle ustanovení § 143a odst. 4 obč. zák. na smlouvu o zúžení společného jmění manželů, která byla manželi uzavřena (stala se mezi manželi účinnou) až poté, co věřiteli již vznikla jeho pohledávka (vůči jednomu z manželů), nezpůsobuje neplatnost smlouvy, ale jen její tzv. relativní bezúčinnost; znamená to, že smlouva o zúžení společného jmění je nadále platným právním úkonem a vyvolává (jí sledované) právní následky, že však ve vztahu manželů vůči věřiteli se na smlouvu hledí tak, jako kdyby nenastaly její účinky, tedy – jinak řečeno – tak, jako kdyby nedošlo ke zúžení dosavadního rozsahu společného jmění manželů.

Zatímco neúčinnost právního úkonu podle ustanovení § 42a obč. zák. je třeba uplatnit odpůřčí žalobou a dochází k ní teprve (až) na základě pravomocného rozhodnutí soudu, stav relativní bezúčinnosti smlouvy podle ustanovení § 143a odst. 4 obč. zák. nastává přímo ze zákona (ex lege). Vyplývá z toho (mimo jiné) to, že věřitel vymahatelné pohledávky, která mu vznikla vůči jednomu z manželů dříve, než manželi byla uzavřena (stala se mezi manželi účinnou) dohoda o zúžení jejich společného jmění, má právo ji vymoci na základě titulu pro výkon rozhodnutí (exekučního titulu) cestou výkonu rozhodnutí (exekuce) také z majetku, který (původně) patřil do společného jmění manželů a který na základě smlouvy o zúžení společného jmění připadl manželu dlužníka, aniž by bezúčinnost smlouvy podle ustanovení § 143a odst. 4 obč. zák. musela být (vůči manželu dlužníka) určena pravomocným soudním rozhodnutím. Určení právní bezúčinnosti smlouvy o zúžení společného jmění, která nastala podle ustanovení § 143a odst. 4 obč. zák., je tedy možné jen tehdy, je-li na takovém určení naléhavý právní zájem (§ 80 písm. c/ o. s. ř.).

S tím, že právní bezúčinnost smlouvy o zúžení společného jmění manželů podle ustanovení § 143a odst. 4 obč. zák. nastává přímo ze zákona, uvažuje – jak správně upozorňuje dovolatelka – rovněž právní úprava výkonu rozhodnutí (exe-

kuce). Za majetek patřící do společného jmění povinného a jeho manžela se pro účely nařízení výkonu rozhodnutí (pro účely exekuce) proto považuje také majetek, který netvoří součást společného jmění manželů jen proto, že byl smlouvou zúžen zákonem stanovený rozsah společného jmění manželů (srov. § 262a odst. 1, větu druhou, o. s. ř. a § 42 odst. 1, větu druhou, ex. ř.), při výkonu rozhodnutí (exekuci) se nepřihlíží ke smlouvě, kterou byl zúžen zákonem stanovený rozsah společného jmění o majetek, který patřil do společného jmění v době vzniku vymáhané pohledávky (srov. § 262a odst. 2, větu první, o. s. ř. a § 42 odst. 2, větu první, ex. ř.), a smlouva o zúžení společného jmění manželů vytváří právo k majetku, které nepřipouští výkon rozhodnutí (exekuci), jen tehdy, byl-li oprávněnému znám obsah smlouvy o zúžení společného jmění manželů v době vzniku vymáhané pohledávky (srov. § 267 odst. 2 písm. a/ o. s. ř. a § 52 odst. 1 ex. ř.).

Z uvedených důvodů Nejvyšší soud dospěl k závěru, že žalobou podanou podle ustanovení § 42a obč. zák. nelze úspěšně odporovat dohodě o zúžení společného jmění manželů, jejíž právní bezúčinnost nastala podle ustanovení § 143a odst. 4 obč. zák., a že věřitel pohledávky vůči jednomu z manželů, která vznikla před uzavřením smlouvy o zúžení společného jmění manželů, má právo ji vymoci na základě titulu pro výkon rozhodnutí (exekučního titulu) také z majetku, který na základě smlouvy o zúžení společného jmění připadl manželu dlužníka, i když bezúčinnost smlouvy podle ustanovení § 143a odst. 4 obč. zák. nebyla (vůči manželu dlužníka) určena pravomocným rozhodnutím soudu.

Protože není správný závěr odvolacího soudu, podle kterého lze určit právní neúčinnost smlouvy o zúžení společného jmění manželů postupem podle ustanovení § 42a obč. zák., je nepochybné, že napadený rozsudek odvolacího soudu spočívá na chybném právním posouzení věci. Nejvyšší soud proto napadený rozsudek podle ustanovení § 243b odst. 2, části věty za středníkem, o. s. ř. zrušil. Vzhledem k tomu, že důvody, pro které byl zrušen rozsudek odvolacího soudu, platí i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud rovněž toto rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně (Obvodnímu soudu pro Prahu 10) k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3, věta druhá, o. s. ř.).

Uplyne-li doba tří let od právní moci rozhodnutí soudu nebo jiného orgánu, jímž úroky, úroky z prodlení nebo jiná opěťující se plnění byly přiznány, promlčí se celý nárok na úroky, úroky z prodlení nebo jiná opěťující se plnění, která se jako nárok promlčují a jejichž splatnost nastala po právní moci rozhodnutí.

(Usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia
Nejvyššího soudu ze dne 15. 5. 2013, sp. zn. 31 Cdo 2160/2012)

K r a j s k ý s o u d v Praze k odvolání obou účastníků usnesením ze dne 29. 3. 2012 změnil usnesení ze dne 6. 2. 2012, jímž O k r e s n í s o u d v Kladně exekuci nařízenou usnesením téhož soudu ze dne 24. 11. 2011 částečně zastavil „co do úroků z prodlení ve výši 3 % ročně jdoucích z částky 1 334 899 Kč v době od 5. 5. 2008 do 11. 11. 2011 do zaplacení“, tak, že exekuce se částečně zastavuje co do úroků z prodlení ve výši 3 % ročně jdoucích z částky 1 334 899 Kč od 5. 5. 2008 do zaplacení. Odvolací soud shodně se soudem prvního stupně dovodil, že vymáhaný úrok z prodlení za dobu po právní moci exekučního titulu je promlčen, neboť podle § 110 odst. 3 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, platí, že v tříleté promlčecí době se nepromlčuje právo na úroky z prodlení a opěťující se plnění, která byla přiznána pravomocným rozhodnutím soudu nebo jiného orgánu za dobu do právní moci rozhodnutí, zatímco právo na úroky a opěťující se plnění, jejichž splatnost nastala po právní moci rozhodnutí soudu, se promlčují po třech letech. Uzavřel, že podala-li oprávněná návrh na nařízení exekuce dne 11. 11. 2011 a povinný vznesl námitku promlčení exekučním titulem přisouzených 3% úroků z prodlení z částky uvedené v usnesení o nařízení exekuce, splatných po právní moci rozhodnutí soudu, tj. po 5. 5. 2008 – za dobu od 5. 5. 2008 do 5. 5. 2011, „běžela tříletá promlčecí doba podle § 110 odst. 3 obč. zák. a nejpozději od 6. 5. 2011 se právo na plnění (zaplacení) úroků z prodlení splatných po právní moci rozhodnutí soudu promlčelo, a to jako celek, tedy do zaplacení“ (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 9. 2011, sp. zn. 20 Cdo 1936/2010, a ze dne 28. 7. 2011, sp. zn. 20 Cdo 610/2010). Vzhledem k tomu, že soud prvního stupně ve výrokové části neurčitě uvedl, „za jaké období se úrok z prodlení zastavuje“, krajský soud jeho usnesení podle § 220 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů, změnil tak, jak ve výroku rozhodnutí uvedl.

Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podala oprávněná dovolání, jehož přípustnost dovozuje z § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. a podává je z důvodu nesprávného právního posouzení věci (§ 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.). Cituje

ustanovení § 110 odst. 3 obč. zák. a stejně jako v odvolání namítá, že nelze ztotožňovat pojem „úroky“ s pojmem „úroky z prodlení“ a že jazykovou interpretací tohoto ustanovení, které „hovoří“ pouze o úrocích, není možné dospět k jinému závěru, než že se na promlčení úroků z prodlení nevztahuje; odvolacímu soudu vytýká, že se touto její námitkou nezabýval. Poukazuje na to, že úroky z prodlení počínají běžet dnem následujícím po splatnosti peněžního dluhu (§ 517 odst. 2 obč. zák.) a poté přirůstají až do okamžiku zaplacení (nebo jiného zániku) dluhu. Pokud jsou úroky z prodlení přiznány spolu s jistinou soudním rozhodnutím, „nic se na jejich běhu nemění“. Není proto žádný logický důvod posuzovat z hlediska promlčení odlišně úroky z prodlení „přirostlé“ do právní moci rozhodnutí, kterým byly přiznány, a úroky z prodlení „přirostlé“ po právní moci, jak činí odvolací soud. Dále s odkazem na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 2. 2007, sp. zn. 21 Cdo 681/2006, namítá (taktéž jako v odvolání), že termín „splatnost“ se pojmově vztahuje k jistině pohledávky, že úroky z prodlení lze k určitému datu kapitalizovat, nenabývají ale nové splatnosti; jejich osud je vždy spjat s jistinou dluhu, přičemž pro případné promlčení pravomocně přiznané jistiny a jejího příslušenství platí stejná pravidla. Jestliže v souzené věci nastala splatnost dluhu dne 12. 6. 2005, je povinný od následujícího dne v prodlení (mora debitoris), čehož důsledkem je právo oprávněné požadovat vedle plnění také úroky z prodlení (§ 517 odst. 2 obč. zák.). Této možnosti oprávněná využila, právo na úrok z prodlení jí bylo přiznáno pravomocným rozsudkem, a promlčení je proto třeba posuzovat podle § 110 odst. 1 obč. zák. s desetiletou promlčecí dobou; nejedná se tedy „o nárok, jehož část (navíc vymezená procesními kritérii) se stane splatnou po právní moci rozhodnutí a promlčí se v tříleté lhůtě“. Navrhla, aby dovolací soud usnesení soudů obou stupňů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Tříčlenný senát č. 20, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a rozhodnout o něm, se při posouzení otázky běhu promlčecí doby podle § 110 odst. 3, věty za středníkem, obč. zák. hodlal odchýlit od právního názoru, ke kterému dospěl v usnesení ze dne 2. 9. 2011, sp. zn. 20 Cdo 1936/2010, a naopak setrvat na právním názoru uvedeném v jeho usnesení ze dne 19. 11. 2009, sp. zn. 20 Cdo 5308/2007. V obou těchto rozhodnutích Nejvyšší soud vycházel ze závěrů, k nimž dospěl bývalý Nejvyšší soud SSR v rozsudku ze dne 10. 2. 1971, sp. zn. 6 Cz 145/70, uveřejněném pod číslem 42/1971 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále též jen „R 42/1971“), jež měl za použitelné i v současné době, podle nichž z ustanovení § 110 odst. 3, věty za středníkem, obč. zák. vyplývá, že v tříleté době se nepromlčují ta práva na opakující se plnění, která byla přiznána pravomocným rozhodnutím soudu za dobu minulou, zatímco práva na opakující

se plnění, jejichž splatnost nastala až po právní moci rozhodnutí soudu, se ve třech letech promlčují. V usnesení sp. zn. 20 Cdo 5308/2007 Nejvyšší soud dále dovodil, že za promlčené bude třeba považovat právo na plnění úroků z prodlení splatných po právní moci rozhodnutí soudu a starších než tři roky, počítané zpětně ode dne podání návrhu na exekuci, naproti tomu v později vydaném usnesení sp. zn. 20 Cdo 1936/2010 uzavřel, že tříletá promlčecí doba podle § 110 odst. 3, věty za středníkem, obč. zák. běží od právní moci exekučního titulu a že právo na plnění úroků z prodlení se podle tohoto ustanovení promlčí „jako celek, tedy do zaplacení“. Senát č. 20 proto rozhodl o postoupení věci podle § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, k rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia. Velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia pak věc projednal a rozhodl o ní v souladu s ustanoveními § 19 a § 20 odst. 1 uvedeného zákona.

Při projednání dovolání a rozhodnutí o něm dovolací soud postupoval podle občanského soudního řádu ve znění účinném od 1. 7. 2009 do 31. 12. 2012 (viz čl. II Přejícných ustanovení, bod 12, části první zákona č. 7/2009 Sb. a článku II, bod 7 části první zákona č. 404/2012 Sb.) a po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, účastnicí řízení, řádně zastoupenou advokátem, se nejprve zabýval přípustností dovolání.

Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

Podle § 237 odst. 1 o. s. ř. dovolání je přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu, a) jimiž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé, b) jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil, c) jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle písmena b) a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. bylo sice zrušeno nálezem Ústavního soudu ČR ze dne 28. 2. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 29/11, ale až uplynutím dne 31. 12. 2012, přičemž podle závěru uvedeného v nálezu téhož soudu ze dne 6. 3. 2012, sp. zn. IV. ÚS 1572/11, zůstává pro posouzení přípustnosti dovolání podaných do 31. 12. 2012 i nadále použitelné.

Podle § 237 odst. 3 o. s. ř. rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam (odstavec 1 písm. c/) zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je soudy rozhodována rozdílně, nebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak; k okolnostem uplatněným dovolacími důvody podle § 241a odst. 2 písm. a) a § 241a odst. 3 se nepřihlíží.

Podle § 238a odst. 1 písm. c) o. s. ř. dovolání je přípustné proti usnesení odvolacího soudu, jímž bylo potvrzeno nebo změněno usnesení soudu prvního stupně, kterým bylo rozhodnuto ve věci zastavení výkonu rozhodnutí, nejde-li o řízení o výkon rozhodnutí k navrácení dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí podle mezinárodní smlouvy, která je součástí právního řádu, nebo podle přímo použitelného předpisu Evropských společenství. Ustanovení § 237 odst. 1 a 3 platí obdobně (odstavec 2 tohoto ustanovení).

Přípustnost dovolání proti usnesení odvolacího soudu, jímž bylo změněno usnesení soudu prvního stupně ve věci zastavení výkonu rozhodnutí podle § 238a odst. 1 písm. c), odst. 2 o. s. ř. ve spojení s § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. je založena na rozdílnosti (nesouhlasnosti) rozhodnutí odvolacího soudu s rozhodnutím soudu prvního stupně. O nesouhlasná rozhodnutí jde tehdy, jestliže okolnosti významné pro rozhodnutí byly posouzeny oběma soudy rozdílně, takže práva a povinnosti stanovená účastníkům jsou podle závěrů těchto rozhodnutí odlišná. Odlišností se přitom nemyslí rozdílné právní posouzení, pokud nemělo vliv na obsah práv a povinností účastníků, ale jen takový závěr, který rozdílně stanoví práva a povinnosti účastníků. Pro posouzení, zda jde o měnící rozhodnutí odvolacího soudu, není podstatné, zda odvolací soud formálně rozhodl podle § 219 o. s. ř. nebo zda postupoval podle § 220 o. s. ř. Rozhodující je obsahový vztah rozhodnutí soudů obou stupňů v tom, jak rozdílně posoudily práva a povinnosti účastníků řízení. Významné není ani to, jak odvolací soud formuloval výrok svého rozhodnutí.

I když odvolací soud v posuzované věci změnil usnesení soudu prvního stupně, jenž nařízenou exekuci částečně zastavil „co do úroků z prodlení ve výši 3 % ročně jdoucích z částky 1 334 899 Kč v době od 5. 5. 2008 do 11. 11. 2011 do zaplacení“, tak, že exekuci částečně zastavil co do úroků z prodlení ve výši 3 % ročně jdoucích z částky 1 334 899 Kč od 5. 5. 2008 do zaplacení, jde ve skutečnosti ohledně zastavení exekuce co do úroků z prodlení ve výši 3 % ročně jdoucích z částky 1 334 899 Kč od 5. 5. 2008 do 11. 11. 2011 do zaplacení o rozhodnutí potvrzující, neboť v této části jsou rozhodnutí soudů obou stupňů souhlasná, když jimi bylo shodně rozhodnuto o právech a povinnostech účastníků. Při posuzování důvodnosti námitky povinného o promlčení úroků z prodlení splatných po právní moci exekučního titulu dospěl totiž odvolací soud ke shodnému závěru jako soud prvního stupně v tom, že tato námitka je opodstatněná a že jsou tak splněny předpoklady pro částečné zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. h), odst. 4 o. s. ř., a jen v části výroku usnesení odvolacího soudu co do 3 % úroků z prodlení ročně jdoucích z částky 1 334 899 Kč od 12. 11. 2011 do zaplacení jde o rozhodnutí měnící. Přípustnost dovolání je proto třeba posuzovat vůči každé z těchto částí napadeného výroku usnesení odvolacího soudu samostatně.

Nejvyšší soud po přezkoumání napadeného usnesení odvolacího soudu dospěl k závěru, že dovolání proti potvrzující části jeho rozhodnutí je podle

§ 238a odst. 1 písm. c), odst. 2 o. s. ř. ve spojení s § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. přípustné, neboť v tomto rozsahu má rozhodnutí odvolacího soudu po právní stránce zásadní význam ve smyslu § 237 odst. 3 o. s. ř., daný tím, že dovolacím soudem řešená právní otázka běhu promlčecí doby podle § 110 odst. 3, věty za středníkem, obč. zák. v citovaném usnesení sp. zn. 20 Cdo 5308/2007 má být posouzena jinak, a to tak, jak ji dovolací soud vyřešil v usnesení ze dne sp. zn. 20 Cdo 1936/2010. Proti měnící části výroku usnesení odvolacího soudu je dovolání přípustné podle § 238a odst. 1 písm. c) ve spojení s § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. Dovolání však proti oběma částem výroku usnesení odvolacího soudu není důvodné.

Právní posouzení věci ve smyslu § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. je nesprávné, jestliže odvolací soud věc posoudil podle právní normy (práva hmotného i procesního), jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval (z podřazení skutkového stavu hypotéze normy vyvodil nesprávné závěry o právech a povinnostech účastníků).

Podle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. výkon rozhodnutí bude zastaven, jestliže výkon rozhodnutí je nepřípustný, protože je tu jiný důvod, pro který rozhodnutí nelze vykonat. Týká-li se nařízeného výkonu rozhodnutí některý z důvodů zastavení jen zčásti nebo byl-li výkon rozhodnutí nařízen v rozsahu širším, než jaký stačí k uspokojení oprávněného, bude výkon rozhodnutí zastaven částečně (odstavec 4).

Podle § 52 odst. 1 exekučního řádu nestanoví-li tento zákon jinak, použijí se pro exekuční řízení přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu.

V posuzované věci je exekučním titulem vykonatelný rozsudek Okresního soudu v Kladně ze dne 25. 1. 2007, ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Praze ze dne 21. 2. 2008, který nabyl právní moci dne 5. 5. 2008 a jímž bylo povinnému společně a nerozdílně s D. H. uloženo zaplatit oprávněné částku 1 334 899 Kč a dále povinnému byla uložena povinnost zaplatit oprávněné 3% roční úrok z prodlení jdoucí z této částky od 13. 6. 2005 do zaplacení, to vše do jednoho měsíce od právní moci rozsudku. Z odůvodnění rozhodnutí se podává, že soud posoudil vztah mezi žalobkyní (oprávněnou) a prvním žalovaným (povinným) jako občanskoprávní, neboť se jednalo o závazek z titulu odpovědnosti za škodu podle § 420 a § 422 odst. 1 obč. zák.

Podle tohoto exekučního titulu byla usnesením soudu prvního stupně ze dne 24. 11. 2011 nařízena exekuce k uspokojení pohledávky oprávněné ve výši 1 334 899 Kč spolu s úrokem z prodlení ve výši 3 % ročně jdoucím z částky 1 334 899 Kč od 13. 6. 2005 do zaplacení a pro náklady exekuce oprávněné a soudního exekutora, které budou v průběhu řízení stanoveny.

Podle § 110 odst. 1, věty první, obč. zák. bylo-li právo přiznáno pravomocným rozhodnutím soudu nebo jiného orgánu, promlčuje se za deset let ode dne,

kdy mělo být podle tohoto rozhodnutí plněno. Podle odstavce 3 tohoto ustanovení úroky a opěťující se plnění se promlčují po třech letech; jde-li však o práva pravomocně přiznaná nebo písemně uznaná, platí tato promlčecí doba, jen pokud jde o úroky a opěťující se plnění, jejichž splatnost nastala po právní moci rozhodnutí nebo po uznání.

Nejvyšší soud v odůvodnění rozsudku ze dne 8. 2. 2007, sp. zn. 21 Cdo 681/2006, 21 Cdo 682/2006, uveřejněného v časopise Soudní judikatura číslo 7, ročník 2007, pod číslem 104, na nějž dovolatelka poukazuje, uvedl: „V soudní praxi nejsou žádné pochybnosti o tom, že úroky z prodlení mají povahu opěťujících se dávek, které lze věřiteli přiznat soudním rozhodnutím, i když se stanou splatnými teprve v budoucnu (srov. například směrnici pléna Nejvyššího soudu, uveřejněnou pod číslem 64/1961 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, nebo Stanovisko občanskoprávního kolegia a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2006 k rozhodování soudů ve věcech úroků z prodlení, požadovaných a přiznávaných ve výši určované podle ustanovení § 1 nařízení vlády č. 142/1994 Sb., kterým se stanoví výše úroků z prodlení a poplatku z prodlení podle občanského zákoníku, ve znění čl. I nařízení vlády č. 163/2005 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 142/1994 Sb., kterým se stanoví výše úroků z prodlení a poplatku z prodlení podle občanského zákoníku, sp. zn. Cpjn 202/2005, jež bylo uveřejněno pod číslem 39/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek)“.

V citovaném R 39/2006 Nejvyšší soud dospěl k závěru, že „úroky z prodlení, které se stanou splatnými teprve v budoucnu po vyhlášení (vydání) soudního rozhodnutí, jsou svou povahou opěťující se dávkou ve smyslu ustanovení § 154 odst. 2 o. s. ř.“.

K výkladu § 110 odst. 1 a 3 obč. zák. se v odborné literatuře k (srov. Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 619 – 620) uvádí: „Úroky (smluvní – smluvené – i úroky z prodlení), jakož i opěťující se plnění (např. výživné – § 98 odst. 2 ZOR) se promlčují v tříleté promlčecí době. Jde-li však o práva pravomocně přiznaná nebo písemně uznaná, platí tato tříletá promlčecí doba jen tehdy, jde-li o úroky a opěťující se plnění, jejichž splatnost nastala až po právní moci rozhodnutí soudu či jiného orgánu. Úroky a opěťující se plnění, jejichž splatnost nastala do právní moci rozhodnutí soudu či jiného orgánu (adjudikovaná) či do uznání, se totiž promlčují v desetileté promlčecí době.“ Stejný názor je vyjádřen i ve výkladu k § 517 odst. 2 obč. zák. na straně 1553, kde je uvedeno: „Právo na úroky z prodlení podléhá promlčení. Promlčecí doba je tříletá. Jestliže však pohledávka byla pravomocně přisouzena nebo dluh byl dlužníkem písemně uznán co do důvodu a výše, platí pro úroky, jež jsou příslušenstvím této pohledávky a byly splatné před pravomocným rozhodnutím nebo uznáním dluhu, desetiletá promlčecí doba.“

Ze starší judikatury jsou i v současné době použitelné závěry, k nimž dospěl bývalý Nejvyšší soud SSR v rozsudku ze dne 10. 2. 1971, sp. zn. 6 Cz 145/70, uveřejněném pod číslem 42/1971 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (popř. dále jen „R 42/1971“) s touto právní větou: „Z hlediska promlčení, uplatněného námitkou povinného v rámci soudního výkonu rozhodnutí pro vymození dlužného výživného, je nutné rozlišovat mezi stanoveným opakujícím se plněním výživného za jednotlivé měsíce v době před a po právní moci vykonávaného rozhodnutí.“ V odůvodnění tohoto rozsudku označený soud uvedl, že „z tohoto ustanovení (§ 110 odst. 3 obč. zák.) však dále vyplývá, že v tříleté době se nepromlčují ta práva na opakující se plnění, která byla přiznána pravomocným rozhodnutím soudu za dobu minulou, zatímco práva na opakující se plnění, jejichž splatnost nastala až po právní moci rozhodnutí soudu, se ve třech letech promlčují. V projednávané věci je proto třeba z hlediska promlčení samostatně posuzovat výživné ... do právní moci rozhodnutí soudu, kterým bylo výživné přiznáno, a samostatně výživné, jehož splatnost nastala po právní moci tohoto rozhodnutí. Za promlčené bude tedy nutné považovat právo na plnění výživného splatného po právní moci rozhodnutí soudu a staršího než tři roky, počítajíc zpětně ode dne podání návrhu na výkon rozhodnutí.“ Ze závěrů uvedených v tomto rozhodnutí vycházel dovolací soud v usnesení sp. zn. 20 Cdo 5308/2007, v němž dovodil, že za promlčené bude třeba považovat právo na plnění úroků z prodlení splatných po právní moci rozhodnutí soudu a starších než tři roky, počítajíc zpět ode dne podání návrhu na exekuci.

Nejvyšší soud v odůvodnění rozsudku ze dne 26. 1. 2011, sp. zn. 33 Cdo 3258/2008, dovodil: „Ze samotného znění § 110 odst. 3 obč. zák. vyplývá, že i když bylo právo pravomocně přiznáno, popř. písemně uznáno, na úroky z prodlení, jejichž splatnost nastala po právní moci rozhodnutí nebo po písemném uznání, dopadá obecná tříletá promlčecí doba. Je tedy zjevné, že úroky z prodlení, pokud jde o promlčení, sdílejí s pohledávkou právní osud jen zčásti. To konečně odpovídá účelu promlčení, kterým je jednak stimulovat věřitele k včasnému vykonání subjektivních občanských práv (pohledávek), jednak čelit tomu, aby dlužníci nebyli ohledně svých dluhů vystaveni po časově neurčitou dobu donucujícímu zákroku (tzv. vynutitelnosti ze strany soudů). Tím institut promlčení čelí v souladu s požadavkem právní jistoty existenci dlouhotrvajících občanskoprávních subjektivních práv a jim odpovídajících právních povinností (srovnej nálezný Ústavního soudu ze dne 19. 9. 1996, sp. zn. III. ÚS 104/96, a usnesení ze dne 4. 7. 2002, sp. zn. III. ÚS 21/02).“

Z § 110 odst. 3 obč. zák., které je ustanovením práva hmotného (nikoliv procesního) a které nečiní rozdíl mezi úroky smluvními a úroky z prodlení, jak se dovolatelka mylně domnívá, neboť úroky z prodlení jsou svou povahou opěťující se dávkou ve smyslu ustanovení § 154 odst. 2 o. s. ř., tedy vyplývá, že právo na úroky a opěťující se plnění, jejichž splatnost nastala po právní moci rozhodnutí

soudu nebo byla písemně uznána, se promlčuje po třech letech. Úprava uvedená v ustanovení § 110 odst. 3, věť za středníkem, obč. zák. tudíž stanoví promlčecí dobu jen ve vztahu k úrokům splatným po právní moci rozhodnutí (po uznání). Z hlediska promlčení je proto třeba zvlášť posuzovat právo na úroky z prodlení splatné do právní moci rozhodnutí soudu, jímž úroky byly přiznány, a zvlášť právo na úroky z prodlení, jejichž splatnost nastala po právní moci tohoto rozhodnutí; zatímco první se promlčují podle § 110 odst. 1 obč. zák., pro druhé platí tříletá promlčecí doba běžící od právní moci rozhodnutí.

Není tudíž správný názor dovolatelky, že jazykovou interpretací ustanovení § 110 odst. 3, věty za středníkem, obč. zák. není možné dospět k jinému závěru, než že se na promlčení úroků z prodlení nevztahuje, že není žádný logický důvod posuzovat z hlediska promlčení odlišné úroky z prodlení „přirostlé“ do právní moci rozhodnutí, kterým byly přiznány, a úroky z prodlení „přirostlé“ po právní moci, že pro případné promlčení pravomocně přiznané jistiny a jejího příslušenství platí stejná pravidla a že úroky z prodlení pravomocně přiznané, jejichž splatnost nastala po právní moci rozhodnutí nebo po uznání, se promlčují v desetileté promlčecí době podle § 110 odst. 1 obč. zák.

Při aplikaci závěrů uvedených v R 42/1971, od nichž se dovolací soud nemá důvod v dané věci odchýlit, ovšem nelze pominout, že některá opětuující se plnění se nepromlčují jako celek (např. výživné, u něhož se promlčují jednotlivá opětuující se plnění výživného) a že jiná opětuující se plnění (úroky, úroky z prodlení) se jako celek promlčují.

Nejvyšší soud již v usnesení ze dne 31. 8. 2006, sp. zn. 21 Cdo 3173/2005, uveřejněném v časopise Soudní judikatura číslo 5, ročník 2007, pod číslem 64, vysvětlil, že povinnost platit úroky z prodlení se splněním dluhu (závazku) nevzniká samostatně (nově) za každý den trvání prodlení, ale jednorázově v den, kterým se dlužník ocitl v prodlení se splněním závazku. K témuž závěru se Nejvyšší soud posléze přihlásil v řadě svých rozhodnutí, např. v již zmíněném rozsudku sp. zn. 21 Cdo 681/2006, 21 Cdo 682/2006, uveřejněném v časopise Soudní judikatura číslo 7, ročník 2007, pod číslem 104, v rozsudku ze dne 6. 11. 2007, sp. zn. 21 Cdo 3477/2006, v rozsudku ze dne 11. 12. 2007, sp. zn. 21 Cdo 761/2007, rozsudku ze dne 30. 9. 2008, sp. zn. 33 Odo 1344/2006, a v rozsudku ze dne 8. 12. 2009, sp. zn. 21 Cdo 4748/2007. Dále srov. např. též odůvodnění rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 10. 3. 2010, sp. zn. 31 Cdo 4291/2009, uveřejněného pod číslem 96/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, nebo stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2006, Cpjn 202/2005, uveřejněné pod číslem 39/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

Ačkoliv tyto právní závěry zformuloval Nejvyšší soud v rámci nalézacího řízení týkajícího se obchodněprávního vztahu, pokládá Nejvyšší soud takto

obecně vyjádřené úvahy o promlčení práva na vymození úroků z prodlení za plně aplikovatelné (při výkladu § 110 odst. 3, věty za středníkem, obč. zák.) i na řízení exekuční (vykonávací).

Z toho vyplývá, že uplyne-li od právní moci rozhodnutí soudu nebo jiného orgánu, jímž úroky, úroky z prodlení nebo jiná opětuující se plnění byly přiznány, doba tří let, promlčí se v tomto případě celý nárok na úroky, úroky z prodlení nebo jiná opětuující se plnění, která se jako nárok promlčují a jejichž splatnost nastala po právní moci rozhodnutí.

Neobstojí proto názor vyjádřený v usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 5308/2007, že vznesení povinný námitku promlčení přiznaných úroků z prodlení splatných po právní moci exekučního titulu, bude třeba za promlčené podle § 110 odst. 3, věty za středníkem, obč. zák. považovat právo na plnění úroků z prodlení splatných po právní moci rozhodnutí soudu a starších než tři roky, počítaných zpětně ode dne podání návrhu na exekuci. Jinak řečeno, nepromlčeny budou úroky z prodlení splatné za poslední tři roky před podáním návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí nebo exekuce za předpokladu, že návrh byl ohledně jistiny pohledávky podán v desetileté promlčecí době podle § 110 odst. 1 obč. zák.

Nejvyšší soud se tak – pokud jde o běh tříleté promlčecí doby podle § 110 odst. 3 obč. zák. – odchyluje od závěru uvedeného v usnesení sp. zn. 20 Cdo 5308/2007 a naopak se ztotožňuje s právním názorem, jež dovolací soud zaujal v usnesení sp. zn. 20 Cdo 1936/2010, a to, že je-li vznesena námitka promlčení práva na úroky z prodlení splatné po právní moci rozhodnutí, běží tříletá promlčecí doba podle § 110 odst. 3, věty za středníkem, obč. zák. od právní moci exekučního titulu, a že v takovém případě se právo na plnění úroků z prodlení promlčí „jako celek, tedy do zaplacení“.

V posuzované věci z obsahu spisu vyplývá, že podle exekučního titulu mělo být plněno do jednoho měsíce od právní moci (dne 5. 5. 2008), tj. do 5. 6. 2008. Oprávněná podala návrh na nařízení exekuce dne 11. 11. 2011, tedy ohledně přisouzené jistiny v promlčecí době podle § 110 odst. 1 obč. zák.

Vzhledem k tomu, že povinný v návrhu na částečné zastavení exekuce vznesl námitku promlčení exekučním titulem přisouzených úroků z prodlení ve výši 3 % ročně z částky 1 334 899 Kč splatných po právní moci rozhodnutí soudu do zaplacení (viz jeho podání doručené pověřenému soudnímu exekutorovi dne 29. 12. 2011), tj. od 5. 5. 2008 do zaplacení, běžela tříletá promlčecí doba podle § 110 odst. 3 obč. zák. od 5. 5. 2008 do 5. 5. 2011 a právo na plnění (zaplacení) úroků z prodlení splatných po právní moci rozhodnutí soudu se tudíž (jako celek, tedy do zaplacení) promlčelo.

Z uvedeného je zřejmé, že usnesení odvolacího soudu je v části výroku, jímž usnesení soudu prvního stupně částečně změnil, i v části výroku, jímž usnesení soudu prvního stupně potvrdil, správné. Protože vady řízení uvedené v § 229

odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř. ani jiné vady řízení, které by mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, k nimž dovolací soud přihlíží z úřední povinnosti, nebyly dovolacím soudem zjištěny, Nejvyšší soud dovolání oprávněné podle § 243b odst. 2, části věty před středníkem, o. s. ř. zamítl.

Osoby oprávněné zvolit obviněnému obhájce (§ 37 odst. 1 tr. ř.) nejsou účastníky trestního řízení samy o sobě, ale stávají se jimi až v okamžiku, kdy toto právo využijí. Vznikne-li jim v souvislosti s tím škoda nebo nemajetková újma, za niž odpovídá stát, je třeba je považovat za účastníky řízení ve smyslu § 7 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb. k náhradě takové škody nebo nemajetkové újmy aktivně legitimované.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2013,
sp. zn. 30 Cdo 2396/2012)

O b v o d n í s o u d pro Prahu 2 rozsudkem ze dne 23. 6. 2011 zamítl žalobu na zaplacení částky 100 000 Kč s příslušenstvím jako náhrady nemajetkové újmy vzniklé žalobkyni trestním stíháním jejího syna J. J., které pro něho skončilo zproštěním obžaloby. Vyšel ze zjištění, že syn žalobkyně, J. J., byl dne 8. 1. 2009 obviněn z trestného činu znásilnění, rozsudkem ze dne 18. 9. 2009 byl zcela zproštěn obžaloby, neboť nebylo prokázáno, že se skutek stal. Obvodní státní zastupitelství podalo proti rozsudku odvolání, které bylo usnesením odvolacího Městského soudu v Praze ze dne 13. 12. 2009 zamítnuto, čímž nabyl zprošťující rozsudek téhož dne právní moci. Žalobkyně v žalobě uvedla, že sice za svého syna žádné úkony v trestním řízení neučinila, byla však podle § 37 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále také „tr. ř.“), oprávněna zvolit v trestní řízení svému synovi obhájce a rovněž mohla podat podle § 247 odst. 2 tr. ř. ve prospěch svého syna odvolání, takže je jí třeba považovat jako matku obviněného za účastnici trestního řízení ve smyslu § 7 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění zákona č. 160/2006 Sb. (dále jen „OdpŠk“). Žalobkyni v souvislosti s trestním stíháním jejího syna vznikla konkrétní nemajetková újma, která by měla být odškodněna částkou ve výši 100 000 Kč. Žalobkyně uplatnila svůj nárok předběžně u žalované dopisem ze dne 20. 4. 2010, avšak neúspěšně. Soud prvního stupně neshledal žalobkyni aktivně legitimovanou, když uvedl, že na ni, jako na matku obviněného, nelze bez dalšího pohlížet jako na účastníka trestního řízení. Žalobkyně v daném případě do trestního řízení nijak nezasáhla, neučinila žádný úkon, a to ani ve smyslu zvolení obhájce podle § 37 odst. 1 tr. ř., či ve smyslu § 247 odst. 2 tr. ř., tedy podáním odvolání ve prospěch obviněného. Žalobkyně tak nebyla v žádné fázi trestního řízení účastníkem tohoto řízení a tudíž nebyla naplněna podmínka dle ustanovení § 7 odst. 1 OdpŠk, tedy, že nárok na náhradu škody (či nemajetkové újmy) má účastník řízení, ve kterém bylo nezákonné rozhodnutí

vydáno. Z tohoto důvodu soud prvního stupně pro nedostatek aktivní věcné legitimace žalobkyně zamítl žalobu v celém rozsahu.

K odvolání žalobkyně **M ě s t s k ý s o u d** v Praze rozsudkem ze dne 23. 2. 2012 potvrdil rozhodnutí soudu prvního stupně, když vycházel z jeho skutkových zjištění. Odvolací soud se ztotožnil s právními závěry soudu prvního stupně a navíc uvedl, že pokud by se zákonná ustanovení, na která žalobkyně odkazuje v žalobě, vykládala v její prospěch, pak by takový výklad mohl vést až k absurdním závěrům, kdy by samotné zákonné zmocnění podle trestního řádu zakládalo účast na trestním řízení bez jeho faktického využití. To by pak znamenalo, že by k podání žaloby proti státu z titulu přiměřeného zadostiučnění za nemajetkovou újmu v důsledku nezákonného rozhodnutí byly povolány všechny osoby uvedené v § 37 odst. 1, resp. § 247 odst. 2 tr. ř. Obecně řečeno by se tak mohlo jednat o desítky osob (příbuzní v pokolení přímém, manžel, sourozenci ...), což jistě nebylo záměrem zákonodárce.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, v němž předkládá otázku zásadního právního významu s odkazem na § 237 odst. 1 písm. c) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, a na § 237 odst. 3 o. s. ř., spočívající v určení, zdali okruhu osob blízkých, jak jsou vymezeny v § 37 odst. 1 tr. ř., svědčí aktivní legitimace k uplatnění nároku podle § 7 OdpŠk i v případě, že v trestním řízení neprovedly formálně žádný úkon. Žalobkyně má za to, že jí aktivní legitimace svědčí, byť neprovedla žádný úkon dle § 37 odst. 1 tr. ř., neboť se stala účastnicí trestního řízení ze zákona. Opačný výklad by žalobkyni vedl k nutnosti volby obhájce obviněnému, která by byla pouze formální. Otázka případného nároku na nemajetkovou újmu musí být řešena podle hmotného práva a nikoliv procesního. Absurdním by bylo zobecnění, že nezákonné trestní stíhání nezasahuje výraznou měrou do osobní sféry blízkých příbuzných osoby postižené tímto nezákonným trestním stíháním. Míru takového zásahu pak má soud posuzovat s ohledem na skutečnou existenci zásahu a jeho intenzitu.

Žalovaná se k dovolání vyjádřila a uvedla, že shledává dovoláním napadený rozsudek za věcně správný.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2012 (viz čl. II., bod 7 zákona č. 404/2012 Sb.).

Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, řádně zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř. Dovolací soud se proto zabýval jeho přípustností.

Přípustnost dovolání proti rozsudku odvolacího soudu, kterým byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně, může být založena výlučně podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., ve spojení s § 237 odst. 3 o. s. ř. Dovolání by mohlo

být shledáno přípustným jen tehdy, jestliže by Nejvyšší soud dospěl k závěru, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu je po právní stránce ve věci samé zásadně právně významné (§ 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. – se zřetelem k nálezu Ústavního soudu ČR ze dne 28. 2. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 29/11, je zrušeno uplynutím doby dne 31. 12. 2012; k tomu viz i nález ze dne 6. 3. 2012, sp. zn. IV. ÚS 1572/11, dostupný na internetových stránkách Ústavního soudu, <http://nalus.usoud.cz>).

Podle § 237 odst. 3 o. s. ř. má rozhodnutí odvolacího soudu po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je soudy rozhodována rozdílně, nebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak; k okolnostem uplatněným dovolacími důvody podle § 241a odst. 2 písm. a) a § 241a odst. 3 se nepřihlíží.

Dovolací přezkum je zde přitom předpokládán zásadně pro posouzení otázek právních, pročež způsobilým dovolacím důvodem je ten, jímž lze namítat, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.). Jen z pohledu tohoto důvodu je možné (z povahy věci) posuzovat, zda dovoláním napadené rozhodnutí je zásadně významné.

Nejvyšší soud shledal dovolání přípustným podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., neboť dosud neřešil otázku, zda aktivní legitimace k uplatnění nároku na náhradu nemajetkové újmy v režimu zákona č. 82/1998 Sb. svědčí ve smyslu § 7 odst. 1 OdpŠk okruhu osob blízkých obviněnému, jak jsou vymezeny v § 37 odst. 1 tr. ř., i v případě, že formálně ve prospěch obviněného neprovedly v trestním řízení žádný úkon.

Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání není důvodné.

Podle § 7 odst. 1 OdpŠk mají právo na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím účastníci řízení, ve kterém bylo vydáno rozhodnutí, z něhož jim vznikla škoda.

Podle § 37 odst. 1 tr. ř. neužije-li obviněný práva zvolit si obhájce a nezvolí-li mu ho ani jeho zákonný zástupce, může mu ho zvolit jeho příbuzný v pokolení přímém, jeho sourozenec, osvojitel, osvojenec, manžel, partner, druh, jakož i zúčastněná osoba. Je-li obviněný zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo je-li jeho způsobilost k právním úkonům omezena, mohou tak učinit tyto osoby i proti jeho vůli.

Podle § 247 odst. 2 tr. ř. ve prospěch obžalovaného mohou rozsudek odvoláním napadnout kromě obžalovaného a státního zástupce i příbuzní obžalovaného v pokolení přímém, jeho sourozenci, osvojitel, osvojenec, manžel, partner a druh. Státní zástupce může tak učinit i proti vůli obžalovaného. Je-li obžalovaný zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo je-li jeho způsobilost k právním úkonům omezena, může i proti vůli obžalovaného za něho v jeho prospěch odvolání podat též jeho zákonný zástupce a jeho obhájce.

Je ustálenou soudní praxí, že podle zákona č. 82/1998 Sb. odpovídá stát i za škodu způsobenou zahájením (vedením) trestního stíhání, které neskončilo pravomocným odsuzujícím rozhodnutím trestního soudu; protože zákon tento nárok výslovně neupravuje, vychází se z analogického výkladu úpravy nejbližší, a to z úpravy odpovědnosti za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím, za něž je považováno rozhodnutí, jímž se trestní stíhání zahajuje; neposuzuje se tedy správnost postupu orgánů činných v trestním řízení při zahájení trestního stíhání (nejde o nesprávný úřední postup), rozhodující je výsledek trestního stíhání (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2012, sp. zn. 30 Cdo 2813/2011, uveřejněný pod č. 122/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Jde o odpovědnost objektivní, tj. bez ohledu na zavinění, to však neznamená, že by nemusely být splněny všechny zákonem požadované podmínky vzniku odpovědnosti. Z tohoto pohledu je třeba vykládat i pojem účastníka řízení, který je oprávněn uplatnit proti státu nárok na náhradu škody.

Zákon č. 82/1998 Sb. blíže účastníka řízení (jde o legislativní zkratku zahrnující různé způsoby označení osob vystupujících v celé řadě řízení) nedefinuje a spoléhá v tomto směru na jednotlivé procesní předpisy, které obsahují vlastní definice osob účastných na řízení a jsou tak rozhodující pro vymezení oprávněné osoby podle tohoto ustanovení. Trestní řád pojmu účastník neužívá a v hlavě druhé hovoří o osobách na řízení zúčastněných, přičemž v § 12 odst. 6 vymezuje pojem strana, jíž se rozumí ten, proti němuž se vede trestní řízení, zúčastněná osoba a poškozený (v řízení před soudem též státní zástupce a společenský zástupce); stejné postavení jako strana má i jiná osoba, na jejíž návrh nebo žádost se řízení vede nebo která podala opravný prostředek. Účastníkem trestního řízení ve smyslu ustanovení § 7 odst. 1 OdpŠk je především osoba, proti níž se vede trestní řízení (obviněný, obžalovaný, odsouzený), pokud nejde o odpovědnost za škodu způsobenou rozhodnutím o vazbě, trestu nebo ochranném opatření (tam je poškozený definován speciálně v § 9 – 11 OdpŠk), dále zúčastněná osoba (ten, jehož věc byla zabrána nebo podle návrhu má být zabrána podle § 42 tr. ř.) a poškozený (ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková, morální nebo jiná škoda – § 43 tr. ř.). Vedle účastníků řízení o věci samé, jíž se rozumí věc, která je tím předmětem, pro nějž se řízení vede (předmětem trestního stíhání je rozhodnutí o vině – srov. § 12 odst. 10 tr. ř.), je pak třeba za účastníky, jak je má na mysli ustanovení § 7 odst. 1 OdpŠk, považovat i další osoby (např. svědky, znalce, tlumočníky a ty, jimž soud při dokazování uložil určitou povinnost), o jejichž právech a povinnostech se v určité dílčí fázi řízení rozhoduje, anebo osoby, které jsou oprávněny v určité fázi řízení činit návrhy či podávat opravné prostředky (příbuzní obžalovaného, léčebný ústav, výchovné zařízení, zájmové sdružení občanů apod.) – srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2009, sp. zn. 25 Cdo 4768/2007, uveřejněný pod č. 99/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek a rozsudek

Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2012, sp. zn. 30 Cdo 1019/2012; všechna zde odkazovaná rozhodnutí Nejvyššího soudu jsou veřejnosti k dispozici též na jeho webových stránkách www.nsoud.cz.

Postavení účastníka řízení ve smyslu § 7 odst. 1 OdpŠk mají i ty osoby, které jsou oprávněny namísto obviněného zvolit mu obhájce pro trestní řízení, pokud zaplatily náklady nutné obhajoby. Tyto osoby jsou rovněž oprávněny navrhopvat, aby soud rozhodl o nároku na bezplatnou obhajobu, a mají i právo podat stížnost proti rozhodnutí o jejich návrhu; tehdy se dostávají do pozice účastníka dílčí fáze trestního řízení, resp. jsou stranou podle § 12 odst. 6, části věty za středníkem, tr. ř. Osoby, které jsou podle § 37 odst. 1 tr. ř. oprávněny zvolit obviněnému obhájce (zákonný zástupce, příbuzný v pokolení přímém, sourozenec, osvojitel, osvojenec, manžel, partner, druh, jakož i zúčastněná osoba), činí tak vlastním jménem a na vlastní náklady. Jde o osoby, které mají zpravidla s ohledem na vztah k obviněnému samy osobní zájem na výsledku řízení (srov. Šámal, P. a kolektiv. Trestní řád. 6. vydání. Praha 2008, s. 280, bod 2). Proto jsou tyto osoby (kromě osoby zúčastněné) nadány rovněž právem podat ve prospěch obžalovaného odvolání proti rozsudku (§ 247 odst. 2 tr. ř.) a i v takovém případě jsou stranou v trestním řízení. Splňují tedy předpoklady pro to, aby byly považovány za účastníka řízení aktivně legitimovaného k uplatnění nároku na náhradu škody spočívající v jimi vynaložených nákladech nutné obhajoby (Vojtek, P. Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci. Komentář. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 88, odst. 3).

Z uvedeného je zřejmé, že osoby vyjmenované v § 37 odst. 1 tr. ř. nejsou účastníky trestního řízení samy o sobě, ale stávají se jimi až v okamžiku, kdy učiní v trestním řízení jim příslušející úkon. Vznikne-li jim v souvislosti s tím škoda (např. v podobě vynaložených nákladů na obhajobu) nebo nemajetková újma, za niž odpovídá stát, je třeba je považovat za účastníky řízení ve smyslu § 7 odst. 1 OdpŠk k náhradě takové škody nebo nemajetkové újmy aktivně legitimované. To však neznamená, že by tyto osoby byly oprávněny k náhradě škody nebo újmy vzniklé v trestním řízení někomu jinému (typicky obžalovanému).

V posuzované věci je zřejmé, že trestním stíháním, které skončilo zproštěním obžaloby, byla způsobena újma obžalovanému synovi dovolatelky (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 1. 2013, sp. zn. 30 Cdo 1777/2012). Žalobkyně svou tvrzenou újmu neodvozuje od nezákonného rozhodnutí o zahájení uvedeného trestního stíhání jejího syna, ale od újmy, která v souvislosti s ním jejímu synovi vznikla (prožívá ji zprostředkovaně skrze újmu vzniklou jejímu synovi). Nebýt totiž jejího vztahu k primárnímu poškozenému, újmu způsobenou nezákonným trestním stíháním by vůbec nepociťovala (srov. obdobně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2011, sp. zn. 30 Cdo 675/2011). Z toho vyplývá, že ani kdyby bylo možno považovat žalobkyni za účastnici trestního řízení (např. proto, že by ve prospěch obžalovaného podala odvolání), nebyl by dán vztah pří-

činné souvislosti mezi její újmou, prožívanou v důsledku trestního stíhání jejího syna, a nezákonným rozhodnutím o zahájení trestního stíhání.

Odvozuje-li žalobkyně svou újmu, jakož i podmínky pro její odškodnění, spočívající ve zproštění obžaloby nebo zastavení trestního řízení, od svého syna (zahájení a ukončení jeho trestního stíhání), je třeba ve stejné logice za odškodnění tvrzené újmy žalobkyně považovat odškodnění, kterého se může dostat jejímu synovi.

Nejvyšší soud s ohledem na výše uvedené dovolání žalobkyně podle § 243b odst. 2, části věty před středníkem, o. s. ř. zamítl.

Podle § 32 odst. 3 zákona č. 82/1998 Sb. se promlčuje i nárok na náhradu nemajetkové újmy osobní povahy, zejména v podobě konstatování porušení práva nebo omluvy.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2013,
sp. zn. 30 Cdo 2387/2012)

O b v o d n í s o u d pro Prahu 2 rozsudkem ze dne 30. 6. 2011 uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni částku 3 626 999,25 Kč s příslušenstvím a co do částky 102 520 Kč s příslušenstvím, částky 5 000 000 Kč s příslušenstvím a příslušenství z částky 3 626 999,25 Kč od 13. 2. 2009 do 13. 8. 2009 žalobu zamítl. Dále uvedeným rozsudkem uložil žalované povinnost zaslat žalobkyni písemnou omluvu ve znění „Vážená paní magistro, omlouváme se Vám za trestní stíhání Vaší osoby, které trvalo ode dne 11. 10. 2006 do 19. 8. 2008, a za vazbu, v níž jste byla od 13. 10. 2006 do 16. 11. 2006. V uvedené době došlo k poškození Vaší cti, narušení rodinných vazeb, ke vzniku psychického onemocnění Vaší dcery a omezení možností Vašeho profesního uplatnění. Za tyto zásahy se Vám omlouváme.“ a dále povinnost zveřejnit v TV Nova, ČTK a MF Dnes omluvu následujícího znění: „Omlouváme se Mgr. V. J. za trestní stíhání vůči ní ode dne 13. 10. 2006 do 19. 8. 2008 pro trestní čin přijímání úplatků v tzv. věci «Budišov» a vazební stíhání od 13. 10. 2006 do 16. 11. 2006. Trestní stíhání bylo zastaveno. Ve věci bylo prokázáno, že skutek se vůbec nestal. Za újmu způsobenou Mgr. V. J., narušení jejího rodinného života a poškození cti se omlouváme.“ Rozhodl tak o nároku žalobkyně na náhradu škody (ve výši 3 729 519,25 Kč s příslušenstvím) a nemajetkové újmy (zadostiučinění v penězích ve výši 5 000 000 Kč s příslušenstvím, písemné omluvě a zveřejnění omluvy), které jí měly být způsobeny nezákonným trestním stíháním, jež bylo zastaveno, a v rámci něj žalobkyní vykonanou vazbou.

M ě s t s k ý s o u d v Praze rozsudkem ze dne 12. 1. 2012 rozsudek soudu prvního stupně v zamítavém výroku co do částky 5 000 000 Kč s příslušenstvím potvrdil, ve výrocih, kterými byla uložena žalované povinnost zaslat žalobkyni písemnou omluvu a zveřejnit omluvu v TV Nova, ČTK a MF Dnes rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalobu zamítl. Ve zbývajícím rozsahu ve věci samé (co do náhrady škody) a ve výroku o náhradě nákladů řízení rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Ve vztahu k nároku na náhradu nemajetkové újmy vyšel odvolací soud ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, že dne 11. 10. 2006 bylo zahájeno trestní stíhání žalobkyně pro trestný čin přijímání úplatků, a to usnesením Policie ČR, Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu. Dne 13. 10. 2006 byla

žalobkyně zadržena, dne 15. 10. 2006 vzata do vazby, která trvala až do 16. 11. 2006. Trestní stíhání bylo zastaveno usnesením Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 9 ze dne 24. 7. 2008, které nabylo právní moci dne 19. 8. 2008. Stížnosti žalobkyně proti usnesení o zahájení trestního stíhání i proti usnesení o vzetí do vazby byly zamítnuty.

Trestní stíhání bylo zastaveno podle § 172 odst. 1 písm. a) trestního řádu, neboť bylo nepochybné, že se nestal skutek, pro který se trestní stíhání vedlo. Nárok na náhradu nemajetkové újmy žalobkyně uplatnila u žalované žádostí doručenou žalované dne 12. 3. 2010.

Soud prvního stupně posoudil nárok žalobkyně na náhradu nemajetkové újmy podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění zákona č. 160/2006 Sb. (dále jen „OdpŠk“). Dovořil odpovědnost žalované za škodu způsobenou nezákonným usnesením o zahájení trestního stíhání žalobkyně. Nárok na zadostiučinění za nemajetkovou újmu v částce 5 000 000 Kč zamítl, neboť jej shledal promlčeným podle § 32 odst. 3 OdpŠk. Co do nároku žalobkyně na zadostiučinění ve formě písemné omluvy a zveřejnění omluvy, soud prvního stupně žalobě vyhověl, když podle § 100 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, dovořil, že tyto nároky jsou právy nemajetkovými, které nepodléhají promlčení.

Odvolací soud shodně se soudem prvního stupně dospěl k závěru, že nárok na zadostiučinění za nemajetkovou újmu v částce 5 000 000 Kč je podle § 32 odst. 3 OdpŠk promlčen, když žalobkyně svůj nárok uplatnila u žalované až žádostí doručenou dne 12. 3. 2010, ačkoliv se o vzniku nemajetkové újmy dozvěděla s právní mocí usnesení o zastavení trestního stíhání dne 19. 8. 2008. Na rozdíl od soudu prvního stupně však odvolací soud dospěl k závěru, že je podle § 32 odst. 2 OdpŠk promlčen i nárok žalobkyně na náhradu nemajetkové újmy ve formě písemné omluvy a zveřejnění omluvy. Úprava promlčení v ustanovení § 32 odst. 2 OdpŠk je úpravou speciální, obecná úprava promlčení se tedy vůči těmto nárokům odvozovaným z ustanovení § 31a odst. 2 OdpŠk nepoužije. Protože žalovaná vznesla námitku promlčení jak do nároku na zadostiučinění v částce 5 000 000 Kč, tak do nároku na zadostiučinění ve formě písemné omluvy a zveřejnění omluvy, odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně co do částky 5 000 000 Kč potvrdil (dále jen „potvrzující výrok“) a co do nároku na písemnou omluvu a zveřejnění omluvy změnil tak, že žalobu v této části zamítl (dále jen „zamítavý výrok“).

Rozsudek odvolacího soudu v rozsahu potvrzujícího výroku a zamítavého výroku napadla žalobkyně dovoláním, jež považuje za přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění před novelou provedenou zákonem č. 404/2012 Sb., v rozsahu zamítavého výroku, a podle

§ 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. v rozsahu potvrzujícího výroku. Dovolání opírá o dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. a), b) o. s. ř. Co se týče uplatněného dovolacího důvodu podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., žalobkyně namítá nesoulad promlčecí doby v § 32 odst. 3 OdpŠk s ústavním pořádkem. Dále uvádí, že i pokud by bylo možno konstatovat ústavněprávní konformitu úpravy promlčecí doby v § 32 odst. 3 OdpŠk, nevztahuje se tato úprava promlčení na nárok na omluvu, ať již omluvu písemnou či omluvu zveřejněnou, když náhradou podle § 32 odst. 3 OdpŠk se rozumí pouze náhrada v penězích, uvedení v předešlý stav, případně nepeněžitá náhrada naturální povahy. Odkazuje přitom na analogii s úpravou institutu ochrany osobnosti v občanském zákoníku. Dále namítá, že vzniklá nemajetková újma přetrvávala i po formálním ukončení trestního stíhání, celkový rozsah následků pro rodinný i profesní život žalobkyně vycházel najevo postupně a striktní trvání na okamžiku doručení usnesení o zastavení trestního stíhání jako okamžiku, kdy se žalobkyně dozvěděla o vzniklé nemajetkové újmě, by vedlo k nelogickému závěru, že promlčení počíná a může skončit dříve, než je možno tento následek v plném rozsahu popsat a prokázat.

Za vadu řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci podle § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř., označuje žalobkyně skutečnost, že řízení nebylo z důvodu posouzení ústavní konformity ustanovení § 32 odst. 3 OdpŠk přerušeno a věc předložena Ústavnímu soudu, ačkoliv takový postup navrhovala, a dále nevyhovění důkazním návrhům směřujícím k prokázání přetrvávající nemajetkové újmy i po zastavení trestního stíhání.

Ve vztahu k potvrzujícímu výroku pak žalobkyně vymezuje následující otázky zásadního právního významu, které dle jejího názoru nebyly dovolacím soudem dosud řešeny: zda byl zákonodárcem uveden důvod pro mnohonásobně kratší délku promlčecí doby u práva na náhradu nemajetkové újmy ve srovnání s jinými nároky dle zákona č. 82/1998 Sb., v jakém rozsahu je povinen odvolací soud se námitkou rozporu určitého ustanovení zákona s ústavním pořádkem a návrhem na předložení věci Ústavnímu soudu zabývat a konečně zda mohou alespoň některé následky nemajetkové újmy způsobené nezákonným trestním stíháním, vzetím do vazby a šířením informací o těchto skutečnostech přetrvat i po formálním ukončení trestního stíhání. Žalobkyně navrhuje zrušení rozsudku odvolacího soudu a vrácení věci tomuto soudu.

Žalovaná se k dovolání nevyjádřila.

N e j v y š š í s o u d ve věci písemné omluvy dovolání zamítl, ve zbývajících částech jej odmítl.

Z o d ů v o d ň ě n í :

Podle čl. II bodu 7. zákona č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vydaným přede dnem nabytí

účinnosti tohoto zákona (tj. před 1. 1. 2013) se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů. Bylo-li napadené rozhodnutí vydáno dne 12. 1. 2012, Nejvyšší soud jako soud dovolací dovolání projednal a o něm rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění před novelou provedenou zákonem č. 404/2012 Sb.

Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, za splnění podmínky § 241 odst. 1 o. s. ř. Dovolací soud se proto zabýval přípustností dovolání.

Co se týče nároku žalobkyně na zadostiučinění ve formě písemné omluvy a zveřejnění omluvy, stanovil odvolací soud práva a povinnosti účastníků oproti rozhodnutí soudu prvního stupně odlišně, dovolání je tedy v tomto rozsahu (proti zamítavému výroku rozsudku odvolacího soudu) přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř.

Dovolání není důvodné.

Žalobkyně v dovolání namítá ústavní nekonformitu šestiměsíční promlčecí doby zakotvené v ustanovení § 32 odst. 3 OdpŠk. Tuto námitku neshledal Nejvyšší soud opodstatněnou. Ústavní konformitu citovaného ustanovení posuzoval Ústavní soud v usnesení ze dne 21. 12. 2010, sp. zn. III. ÚS 3451/10 (všechna zde odkazovaná rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na jeho webových stránkách <http://nalus.usoud.cz>), ve kterém návrh na zrušení tohoto ustanovení odmítl. V usnesení ze dne 9. 7. 2012, sp. zn. IV. ÚS 1615/12, se pak Ústavní soud vyjádřil následovně: „ (...) ustanovení § 32 odst. 3 zákona č. 82/1998 Sb. je ústavně konformní, neboť nezakládá nerovnost mezi jednotlivými poškozenými, bezdůvodně nepřivileguje stát a není projevem svévole zákonodárce, protože odchýlnou úpravu otázky promlčení dovoluje specifický charakter uplatňovaného nároku, přičemž stanovená promlčecí lhůta poskytuje dostatečný časový prostor k jeho uplatnění“.

Právní úprava promlčení v zákoně č. 82/1998 Sb. rovněž neznevýhodňuje jen některé skupiny poškozených, jak žalobkyně namítá, neboť právní úprava promlčení nároků na náhradu nemajetkové újmy byla do zákona vložena současně s právní úpravou tento nárok zakotvující, a to zákonem č. 160/2006 Sb., který nabyl účinnosti dne 27. 4. 2006 (shodně viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 11. 2011, sp. zn. 30 Cdo 96/2011; všechna zde odkazovaná rozhodnutí Nejvyššího soudu jsou veřejnosti dostupná na jeho webových stránkách www.nsoud.cz).

Rozsudek odvolacího soudu v rozsahu zamítavého výroku spočívá na posouzení, zda se promlčecí doba, stanovená v § 32 odst. 3 OdpŠk pro náhradu nemajetkové újmy, použije i na žalobkyniní uplatněný nárok na písemnou omluvu a zveřejnění omluvy.

Podle § 31a odst. 1 OdpŠk bez ohledu na to, zda byla nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem způsobena škoda, poskytuje se podle tohoto zákona též přiměřené zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu.

Podle § 31a odst. 2 OdpŠk se zadostiučinění poskytne v penězích, jestliže nemajetkovou újmu nebylo možno nahradit jinak a samotné konstatování porušení práva by se nejevilo jako dostačující. Při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění se přihlédne k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k nemajetkové újmě došlo.

Podle § 32 odst. 3 OdpŠk se nárok na náhradu nemajetkové újmy podle tohoto zákona promlčí za 6 měsíců ode dne, kdy se poškozený dozvěděl o vzniklé nemajetkové újmě, nejpozději však do deseti let ode dne, kdy nastala právní skutečnost, se kterou je vznik nemajetkové újmy spojen.

Z citovaných zákonných ustanovení je zřejmé, že zákon č. 82/1998 Sb. používá pojmy „náhrada nemajetkové újmy“ a „zadostiučinění“ synonymicky. Z § 31a odst. 1 OdpŠk, které je právním základem pro nároky na náhradu nemajetkové újmy (vedle § 1 odst. 3 OdpŠk), vyplývá, že se za nemajetkovou újmu poskytuje zadostiučinění, které může mít podle § 31a odst. 2 OdpŠk podobu jak morální, tak i peněžní (relutární). Při stanovení výše peněžního zadostiučinění, ale i formy zadostiučinění vůbec, se podle § 31a odst. 2, věta druhá, OdpŠk přihlíží k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k nemajetkové újmě došlo (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2012, sp. zn. 30 Cdo 716/2010, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2010, sp. zn. 30 Cdo 1209/2009).

Jednou z forem morálního zadostiučinění, kterou uvádí přímo § 31a odst. 2 OdpŠk, nikoliv však formou jedinou, je konstatování porušení práva. Vedle konstatace porušení práva přichází v úvahu i jiné formy morálního zadostiučinění, z nichž jednou z nejtypičtějších je omluva (viz nálezy Ústavního soudu ze dne 1. 6. 2010, sp. zn. I. ÚS 904/08, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2012, sp. zn. 30 Cdo 2357/2010, uveřejněný pod č. 52/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Při úvaze o tom, jaká konkrétní forma morálního nebo peněžního zadostiučinění má být poškozenému v konkrétním případě poskytnuta, je třeba vyjít z toho, že poskytnuté zadostiučinění musí být přiměřené vzniklé nemajetkové újmě, přičemž není obecně vyloučeno poskytnout poškozenému morální zadostiučinění ve formě omluvy i peněžní zadostiučinění kumulativně, pokud byl nárok na peněžní a morální zadostiučinění kumulativně uplatněn žalobou a poskytnutí zadostiučinění jen ve formě omluvy by nebylo dostačující (přiměřené závažnosti vzniklé újmy a okolnostem, za nichž k nemajetkové újmě došlo).

Z uvedeného je tedy zřejmé, že omluva a její případné uveřejnění, je jednou z forem náhrady nemajetkové újmy (zadostiučinění) podle § 31a odst. 2, věta první, OdpŠk a hovoří-li § 32 odst. 3 OdpŠk o promlčení nároku na náhradu nemajetkové újmy, lze jeho jazykovým výkladem dovodit, že dopadá jak na zadostiučinění ve formě peněžní, tak i na zadostiučinění ve formě morální (zejména konstatování porušení práva či omluvu).

Přesto, že jde v případě § 32 odst. 3 OdpŠk o jasné ustanovení zákona, vyložitelné za použití metody jazykového výkladu a nevzbuzující pochybnosti

o obsahu v něm zakotvené právní normy, zabýval se Nejvyšší soud otázkou, zda není smysl a účel daného ustanovení v rozporu se shora uvedeným závěrem, vědom si judikaturního závěru dosaženého ve vztahu k obdobné úpravě obsažené v § 13 odst. 2 obč. zák., podle kterého se právo na zadostiučinění v penězích promlčuje, neboť jde o osobní majetkové právo (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2008, sp. zn. 31 Cdo 3161/2008, uveřejněný pod č. 73/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Oproti tomu právo na náhradu nemajetkové újmy podle § 13 odst. 1 obč. zák. v jiné formě (např. ve formě omluvy) se jako osobní právo nepromlčuje (arg. podle § 100 odst. 2, věta první, obč. zák. se promlčují pouze práva majetková s výjimkou práva vlastnického).

Vázanost soudu zákonem totiž neznamená bezpodmínečně nutnost doslovného výkladu aplikovaného ustanovení, nýbrž zároveň vázanost smyslem a účelem zákona. V případě konfliktu mezi doslovným zněním zákona a jeho smyslem a účelem je důležité stanovit podmínky priority výkladu e ratione legis před výkladem jazykovým, podmínky, jež by měly představovat bariéru možné libovůle při aplikaci práva. Smysl a účel zákona lze dovodit především z autentických dokumentů vypovídajících o vůli a záměrech zákonodárce, mezi něž patří důvodová zpráva k návrhu zákona (ačkoliv ze souhlasu zákonodárce s osnovou návrhu lze jeho souhlas s jejími důvody pouze presumovat), a dále z argumentace přednesené v rozpravě při přijímání návrhu zákona. Smysl a účel zákona lze dále dovodit z pramenů práva. Při aplikaci právního ustanovení je nutno prvotně vycházet z jeho doslovného znění. Pouze za podmínky jeho nejasnosti a nesrozumitelnosti (umožňující např. více interpretací), jakož i rozporu doslovného znění daného ustanovení s jeho smyslem a účelem, o jejichž jednoznačnosti a výlučnosti není jakákoliv pochybnost, lze upřednostnit výklad e ratione legis před výkladem jazykovým (srov. např. stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 21. 5. 1996, sp. zn. Pl. ÚS-st.-1/96, uveřejněné pod číslem 9/1997 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu nebo rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 15. 10. 2008, sp. zn. 31 Odo 495/2006, uveřejněný pod číslem 45/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Důvodová zpráva k zákonu č. 160/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 201/2002 Sb., o Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, v bodě 27 pouze uvádí, že „Novým ustanovením § 32 odst. 3 se výslovně stanoví promlčecí lhůta pro uplatnění nároku na náhradu nemajetkové újmy, a to tak, že se využívá jak subjektivní šestiměsíční lhůty, tak objektivní desetileté lhůty.“ Není z ní tedy patrna vůle zákonodárce, aby se promlčení vztahovalo výlučně na nároky zadostiučinění v peněžní formě.

Odlišnost pojetí náhrady nemajetkové újmy v zákoně č. 82/1998 Sb. od jiných náhrad byla, a to včetně poukazu na krátkou promlčecí lhůtu, výslovně vyzdvížena poslankyní Poslanecké sněmovny Janou Hamplovou, zpravodajkou novely zákona č. 82/1998 Sb., později publikované jako zákon č. 160/2006 Sb., při jejím prvním čtení (dne 26. 10. 2005, sněmovní tisk č. 1117), kdy uvedla: „... je nutno ocenit možnost poškozených dosáhnout i náhrady nemajetkové újmy, jak bylo řečeno, která je poměrně dobře začleněna do stávajícího zákona a je časově limitována tak, aby opravdu směřovala k přímému odškodnění poškozeného, to znamená, že je tam nutnost uplatnit ji do šesti měsíců, což je odlišné u ostatních náhrad“.

Z uvedeného plyne, že nebylo vůlí zákonodárce, a tedy ani neodpovídá účelu a smyslu úpravy promlčení v § 32 odst. 3 OdpŠk, aby se rozlišovalo mezi nároky na zadostiučinění peněžní a morální. Naopak, časové omezení nároků na náhradu nemajetkové újmy proti státu bylo zákonodárcem vnímáno jako přínosné a odlišnost této úpravy od úpravy jiných náhrad byla záměrná.

Nelze tedy dovodit nejen nejasnost obsahu sousloví „nárok na náhradu nemajetkové újmy podle tohoto zákona“ v § 32 odst. 3 OdpŠk, ale ani to, že by účel a smysl daného ustanovení byl odlišný od jeho významu zjistitelného jazykovým výkladem. Tento závěr nijak neodporuje obecnému pravidlu § 100 odst. 2 obč. zák., neboť úprava odpovědnosti státu za škodu a nemajetkovou újmu je úpravou speciální a občanský zákoník na ni lze použít pouze subsidiárně (srov. § 26 OdpŠk).

Ostatně i nový občanský zákoník předpokládá promlčení také jiných práv, než majetkových, stanoví-li tak zákon (srov. § 611, věta druhá, zákona č. 89/2012 Sb.), a pokud by tento nárok žalobkyně časově spadal do působnosti nového občanského zákoníku, nebylo by o jeho promlčení pochyb (srov. § 612 zákona č. 89/2012 Sb.).

V této souvislosti nelze přehlédnout, že v případě § 31a odst. 2 OdpŠk se jedná o ustanovení, u kterého je na místě aplikace § 153 odst. 2 o. s. ř. ve vztahu k formě poskytovaného odškodnění. V daném případě totiž způsob vypořádání vztahu mezi účastníky vyplývá přímo z právního předpisu a v tomto ohledu omezuje účastníky v možnosti se svými nároky volně nakládat, neboť soud rozhodne o konkrétní formě zadostiučinění podle pořadí určeného v ustanovení § 31a odst. 2 OdpŠk za současného posouzení přiměřenosti zvolené formy zadostiučinění utrpěné nemajetkové újmě (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2011, sp. zn. 30 Cdo 1684/2010). Shledá-li soud, že není na místě nahrazení zjištěné nemajetkové újmy přiznáním zadostiučinění v penězích, a nemajetkovou újmu nebylo možno odškodnit jinak, konstatuje porušení práva poškozeného ve výroku rozhodnutí, i když to žalobce nepožaduje (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2011, sp. zn. 30 Cdo 401/2010).

Přijetí závěru o nepromlčitelnosti nároku na náhradu morální újmy ve formě konstatování porušení práva by v případě uplatněného nároku na náhradu

nemajetkové újmy v penězích, ve světle výše uvedeného, vedlo k nechtěným důsledkům. Řízení o odškodnění by totiž pokračovalo i tehdy, pokud by nárok na náhradu nemajetkové újmy v penězích byl promlčen a jeho předmětem by již zůstal jen nárok na konstatování porušení práva, které by samo o sobě mohlo být nepřiměřenou formou zadostiučinění žalobcem utržené újmy.

Závěr odvolacího soudu, že se nárok žalobkyně na náhradu nemajetkové újmy způsobené jí trestním stíháním, posléze zastaveným, ve formě omluvy a jejího zveřejnění, promlčuje podle § 32 odst. 3 OdpŠk v subjektivní lhůtě šesti měsíců, je proto správný.

Žalobkyně v dovolání dále namítá, že vzniklá nemajetková újma (veřejná a dlouhodobá dehonestace s negativními účinky pro její psychický stav, rodinný život, zdraví jejích nejbližších a rovněž na její profesní kariéru) přetrvávala i po formálním ukončení trestního stíhání. Nejvyšší soud již v rozsudku ze dne 22. 11. 2011, sp. zn. 30 Cdo 96/2011, stejně jako v usnesení ze dne 31. 10. 2012, sp. zn. 30 Cdo 2872/2012, dospěl k závěru, že o pozdější vědomosti poškozeného ve smyslu § 32 odst. 3 OdpŠk o nemajetkové újmě způsobené v důsledku trestního stíhání by bylo možno uvažovat pouze v případě, že by nemajetková újma poškozenému vznikla po doručení rozhodnutí o zastavení trestního stíhání. Skutečnost, že poškozený subjektivně pociťuje negativní důsledky trestního stíhání i po neurčitě dlouhou dobu po skončení trestního stíhání, a musí se s nimi určitým způsobem vypořádat, nepředstavuje další konkrétní nemajetkovou újmu, se kterou by bylo možno spojit běh subjektivní promlčecí doby.

Trestní stíhání, které se posléze ukáže jako nedůvodné, jakož i nedůvodné vazební stíhání, má závažné negativní dopady na osobnost člověka, jeho psychiku, čest, rodinný a společenský život, pracovní uplatnění, a podobně. Tyto negativní důsledky objektivně postihly i žalobkyni, avšak vznikly v průběhu trestního a vazebního stíhání, nikoliv až po jeho skončení.

Co se týče uplatněného dovolacího důvodu podle § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř., žalobkyně namítá, že odvolací soud nepřerušil řízení a nepředložil věc Ústavnímu soudu podle čl. 95 odst. 2 Ústavy ČR k posouzení ústavnosti ustanovení § 32 odst. 3 OdpŠk. Takový dovolací důvod je však neopodstatněný za situace, kdy odvolací soud neshledal rozpor citovaného ustanovení s ústavním pořádkem.

Z ustanovení § 109 odst. 1 písm. c) o. s. ř., stejně jako z ustálené rozhodovací praxe (srov. například nález Ústavního soudu ze dne 6. 6. 1995 sp. zn. I. ÚS 30/94, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 6. 2006, sp. zn. 21 Cdo 1792/2005) je nepochybné, že soud podá Ústavnímu soudu návrh na zrušení zákona nebo jeho jednotlivého ustanovení, jen jestliže dospěje k závěru, že je dán rozpor s ústavním pořádkem. Skutečnost, že odvolací soud nedospěl ke stejnému právnímu závěru jako žalobkyně, nemá za následek, že by jeho rozhodnutí trpělo vadou řízení (viz usnesení ze dne 31. 10. 2012, sp. zn. 30 Cdo 2872/2012).

Žalobkyně dále v dovolání namítá, že nebylo vyhověno jejím důkazním návrhům ve směru prokázání přetrvávající nemajetkové újmy i po zastavení trestního stíhání. Taková námitka je však nedůvodná v situaci, kdy nárok na náhradu nemajetkové újmy, způsobené žalobkyní posléze zastaveným trestním stíháním, je promlčen a není proto třeba provádět dokazování k prokázání intenzity žalobkyní vytrpěné újmy. Újmu, která by, jak je shora vysvětleno, vznikla až po skončení trestního stíhání, žalobkyně netvrdila. Ani v této námitce tak Nejvyšší soud naplnění dovolacího důvodu podle § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř. neshledal.

Dovolací soud je při přezkoumání rozhodnutí odvolacího soudu zásadně vázán uplatněnými dovolacími důvody (srov. § 242 odst. 3 o. s. ř.). Je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3, jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, i když nebyly v dovolání uplatněny. Takové vady však Nejvyšší soud z obsahu spisu nezjistil.

Nejvyšší soud proto dovolání podle § 243b odst. 2, části věty před středníkem, o. s. ř. ohledně nároku žalobkyně na zadostiučinění ve formě písemné omluvy a zveřejnění omluvy v TV Nova, ČTK a MF Dnes zamítl.

Přípustnost dovolání proti rozsudku odvolacího soudu v rozsahu potvrzujícího výroku může být založena výlučně podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., ve spojení s § 237 odst. 3 o. s. ř. Dovolání by mohlo být v tomto rozsahu shledáno přípustným jen tehdy, jestliže by Nejvyšší soud dospěl k závěru, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu je po právní stránce ve věci samé zásadně právně významné (§ 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. – se zřetelem k nálezu Ústavního soudu ČR ze dne 28. 2. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 29/11, je zrušeno uplynutím doby dne 31. 12. 2012; k tomu viz i nález ze dne 6. 3. 2012, sp. zn. IV. ÚS 1572/11).

Podle § 237 odst. 3 o. s. ř. má rozhodnutí odvolacího soudu po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je soudy rozhodována rozdílně, nebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak; k okolnostem uplatněným dovolacími důvody podle § 241a odst. 2 písm. a) a § 241a odst. 3 se nepřihlíží.

Dovolací přezkum je zde přitom předpokládán zásadně pro posouzení otázek právních, pročez způsobilým dovolacím důvodem je ten, jímž lze namítat, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.). Jen z pohledu tohoto důvodu je možné (z povahy věci) posuzovat, zda dovoláním napadené rozhodnutí je zásadně významné.

Již z výše uvedeného vyplývá, že posouzení ústavní konformity šestiměsíční promlčecí doby zakotvené v ustanovení § 32 odst. 3 OdpŠk a nepředložení věci Ústavnímu soudu podle čl. 95 odst. 2 Ústavy ČR za situace neshledání rozporu tohoto ustanovení s ústavním pořádkem odvolacím soudem je v souladu s judikaturou Nejvyššího soudu, od níž nemá Nejvyšší soud důvodu se ani v této

věci odchylovat, a nepředstavuje tedy jiné řešení ve smyslu § 237 odst. 3 o. s. ř. (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 8. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2651/2010, usnesení Ústavního soudu ze dne 21. 12. 2010, sp. zn. III. ÚS 3451/10, usnesení Ústavního soudu ze dne 9. 7. 2012, sp. zn. IV. ÚS 1615/12).

Zásadní právní význam ve smyslu § 237 odst. 3 o. s. ř. nemůže napadenému rozsudku přiznat ani otázka posouzení okamžiku, kdy se žalobkyně dozvěděla o vzniklé nemajetkové újmě spočívající v nezákonném trestním stíhání a nezákonném vzetí a držení ve vazbě (§ 32 odst. 3 OdpŠk), neboť i ta byla odvolacím soudem posouzena v souladu s rozhodovací praxí Nejvyššího soudu (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 11. 2011, sp. zn. 30 Cdo 96/2011, rozsudek ze dne 21. 4. 2011, sp. zn. 30 Cdo 2371/2009) za situace, kdy odvolací soud počátek běhu subjektivní promlčecí doby spojil s okamžikem nabytí právní moci usnesení o zastavení trestního stíhání a kdy odvolací soud určité negativní důsledky trestního stíhání pocítované žalobkyní dodnes neposoudil jako další konkrétní nemajetkovou újmu, se kterou by bylo možno spojit běh subjektivní promlčecí doby.

Nejvyšší soud proto dovolání ohledně nároku žalobkyně na přiměřené zado-
stiučnění v částce 5 000 000 Kč s příslušenstvím podle ustanovení § 243b
odst. 5, § 218 písm. c) o. s. ř. odmítl jako nepřípustné.

Smlouva o postoupení pohledávky, jejíž podstatou je změna závazku v osobě věřitele, je upravena obecnými ustanoveními občanského zákoníku pro závazkové vztahy, a jelikož § 261 odst. 6 obch. zák., ve znění do 31. 12. 2000, odkazuje na pojmenované smlouvy upravené jako smluvní typ v občanském zákoníku, nejde při postoupení pohledávky mezi podnikateli týkající se jejich podnikatelské činnosti o takovou (pojmenovanou) smlouvu.

Po zrušení vyhlášky č. 484/2000 Sb. Ústavním soudem se při rozhodování o náhradě nákladů řízení odměna za zastupování advokátem určí podle vyhlášky č. 177/1996 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

(Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia
Nejvyššího soudu ze dne 15. 5. 2013, sp. zn. 31 Cdo 3043/2010)

O k r e s n í s o u d Brno – venkov rozsudkem ze dne 9. 10. 2007 zamítl žalobu, aby soud uložil žalované povinnost zaplatit žalobci částku 1 750 000 Kč s úrokem z prodlení ve výši 15 % ročně z částky 1 750 000 Kč za období od 12. 10. 1999 do zaplacení (výrok I.), žalobci uložil povinnost zaplatit žalovanému náklady řízení ve výši 204 024,90 Kč (výrok II.) a dále zaplatit náklady státu ve výši 4087 Kč (výrok III.)

Soud prvního stupně vyšel ze skutkových zjištění, že mezi společností CHM, s. r. o., jako postupníkem, a společností SE, s. r. o. (právním předchůdcem žalované), jako postupitelem, byla platně uzavřena smlouva o postoupení pohledávek ze dne 17. 4. 1998 za dlužníkem SL, a. s., v částce postoupených pohledávek 9 101 992 Kč, specifikovaných v příloze smlouvy, a to za cenu ve výši 7 500 000 Kč, přičemž ve smlouvě nebyla sjednána doba plnění. Výkladem podle § 266 obch. zák. soud dovodil z textu smlouvy a výpovědi slyšených svědků, že v člancích smlouvy pojednávajících o účinnosti vyjádřily smluvní strany pouze svou vůli vázat okamžik převodu práva majitele k postupovaným pohledávkám na okamžik zaplacení dohodnuté ceny a nikoliv odlišit právní účinky celé smlouvy.

Podle soudu prvního stupně spornou mezi účastníky byla skutečnost, zda od smlouvy o postoupení pohledávek bylo ze strany žalobce, resp. jeho právního předchůdce platně odstoupeno, když žalobce tvrdil, že mezi smluvními stranami nebyl sjednán termín plnění a postupník nebyl vyzván k úhradě úplaty za postoupení a nebyla mu poskytnuta dostatečná lhůta k zaplacení úplaty, což má za následek neplatnost odstoupení. Soud prvního stupně byl v tomto ohledu při právním posouzení podle § 226 odst. 1 o. s. ř. vázán právním názorem odvolacího soudu. Platnost odstoupení od smlouvy soud posuzoval s odkazem na § 261 odst. 6 obch. zák., protože smlouva byla uzavřena mezi podnikateli.

Soud prvního stupně dovodil, že se provedenými důkazy žalované nepodařilo prokázat, že mezi účastníky byl sjednán termín plnění, byť ústně, ani prokázat, že by společnost CHM, s. r. o., vyzvala podle § 340 odst. 2 obch. zák. k plnění, tj. zaplacení částky 7 500 000 Kč. Nebyla-li tedy společnost CHM, s. r. o., jako dlužník ze strany právního předchůdce žalované jako věřitele vyzvána k plnění, nemohla se dostat do prodlení ve smyslu § 365 obch. zák. a právní předchůdce pak nebyl oprávněn z důvodu prodlení od smlouvy odstoupit, přičemž je lhůstojné, zda by takové prodlení znamenalo podstatné či nepodstatné porušení smluvní povinnosti (§ 345 a § 347 obch. zák.). Odstoupení od smlouvy ze dne 6. 5. 1998 je proto třeba považovat za neplatné a smluvní strany byly uzavřenou smlouvou o postoupení pohledávek i nadále vázány.

Soud prvního stupně dále dovodil, že následné postoupení předmětných pohledávek smlouvou ze dne 3. 9. 1998 právním předchůdcem žalované, který byl nadále jejich majitelem, společností KT, s. r. o., mělo za následek vznik nemožnosti plnění smlouvy o postoupení pohledávek ze dne 17. 4. 1998 a proto v něm lze spatřovat jednání, které zakládá odpovědnost žalované za případný vznik škody (§ 353 obch. zák.). Z předcházející smlouvy o obstarání pohledávek uzavřené dne 1. 4. 1998 mezi žalobcem a společností CHM, s. r. o., bylo prokázáno, že se žalobce zavázal zaplatit této společnosti odměnu ve výši 1 750 000 Kč za obstarání pohledávek od společnosti SE, s. r. o., když splatnost odměny byla stanovena na okamžik nabytí vlastnického práva společností CHM, s. r. o., k předmětným pohledávkám za společností SL, a. s. Vzhledem k tomu je možno považovat částku 1 750 000 Kč za škodu ve formě ušlého zisku, která společnosti CHM, s. r. o., vznikla z důvodu porušení smluvní povinnosti ze strany právního předchůdce žalované, vedoucího k nemožnosti plnění.

Soud prvního stupně uzavřel, že v daném případě byly splněny předpoklady odpovědnosti za škodu podle § 373 obch. zák., avšak v § 379 obch. zák. je omezen rozsah škody na škodu předvídatelnou. V tomto případě spočívá škoda v ušlé odměně společnosti CHM, s. r. o., za to, že získá od právního předchůdce žalované konkrétně určené pohledávky vůči společnosti SL, a. s., a to za účelem jejich následného prodeje třetí osobě určené žalobcem. Existence smlouvy o obstarání pohledávek z 1. 4. 1998 však nebyla dle tvrzení samotného žalobce právnímu předchůdci žalované známa a ten tudíž nevěděl, z jakého důvodu chce společnost CHM, s. r. o., postupované pohledávky nabýt. Podle názoru soudu škodu v žalobě uplatněnou nelze s ohledem na skutečnosti a znalosti, jež žalovaná, resp. její právní předchůdce měl či znal, resp. mohl mít či znát v době uzavírání smlouvy o postoupení pohledávek, považovat za škodu předvídatelnou.

Z uvedených důvodů soud prvního stupně dospěl k závěru, že žalobní požadavek na zaplacení částky 1 750 000 Kč s úrokem z prodlení ve výši 1 % ročně není důvodný, a proto žalobu v celém rozsahu zamítl.

K odvolání žalobce **K r a j s k ý s o u d** v Brně rozhodl rozsudkem ze dne 19. 2. 2010, že rozsudek soudu prvního stupně se v I. a III. výroku potvrzuje (výrok I.), rozsudek soudu prvního stupně se ve výroku II. mění tak, že žalobce je povinen nahradit žalovanému náklady řízení před soudem prvního stupně ve výši 192 039,84 Kč (výrok II.) a že žalobce je povinen nahradit žalovanému náklady odvolacího řízení ve výši 87 480 Kč (výrok III.).

Odvolací soud přezkoumal napadené rozhodnutí a řízení mu předcházející a dospěl k závěru, že odvolání je částečně důvodné, avšak toliko do výroku o náhradě nákladů řízení.

Odvolací soud zopakoval část významných listinných důkazů a dovodil shodně se soudem prvního stupně, že smlouva o postoupení pohledávek ze dne 17. 4. 1998 je platná a zdůraznil, že podle dohody mělo vlastnictví postupovaných pohledávek přejít až zaplacením smluvené částky, ale k převodu nikdy nedošlo, neboť společnost CHM, s. r. o., za jejich postoupení právnímu předchůdci žalované nikdy nezaplatila. Odvolací soud nesouhlasil s názorem soudu prvního stupně, že mezi účastníky nedošlo k ústní dohodě o době splatnosti, protože z korespondence a ze svědecké výpovědi S. Z. vyplývá, že bylo sjednáno datum splatnosti 30. 4. 1998. Proto již nebyla společnost SE, s. r. o., povinna vyzvat svého dlužníka k zaplacení a stanovit mu termín splatnosti. Jednání společnosti CHM, s. r. o., nasvědčuje domněnce, že tento subjekt již neměl zájem předmětné pohledávky vlastnit, když se žádným způsobem nepokusil je získat. Přitom mohl na úhradu poskytnout alespoň částečné plnění podle § 329 obch. zák., popř. mohl splnit svůj závazek pomocí jiné osoby podle § 331 obch. zák. (prostřednictvím nynějšího žalobce, pro kterého byly pohledávky kupovány).

Na základě uvedeného odvolací soud dovodil, že dohoda o lhůtě splatnosti byla mezi účastníky uzavřena ústně, když § 524 obč. zák. uvedení lhůty splatnosti jako obligatorní náležitost nevyžaduje. Ze souhlasného prohlášení obou účastníků vyplynulo, že úplata za postoupené pohledávky nebyla dosud žalovanému uhrazena a právní předchůdce žalovaného proto následně od smlouvy o postoupení pohledávek odstoupil v souladu s § 345 obch. zák. Neposkytnutí úplaty za postoupené pohledávky bylo vzhledem k okolnostem případu, kdy na dlužníka měl být v nejbližší době prohlášen konkurs, podstatným porušením smlouvy, pro které mohl věřitel od smlouvy odstoupit za podmínek § 345 odst. 1 obch. zák. V opačném případě by se vystavoval nebezpečí, že mu předmětné pohledávky nebudou společností CHM, s. r. o., zaplacený a posléze ztratí na své prodejnosti, popř. je bude možné vymáhat jen nevýhodně v konkursu.

Ze všech těchto důvodů odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I., kterým byla žaloba zamítnuta, jako věcně správný potvrdil (§ 219 o. s. ř.).

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání ze dne 21. 5. 2010 do všech jeho výroků s tím, že napadené rozhodnutí má ve věci samé

po právní stránce zásadní význam, neboť řeší právní otázky, které v judikatuře dovolacího soudu dosud nebyly řešeny, přičemž napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.).

Dovolatel uvedl, že napadený rozsudek je již čtvrtým rozsudkem ve věci, byť soud prvního stupně žalobu třikrát zamítl, ale pokaždé z jiných právních důvodů.

Dovolatel především namítá, že odvolací soud nesprávně posuzoval právní vztah mezi účastníky podle právní úpravy platné v době rozhodování, nikoliv podle právní úpravy platné v době uzavření smluvního vztahu, tj. k 17. 4. 1998. Rozhodná právní úprava v § 261 odst. 6, věta první, obch. zák. původně poukazovala pouze na ustanovení občanského zákoníku a teprve posléze na úpravu v občanském a obchodním zákoníku. Soud měl tudíž předmětný právní vztah, založený smlouvou o postoupení pohledávek mezi společnostmi SE, s. r. o., a CHM, s. r. o., ze dne 17. 4. 1998, posuzovat pouze podle občanského zákoníku, nikoliv podle § 340 a § 345 obch. zák.

Dovolatel v chronologickém přehledu uvedl průběh vzniku právních skutečností mezi účastníky a zejména zdůrazňuje, že výzva společnosti SE, s. r. o., k úhradě adresovaná společnosti CHM, s. r. o., ze dne 20. 4. 1998 nebyla nikdy odeslána a adresátu doručena, jak bylo svědeckými výpověďmi v řízení prokázáno, a obdobně to platí i pro odstoupení od smlouvy o postoupení pohledávek ze dne 6. 5. 1998, které rovněž nebylo podle svědků odesláno a doručeno. Podle názoru dovolatele tak nebyla společnost CHM, s. r. o., stanovena jako dlužníku přiměřená lhůta k úhradě podle občanského zákoníku (nikoliv obchodního zákoníku) a teprve po marném uplynutí uvedené lhůty mohla společnost SE, s. r. o., jako dlužník od smlouvy odstoupit, opět jen v souladu s občanským zákoníkem, k čemuž podle dovolatele nedošlo.

Dovolatel je názoru, že závěr odvolacího soudu, že splatnost úhrady za postoupené pohledávky byla ujednána ústně, je nesprávný, neboť tomu odporují důkazy provedené v řízení, především dopis z 20. 4. 1998 i výpovědi svědků. Tři dopisy společnosti SE, s. r. o., předložené v řízení žalovaným, a to výzva k úhradě z 20. 4. 1998, odstoupení od smlouvy z 6. 5. 1998 a dopis z 16. 9. 1999 rovněž o odstoupení od smlouvy, jsou rozporné, nelogické a v rozporu s výpověďmi svědků. Posledně uvedený dopis je v rozporu se závěrem o ústně sjednaném termínu splatnosti dne 30. 4. 1998. Dovolatel uvedl části výpovědí svědků Ing. Š. Z., Ing. J. K. a Ing. A. Š. jako důkazy, že mezi účastníky nedošlo k dohodě o splatnosti dnem 30. 4. 1998, popř. v termínu „bez zbytečného odkladu“, a poukazuje i na rozpory ve svědeckých výpovědích. Dovolatel popírá, že ke sjednání splatnosti došlo akceptací návrhu – jak uvádí soud – a namítá, že soud nevyhodnotil správně obsah korespondence mezi účastníky.

Dovolatel dovozuje, že společnost SE, s. r. o., dne 3. 9. 1998 postoupila předmětný soubor pohledávek společnosti KT, s. r. o., aniž by předložila jakýkoliv

písemný důkaz, že vyzvala společnost CHM, s. r. o., k úhradě sjednané ceny 7 500 000 Kč, a aniž by měla právo odstoupit od smlouvy o postoupení pohledávek a aniž by od smlouvy o postoupení ze 17. 4. 1998 odstoupila.

Dovatel dále namítá, že odvolací soud v rámci svých skutkových zjištění přihlížel ke skutečnostem, které z provedeného dokazování nevyplývaly. Podle názoru dovolatele odvolací soud připouští, že žalovaná neprokázala odeslání výzvy k úhradě z 20. 4. 1998 a odstoupení od smlouvy ze 6. 5. 1998, avšak současně uvěřil žalované, že společnost CHM, s. r. o., byla telefonicky i písemně urgována.

Dovatel též zpochybňuje svědeckou výpověď Ing. Š. Z., jednatel společnosti SE, s. r. o., o uzavření dohody o zaplacení pohledávky v ústní formě a má toto svědectví za účelové a nedůvěryhodné. Závěr odvolacího soudu o ústně sjednaném termínu splatnosti dne 30. 4. 1998 neodpovídá skutečnosti.

Dovatel zdůrazňuje, že i kdyby byl dopis – výzva z 20. 4. 1998 doručen (přestože nebyl nikdy odeslán), pak by stejně neopravňoval společnost SE, s. r. o., od smlouvy odstoupit, neboť při neplnění po výzvě bez zbytečného dokladu by musela postupovat v souladu s občanským zákoníkem a tudíž poskytnout společnosti CHM, s. r. o., dodatečnou přiměřenou lhůtu k plnění.

Dovatel z provedených důkazů vyvozuje, že k dohodě o termínu splatnosti částky 7 500 000 Kč mezi společnostmi SE, s. r. o., a CHM, s. r. o., nedošlo, a to ani před ani po podpisu smlouvy o postoupení pohledávek, a v této souvislosti zpochybňuje výpověď svědka Ing. A. Š.

Na závěr dovatel shrnuje, že napadený rozsudek odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci a současně vychází ze skutkového zjištění, které nemá podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování, a proto navrhuje, aby Nejvyšší soud napadený rozsudek zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Žalovaná ve vyjádření k dovolání má za to, že dovolání není přípustné, ani důvodné. Napadené rozhodnutí nemá ve věci po právní stránce zásadní význam (§ 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř.) a ani v něm není uvedena žádná právní otázka (§ 237 odst. 3 o. s. ř.). Napadené rozhodnutí považuje za správné.

Žalovaná zdůrazňuje, že postoupení pohledávky je sice upraveno pouze v občanském zákoníku, ale nejde o samostatný smluvní typ ve smyslu části osmé, hlavy druhé a násl. obč. zák. Odpovědnost za škodu, o kterou v tomto řízení jde, je nutno posuzovat podle obchodního zákoníku jako vztah mezi dvěma podnikateli. Soudy se s otázkou aplikace občanského a obchodního zákoníku vypořádaly správně. Nárok na náhradu škody žalobci nevznikl, vznik škody nebyl pro žalovanou předvídatelný a jednání žalobce a jeho právního předchůdce bylo v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku.

Žalovaná navrhuje odmítnutí dovolání a přiznání náhrady nákladů dovolacího řízení.

Z o d ů v o d ň ě n í :

Tříčlenný senát č. 23, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a rozhodnout o něm, dospěl k právnímu názoru odlišnému od toho, který byl vyjádřen v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2007, sp. zn. 29 Odo 1224/2005, popř. v usnesení z 8. 10. 2008, sp. zn. 29 Odo 1475/2006, v nichž senát 29 dospěl k závěru, že u smluv upravených jako smluvní typ pouze v občanském zákoníku, uzavíraných mezi osobami podle § 261 odst. 1 a 2 obch. zák., se použijí obecná ustanovení daná pro závazkové vztahy občanským zákoníkem a nikoli obchodním zákoníkem, přičemž mezi tyto smlouvy byla zahrnuta i smlouva o postoupení pohledávek.

Na rozdíl do tohoto závěru senát č. 32 již v rozhodnutí ze dne 29. 5. 2007, sp. zn. 32 Odo 613/2003, dovodil, že smlouva o postoupení pohledávky dle § 524 obč. zák. pojmenovanou smlouvou (smluvním typem) ve smyslu § 261 odst. 6 obch. zák. není.

Vzhledem k tomu senát č. 23 rozhodl podle § 20 zák. č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, o postoupení věci k projednání a rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia.

Velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia věc projednal a rozhodl o ní v souladu s § 19 a 20 odst. 1 uvedeného zákona.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) nejprve konstatoval, že na dané dovolací řízení se vztahuje zákonná úprava dovolání obsažená v občanském soudním řádu (zákon č. 99/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů) ve znění účinném do 31. 12. 2012 (viz čl. II. bod 7 zákona č. 404/2012 Sb.).

Nejvyšší soud poté konstatoval, že dovolání splňuje podmínky a obsahuje náležitosti stanovené zákonem (§ 240 odst. 1, § 241 odst. 1, § 241a odst. 1 o. s. ř.) a musel se na prvním místě zabývat přípustností dovolání, poněvadž dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

V posuzovaném případě může být dovolání přípustné pouze podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., podle něhož je dovolání přípustné proti rozhodnutí odvolacího soudu, jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle písmena b) (a podle tohoto ustanovení dovolání v skutku přípustné není, protože soud prvního stupně ve všech svých rozhodnutích v dané věci rozhodl vždy stejně zamítavým rozhodnutím) a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam.

Podle § 237 odst. 3 o. s. ř., v rozhodném znění, rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam (odstavec 1 písm. c/) zejména tehdy, řeší-

li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je soudy rozhodována rozdílně, nebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak; k okolnostem uplatněným dovolacími důvody podle § 241a odst. 2 písm. a) a § 241a odst. 3 se nepřihlíží.

Z ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. se podává, že dovolací přezkum je zde předpokládán zásadně pro posouzení otázek právních, pročez způsobitým dovolacím důvodem je ten, jímž lze namítat, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.). Jen z pohledu tohoto důvodu, jehož obsahovým vymezením je dovolací soud vázán, je pak možné (z povahy věci) posuzovat, zda dovoláním napadené rozhodnutí je zásadně významné. Naopak zde nelze účinně uplatnit námitky proti skutkovým zjištěním způsobem, který předjímá dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 3 o. s. ř., stejně jako důvod podle § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř., jestliže tvrzené vady v procesu získání skutkových zjištění (zejména provádění a hodnocení důkazů) nezahrnují podmínku existence právní otázky zásadního významu (srov. shodně usnesení Ústavního soudu ze dne 7. 3. 2006, sp. zn. III. ÚS 10/06, uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 9, ročník 2006, pod číslem 130, a ze dne 15. 11. 2007, sp. zn. III. ÚS 372/06, jakož i důvody rozhodnutí uveřejněného pod číslem 48/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

V posuzovaném případě je dovolání přípustné podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., neboť směřuje proti rozhodnutí odvolacího soudu, které má ve věci samé po právní stránce zásadní význam, neboť otázka, zda smlouva o postoupení pohledávky je či není pojmenovanou smlouvou ve smyslu § 261 odst. 6 obch. zák., je Nejvyšším soudem rozhodována rozdílně (srov. rozsudek ze dne 29. 5. 2007, sp. zn. 32 Odo 613/2005, rozsudek ze dne 27. 9. 2007, sp. zn. 29 Odo 1224/2005, a usnesení ze dne 8. 10. 2008, sp. zn. 29 Odo 1475/2006).

Dovolatel v dovolání především z hlediska právního posouzení věci namítá, že právní vztah, založený mezi účastníky smlouvou o postoupení pohledávek, měl být posuzován výlučně podle občanského zákoníku (§ 261 odst. 6, věta první, obch. zák., ve znění do 31. 12. 2000), nikoliv podle obchodního zákoníku, podle něhož zejména dobu plnění a odstoupení od smlouvy (§ 340 a § 345 obch. zák.) posuzoval odvolací soud.

Podle § 261 odst. 6 obch. zák. v rozhodném znění (tj. účinném do 31. 12. 2000) se smlouvy mezi osobami uvedenými v § 261 odst. 1 a 2 obch. zák., které nebyly upraveny v hlavě II. části třetí obchodního zákoníku a jsou upraveny jako smluvní typ v občanském zákoníku, řídí pouze ustanoveními občanského zákoníku.

V daném případě jde o závazkový vztah mezi podnikateli, při jehož vzniku bylo s přihlédnutím ke všem okolnostem zřejmé, že se týká jejich podnikatelské činnosti (§ 261 odst. 1 obch. zák.).

Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 29. 5. 2007, sp. zn. 32 Odo 613/2005, judikoval, že „ustanovení § 261 odst. 6 obch. zák. se totiž vztahuje pouze na pojmenované smlouvy (toto ustanovení odkazuje na smlouvy v hlavě II. této části zákona a pojednává o smluvním typu v občanském zákoníku). Smlouva o postoupení pohledávky upravená v § 524 obč. zák. však pojmenovanou smlouvou (smluvním typem) není. Vzhledem k tomu, že jde o vztah mezi podnikateli týkající se jejich podnikatelské činnosti, odvolací soud správně uzavřel, že promlčení v tomto vztahu se řídí zákoníkem obchodním.“.

Nejvyšší soud oproti tomu ve svých jiných rozhodnutích, např. v rozsudku z 27. 9. 2007, sp. zn. 29 Odo 1224/2005, a v usnesení z 8. 10. 2008, sp. zn. 29 Cdo 1475/2006, při výkladu § 261 odst. 6 obch. zák., ve znění účinném do 31. 12. 2000, zaujal názor, že u smluv upravených jako smluvní typ pouze v občanském zákoníku uzavíraných mezi osobami uvedenými § 261 odst. 1 a 2 obch. zák. se použijí obecná ustanovení daná pro závazkové vztahy upravená v občanském zákoníku. Dále v souladu s tím vyslovil názor, že důvodnost odstoupení od postupní smlouvy lze poměřovat jen ustanovením § 48 obč. zák., a nikoliv ustanoveními obchodního zákoníku, neboť smlouva o postoupení pohledávek je jako smluvní typ upravena pouze v občanském zákoníku.

Při výkladu § 261 odst. 6 obch. zák. v rozhodném znění se obecně vychází z toho, že u smluv upravených jako smluvní typ pouze v občanském zákoníku uzavíraných mezi osobami uvedenými v § 261 odst. 1 a 2 obch. zák. se použijí obecná ustanovení daná pro závazkové vztahy občanským zákoníkem.

V posuzovaném případě jde o otázku, která je v rozhodovací praxi dovolacího soudu řešena rozdílně, a je sporné, zda smlouva o postoupení pohledávek upravená v § 524 obč. zák. je pojmenovanou smlouvou ve smyslu § 261 odst. 6 obch. zák. či nikoliv.

Smlouva o postoupení pohledávky je upravena v části osmé nazvané Závazkové právo, v hlavě první – Obecná ustanovení, oddílu čtvrtém Změna v osobě věřitele nebo dlužníka v § 524 s nadpisem Postoupení pohledávky. V hlavě druhé a dalších hlavách jsou upraveny jednotlivé typy smluv (kupní, směnná, darovací, smlouva o dílo atd.).

Z toho je zřejmé, že smlouva o postoupení pohledávky je zařazena do obecných ustanovení upravujících občanskoprávní závazkové vztahy a její podstatou je změna závazku na straně určitého subjektu, v daném případě věřitele. V případě smlouvy o postoupení pohledávky se tak jedná o obecná ustanovení daná občanským zákoníkem pro závazkové vztahy stejně jako např. převzetí dluhu, dohody o změně obsahu závazku apod.

V § 261 odst. 6 obch. zák. v rozhodném znění se odkazuje na pojmenované smlouvy upravené v obchodním zákoníku (hlava II. část třetí) a zároveň na smlouvy upravené jako smluvní typ v občanském zákoníku. Z toho lze dovodit, že toto ustanovení mělo na mysli pouze pojmenované smlouvy, nikoliv

smlouvy či dohody, jimiž se např. měnil obsah či subjekty závazkového vztahu, tj. upravené jako obecná ustanovení týkající se občanskoprávních závazkových vztahů.

Na tomto závěru nemůže měnit nic ani okolnost, že s postoupenou pohledávkou předchází i její příslušenství a všechna práva s ní spojená, popř. že bylo sjednáno postoupení pohledávky za úplatu.

Pokud odvolací soud posuzoval otázku doby plnění (splatnost) či odstoupení od smlouvy podle příslušných ustanovení obchodního zákoníku, je jeho posouzení věci správné.

Další námitky dovolatele směřující proti zjištěnému skutkovému stavu věci nejsou v dané věci relevantní, neboť v případě přípustnosti dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. nemůže dovolací soud, jak shora uvedeno, přezkoumávat skutková zjištění odvolacího soudu.

Dovolací soud byl s ohledem na shora uvedené nucen konstatovat, že dovolání není důvodné, a proto podle § 243b odst. 2 o. s. ř. dovolání zamítl.

O náhradě nákladů dovolacího řízení bylo rozhodnuto podle § 243b odst. 5, § 224 odst. 1, § 151 odst. 1 a 2 a § 142 odst. 1 o. s. ř., když náklady úspěšně žalované sestávají z odměny advokáta za zastupování účastníka v dovolacím řízení ve výši 15 300 Kč (§ 1 odst. 2, věty první, § 6 odst. 1, § 7 bod 6 vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb /advokátní tarif/, ve znění pozdějších předpisů) a paušální částky náhrady hotových výdajů advokáta ve výši 300 Kč (§ 13 odst. 3 vyhlášky č. 177/1996 Sb., ve znění pozdějších předpisů), s připočtením náhrady za 21% daň z přidané hodnoty ve výši 3276 Kč (§ 137 odst. 3 o. s. ř.).

Nejvyšší soud nepřehlédrl, že podle ustanovení § 151 odst. 2, věty první, části věty před středníkem, o. s. ř. by při rozhodování o náhradě nákladů řízení měl určit výši odměny za zastupování advokátem podle sazeb stanovených paušálně pro řízení v jednom stupni zvláštním právním předpisem (jímž je vyhláška č. 484/2000 Sb., kterou se stanoví paušální sazby výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů v občanském soudním řízení a kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb /advokátní tarif/, ve znění pozdějších předpisů) a že podle ustanovení zvláštního právního předpisu o mimosmluvní odměně (podle ustanovení advokátního tarifu) by se mělo postupovat, jen jde-li o přiznání náhrady nákladů řízení podle § 147 a § 149 odst. 2 o. s. ř. nebo odůvodňují-li to okolnosti případu (část věty za středníkem).

Vzhledem k tomu, že Ústavní soud nálezem pléna ze dne 17. 4. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/12, uveřejněným pod číslem 116/2013 Sb. zrušil (s účinností od 7. 5. 2013, kdy byl nález vyhlášen ve Sbírce zákonů) vyhlášku č. 484/2000 Sb. jako neústavní, a s přihlédnutím ke sdělení Ústavního soudu ze dne 30. 4. 2013,

č. Org. 23/13, k onomu nálezu, uveřejněnému pod číslem 117/2013 Sb., nicméně Nejvyšší soud uzavírá, že při absenci zvláštního právního předpisu o sazbách odměny za zastupování stanovených paušálně pro řízení v jednom stupni je namístě postup dle § 151 odst. 2, věty první, části věty za středníkem, o. s. ř.

Odlišné stanovisko JUDr. Ljubomíra Drápala, JUDr. Romana Fialy,
JUDr. Zdeňka Novotného a JUDr. Mojmíra Putny

Určování odměny za zastupování podle sazeb paušálně stanovených pro řízení v jednom stupni zavedla při rozhodování o náhradě nákladů řízení novela občanského soudního řádu, provedená zákonem č. 30/2000 Sb. s účinností ode dne 1. 1. 2001, a projevila se ve znění § 151 odst. 2 o. s. ř. Určování odměny za zastupování podle ustanovení advokátního tarifu (vyhlášky č. 177/1996 Sb.) uplatňované do té doby bylo opuštěno – jak vyplývá z důvodové zprávy k zákonu č. 30/2000 Sb. – proto, že „systém odměny závislý na počtu (množství) úkonů právní pomoci je důvodem průtahů ve skončení věci (čím více úkonů, tím vyšší odměna)“ a že „výpočet odměny je složitý a natolik komplikovaný, že v mnoha případech představuje nejnáročnější část soudního rozhodnutí“; paušalizaci při určování odměny se sledovalo, aby „motivovala“ strany na co nejrychlejší skončení věci (aby řízení nebylo protahováno jen z důvodu dosažení co možná nejvyššího počtu úkonů právní služby) a aby bylo určení výše odměny co možná jednoduché, tedy aby přispěla – jak se dále uvádí v důvodové zprávě k zákonu č. 30/2000 Sb. – „ke zrychlení a zjednodušení občanského soudního řízení“.

Použití advokátního tarifu při určování výše odměny za zastoupení při rozhodování o náhradě nákladů řízení mělo být od 1. 1. 2001 omezeno (jako výjimka ze „zásady paušalizace“) jen při rozhodování o náhradě nákladů řízení podle § 147 o. s. ř. (při tzv. separaci nákladů řízení). Při projednávání zákona č. 30/2000 Sb. v Parlamentu České republiky byla doplněna druhá výjimka z paušalizace; advokátní tarif se použije také tehdy, „odůvodňují-li to okolnosti případu“, a mělo tím být umožněno zohlednit případ, v němž by se paušalizace jevila jako nepřiměřená tvrdost vůči účastníku, který má právo na náhradu nákladů řízení a nezpůsobil v řízení průtahy (a mohl by být citelně poškozen, kdyby se při určení náhrady nákladů řízení nezohlednily všechny úkony právní služby). Třetí výjimku ze zásady paušalizace, kterou nyní obsahuje § 151 odst. 1 o. s. ř. (užití advokátního tarifu při přiznání náhrady nákladů řízení podle § 149 odst. 2 o. s. ř.), přinesla s účinností od 1. 7. 2009 novela občanského soudního řádu, provedená zákonem č. 7/2009 Sb., a vyplývá – jak je zřejmé z důvodové zprávy k tomuto zákonu – z „legislativního nepochopení“ vztahu § 149 odst. 2 o. s. ř., který určuje stát jako subjekt, jemuž se hradí náhrada nákladů řízení v případě, že účastníka zastupoval ustanovený advokát, k § 151 odst. 2 o. s. ř., jímž se řídí určení výše náhrady nákladů řízení.

Paušální sazby výše odměny za zastupování při rozhodování o náhradě nákladů řízení určovala vyhláška č. 484/2000 Sb., která byla změněna vyhláškami č. 49/2001 Sb., č. 110/2004 Sb. 617/2004 Sb. č. 277/2006 Sb. a č. 64/2012 Sb. Dnem 7. 5. 2013 byla tato vyhláška zrušena nálezem Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/12, který byl uveřejněn pod č. 116/2013 Sb. a „dovyložen“ sdělením Ústavního soudu ze dne 30. 4. 2013, č. Org. 23/13, uveřejněným pod č. 117/2013 Sb.

Ustanovení § 151 odst. 2 o. s. ř., v němž je „zásada paušalizace“ zakotvena, nálezem Ústavního soudu nebylo zrušeno a ani z textu nálezu nelze dovodit, že by toto ustanovení Ústavní soud považoval za protiústavní. Kritika Ústavního soudu obsažená v nálezu ze dne 17. 4. 2013 směřovala proti vyhlášce č. 484/2000 Sb. a nejvýstižněji byla vyjádřena pod bodem 108. nálezu, v němž Ústavní soud vyjádřil své „očekávání“, že budoucí právní úprava (rozumí se sazeb stanovených paušálně pro řízení v jednom stupni) bude „lépe reflektovat zvláštnosti jednotlivých případů“; podle Ústavního soudu „by kritéria pro určení výše náhrady měla být obsažena přímo v samotné vyhlášce“, „stanovení výše odměny by mělo odrážet princip proporcionality, mělo by být přiměřené také ve vztahu k výši vymáhané částky“ a „uvedené je o to významnější, pokud jde o spory v pásnu bagatelnosti, v nichž proti rozsudku nalézacího soudu není přípustné odvolání, rozhodnutí tedy nepodléhá instančnímu přezkumu“. Nová vyhláška, která by stanovila paušální sazby výše odměny, však dosud vydána nebyla.

Shrnuto, současný právní stav je takový, že platí ustanovení § 151 odst. 2, věta první, o. s. ř., podle něhož se při rozhodování o náhradě nákladů řízení určí výše odměny podle sazeb stanovených paušálně pro řízení v jednom stupni zvláštním právním předpisem (k vydání tohoto zvláštního právního předpisu je i nadále zmocněno Ministerstvo spravedlnosti – srov. § 374a písm. c/ o. s. ř.) a podle něhož se postupuje podle advokátního tarifu, jen jde-li o přiznání náhrady nákladů řízení podle § 147, § 149 odst. 2 nebo odůvodňují-li to okolnosti případu, že však tu není – z důvodu dosavadní „nečinnosti“ Ministerstva spravedlnosti – zvláštní právní předpis, na nějž § 151 odst. 2, věta první, o. s. ř. odkazuje.

Rozsudek sp. zn. 31 Cdo 3043/2010 tento právní stav řeší tak, že „při absenci zvláštního právního předpisu o sazbách odměny za zastupování stanovených pro řízení v jednom stupni je namíste postup dle § 151 odst. 2, věty první, části věty za středníkem, o. s. ř.“, tedy postup podle advokátního tarifu. Uvedený postup nejen nebere v úvahu, že podle § 151 odst. 2, věty první, o. s. ř. není důvodem pro „výjimku z paušalizace“ (a tedy pro aplikaci advokátního tarifu) „absence zvláštního právního předpisu o sazbách odměny za zastupování stanovených pro řízení v jednom stupni“ a že zrušení vyhlášky č. 484/2000 Sb. nemůže být „okolností případu“ ve smyslu ustanovení § 151 odst. 2, věty první, o. s. ř., ale především v rozporu se zákonem porušuje (a fakticky „opouští“) zásadu pau-

šalizace, ačkoliv podle § 151 odst. 2, věty první, o. s. ř. pořád stále platí, když ani Ústavním soudem nebyla shledána protiústavní, a ve svých důsledcích tedy sleduje – aniž by to zákon stanovil – návrat k právnímu stavu účinnému do 31. 12. 2000. Obstát nemůže ani argument, že po zrušení vyhlášky č. 484/2000 Sb. tu není žádný jiný právní předpis než vyhláška č. 177/1996 Sb. (advokátní tarif), neboť oba tyto právní předpisy nejsou (nebyly) vzájemně „zastupitelné“, oba obsahují (obsahovaly) zcela kontradiktorní úpravu a v případě zrušení jednoho z nich není druhý způsobilý jej „nahradit“.

Při rozhodování o náhradě nákladů řízení by soud měl po zrušení vyhlášky č. 484/2000 Sb. (až do doby přijetí nové právní úpravy) nadále důsledně vycházet z ustanovení § 151 odst. 2, věty první, o. s. ř.; nejde-li o žádný z případů uvedených v části věty za středníkem, je tedy třeba sazbu odměny za zastupování stanovit pro řízení v jednom stupni paušálně. Protože tu není (dosud) zvláštní právní předpis, je třeba paušální sazbu odměny určit posouzením soudu učiněným s přihlédnutím zejména k povaze věci (předmětu řízení), k okolnostem projednávané věci a ke složitosti (obtížnosti) poskytnuté právní služby.

Z uvedených důvodů nesouhlasím s publikací rozhodnutí v části, v níž pojednává o náhradě nákladů řízení. Pro případ, kdyby bylo k publikaci schváleno i v této části, žádám, aby toto vyjádření bylo zveřejněno jako můj odlišný názor.“

Náhrada za omezení vlastnického práva v případě regulace nájemného z bytů přísluší vlastníku tehdy, jestliže regulované nájemné v místních podmínkách a s přihlédnutím ke všem okolnostem neumožňuje vlastníku pokrýt ani opodstatněně vynaložené náklady na údržbu a opravy nemovitostí v přiměřeném časovém období a dosáhnout přiměřeného zisku. Tato náhrada nemusí být vždy totožná s rozdílem mezi obvyklým a regulovaným nájemným.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2013,
sp. zn. 22 Cdo 367/2012)

Žalobce se žalobou podanou dne 31. 5. 2007 domáhal, aby žalované a původní druhé žalované V. K. byla uložena povinnost zaplatit mu částku 129 448 Kč s příslušenstvím. Uvedl, že je vlastníkem domu č. p. 707 v katastrálním území N. v P., v němž původní druhá žalovaná užívala v období od 1. 6. 2004 do 31. 3. 2006 byt o velikosti 1+1 a výměře 37 m² (dále jen „byt“). Nájemné z bytu podléhalo regulaci, původní druhá žalovaná platila měsíční nájemné 1386 Kč.

Po vydání stanoviska pléna Ústavního soudu ze dne 28. 4. 2009 (dále jen „plenární stanovisko“) vzal žalobu vůči původní druhé žalované zpět a vůči žalované upravil žalobní tvrzení tak, že se domáhal náhrady za nucené a protiústavní omezení svého vlastnického práva k domu. Žalovanou částku vyčíslil jako rozdíl mezi zaplaceným regulovaným nájemným a obvyklým nájemným, které odhadl ve výši 7270 Kč měsíčně.

O b v o d n í s o u d pro Prahu I rozsudkem ze dne 29. 11. 2010 uznal žalovanou povinnou zaplatit žalobci částku 98 208 Kč s příslušenstvím (výrok I. rozsudku), ve zbytku žalobu zamítl (výrok II. rozsudku) a rozhodl o nákladech řízení (výroky III. a IV. rozsudku). Zjistil, že žalobce dopisem ze dne 24. 7. 2009 požádal žalovanou s odkazem na plenární stanovisko o zaplacení žalované částky, žalovaná však jeho žádosti nevyhověla. Dospěl k závěru, že žalobce byl „intenzivně omezen“ ve svém vlastnickém právu, když byl po 22 měsících nucen trpět užívání bytu za nájemné, které představovalo necelou čtvrtinu „tržní hodnoty užívání bytu“. Žalobci nelze přičítat k tíži, že se proti nájemkyni bytu nedomáhal zvýšení nájemného, neboť uvedený nárok se v soudní praxi prosazoval jen obtížně a podrobně byl vymezen až plenárním stanoviskem. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že při určení výše náhrady za popsané omezení je třeba vyjít z rozdílu mezi regulovaným a obvyklým nájemným, neboť pronajimateli by měla být státem nahrazena hodnota, o kterou byl protiústavní regulací nájemného připravěn. Obvyklé nájemné za byt v uvedeném období určil na základě znaleckého

posudku ve výši 5850 Kč měsíčně. Nezjistil přitom žádné zvláštní skutkové okolnosti, které by mohly mít za následek úpravu stanovené výše náhrady.

K odvolání obou účastníků **M ě s t s k ý s o u d** v Praze rozsudkem ze dne 23. 8. 2011 rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé potvrdil (výrok I. rozsudku) a rozhodl o nákladech řízení (výroky II. až IV. rozsudku). Ztotožnil se se skutkovými i právními závěry soudu prvního stupně. Za nerozhodné pro úvahu o výši náhrady považoval námitky žalované k výši nákladů skutečně vynaložených žalobcem na opravy a údržbu bytu, k době koupě domu žalobcem v roce 2002 a tehdy dosažené kupní ceně. Při určení výše náhrady rovněž nelze přihlídnout k zákonu č. 107/2006 Sb., o jednostranném zvyšování nájemného z bytu, neboť v předmětném období žádný předpis umožňující zvyšování nájemného neexistoval.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání. Přípustnost dovolání spatřovala v § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., přičemž namítala, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci; uplatnila tak dovolací důvody podle § 241a odst. 2 písm. a), b) o. s. ř. V rovině výhrad vůči právnímu posouzení věci odvolacím soudem namítala, že Nejvyšší soud otázku „základu, rozsahu a promlčení nároku na náhradu za nucené omezení vlastnického práva v souvislosti s regulovaným nájemným“ dosud neřešil, přičemž navíc odvolací soudy rozhodují ve věcech tohoto typu rozdílně. Konkrétně namítala, že:

a) Žalobce se nedomáhal vůči původní druhé žalované (nájemkyni bytu) zvýšení nájemného a nedbal tak dostatečně svých práv. Odkázala přitom na nálezy Ústavního soudu ze dne 6. 9. 2011, sp. zn. IV. ÚS 423/08, podle něhož by nárok na náhradu vznikl vlastníkově bytu jen v případě, kdyby soud nedostál své povinnosti rozhodnout o zvýšení nájemného ve smyslu nálezu Ústavního soudu ze dne 28. 2. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 20/05.

b) Při úvaze o intenzitě omezení vlastnického práva je zapotřebí přihlídnout k poměru příjmů plynoucích z pronájmu nemovitosti k nákladům nezbytným na její údržbu.

Soudy nižších stupňů se přitom výši těchto výnosů a nákladů vůbec nezabývaly, ačkoliv podstatou protiústavnosti regulace nájemného je právě snížení cen pod úroveň nákladů na údržbu a opravy nemovitostí.

c) Intenzita omezení je dána rovněž poměrem bytů s regulovaným nájemným ke všem bytům a nebytovým prostorům v domě a rovněž skutečností, že žalobce se náhrady domáhá jen za část období, za niž ji v plenárním stanovisku připustil Ústavní soud. Je totiž možné, že výnosy z bytů s neregulovaným nájemným a z nebytových prostor podstatně převýší ztráty způsobené byty s regulovaným nájemným.

d) O omezení vlastnického práva se nejedná, byla-li nemovitost získána vlastníkem dobrovolně. Žalobce přitom dům koupil v březnu 2002 s vědomím, že je zatížen byty s regulovaným nájemným, což se muselo projevit v kupní ceně.

e) V řízení nebylo přihlédnuto k podnikatelskému riziku pronajímatele spočívajícímu v tom, že není jisté, že by se žalobci v případě neexistence regulace nájemného podařilo byt pronajmout.

f) Soudy nižších stupňů v podstatě zastávají názor, že by měla být poskytnuta náhrada za každé omezení vlastnického práva. Za omezení vlastnického práva dané zákonem č. 107/2006 Sb. se však – a to i na základě judikatury Ústavního soudu – náhrada neposkytuje.

g) Při určení výše náhrady nelze vyjít z obvyklého nájemného vzniklého na nerovnovážném trhu s vysokou převahou poptávky nájemců, kde dosahované tržní nájemné obsahovalo nepřiměřený zisk. Soudem určené obvyklé nájemné tak není obvyklou cenou ve smyslu § 2 odst. 1 zákona č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku, neboť tato cena vznikla za mimořádných okolností na trhu. Soudy nižších stupňů měly proto vyjít z hypotetického ústavně konformního regulovaného nájemného, na něž by plynule navázala deregulace podle zákona č. 107/2006 Sb..

h) Legitimní očekávání žalobce ohledně deregulace nájemného nemohlo vést k tomu, že bude moci v předmětném období vybírat tržní nájemné.

ch) Nesouhlasí s počátkem prodlení dne 1. 5. 2008, od kdy byly žalobci přiznány úroky, neboť nárok je sporný a prodlení proto nemůže vzniknout dříve, než vykonatelností rozhodnutí.

Žalobce ve vyjádření označil dovolání za nedůvodné. K jednotlivým argumentům uvedl následující:

Ad a) Možnost žalovat na zvýšení nájemného se vlastníků bytů otevřela až nálezem Ústavního soudu ze dne 28. 2. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 20/05. Zpětvzetím žaloby proti nájemkyni bytu žalobce respektoval plenární stanovisko. Nález Ústavního soudu IV. ÚS 423/08 se od plenárního stanoviska odchyluje.

Ad b) až e) Intenzita omezení vlastnického práva je s ohledem na plenární stanovisko dána již dlouhodobostí nečinnosti zákonodárce ve věci deregulace nájemného. Výjimkou by byla jediná situace, kdy by žalobce uzavíral dobrovolně nájemní smlouvy s regulovaným nájemným. Zkoumání dalších podmínek intenzity uvedených žalovanou je proto nadbytečné.

Ad g) V otázce výše náhrady poukázal na usnesení Ústavního soudu ze dne 3. 9. 2010, sp. zn. IV. ÚS 1343/10, v němž Ústavní soud shledal výpočet náhrady z rozdílu mezi místně obvyklým a regulovaným nájemným za zcela souladný s plenárním stanoviskem.

Způsob výpočtu náhrady, jímž by se první vlna deregulace k 1. 1. 2007 rozložila na 5 let, navrhovaný žalovanou označil za rozporný s judikaturou Ústavního soudu i Evropského soudu pro lidská práva. Zatížení domu bytem s regulovaným nájmem přirovnal k zatížení věcným břemenem, jež se podle § 18 zákona č. 151/1997 Sb. oceňuje výnosovým způsobem na základě ročního užítu ve výši obvyklé ceny.

Ad ch) V otázce příslušenství považoval žalobce dovolání za nepřipustné a argumentaci žalovaného za lichou, neboť napadené rozhodnutí má deklaratorní charakter.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Podle článku II. – Přejícná ustanovení, bodu 7. zákona č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, účinného od 1. 1. 2013, dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů, s výjimkou § 243c odst. 3 zákona, který se užije ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.

Protože napadené rozhodnutí odvolacího soudu bylo vydáno dne 23. 8. 2011, projednal a rozhodl dovolací soud o dovolání dovolatelky podle občanského soudního řádu ve znění účinném do 31. 12. 2012.

Podle § 237 odst. 1 o. s. ř. dovolání je přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu, a) jimiž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé, b) jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil, c) jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle písmena b) a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam.

Žalovaná napadá dovoláním rozsudek odvolacího soudu, jímž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé. Podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř. dovolání není přípustné, a to již proto, že ve věci samé nebylo soudem prvního stupně vydáno rozhodnutí, které by bylo odvolacím soudem zrušeno. Dovolání žalované proti rozsudku odvolacího soudu tedy může být přípustné jen při splnění předpokladů uvedených v ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam (odstavec 1 písm. c/) zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je soudy rozhodována rozdílně, nebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak; k okolnostem uplatněným dovolacími důvody podle § 241a odst. 2 písm. a) a § 241a odst. 3 se nepřihlíží.

Dovolací soud je při přezkoumání rozhodnutí odvolacího soudu zásadně vázán uplatněnými dovolacími důvody (srovnej § 242 odst. 3 o. s. ř.); vyplývá

z toho mimo jiné, že při zkoumání, zda napadené rozhodnutí odvolacího soudu má ve smyslu ustanovení § 237 odst. 3 o. s. ř. ve věci samé po právní stránce zásadní právní význam, může posuzovat jen takové právní otázky, které dovolatel v dovolání označil.

V projednávané věci bylo pro rozhodnutí soudů významné mimo jiné vyřešení právní otázky, jakým způsobem a za jakých podmínek má být stanoven základ a rozsah nároku za omezení vlastnického práva v souvislosti s tzv. regulovaným nájmem.

Uvedená právní otázka nebyla v judikatuře soudů dosud řešena. Vzhledem k tomu, že její posouzení bylo pro rozhodnutí v projednávané věci významné (určující), představuje napadený rozsudek odvolacího soudu rozhodnutí, které má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Dovolací soud proto dospěl k závěru, že dovolání žalované proti rozsudku odvolacího soudu je přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.

Závěr, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam, přitom Nejvyšší soud přijal s vědomím faktu, že Ústavní soud nálezem pléna ze dne 21. 2. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 29/11, zrušil ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. až uplynutím 31. 12. 2012, a s přihlédnutím k tomu, že v době podání dovolání měla dovolatelka právo legitimně očekávat, že splnění podmínek formulovaných ustanovením § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. povede k věcnému přezkumu jím podaného dovolání (k tomu srovnej též nález Ústavního soudu ze dne 6. 3. 2012, sp. zn. IV. ÚS 1572/11).

Je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3, jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, i když nebyly v dovolání uplatněny.

Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání bylo podáno včas oprávněnou osobou; přezkoumal proto napadený rozsudek při vázanosti uplatněným dovolacím důvodem (§ 242 odst. 3, věta první, o. s. ř.) bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.) a dospěl k závěru, že dovolání je důvodné.

Dovolatelkou předestřený problém zakládající zásadní právní význam napadeného rozsudku odvolacího soudu souvisí s otázkou právní úpravy tzv. regulace nájemného, resp. s právními akty, které se těchto otázek dotýkají. Vzhledem ke skutečnosti, že uvedená otázka byla v poměrech České republiky – jako záležitost mimo jiné ekonomická, společenská a sociální – řešena především judikturní činností Ústavního soudu, považuje dovolací soud za vhodné především shrnout judikturní náhled Ústavního soudu, který je i pro posouzení nároku žalobce v této věci rozhodný.

V období po roce 1989 byla otázka nájemného z bytu upravena vyhláškou Ministerstva financí č. 176/1993 Sb., o nájemném z bytu a úhradě za plnění poskytovaná s užíváním bytu, která ustanovením § 17 zrušila vyhlášku Ústřední

správy pro rozvoj místního hospodářství č. 60/1964 Sb., o úhradě za užívání bytu a za služby spojené s užíváním bytu, ve znění vyhlášky Českého cenového úřadu č. 105/1969 Sb., vyhlášky Federálního cenového úřadu č. 96/1976 Sb., vyhlášky Federálního cenového úřadu č. 77/1988 Sb. a vyhlášky Federálního ministerstva financí, Ministerstva financí České republiky a Ministerstva financí Slovenské republiky č. 15/1992 Sb.

Podle ustanovení § 1 vyhlášky č. 176/1993 Sb. tato vyhláška stanoví způsob určení maximální výše nájemného z bytu a úhrady za plnění poskytovaná s užíváním bytu (dále jen „ceny služeb“) a způsob sjednávání a placení nájemného a cen služeb mezi pronajímatelem a nájemcem.

Ústavnost tohoto právního předpisu se stala předmětem přezkumu Ústavním soudem na základě návrhu skupiny 14 senátorů Senátu Parlamentu ČR.

V nálezu ze dne 21. 6. 2000, sp. zn. Pl. ÚS 3/2000 (vyhlášeném pod č. 231/2000 Sb. jako nálezu Ústavního soudu ve věci návrhu na zrušení vyhlášky Ministerstva financí č. 176/1993 Sb., o nájemném z bytu a úhradě za plnění poskytovaná s užíváním bytu, ve znění pozdějších předpisů), Ústavní soud konstatoval, že „cíl ochrany nájemníků, a to i pokud jde o zvyšování nájemného, je kontinuitně sledován již od 20. let (zákony č. 275/1920 Sb., 130/1922 Sb., 44/1928 Sb. – plné znění posléze uvedeného zákona bylo vyhlášeno vyhláškou ministra sociální péče č. 62/1934 Sb.) a posléze i v poválečném období, kupř. vydáním občanského zákoníku č. 141/1950 Sb., č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů“. S odkazem na čl. 11 odst. 1 Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech (vyhlášeného jako vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech) vyložil, že „v souladu s principem respektování schopnosti platit nájem by měli být nájemníci chráněni vhodnými opatřeními proti excesivním nájům nebo proti excesivnímu zvyšování nájmu“.

Dospěl k závěru, že „napadenou vyhláškou (č. 176/1993 Sb., o nájemném z bytu a úhradě za plnění poskytovaná s užíváním bytu) je porušeno vlastnické právo ústavně zaručované v čl. 1 Dodatkového protokolu č. 1 k Úmluvě (o ochraně základních práv a lidských svobod), jakož i v čl. 11 odst. 1 Listiny. To proto, že kategorii vlastníků ve skutečnosti «dotujících» nájemné je, na rozdíl od ostatních vlastníků, obsah i výkon řady základních oprávnění vlastníka, která tvoří obsah vlastnického práva, nezdůvodnitelně zpochybněn a odepřen. Jakkoliv není pochyb o tom, že také tyto diskriminované kategorie vlastníků jsou povinny, pokud jde o otázku zvyšování nájemného, se podřídit určitým omezením, může se tak stát jen při splnění podmínek vyplývajících z čl. 4 odst. 3, 4 Listiny. (...) Tak tomu však v projednávané věci není a napadená vyhláška je podle názoru Ústavního soudu v rozporu i s čl. 4 odst. 3, 4 Listiny, neboť určité kategorie vlastníků jsou nuceny se podrobit podstatným omezením jejich vlastnického prá-

va, zatímco jiné nikoli, a k tomuto omezení dochází napadenou vyhláškou způsobem, jenž má sotva co společného se šetřením podstaty vlastnického práva.“ Ústavní soud proto označenou vyhlášku zrušil k 31. 12. 2001. Poznamenal, že „cenová regulace, nemá-li přesáhnout meze ústavnosti, nesmí evidentně snížit cenu tak, aby tato vzhledem ke všem prokázaným a nutně vynaloženým nákladům eliminovala možnost alespoň jejich návratnosti, neboť v takovém případě by vlastně implikovala popření účelu a všech funkcí vlastnictví“.

Obdobně v nálezu na zrušení § 10 zákona č. 526/1990 Sb., o cenách, a na zrušení výměru Ministerstva financí č. 06/2002, kterým se stanoví maximální nájemné z bytu, maximální ceny služeb poskytovaných s užíváním bytu a pravidla pro věcně usměrňované nájemné v bytě a mění výměr Ministerstva financí č. 01/2002, a na zrušení položek č. 5 a č. 6 části I. oddílu A a položky č. 9 části II. výměru Ministerstva financí č. 01/2002, kterým se vydává seznam zboží s regulovanými cenami, ze dne 20. 11. 2002, sp. zn. Pl. ÚS 8/02 (vyhlášeném pod č. 528/2002 Sb.), Ústavní soud konstatoval, že cenová regulace nájemného „sama o sobě v demokratickém státě není považována za neústavní, pokud vychází z tržních cen závislých na poloze domů, dále musí být zjištěno, z jakých zdrojů pochází, musí však respektovat «spravedlivou rovnováhu» mezi imperativy obecného zájmu a ochrany základních práv jednotlivce. (...) Největší porušení této rovnováhy spočívá v tom, že v duálním stadiu transformace došlo k tomu, že dotace poskytované nájemcům z celospolečenských prostředků prostřednictvím nízkých cen nájemného se přenesly na některé pronajímatele-soukromé vlastníky, kteří získali zestátněné domy v restitucích.“

Otázkou souladu regulace nájemného s článkem 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (sdělení č. 209/1992 Sb. Federálního ministerstva zahraničních věcí o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 3, 5 a 8) se zabýval rovněž Evropský soud pro lidská práva. V rozsudku velkého senátu ze dne 19. 6. 2006, v případě *Hutten-Czapska proti Polsku*, č. stížnosti 35014/97, ponechal členským státům širokou – nikoliv však neomezenou – míru uvážení ve věcech regulace nájemních vztahů souvisejících s bydlením. Za neospravedlnitelné však označil selhání polského státu, který vlastníkům domů od počátku ekonomické transformace nezajistil alespoň úhradu nákladů spojených s údržbou domů, nemluvě o alespoň minimálním zisku z pronájmu (bod 223).

Rozhodnutím ze dne 8. 3. 2011, v navazující věci *Sdružení vlastníků nemovitostí v Lodži proti Polsku* (č. stížnosti 3485/02), Evropský soud pro lidská práva vyškrtl 25 stížností obdobných stížnosti paní Hutten-Czapské s odůvodněním, že polský stát přijal dostatečná opatření k nápravě (když mj. umožnil vlastníkům domů zvyšovat nájemné tak, aby měli zajištěn přiměřený zisk). Za dostatečnou náhradu za způsobenou újmu shledal poskytování dotací na opravy a rekonstrukce domů postižených vlastníků (odst. 78 a 79).

V nálezu ze dne 28. 2. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 20/05, uveřejněném na nalus.usoud.cz, Ústavní soud reagoval na situaci, kdy od účinnosti nálezu Pl. ÚS 8/02 v českém právním řádu chyběl právní předpis o zvyšování nájemného, předvídaný ustanovením § 696 odst. 1 obč. zák. Ústavní soud dospěl k závěru, že „obecné soudy, i přes absenci předvídané konkrétní úpravy, musí rozhodnout o zvýšení nájemného, a to v závislosti na místních podmínkách tak, aby nedocházelo k diskriminacím (...)“. Při rozhodování o zvýšení nájemného „je nutno se vyvarovat libovůle; rozhodnutí se musí zakládat na racionální argumentaci a důkladném uvážení všech okolností případu, použití přirozených zásad a zvyklostí občanského života, závěrů právní nauky a ustálené ústavně konformní soudní praxe“.

Za účelem sjednocení judikatury svých senátů v otázce, kdy počíná nárok pronajímatele na zvýšení regulovaného nájemného, přijalo plénium Ústavního soudu stanovisko ze dne 28. 4. 2009, sp. zn. Pl. ÚS-st. 27/09 („plenární stanovisko“ – nalus.usoud.cz). V němž zaujalo následující právní názor: „Obecné soudy mohou rozhodovat o zvýšení nájemného za období od podání žaloby do 31. 12. 2006. Nájemné za období před podáním žaloby zvyšovat nemohou, neboť tomu brání povaha rozhodnutí s konstitutivními účinky; zvýšení nájemného za období od 1. 1. 2007 přiznat nelze, neboť od tohoto data již jednostranné zvyšování nájemného připouští § 3 odst. 2 zákona č. 107/2006 Sb., o jednostranném zvyšování nájemného z bytu a o změně zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Žaloby pronajímatelů (vlastníků bytů) na «náhradu škody vůči státu» (...) jsou obecné soudy povinny posoudit z hlediska jejich práva na náhradu za nucené omezení vlastnického práva podle čl. 11 odst. 4 Listiny základních práv a svobod a v tomto smyslu poskytnout účastníkům řízení procesní prostor, aby se mohli vyjádřit k uvedené změně právního posouzení. Nárok vůči státu na náhradu za nucené omezení vlastnického práva podle čl. 11 odst. 4 Listiny základních práv a svobod má subsidiární charakter vůči nároku pronajímatele bytu proti nájemci na zvýšení nájemného jen za dobu počínající dnem podání žaloby. Za dobu, která tomuto dni předchází, může pronajímatel bytu uplatnit svůj nárok na náhradu za nucené omezení vlastnického práva proti státu přímo.“

Ústavní soud přitom v plenárním stanovisku dospěl k závěru, že omezení vlastnického práva vlastníků bytů „s ohledem na rozsah nákladů, které jednotlivým pronajímatelům vznikly, aniž by tito mohli z těchto nákladů mít jakýkoliv užitek, a dlouhodobost stavu, jež byla zapříčiněna především dlouhodobou protiústavní nečinností Parlamentu, který až víc než čtyři roky po uplynutí lhůty poskytnuté Ústavním soudem v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 3/2000 přijal zákon umožňující jednostranné zvyšování regulovaného nájemného, je třeba považovat za natolik intenzivní, že musí být podraženo pod čl. 11 odst. 4 Listiny“ (odst. 18). „Čl. 11 odst. 4 Listiny sám o sobě neobsahuje žádnou bližší úpravu celé řady praktických otázek, jako kupř. u kterého státního orgánu je nutno nárok uplatnit,

v jakých lhůtách apod. V tomto směru je nutno postupovat analogicky podle předpisu svým obsahem a účelem nejbližšího, kterým je zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem (...)“ (odst. 19).

Podle Ústavního soudu „otázka, zda v dané věci byl dán konkrétní nárok stěžovatele na náhradu za nucené omezení vlastnického práva podle čl. 11 odst. 4 Listiny, zůstává k zodpovězení obecnému soudu, který musí zvážit, do jaké míry došlo v důsledku regulovaného nájemného k zásahu do jeho základního práva vlastnit majetek, jakož i zda v jeho případě byly splněny výše uvedené podmínky pro vznik práva na náhradu. Samotná protiústavnost právní úpravy regulovaného nájemného totiž neznamenala, že v každém individuálním případě bylo porušeno základní právo pronajímatele (vlastníka bytu). Rovněž je namístě zdůraznit, že výše nároku na náhradu za nucené omezení vlastnického práva podle čl. 11 odst. 4 Listiny nemusí být identická s rozdílem mezi obvyklým a regulovaným nájemným. Obecné soudy tedy nesmí nárok na náhradu vůči státu zamítat apriorně, nýbrž musejí za respektování výše uvedených závěrů posoudit jednotlivé individuálně uplatněné nároky.“ (odst. 22 plenárního stanoviska).

Dovolatelka především zpochybnila nárok žalobce s ohledem na tvrzený princip tzv. subsidiarity nároku vůči uplatnění požadavku na zvýšení nájemného ve vztahu k nájemci (v daném případě vůči V. K.).

Při řešení otázky, zda je uplatnění nároku na náhradu za omezení vlastnického práva podmíněno podáním žaloby na zvýšení nájemného proti nájemci, je třeba vyjít ze závěrů vyjádřených ve výroku II. plenárního stanoviska, podle něhož má uvedený nárok subsidiární charakter jen za dobu od podání žaloby na zvýšení nájemného. Možnost podat žalobu na zvýšení nájemného byla přitom efektivně připuštěna až nálezem Pl. ÚS 20/05, který „svými účinky erga omnes – za popsanych mimořádných okolností – plní vlastně funkci zákona“ (odst. 12 plenárního stanoviska). Předchozí ustálená judikatura (včetně judikatury Nejvyššího soudu – srovnej např. rozsudek ze dne 31. 8. 2005, sp. zn. 26 Cdo 867/2004, citovaný v nálezu Pl. ÚS 20/05) – totiž vycházela z názoru, podle něhož tehdy platná úprava zvýšení nájemného rozhodnutím soudu neumožňovala.

Z uvedených premis vyšel Ústavní soud při řešení případů obdobných prodávané věci, v níž se žalobce na nájemci zvýšení nájemného nedomáhal. V nálezu ze dne 2. 7. 2009, sp. zn. I. ÚS 680/08, dospěl k závěru, že „možnost žalovat nájemce na zvýšení nájemného byla založena teprve nálezem sp. zn. Pl. ÚS 20/05 (srov. bod 12 stanoviska). Nárok stěžovatelky na náhradu za omezení vlastnického práva za období do vyhlášení tohoto nálezu proto subsidiární charakter nemá.“ Stejný právní názor Ústavní soud zaujal rovněž v nálezu ze dne 19. 8. 2009, sp. zn. I. ÚS 908/09, a ze dne 26. 1. 2010, sp. zn. IV. ÚS 1431/09, a lze proto považovat v daném směru judikaturu Ústavního soudu k této otázce za ustálenou. Naopak dovolatelkou citovaný náleze Ústavního soudu ze dne 6. 9.

2011, sp. zn. IV. ÚS 423/08, podle něhož „z judikatury Ústavního soudu vyplývá, že odpovědnost státu je zde (ve věci nároku na náhradu za období od 20. 3. 2003 do 31. 12. 2003) vyvozována subsidiárně“, je zjevným vybočením z ustálené judikatury, jež navíc popírá smysl plenárního stanoviska.

V projednávané věci se žalobce domáhal náhrady za omezení vlastnického práva za období od 1. 6. 2004 do 31. 3. 2006. Nález Pl. ÚS 20/05 byl ve Sbírce zákonů vyhlášen až dne 2. 6. 2006, a proto je námitka subsidiarity nároku pro projednávanou věc nepřipadná.

Dovolatelka dále namítala pod body b), c) a f) rozsah intenzity omezení vlastnického práva žalobce.

Podle názoru dovolacího soudu je třeba při posuzování intenzity omezení vlastnického práva třeba vyjít z premis, z nichž vychází shora citovaná judikatura Ústavního soudu a Evropského soudu pro lidská práva. Nárok na náhradu za omezení vlastnického práva totiž nevzniká v případě jakéhokoli omezení vlastnického práva (vlastnické právo ze své samotné povahy není neomezené, naopak je omezeno řadou předpisů soukromého i veřejného práva), nýbrž jen v případě, kdy omezení dosáhne takové intenzity, že je zasažena samotná podstata vlastnictví. V případě regulace nájemného je potřebná intenzita dána zvláště tehdy, nedosahuje-li regulované nájemné po delší dobu ani nákladů na údržbu a opravy domu a přiměřeného zisku zajišťujícího návratnost vložených investic v rozumné době, přičemž omezení vlastníka není státem kompenzováno.

Ústavní soud v plenárním stanovisku dovodil, že samotná protiústavní povaha regulace nájemného neznamená, že v každém jednotlivém případě dosáhla intenzita omezení takové míry, že bylo porušeno právo vlastníka domu na pokojné užívání jeho majetku. Argumentace žalobce, že intenzita omezení vlastnického práva je dána již samotnou dlouhodobou nečinností zákonodárce, je proto nepřipadná. Naopak je třeba v každém jednotlivém případě zkoumat, zda vlastník domu byl regulací nájemného tak omezen, že tím bylo zasaženo do jeho základního práva vlastnit majetek.

Ústavní soud ve všech shora citovaných nálezech vychází bez dalšího ze skutečnosti (kterou zřejmě považuje za obecně známou), že regulované nájemné (ve výši, která se ustálila po nálezu Pl. ÚS 8/02 a až do 1. 1. 2007 se neměnila) obecně nedosahovalo hranice nákladů na údržbu a opravy domů a přiměřeného zisku, zatímco u bytů, u nichž docházelo k uzavírání nových nájemních smluv, dosahovala výše nájemného částek několikanásobně vyšších. Činilo-li proto tzv. regulované nájemné v daném místě a čase nikoliv významnou část obvyklého nájemného (v projednávané věci podle zjištění soudu prvního stupně necelou čtvrtinu), lze považovat omezení vlastnického práva obecně za intenzivní.

Jestliže má však náhrada za omezení vlastnického práva odrážet poměry jednoho konkrétního případu (odst. 22 plenárního stanoviska), neobejdou se soudy

při úvaze o výši této náhrady – viz dále – bez zjištění konkrétní výše nákladů na údržbu a opravy domu žalobce.

Přihlédnout je třeba rovněž k tomu, jak velká část vlastníkova domu byla regulovaným nájemným zatížena. Jednalo-li se pouze o malou část podlahové plochy, zatímco ze zbývajících bytů, popř. nebytových prostor, vlastník dosahoval příjmů v podobě „tržního nájemného“, které mu zajišťovalo dostatečný výnos pro pokrytí nákladů na údržbu a opravy domu a přiměřený zisk, nelze v zásadě považovat omezení jeho vlastnického práva za intenzivní a je třeba k této skutečnosti také přihlédnout. Obdobnou argumentaci lze použít i v případě, kdy byl vlastník věci regulací nájemného omezen pouze krátkodobě – za krátké období však lze řádově považovat období několika měsíců, nikoli téměř dvou let, jak tomu bylo v projednávané věci.

K údržbě domu vlastníkem lze – vedle dalších skutečností charakterizujících jeden každý individuální případ – přihlédnout při posuzování souladu nároku mimo jiné s dobrými mravy ve smyslu ustanovení § 3 odst. 1 obč. zák. Pokud by vlastník domu nevěnoval jeho údržbě a péči o něj žádnou pozornost, a to ani v rozsahu vybraného nájemného (či jeho části), aniž by k takovému postupu existoval závažný důvod, bylo by nutné i k takové okolnosti přihlédnout. Je sice skutečností, že výnosy plynoucí z vlastnictví věci nemusí být zpětně do této věci investovány v plném rozsahu (a v řadě případů by to nebylo ani účelné), jestliže však má taková věc v budoucím období generovat zisk nebo alespoň primárně plnit účel, jímž je v případě domu zajištění bydlení, lze důvodně po vlastníku požadovat, aby nezbytné, nutné či vhodné náklady ve vztahu k takové věci zohledňoval při úvaze, jakým způsobem užitky z věci využije. Vlastník, jenž by takto nepostupoval, jen obtížně může obecně argumentovat ve vztahu k požadavku na náhradu za omezení vlastnického práva okolností, že nájemné na údržbu domu nedostačovalo.

V poměrech projednávané věci lze považovat za splněnou podmínku intenzity omezení jak z hlediska výše regulovaného nájemného, tak z hlediska doby trvání omezení; zanedbávání údržby domu ze strany žalobce žalovaná v řízení netvrdila.

Z hlediska podílu bytů s regulovaným nájemným na celkové ploše domu však soudy nižších stupňů intenzitu omezení vlastnického práva nezkoumaly a nezabývaly se ani zjištěním výše nákladů na údržbu a opravu domu žalobce. Nevzaly tak v potaz všechna relevantní hlediska a jejich právní posouzení věci potud zůstalo neúplné, a tudíž nesprávné.

Prostřednictvím námitek specifikovaných pod body d), e) a h) poukazovala dovolatelka na tzv. podnikatelské riziko vlastníka.

Podle názoru dovolacího soudu nemá způsob nabytí bytového domu jeho vlastníkem přímý vliv na existenci ani rozsah nároku na náhradu za omezení jeho vlastnického práva regulací nájemného. Ačkoliv lze přisvědčit názoru žalo-

vané, že žalobce nemohl v době nabytí domu v roce 2002 předpokládat, že bude ze všech bytů v domě moci „okamžitě vybírat tržní nájemné“, mohl legitimně očekávat, že stát (tj. žalovaná) bude postupovat ústavně konformně a v přiměřené době přijme úpravu předpisů o regulaci nájemného v podobě, která zajistí návratnost nákladů na údržbu a opravy nemovitosti a přiměřený zisk. Obdobné legitimní očekávání lze ostatně vztáhnout i na vlastníky, kteří bytové domy s regulovaným nájemným nabyli dříve i později.

Otázku, zda by předmětný byt bylo možno vůbec za obvyklé nájemné pronajmout, zkoumal již v projednávané věci znalec při určování obvyklého nájemného jako ceny, za kterou by bylo možno předmětný byt v daném místě a čase pronajmout. Pokud by byt nebylo možno pronajmout, bylo by obvyklé nájemné „nulové“ a o intenzivním omezení vlastnického práva žalobce by nebylo možno uvažovat. Ze skutkových zjištění soudů nižších stupňů však neplynou žádné skutkové okolnosti svědčící pro předdeslanou hypotézu. Naopak lze považovat za obecně známou skutečnost, že poptávka po malometrážních bytech v širším centru Prahy, navíc ve vilové zástavbě, v žalovaném období podstatně převyšovala nabídku. To ostatně připouští i sama dovolatelka, která na jiném místě v dovolání sama argumentuje deformací trhu způsobenou převisem poptávky, a předmětný byt by tak na trhu bylo možno pronajmout za podstatně vyšší částku, než kterou platila jako regulované nájemné původní druhá žalovaná.

V daném případě se jedná o posouzení tzv. obecné pronajímatelnosti bytu žalobce o konkrétních parametrech, nikoliv o to, zda existoval konkrétní zájemce o pronájem bytu ve vlastnictví žalobce. Takový postup by ostatně ani nebyl možný již z toho důvodu, že se nejednalo o byt tzv. právně volný, ale o byt, ve vztahu ke kterému existoval nájemní poměr mezi žalobcem jako pronajímatelem a V. K. jako nájemkyní. Šlo proto při úvaze o pronajímatelnost bytu žalobce o posouzení objektivního zájmu v daném čase a místě o byty disponujícími obdobnými parametry, jako měl byt žalobce, zejména z hlediska jeho velikosti, lokalizace a období, ve kterém o případné existenci nájemního poměru bylo možné uvažovat.

Dovolatelka dále zpochybnila i způsob určení výše náhrady za omezení vlastnického práva žalobce.

Soudy nižších stupňů v projednávané věci vyšly z toho, že náhrada za omezení vlastnického práva je nárokem, jehož výši nelze přesně zjistit, a je proto třeba postupovat podle § 136 o. s. ř. Tomuto postupu je možné přisvědčit za předpokladu, že při úvaze rozhodné pro určení výše takové náhrady byla vzata v potaz všechna relevantní kritéria. Při jejich stanovení a určení je třeba opětovně vyjít z premis, na nichž se zakládá shora citovaná judikatura Ústavního soudu a Evropského soudu pro lidská práva.

Nárok na náhradu za omezení vlastnického práva není nárokem na náhradu škody (srov. odst. 13 a 14 plenárního stanoviska), a proto se neuplatní zásada

plné náhrady ve smyslu § 442 obč. zák. Předdeslanou úvahou byl zjevně veden i Ústavní soud, když v odst. 22 plenárního stanoviska zdůraznil, že „výše nároku na náhradu za nucené omezení vlastnického práva podle čl. 11 odst. 4 Listiny nemusí být identická s rozdílem mezi obvyklým a regulovaným nájemným“. Určení výše nároku ponechal Ústavní soud na soudech obecných.

Podle názoru dovolacího soudu je třeba i při určení výše náhrady vyjít z úvah uvedených shora v části, v níž se dovolací soud vyjadřoval k námitkám dovolatelky uvedeným pod body b), c), f). Náhrada totiž nepřísluší za každé omezení vlastnického práva, nýbrž jen za omezení dostatečně intenzivní; v případě regulace nájemného primárně tedy jen za takové omezení, které neumožňuje vlastníkům pokrýt ani náklady na údržbu a opravy domů a přiměřený zisk umožňující návratnost vložených investic v odpovídajícím časovém horizontu. Jen k takto vymezené úrovni nájemného se ostatně mohlo vztahovat legitimní očekávání vlastníků.

Východím pro úvahu o kritériích rozhodných pro určení výše náhrady tak při splnění požadavku intenzity zásahu do vlastnického práva žalobce bude jednak hledisko opodstatněně vynaložených nákladů na údržbu a opravy nemovitosti a jednak hledisko přiměřeného zisku pronajímatele umožňující i návratnost investic v reálně adekvátním období. Je ovšem zřejmé, že tato východiska bude vždy nutné poměřovat konkrétními zjištěními v individuálních poměrech každého případu.

Výrok I. plenárního stanoviska („zvýšení nájemného za období od 1. 1. 2007 přiznat nelze, neboť od tohoto data již jednostranné zvyšování nájemného připouští § 3 odst. 2 zákona č. 107/2006 Sb.“) presumuje předpoklad, že výše nájemného stanovená podle zákona č. 107/2006 Sb. odpovídá požadavkům ústavnosti. Nejvyšší soud z toho dovozuje, že za referenční kritérium pro náhradu za omezení vlastnického práva je třeba vzít výši nájemného, kterou za předmětný byt mohl vlastník dosahovat podle zákona č. 107/2006 Sb. od 1. 1. 2007. Přiznání vyšší náhrady by vedlo k závěru, kdy by celková měsíční částka získaná vlastníkem v souvislosti s užíváním bytu (tj. součet vybraného regulovaného nájemného a náhrady za omezení vlastnického práva) do 31. prosince 2006 byla vyšší než nájemné, kterého mohl vlastník (pronajímatel) dosáhnout od 1. 1. 2007.

Jestliže totiž nárok na náhradu za omezení vlastnického práva není nárokem na náhradu škody, jeví se tomuto východisku jako přiměřený závěr, že výše takové náhrady nepředstavuje reparaci ušlého zisku, kterého by případně pronajímatel mohl dosáhnout pronájmem bytu bez jakéhokoliv omezení výši nájemného, ale výše náhrady musí být proporcionální následné právní regulaci. Ta je pro období od 1. 1. 2007 stanovena zákonem č. 107/2006 Sb., o jednostranném zvyšování nájemného z bytu a o změně zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Je třeba proto vzít v potaz, že i s účinností zákona č. 107/2006 Sb. zůstala zachována míra regulace výše nájemného, k jejímuž ukončení došlo k 31. 12. 2010, resp. u bytů mimo jiné v hlavním městě Praze k 31. 12. 2012 (§ 3 odst. 1 zákona č. 107/2006 Sb.), přičemž postup vedoucí k odstranění této regulace byl nastaven – ve smyslu § 3 odst. 2 tohoto zákona – možností pronajímatele jednostranně zvýšit nájemné jedenkrát ročně počínaje 1. 1. 2007 a následně vždy k 1. 1. (§ 3 odst. 2 zákona č. 107/2006 Sb.), tj. postupem, který měl zajistit postupné omezení v možnosti ujednání o výši nájemného na straně jedné, na straně druhé měl také zohledňovat možné sociální dopady pro ty skupiny nájemníků, kde se okamžitá a jednorázová deregulace jevila jako sociálně a společensky nepřijatelná.

Předeslaný závěr Nejvyšší soud učinil, vědom si žalobcem citovaného usnesení Ústavního soudu ze dne 3. 9. 2010, sp. zn. IV. ÚS 1343/10. V něm uvedený závěr, že určení výše náhrady rozdílem mezi regulovaným a tržním nájemným je v souladu s plenárním stanoviskem, totiž nevylučuje, že ústavně konformním je i jiný způsob výpočtu, jestliže se pohybuje v mezích Ústavním soudem naznačených v plenárním stanovisku. V citované věci ostatně soudy nižších stupňů posuzovaly nárok – jak shora uvedeno, nesprávně – jako nárok na náhradu škody způsobené nesprávným úředním postupem.

Podle přesvědčení Nejvyššího soudu nelze v této souvislosti ve prospěch úvahy o vyšší částce náhrady za omezení vlastnického práva zohledňovat ani časové období, které předcházelo přijetí zákona č. 107/2006 Sb., s argumentací, že kdyby došlo k přijetí úpravy obsažené v zákoně č. 107/2006 Sb. dříve od účinnosti nálezu pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 8/02, mohla být v období, za které žalobce náhradu za omezení vlastnického práva požaduje, výše této náhrady limitována vyšší částkou, než která vyplývá ze zákona č. 107/2006 Sb. k 1. 1. 2007.

Přestože bylo nepochybně žádoucí, aby k přijetí právního předpisu upravujícího možnost jednostranného zvýšení nájemného došlo v kratším časovém období od přijetí nálezu pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 8/02, nelze odhlédnout od toho, že takové dřívější přijetí zákona se stejným předmětem úpravy mohlo být realizováno odlišnými (mírnějšími) nástroji vedoucími k deregulaci nájemného, než které zvolil zákon č. 107/2006 Sb. Podle dovolacího soudu tak nelze vycházet z možných a z určitého ohledu žádoucích právních postupů, které však nebyly realizovány, ale pouze ze stavu reflektujícího účinnost zákona č. 107/2006 Sb. umožňujícího v jeho režimu jednostranné zvýšení nájemného k 1. 1. 2007.

Dovolací soud nemá pochybnost o tom, že otázka deregulace nájemného představuje sociálně velmi citlivou problematiku, kde na straně jedné existuje zájem vlastníků nemovitostí na rychlém dosažení odstranění překážek limitujících možnou výši nájemného, na straně druhé pak dopad deregulačních kroků na

široké vrstvy nájemců. Přijetí odpovídajícího právního řešení je pak výsledkem určitého sociálně-ekonomického přístupu, který musí oba naznačené zájmy zohlednit a přijatelným způsobem vyvážit, vychází-li ústavněprávní judikatura z pojetí práva na bydlení jako základního lidského práva (nález Ústavního soudu publikovaný pod č. 231/2000 Sb.).

Dovolatelka v rámci vymezení otázky zásadního právního významu v dovolání namítala, že je potřeba „v neposlední řadě určit počátek běhu promlčecí doby“. Tento poukaz však nemůže založit zásadní právní význam napadeného rozhodnutí již z toho důvodu, že v daném směru dovolatelka neuvádí žádnou argumentaci, a není tak zřejmé, jak by se uvedený poukaz měl promítnout od poměrů souzené věci. V řízení před nalézacími soudy totiž žalovaná námitku promlčení nároku žalobce neuplatnila, a nečiní tak ostatně ani v rámci podaného dovolání. Soudy se také v dané věci otázkou promlčení nároku nezabývaly, a to proto, že promlčení nároku žalovaná nenamítala. Otázku promlčení dovolatelka v dovolání zjevně zmiňuje výhradně jako doklad nejednotné soudní praxe, kdy poukazuje na to, že zatímco zčásti nárokům obdobným nároku v této věci soudy vyhovují, zčásti je zamítají pro uplatnění námitky promlčení nebo zvažují odeprání práva uplatnit námitku promlčení pro rozpor s dobrými mravy ve smyslu § 3 odst. 1 obč. zák.

Pro úplnost v této souvislosti dovolací soud odkazuje na závěr vyjádřený v rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 22. 2. 2012, sp. zn. 13 Co 578/2011, uveřejněném pod č. 18/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, podle kterého právo na náhradu za omezení vlastnického práva vzniklé pronajímateli bytu proti státu v důsledku protiústavní regulace nájemného se promlčuje v obecné tříleté době podle § 101 obč. zák., která počíná dnem omezení vlastnického práva; případná aplikace ustanovení § 3 odst. 1 obč. zák. tím není vyloučena.

Dovolatelka dále v dovolání nesouhlasí s tím, že jí byla rozhodnutími nalézacích soudů uložena povinnost k zaplacení úroků z prodlení. V této souvislosti však neuvádí ve vztahu k závěrům nalézacích soudů taktéž žádnou argumentaci a otázku „úroků z prodlení“ nezmiňuje žádným způsobem ani v části, v níž obecně argumentuje v prospěch zásadní právní významnosti napadeného rozhodnutí odvolacího soudu. Z obsahu dovolání je zřejmé, že svůj nesouhlas ve vztahu k příslušenství omezuje výhradně na skutečnost, že základ nároku, resp. jeho výši, považuje za sporný.

Z předchozí argumentace plyne, že soudy nižších stupňů věc nesprávně posoudily v otázce určení výše nároku a hlediscích rozhodných pro určení výše této náhrady, jakož i v tom, že při zkoumání intenzity omezení vlastnického práva žalobce nepřihlédly k poměru bytů s regulovaným nájemným k ostatním bytům, popř. nebytovým prostorám v bytě. Dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci ve smyslu § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. tak žalovaná uplatnila právem.

Dovolací soud proto rozsudek odvolacího soudu zrušil v rozsahu jeho napadení; vzhledem k tomu, že důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i pro rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud v rozsahu vyplývajícím z výrokové části rozsudku dovolacího soudu i toto rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2, 3 o. s. ř.).

Odpovědnost člena představenstva za škodu způsobenou vyplacením dividend v rozporu s ustanoveními § 65a nebo § 178 obch. zák. (§ 179 odst. 1 obch. zák.) je odpovědností za porušení péče řádného hospodáře.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2013,
sp. zn. 29 Cdo 2363/2011)

Rozsudkem ze dne 13. 9. 2010 zamítl **K r a j s k ý s o u d** v Ostravě žalobu o zaplacení 7 264 486,66 Kč s příslušenstvím (výrok I.) a rozhodl o nákladech řízení (výrok II.).

Rozsudkem ze dne 31. 3. 2011 změnil **V r c h n í s o u d** v Olomouci k odvolání žalobkyně rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalovanému uložil zaplatit žalobkyni 7 264 486,66 Kč spolu s úrokem z prodlení (první výrok) a rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů (druhý a třetí výrok).

Odvolací soud vyšel z toho, že:

1) Valná hromada žalobkyně konaná dne 27. 11. 2006, jíž se zúčastnili všichni akcionáři, schválila 100 % hlasů přítomných akcionářů návrh představenstva na rozdělení zisku za rok 2005 ve výši 27 597 868,71 Kč tak, že částka 9 994 600 Kč bude použita na výplatu dividend a zbytek ponechán na účtu nerozděleného zisku.

2) Valná hromada žalobkyně konaná dne 11. 10. 2007, jíž se zúčastnili všichni akcionáři, schválila 100 % hlasů přítomných akcionářů návrh představenstva na rozdělení zisku za rok 2006 ve výši 20 103 746,94 Kč tak, že částka 11 800 000 Kč bude použita na výplatu dividend a zbytek ponechán na účtu nerozděleného zisku.

3) Dividendy byly akcionářům žalobkyně jejím představenstvem vyplaceny.

4) Žalovaný byl předsedou představenstva žalobkyně.

Na takto ustaveném základě odvolací soud – cituje závěry formulované Nejvyšším soudem v rozsudku ze dne 30. 9. 2009, sp. zn. 29 Cdo 4284/2007, uveřejněném pod číslem 80/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (jenž je, stejně jako ostatní rozhodnutí Nejvyššího soudu dále uvedená, veřejnosti dostupný na webových stránkách Nejvyššího soudu; dále též jen „R 80/2010“) a poukazuje na ustanovení § 184 odst. 3 a § 178 odst. 2 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, ve znění účinném do 30. 11. 2009, pro věc rozhodném (dále jen „obch. zák.“) – uzavřel, že řádné valné hromady žalobkyně konané dne 27. 11. 2006 a dne 11. 10. 2007 o rozdělení zisku na základě řádných účetních závěrek zobrazujících účetnictví akciové společnosti ke 31. 12. 2005, resp. ke 31. 12. 2006, rozhodnout nemohly.

Představenstvo společnosti nemělo (s ohledem na rozpor přijatých usnesení valné hromady s ustanoveními § 184 odst. 3 a § 178 odst. 2 obch. zák.) dát

pokyn k výplatě dividendy; pokud tak učinilo, odpovídá podle § 179 odst. 1 obch. zák. za škodu tím společnosti způsobenou.

Proto odvolací soud – na rozdíl od soudu prvního stupně – shledal žalobu, jíž se žalobkyně domáhá vůči žalovanému zaplacení částky ve výši jedné třetiny vyplacených dividend, důvodnou.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2012. Namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (uplatňuje tak dovolací důvod vymezený v ustanovení § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.), a navrhuje, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Dovolatel zdůrazňuje, že obě valné hromady rozhodovaly za účasti všech akcionářů 100 % hlasů a jejich usnesení nebyla napadena návrhem podle § 131 odst. 1 a § 183 obch. zák. Z formálního pochybení je dovozována jeho „mnohamilionová odpovědnost“, ačkoliv existující stav (tedy vyplacené dividendy) odpovídá projevené vůli všech zainteresovaných stran a „na straně žalobkyně se o škodě ve své podstatě nedá uvažovat.“

Odvolacímu soudu vytýká, že nevysvětlil, jaké pravidlo zakotvené v § 178 odst. 2 obch. zák. bylo porušeno (maje za to, že zákaz rozhodnout o rozdělení zisku po uplynutí lhůty stanovené § 184 odst. 3 obch. zák. v § 178 odst. 2 obch. zák. obsažen není), a nevypořádal se ani s povahou přijatých usnesení valné hromady (tj. zda jde o rozhodnutí neplatná ex lege, rozhodnutí nicotná či rozhodnutí, jejichž neplatnost musí být zjištěna v řízení podle § 131 odst. 1 a § 183 obch. zák.).

Žalobkyně považuje napadené rozhodnutí za správné a souladné se závěry formulovanými Nejvyšším soudem v R 80/2010. Proto navrhuje, aby Nejvyšší soud dovolání zamítl.

N e j v y š š í s o u d rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud úvodem poznamenává, že rozhodné znění občanského soudního řádu, podle kterého dovolání projednal a rozhodl o něm (do 31. 12. 2012), se podává z části první, čl. II bodu 7 zákona č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Dovolání je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. a je i důvodné.

Ustanovení § 178 odst. 2 obch. zák. určuje:

„Společnost není oprávněna rozdělit zisk nebo jiné vlastní zdroje mezi akcionáře, je-li vlastní kapitál zjištěný z řádné nebo mimořádné účetní závěrky

nebo by v důsledku rozdělení zisku byl nižší než základní kapitál společnosti, zvýšený o

a) upsanou jmenovitou hodnotu akcií, pokud byly upsány akcie společnosti na zvýšení základního kapitálu a zvýšený základní kapitál nebyl ke dni sestavení řádné nebo mimořádné účetní závěrky zapsán v obchodním rejstříku, a

b) tu část rezervního fondu nebo ty rezervní fondy, které podle zákona a stanov nesmí společnost použít k plnění akcionářům.“

Podle § 179 odst. 1 obch. zák. dividendu přijatou v dobré víře není příjemce povinen vrátit. V pochybnostech se dobrá víra předpokládá. Představenstvo nesmí rozhodnout o výplatě dividendy ani jiných podílů na zisku v rozporu s ustanoveními § 65a a 178, ani když výplatu schválila valná hromada. Jestliže došlo k takové výplatě podílu na zisku, nemohou se členové představenstva zprostit odpovědnosti za škodu, která tím společnosti vznikne. Došlo-li k výplatě jiných podílů na zisku, než jsou dividendy, v rozporu s ustanoveními § 65a a 178, je příjemce povinen vyplacený podíl na zisku vrátit a členové představenstva ručí společně a nerozdílně za splnění tohoto závazku.

Konečně podle § 184 odst. 3 obch. zák. (v rozhodném znění) se valná hromada koná nejméně jednou za rok ve lhůtě určené stanovami, nejpozději však do šesti měsíců od posledního dne účetního období, a svolává ji představenstvo, popřípadě jeho člen, pokud se představenstvo na jejím svolání bez zbytečného odkladu neusneslo a zákon stanoví povinnost valnou hromadu svolat anebo pokud představenstvo není dlouhodobě schopno se usnášet, nestanoví-li tento zákon jinak.

Výkladem citovaných ustanovení se Nejvyšší soud zabýval v R 80/2010, v němž dovodil, že lhůta ke svolání řádné valné hromady určená (počítaná) od posledního dne účetního období je logicky nejen lhůtou určující, dokdy by měla valná hromada (při řádném a obvyklém chodu věcí) odsouhlasit výsledky onoho účetního období, ale též nejzazší lhůtou, ve které lze výsledky účetní závěrky sloužící pro jednání řádné valné hromady pokládat za ty, jež mohou akcionářům sloužit jako reálný obraz účetnictví akciové společnosti, na jehož základě mohou kvalifikovaně rozhodovat o rozdělení zisku.

Jinými slovy, po uplynutí lhůty upravené v § 184 odst. 3 obch. zák. (s účinností od 1. 12. 2009 v ustanovení § 184a odst. 1 obch. zák.) nemůže řádná účetní závěrka zpracovaná za předchozí účetní období sloužit jako podklad pro rozdělení zisku.

Obecně platí, že platnost usnesení valné hromady akciové společnosti lze přezkoumávat pouze v řízení zahájeném návrhem podle § 131 odst. 1 a § 183 obch. zák., popř. v rejstříkovém řízení, ve kterém soud rozhoduje o povolení zápisu skutečnosti založené usnesením valné hromady do obchodního rejstříku (§ 131 odst. 8 obch. zák.), nestanoví-li zákon jinak (viz zejm. § 131 odst. 8, věta druhá, a odst. 9 obch. zák.). Zapovídá-li ustanovení § 179 odst. 1 obch. zák.

představenstvu rozhodnout o výplatě dividendy či jiných podílů na zisku v rozporu s ustanoveními § 65a a 178 obch. zák., a to bez ohledu na to, že výplatu schválila valná hromada, upravuje (další) výjimku z uvedeného pravidla; rozpor usnesení valné hromady s ustanoveními § 65a a 178 obch. zák. tudíž může (a má) být přezkoumán i mimo režim řízení podle § 131 odst. 1 a § 183 obch. zák.

Jestliže tedy v projednávané věci bylo o rozdělení zisku za roky 2005 a 2006 rozhodnuto na základě řádných účetních závěrek až po uplynutí lhůty upravené v § 184 odst. 3 obch. zák., je usnesení valných hromad v rozporu s požadavkem § 178 odst. 2 obch. zák., podle něhož musí být podkladem pro rozdělení zisku řádná či mimořádná účetní závěrka; po uplynutí lhůty dle § 184 odst. 3 obch. zák. již řádné účetní závěrky za roky 2005 a 2006 jako podklad pro rozdělení zisku sloužit nemohly a mimořádné účetní závěrky zpracovány nebyly. Potud je rozhodnutí odvolacího soudu v souladu se závěry formulovanými Nejvyšším soudem v R 80/2010.

Avšak sama skutečnost, že valná hromada schválila rozdělení zisku na základě „nepůsobilých“ účetních závěrek a představenstvo následně rozhodlo o vyplacení dividend, nevede bez dalšího k závěru o odpovědnosti členů představenstva za škodu tím společnosti způsobenou.

Jak Nejvyšší soud vyložil již výše, upravuje ustanovení § 179 odst. 1 obch. zák. výjimku z pravidla zakotveného v § 131 odst. 8 obch. zák. Představenstvo – má-li jednat s péčí řádného hospodáře – musí, dříve než rozhodne o výplatě dividendy podle usnesení valné hromady, přezkoumat, zda usnesení valné hromady není v rozporu s ustanoveními § 65a nebo § 178 obch. zák. Neučiní-li tak, jeho členové nejednají v souladu s požadavkem péče řádného hospodáře. Jinými slovy, odpovědnost za škodu způsobenou vyplacením dividend v rozporu s ustanoveními § 65a nebo § 178 obch. zák. je odpovědností za porušení péče řádného hospodáře.

V této souvislosti Nejvyšší soud podotýká, že člen představenstva odpovídá za řádný (v souladu s požadavkem péče řádného hospodáře jsoucí) výkon funkce, nikoliv za výsledek své činnosti. Jedná-li člen představenstva s péčí řádného hospodáře, není povinen hradit společnosti škodu, byť by v důsledku takového jednání vznikla.

Nezbytným předpokladem vzniku povinnosti člena představenstva hradit společnosti škodu vzniklou vyplacením dividend v rozporu s ustanoveními § 65a nebo § 178 obch. zák. je tudíž závěr, že porušil péči řádného hospodáře. Uzavřel-li odvolací soud, že žalovaný za škodu vzniklou vyplacením dividend v rozporu s výše označenými ustanoveními bez dalšího odpovídá, aniž se zabýval tím, zda při vyplacení dividend jednal s péčí řádného hospodáře, je jeho právní posouzení neúplné a tudíž i nesprávné.

Při úvahách o tom, zda žalovaný porušil povinnost péče řádného hospodáře, přitom nelze přehlédnout, že pravidlo, podle kterého řádná účetní závěrka není

po uplynutí lhůty uvedené v § 184 odst. 3 obch. zák. způsobilým podkladem pro rozdělení zisku, neplyne přímo z textu ustanovení § 178 odst. 2 obch. zák., nýbrž bylo dovozeno výkladem podaným Nejvyšším soudem v R 80/2010. Označené rozhodnutí přitom Nejvyšší soud přijal až poté, kdy představenstvo žalobkyně rozhodlo o vyplacení dividend za roky 2005 a 2006 v souladu s usneseními valné hromady. Právní praxe do přijetí R 80/2010 obvykle vycházela z opačného úsudku (srov. např. poznámku J. Dědiče k R 80/2010, uveřejněnou v časopise Obchodněprávní revue číslo 3, ročník 2010, s. 87). V této souvislosti Nejvyšší soud poukazuje i na obdobné závěry (učiněné ve vztahu k odpovědnosti daňového poradce za škodu způsobenou v důsledku nesprávného právního názoru), jež formuloval Ústavní soud v nálezu ze dne 4. 8. 2010, sp. zn. II. ÚS 913/09 (dostupném na webových stránkách Ústavního soudu).

Poruší-li člen představenstva povinnost jednat při vyplácení dividend s péčí řádného hospodáře, je nutné dále posoudit, zda společnosti vznikla škoda a zda mezi jeho jednáním a vzniklou škodou je příčinná souvislost. Jelikož podle skutkových závěrů soudů nižších stupňů byly dividendy akcionářům vyplaceny, vychází Nejvyšší soud pro účely dalších úvah z toho, že ke zmenšení majetku společnosti došlo.

Jak plyne z ustálené judikatury Nejvyššího soudu, příčinou škody může být jen ta okolnost, bez jejíž existence by ke škodnému následku nedošlo (srov. např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2002, sp. zn. 25 Cdo 245/2000). Promítnuto do poměrů projednávané věci to znamená, že závěr o odpovědnosti člena představenstva za škodu způsobenou společností vyplácením dividend podle usnesení valné hromady, přijatého na podkladě „nezpůsobilé“ účetní závěrky, je možné přijmout pouze tehdy, jestliže by – nebýt tohoto porušení – společnost dividendy nevyplatila.

Nelze přitom přehlížet, že účelem požadavku, aby rozhodnutí o rozdělení zisku bylo podloženo (relevantní) účetní závěrkou, je zajistit, aby akcionáři měli reálný obraz účetnictví akciové společnosti a přesné informace o zisku, který společnost vytvořila a který mohou – při respektování omezení plynoucích z ustanovení § 65a a § 178 obch. zák. – rozdělit. Jinými slovy, účetní závěrka představuje prostředek zabezpečující, že společnost nevyplatí na podílech na zisku více, než jí zákon (zejména s ohledem na ochranu věřitelů společnosti) dovoluje.

Uvedené závěry je pak nutno promítnout do úvah o příčinné souvislosti mezi porušením povinností člena představenstva při rozhodování o vyplacení podílů na zisku a případnou škodou, vzniklou společností.

Jestliže by totiž hospodářské výsledky společnosti zobrazené v účetnictví společnosti ve stavu bezprostředně předcházejícímu svolání dotčené valné hromady umožňovaly závěr, že by valná hromada na jejich podkladě a při dodržení omezení plynoucích z § 65a a § 178 obch. zák. přijala stejné (obdobné) roz-

hodnutí o rozdělení zisku (jaké učinila v rozporu s požadavkem § 178 odst. 2 obch. zák. na základě „nezpůsobilé“ účetní závěrky), nebude zpravidla možno uzavřít, že mezi porušením povinnosti podle § 179 odst. 1 obch. zák. a zmenšením majetku společnosti je dána příčinná souvislost. Ani tímto posouzením se však odvolací soud nezabýval a jeho rozhodnutí je i v tomto směru neúplné, a tudíž nesprávné.

Nejvyšší soud proto napadený rozsudek podle § 243b odst. 2, část věty za středníkem, o. s. ř. zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3, věta první, o. s. ř.).

Podmínka plurality věřitelů dlužníka není zásadně splněna, dal-li (insolvenčním navrhovatelem tvrzený) druhý věřitel v insolvenčním řízení najevo, že nechce vůči dlužníku uplatňovat rozsahem zanedbatelné příslušenství pohledávky, kterou dlužník zaplatil.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2013,
sen. zn. 29 NSČR 14/2012)

K r a j s k ý s o u d v Brně usnesením ze dne 6. 9. 2010 – odkazuje na ustanovení § 3 odst. 1 a 3, § 97 odst. 1 a 3 a § 143 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), jakož i na výsledky provedeného dokazování – zamítl insolvenční návrh věřitele (SBG, a. s.). Přitom dospěl k závěru, že „není splněna podmínka mnohosti věřitelů“, když dlužník (PST, s. r. o.) pohledávky věřitelů JIK, spol. s r. o. (ve výši 3365,67 Kč), Bc. J. B. (ve výši 26 642 Kč), Mgr. V. E. (ve výši 12 000 Kč), DA, s. r. o. (ve výši 3263 Kč) a Dr. Ing. P. T. (ve výši 61 903 Kč) uhradil v průběhu insolvenčního řízení. Z tohoto důvodu již nezkoumal, zda insolvenční návrh podala osoba k tomu oprávněná – věřitel, který má za dlužníkem splatnou pohledávku, neboť osvědčení pohledávky insolvenčního navrhovatele by na rozhodnutí soudu nemělo žádný vliv.

V r c h n í s o u d v Olomouci k odvolání insolvenčního navrhovatele usnesením ze dne 31. 8. 2011 usnesení soudu prvního stupně potvrdil.

Cituje ustanovení § 7 odst. 1, § 3 odst. 1 a 3 a § 143 odst. 2 insolvenčního zákona, odvolací soud zdůraznil, že ani ke dni vydání rozhodnutí odvolacím soudem nebyl v řízení osvědčen základní předpoklad úpadku dlužníka, tj. mnohost věřitelů.

Akcentoval, že „odvolání insolvenčního navrhovatele bylo postaveno“ na existenci nároku věřitele Bc. J. B. na úhradu příslušenství původně uplatňovaných pohledávek ve formě úroků z prodlení, vyčíslených na 3047 Kč, které tento věřitel v řízení před soudem prvního stupně vůči dlužníku neuplatňoval, věřitele Mgr. V. E. z titulu úroků z prodlení za pozdní úhradu původně uplatňované pohledávky, vyčíslený částkou 1968 Kč, a nároku věřitele VAS, a. s. (dále jen „společnost“), z titulu vyúčtování stočného dle smlouvy č. 07/711043 (dále jen „smlouva“) ve výši 1098 Kč. Přitom dlužník i shora uvedené pohledávky uhradil.

Dále odvolací soud doplnil, že v řízení nebylo osvědčeno tvrzení insolvenčního navrhovatele, že by dlužník měl závazek vůči společnosti z titulu úroků z prodlení za pozdní úhradu pohledávky ve výši 1098 Kč. Dle článku V. smlouvy byla totiž každá faktura splatná do deseti dnů ode dne jejího odeslání s tím,

že při pozdní úhradě peněžitého plnění má dodavatel právo na úhradu úroků z prodlení dle obchodního zákoníku. Jelikož v přihlášce nebyl společností připojen doklad, který by prokazoval datum odeslání faktury, a věřitel v tomto směru v přihlášce ani nic netvrdil, a s ohledem na to, že dlužník popíral doručení faktury, jakož i s přihlédnutím k tomu, že příslušenství pohledávky společnost v přihlášce neuplatnila, odvolací soud uzavřel, že nebylo osvědčeno prodlení dlužníka s úhradou pohledávky společností ani vznik nároku společností na zaplacení úroků z prodlení podle ustanovení § 369 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku. Konečně doplnil, že i v případě, že by byl vznik daného nároku prokázán, šlo by o pohledávku zcela bagatelní, maximálně ve výši několika desítek korun.

Proti rozhodnutí odvolacího soudu podal insolvenční navrhovatel dovolání, které má za přípustné podle § 238a odst. 1 písm. a) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, namítaje, že spočívá na nesprávném právním posouzení věci, tj. uplatňuje dovolací důvod pro ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.

Zásadní právní význam rozhodnutí odvolacího soudu shledává v řešení otázek, zda:

1) Je pro závěr o splnění podmínky mnohosti věřitelů ve smyslu ustanovení § 3 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona významná výše pohledávek věřitelů, a pokud ano, zda je splněna podmínka mnohosti věřitelů, jestliže jeden ze dvou věřitelů má za dlužníkem pouze bagatelní pohledávku?

2) Je pro závěr o splnění podmínky mnohosti věřitelů ve smyslu ustanovení § 3 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona možné považovat za osvědčené jen ty pohledávky, které jsou věřiteli přihlášeny, a pokud ano, zda je splněna podmínka mnohosti věřitelů, jestliže jeden ze dvou věřitelů má za dlužníkem pohledávku spočívající v zákonném úroku z prodlení a přihlásil pouze jistinu?

Dovolatel zdůrazňuje, že dlužník neuhradil společností pohledávku z titulu úroků z prodlení s plněním částky 1098 Kč za dobu od 18. 1. 2011 do 29. 7. 2011 v kapitalizované výši 45 Kč, s tím, že podle smlouvy bylo pro splatnost pohledávky rozhodující, kdy byla faktura dlužníku odeslána, a údaj data splatnosti byl obsažen rovněž v přihlášce pohledávky společností. Potud polemizuje se závěrem odvolacího soudu o tom, že nebylo osvědčeno prodlení dlužníka s úhradou částky 1098 Kč, a odvolacímu soudu dále vytyká, že měl (jde-li o vznik povinnosti dlužníka k úhradě úroků z prodlení) provést i další důkazy, potřebné ke zjištění dlužníkovu úpadku.

Jakkoliv si je vědom bagatelní výše pohledávky společností, dovolatel setrvává na názoru, podle něhož pro řešení otázky plurality věřitelů není významná ani výše pohledávky (druhého) věřitele (společnosti), ani skutečnost, zda takový věřitel pohledávku uplatnil přihláškou do insolvenčního řízení (v této souvislosti odkazuje na závěry rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2010, sen. zn.

29 NSČR 22/2009; vzhledem k citaci části odůvodnění rozhodnutí jde nejspíše o usnesení ze dne 26. 10. 2010, sen. zn. 29 NSČR 17/2009, uveřejněné pod číslem 51/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Požaduje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Podle ustanovení § 7 odst. 1 insolvenčního zákona pro insolvenční řízení a pro incidenční spory se použijí přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu, nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení.

Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. 12. 2012) se podává z bodu 7., článku II., zákona č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Dovolání insolvenčního navrhovatele Nejvyšší soud shledává přípustným podle ustanovení § 238a odst. 1 písm. a) o. s. ř., ve spojení s ustanovením § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., maje rozhodnutí odvolacího soudu za zásadně právně významné ve výkladu ustanovení § 3 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona, tj. v řešení otázky plurality věřitelů.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle ustanovení § 3 odst. 1 insolvenčního zákona dlužník je v úpadku, jestliže má a) více věřitelů a b) peněžité závazky po dobu delší třiceti dnů po lhůtě splatnosti a c) tyto závazky není schopen plnit (dále jen „platební neschopnost“).

Nejvyšší soud v první řadě předeseílá, že již v usnesení ze dne 20. 5. 2010, sen. zn. 29 NSČR 22/2009, uveřejněném pod číslem 26/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, jakož i v usnesení ze dne 21. 12. 2011, sen. zn. 29 NSČR 14/2011, uveřejněném pod číslem 44/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, dovodil, že v případě úpadku ve formě dlužníkovy platební neschopnosti (§ 3 odst. 1 insolvenčního zákona) je požadavek, aby měl dlužník více věřitelů (§ 3 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona), splněn, má-li nejméně dva věřitele, z nichž každý má vůči němu pohledávku po dobu delší třiceti dnů po lhůtě splatnosti (§ 3 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona) (srov. dále též důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2012, sen. zn. 29 NSČR 52/2011).

Jakkoliv nelze než přisvědčit dovolateli v tom, že insolvenční zákon kvantitativně (rozuměj minimální částkou) nijak neomezuje pohledávku (druhého)

věřitele za dlužníkem, z jejíž existence by spolu s pohledávkou insolvenčního navrhovatele bylo možno usuzovat na splnění požadavku mnohosti věřitelů (§ 3 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona), při výkladu dotčeného ustanovení nelze pominout účel insolvenčního zákona. Ten je vymezen (při absenci výslovné úpravy – na rozdíl od ustanovení § 1 odst. 1 zákona č. 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání) zejména předmětem úpravy, jímž je řešení úpadku a hrozícího úpadku dlužníka soudním řízením některým ze stanovených způsobů tak, aby došlo k uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem nebo hrozícím úpadkem a k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužníkových věřitelů (§ 1 písm. a/ insolvenčního zákona) a oddlužení dlužníka (§ 1 písm. b/ insolvenčního zákona). Při výkladu účelu insolvenčního zákona je dále nutné respektovat zásadu, podle níž insolvenční řízení musí být vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn a aby se dosáhlo rychlého, hospodárního a co nejvyššího uspokojení věřitelů (srov. ustanovení § 5 písm. a/ insolvenčního zákona). K účelu insolvenčního řízení srov. dále i důvody nálezu Ústavního soudu ze dne 1. 7. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 14/10, ve věci návrhu na zrušení některých ustanovení zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), ve znění pozdějších předpisů, uveřejněného pod číslem 241/2010 Sb.

V poměrech projednávané věci je nepochybné, že vedle pohledávky insolvenčního navrhovatele (jejíž případnou sporností se soudy nižších stupňů nijak nezabývaly) je insolvenčním navrhovatelem osvědčována (jen) pohledávka společnosti za dlužníkem, představovaná (dle tvrzení dovolatele) kapitalizovanými úroky z prodlení ve výši 45 Kč. Samotnou jistinu pohledávky (ve výši 1098 Kč) přitom dlužník společnosti uhradil dne 29. 7. 2011.

Jelikož je výše pohledávky společnosti za dlužníkem zcela zanedbatelná, společnost se s touto pohledávkou jako věřitel nijak neidentifikuje (nepřihlásila ji do insolvenčního řízení, ve vztahu k dlužníku ji ani nijak neuplatnila a ani jinak neprojevila vůli směřující k realizaci práv náležejících /obecně/ věřiteli pohledávky proti dlužníku /jinak řečeno společnost se sama za věřitele nepovažuje/), dospívá Nejvyšší soud (shodně se soudem odvolacím) k závěru, podle něhož materiálně (poměřováno shora vymezeným účelem insolvenčního zákona a zásadami insolvenčního řízení) požadavek plurality věřitelů ve smyslu ustanovení § 3 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona naplněn není.

V této souvislosti Nejvyšší soud dodává, že uzavřel-li pod bodem XIII. stanoviska svého občanskoprávního a obchodního kolegia ze dne 17. 6. 1998, Cpjn 19/98, uveřejněného pod číslem 52/1998 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (str. 181 /357/), při výkladu zákona o konkurzu a vyrovnání, že podmínka více věřitelů dlužníka je splněna také tehdy, je-li splatná pohledávka dalšího (druhého) věřitele zanedbatelného rozsahu, šlo o závěr, jenž rovněž (ve spojení s úvahou o neschopnosti dlužníka hradit i bagatelní pohledávky) vycházel

z předpokladu, že věřitel rozsahem zanedbatelné pohledávky má zájem na jejím uspokojení soudní cestou (v rámci úpadkového řízení). V tomto ohledu není rozdílu mezi poměry konkursními (v konkursních řízeních vedených podle zákona o konkursu a vyrovnání) a insolvenčními (v insolvenčních řízeních vedených podle insolvenčního zákona).

U věřitelů lze obecně očekávat (předjímat) racionální ekonomické jednání, jež se projeví úsudkem, že některé z pohledávek zanedbatelného rozsahu se vzhledem k nákladům vymáhání (včetně administrativní zátěže s tím spojené) nevyplatí vymáhat v nalézacím řízení. Typově půjde o takovou situaci, jestliže dlužník uhradí jistinu pohledávky několik dnů po termínu splatnosti, čímž věřiteli technicky vzato vznikne právo požadovat úhradu úroku z prodlení (nebo jiného zákonného příslušenství peněžitě pohledávky) v korunových nebo desetikorunových částkách. Řečené platí tím více, jde-li o insolvenční řízení, v němž sice přihlašovatel nevykonatelné pohledávky nemá např. povinnost hradit soudní poplatek z přihlášky, v němž však platí princip jen poměrného uspokojení věřitelů dlužníka (srov. opět § 1 písm. a/ insolvenčního zákona), který z korunové či desetikorunové pohledávky činí ve výsledku uspokojení haléřové. Jestliže věřitel dal v insolvenčním řízení najevo, že nestojí o vymáhání rozsahem zanedbatelného příslušenství pohledávky (tím, že přihlásil pouze jistinu pohledávky), pak není (vzhledem k řečenému) žádného důvodu považovat po úhradě jistiny takového věřitele (jenž ani poté příslušenství pohledávky nepožadoval) za dlužníkovu věřitele pro účely posouzení podmínky, zda je dána mnohost věřitelů dlužníka.

Proto Nejvyšší soud dovolání insolvenčního navrhovatele, aniž se zabýval tím, zda společnosti pohledávka z titulu úroků z prodlení vskutku vznikla a byla po dobu delší třiceti dnů po lhůtě splatnosti, jako nedůvodné podle ustanovení § 243b odst. 2, části věty před středníkem, o. s. ř. zamítl.

Lhůta 5 let stanovená insolvenčním zákonem dlužníku ke splácení pohledávek věřitelů při schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře je lhůtou konečnou (nejzazší), přičemž její počátek určuje pro danou insolvenční věc vždy termín první splátky určený rozhodnutím o schválení oddlužení.

Jestliže dlužník za trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře není schopen hradit měsíční splátky předpokládané podle schváleného oddlužení, ačkoliv řádně plní povinnosti uvedené v § 412 odst. 1 a 3 insolvenčního zákona, není to důvodem k postupu podle § 418 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona; postup podle § 418 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona tím však není vyloučen.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2013,
sen. zn. 29 NSČR 12/2013)

Usnesením ze dne 6. 8. 2012 **K r a j s k ý s o u d** v Ústí nad Labem (dále jen „insolvenční soud“) zrušil oddlužení dlužnice M. Š. (bod I. výroku), prohlásil konkurs na majetek dlužnice (bod II. výroku), určil, že konkurs bude projednáván jako nepatrný (bod III. výroku), určil, že účinky prohlášení konkursu nastávají okamžikem zveřejnění usnesení v insolvenčním rejstříku (bod IV. výroku), a uložil insolvenční správce, aby předložila průběžnou (případně konečnou) zprávu do 30. 11. 2012.

Insolvenční soud vyšel zejména z toho, že:

1) Oddlužení dlužnici povolil usnesením ze dne 15. 6. 2009, které nabylo právní moci téhož dne.

2) Podáním doručeným 17. 7. 2012 sdělila insolvenční správce insolvenčnímu soudu, že dlužnice stále a dlouhodobě neplní splátkový kalendář; nepodařilo se jí sehnat zaměstnání, ani avizovanou větší sumu peněz od sestry ze Slovenska za prodej nemovitosti.

3) Insolvenční soud opakovaně nařídil (ve dnech 27. 9. 2010, 23. 5. 2011, 21. 7. 2011 a 31. 1. 2012) jednání dle § 418 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), vyčkáváje, zda se dlužnici podaří zajistit finanční prostředky na doplacení dluhu věřitelům a insolvenční správce (na odměně a hotových výdajích).

4) V poslední průběžné zprávě doručené insolvenčnímu soudu 17. 7. 2012 navrhla insolvenční správce zrušení oddlužení a prohlášení konkursu na majetek dlužnice, s tím, že není plněn splátkový kalendář, ani nejsou placeny náklady a odměna insolvenční správce, čímž dlužnici vzniká další závazek po schválení oddlužení.

Na tomto základě insolvenční soud – odkazuje na ustanovení § 418 odst. 1 písm. a), odst. 3 insolvenčního zákona a na obsah insolvenčního spisu – uzavřel, že dlužnice dlouhodobě neplní splátkový kalendář ani nehradí řádně odměnu a hotové výdaje insolvenční správkyň. Ve věci bylo opakovaně nařizováno jednání o zrušení oddlužení a ani vysvětlení insolvenční správkyň, ani vysvětlení insolvenčního soudu k vážnosti situace po zrušení oddlužení nevedlo u dlužnice k nápravě, byť ta spolupracuje s insolvenční správkyň a dokládá upřímnou snahu o shánění zaměstnání. Proto insolvenční soud zrušil oddlužení dle § 418 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona a prohlásil konkurs na majetek dlužnice, s tím, že konkurs bude projednáván jako nepatrný, neboť dlužnice je fyzickou osobou, která není podnikatelem a splňuje požadavky § 314 insolvenčního zákona.

K odvolání dlužnice **V r c h n í s o u d** v Praze usnesením ze dne 22. 10. 2012 potvrdil usnesení insolvenčního soudu.

Odvolací soud – cituje ustanovení § 418 odst. 1 insolvenčního zákona – vyšel z toho, že:

1) V usnesení o povolení oddlužení insolvenční soud dovodil, že dlužnice doložila aktuální příjem ve výši 19 996 Kč a do insolvenčního řízení se přihlásilo 19 věřitelů s pohledávkami ve výši 667 378,13 Kč. Insolvenční správkyň souhlasila s navrženým způsobem řešení úpadku, neboť dlužnice jí po celou dobu insolvenčního řízení poskytovala řádnou součinnost.

2) Usnesením ze dne 31. 7. 2009 schválil insolvenční soud oddlužení dlužnice plněním splátkového kalendáře. Usnesením ze dne 8. 9. 2009 změnil insolvenční soud toto usnesení tak, že u věřitele č. 9 upravitel zjištěnou částku z původních 6000 Kč na 0 Kč.

3) Podle zprávy insolvenční správkyň ze dne 6. 11. 2009 dlužnice plnila své povinnosti, od října 2009 je však nezaměstnaná.

4) Podle zprávy insolvenční správkyň ze dne 25. 3. 2010 byla dlužnice stále bez zaměstnání a v březnu (2010) uhradila pouze 3000 Kč.

5) Podle zprávy insolvenční správkyň ze dne 2. 8. 2010 byla dlužnice stále nezaměstnaná.

6) Usnesením udělil insolvenční soud souhlas s vydáním výtěžku zpeněžení garáže ve výši 24 465 Kč zajištěnému věřiteli.

7) Podle zprávy insolvenční správkyň ze dne 10. 1. 2011 se dlužnici stále nepodařilo získat zaměstnání a uhradila pouze částky 3000 Kč a 3500 Kč, které získala darem od příbuzných.

8) Podle zprávy insolvenční správkyň ze dne 10. 4. 2011 dlužnice stále nezískala zaměstnání a uhradila 5000 Kč.

9) Na jednání konaném 21. 7. 2011 předala dlužnice insolvenčnímu soudu darovací smlouvu, kterou se A. L. zavázala přispívat na splátkový kalendář částkou 4300 Kč měsíčně.

10) Podle zprávy insolvenční správkyňe ze dne 15. 7. 2012 si dlužnice stále aktivně hledá zaměstnání, ale neúspěšně. Insolvenční správkyňe proto navrhla zrušení oddlužení, s tím, že dlužnice neplní své povinnosti.

11) Podáním ze dne 16. 8. 2012 oznámila A. L. insolvenčnímu soudu, že odstoupila od darovací smlouvy.

Podle odvolacího soudu lze rozhodná zjištění, z nichž insolvenční soud vycházel a jež dlužnice v odvolání nijak nezpochybnila, shrnout tak, že schválený splátkový kalendář není realizován od října 2010, protože dlužnice ztratila zaměstnání a dosud se jí nepodařilo zajistit si stále zaměstnání, byť vyvinula aktivitu za účelem jeho získání. Dlužnice není schopna hradit měsíční splátky věřitelům ani odměnu a náhradu hotových výdajů insolvenční správkyňi.

Nutno zdůraznit (pokračoval odvolací soud), že oddlužení je způsobem řešení dlužníkovy úpadku, který za zákonem stanovených podmínek vede k osvobození dlužníka od placení zbytku jeho dluhů dle ustanovení § 414 a násl. insolvenčního zákona. K tomu však může dojít, jen pokud dlužník všechny své povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení řádně a včas splnil. Při oddlužení formou splátkového kalendáře je přitom soud již v jeho průběhu povinen zohlednit zjištění, že dlužník s ním spojené povinnosti v podstatné míře neplní a že z tohoto důvodu nelze očekávat završení oddlužení osvobozením dlužníka od placení zbytku jeho dluhů. Pak není důvodu vyčkávat splnění celého splátkového kalendáře a naopak je třeba ukončit proces oddlužení za podmínek vymezených v ustanovení § 418 insolvenčního zákona. K takovému rozhodnutí, učiněnému ve prospěch všech věřitelů, nepotřebuje insolvenční soud jako strážce jejich společného zájmu ani návrh žádného z věřitelů.

V daném případě byla dlužnice v usnesení o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře poučena o všech povinnostech, k nimž je v průběhu trvání tohoto oddlužení zavázána, i o důsledcích jejich neplnění spočívajících ve zrušení schváleného oddlužení a prohlášení konkursu na její majetek.

Odvolací soud je přesvědčen o tom, že byť dlužnice projevuje snahu o nalezení zaměstnání, předložila soudu darovací smlouvu ze dne 3. 11. 2011 (uzavřenou s A. L.) a komunikuje s insolvenční správkyňí, vzhledem k tomu, jak dlouhou dobu trvá (s výjimkou několika mimořádných splátek) stav neplnění splátkového kalendáře, nelze v takovém stavu nadále setrvávat již proto, že dlužnici vzniká další závazek z titulu dlužné odměny a náhrady hotových výdajů vůči insolvenční správkyňi. Dlužnice již v minulosti tvrdila, že dostala příslib zaměstnání, avšak nakonec práci nezískala, a v odvolání tvrdí, že jí bylo zaměstnání od září 2012 (toliko) přislíbeno.

Ačkoliv odvolací soud chápe subjektivní postoj dlužnice k její současné situaci, i snahu nalézt si zaměstnání, vzhledem k narůstajícím nákladům insolvenčního řízení nemůže připustit, aby tento dlouhodobě existující stav řízení, které neplní svoji funkci spočívající v uspokojování pohledávek věřitelů, nadále

trval. Protože dlužnice v odvolání neuvedla nic, čím by vyvrátila správnost závěru insolvenčního soudu, že nedokáže plnit podstatné povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení, byl naplněn důvod pro zrušení schváleného oddlužení podle ustanovení § 418 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona, uzavřel odvolací soud.

Proti usnesení odvolacího soudu podala dlužnice dovolání, jehož přípustnost opírá o skutečnost, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena. Dovolatelka namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci, tedy že je dán dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 2 písm. b) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Podle dovolatelky soud neměl oddlužení zrušit, neboť se po celou dobu insolvenčního řízení snažila plnit podstatné povinnosti stanovené insolvenčním zákonem. Dovolatelka měla celou dobu a má i nadále skutečný zájem, aby její úpadek byl řešen oddlužením formou splátkového kalendáře. Po celou dobu procesu oddlužení se dovolatelka aktivně snažila plnit podmínky stanovené soudem a insolvenčním zákonem, avšak ztráta zaměstnání jí dočasně nedovolila plnit splátky dle splátkového kalendáře.

Právní úprava úpadku formou oddlužení prostřednictvím plnění splátkového kanceláře dává dlužníku možnost uspokojit v průběhu pěti let věřitele alespoň částečně (minimálně do výše 30 % pohledávek).

Soud zrušil schválené oddlužení podle ustanovení § 418 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona, s tím, že dovolatelka neplnila podstatné povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení. K tomu dovolatelka míní, že po celou dobu (od podání insolvenčního návrhu) povinnosti dané zákonem plnila řádně. O zaměstnání přišla dovolatelka nikoliv vlastní vinou, přičemž i po dobu, po kterou nemohla plnit splátkový kalendář, řádně spolupracovala se soudem a insolvenčním správcem a plnila povinnosti dané jí insolvenčním zákonem, vyjma plnění splátkového kalendáře.

Ustanovení § 418 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona lze dle dovolatelky vykládat širěji. V rámci insolvenčního řízení plnila většinu svých povinností, takže v jejím případě nemusel soud zrušit schválené oddlužení a měl posečkat do konce pětileté lhůty určené k oddlužení. Soudu muselo být zřejmé z průběhu řízení, že dovolatelka má opravdový zájem na oddlužení. V určitých případech by mělo platit (což zákon výslovně neuvádí, ale možný širší výklad ustanovení § 418 insolvenčního zákona by to soudu umožnil), že dluh lze splácet v průběhu pěti let i s možnými přestávkami, právě „z důvodů okolností, které dlužník úmyslně nezavinil“.

Závěrem dovolatelka uvedla, že od srpna 2012 plní řádně splátkový kalendář, od října 2012 je zaměstnána na základě pracovní smlouvy na dobu neurčitou s měsíčním příjmem, který jí dovoluje řádně plnit splátkový kalendář, a od listopadu 2012 pobírá starobní důchod.

Z o d ů v o d n ě n í :

S přihlédnutím k době vydání dovoláním napadeného usnesení je na danou věc uplatnitelný insolvenční zákon ve znění účinném do 31. 10. 2012, tj. naposledy ve znění zákona č. 167/2012 Sb.

Podle ustanovení § 7 odst. 1 insolvenčního zákona pro insolvenční řízení a pro incidenční spory se použijí přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu, nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení.

Pro rozhodnutí vydaná v insolvenčním řízení jsou tudíž ustanovení občanského soudního řádu o přípustnosti dovolání přiměřeně aplikovatelná dle § 7 odst. 1 insolvenčního zákona.

Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. 12. 2012) se podává z bodu 7., článku II., zákona č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Nejvyšší soud shledává dovolání přípustným podle ustanovení § 238a odst. 1 písm. a) o. s. ř., ve spojení s ustanovením § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., když zásadní právní význam napadeného rozhodnutí ve věci samé přisuzuje výkladu ustanovení § 418 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona. Potud jde o věc dovolacím soudem dosud neřešenou.

Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelkou, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (a se zřetelem ke způsobu, jímž byla založena přípustnost dovolání, ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

Podle ustanovení § 398 odst. 3 insolvenčního zákona (ve znění, jež platilo i v době schválení oddlužení) při oddlužení plněním splátkového kalendáře je dlužník povinen po dobu pěti let měsíčně splácet nezajištěným věřitelům ze svých příjmů částku ve stejném rozsahu, v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky. Tuto částku rozvrhne dlužník prostřednictvím insolvenčního správce mezi nezajištěné věřitele podle poměru jejich pohledávek způsobem určeným v rozhodnutí insolvenčního

soudu o schválení oddlužení. Zajištění věřitelé se uspokojí jen z výtěžku zpeněžení zajištění; při tomto zpeněžení se postupuje obdobně podle ustanovení o zpeněžení zajištění v konkursu.

Podle ustanovení § 414 odst. 1 insolvenčního zákona, jestliže dlužník splní řádně a včas všechny povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení, vydá insolvenční soud po slyšení dlužníka usnesení, jímž dlužníka osvobodí od placení pohledávek, zahrnutých do oddlužení, v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny. Učiní tak jen na návrh dlužníka.

Z ustanovení § 415 insolvenčního zákona se dále podává, že je-li hodnota plnění, které při splnění oddlužení obdrželi nezajištění věřitelé, nižší než 30 % jejich pohledávek, nebo nedosahuje-li nejnižší hodnotu plnění, na které se tito věřitelé s dlužníkem dohodli, může insolvenční soud po slyšení dlužníka a insolvenčního správce přesto přiznat dlužníku osvobození od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení v rozsahu, ve kterém dosud nebyly uspokojeny. Učiní tak jen na návrh dlužníka a za předpokladu, že dlužník prokáže, že požadované hodnoty plnění nebylo dosaženo v důsledku okolností, které nezavinil, a zároveň, že částka, kterou tito věřitelé na uspokojení svých pohledávek dosud obdrželi, není nižší než částka, které by se jim dostalo, kdyby dlužníkův úpadek byl řešen konkursem. Ustanovení § 414 odst. 3 platí obdobně.

Dle ustanovení § 418 insolvenčního zákona insolvenční soud schválené oddlužení zruší a současně rozhodne o způsobu řešení dlužníkovu úpadku konkursem, jestliže a) dlužník neplní podstatné povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení, nebo b) se ukáže, že podstatnou část splátkového kalendáře nebude možné splnit, nebo c) v důsledku zaviněného jednání vznikl dlužníku po schválení plánu oddlužení peněžitý závazek po dobu delší třiceti dnů po lhůtě splatnosti, anebo d) to navrhne dlužník (odstavec 1). Má se za to, že dlužník zavinil vznik peněžitého závazku podle odstavce 1 písm. c), byl-li k jeho vymožení vůči dlužníku nařízen výkon rozhodnutí nebo exekuce (odstavec 2). Rozhodnutí podle odstavce 1 může insolvenční soud vydat, jen dokud nevezme na vědomí splnění oddlužení. Učiní tak po jednání, ke kterému předvolá dlužníka, insolvenčního správce, věřitelský výbor a věřitele, který zrušení oddlužení navrhl. Rozhodnutí podle odstavce 1 písm. a) až c) může insolvenční soud vydat i bez návrhu (odstavec 3). Proti rozhodnutí podle odstavce 1 mohou podat odvolání pouze osoby uvedené v odstavci 3 (odstavec 4).

Skutkový stav věci, jak z něj vyšel odvolací soud, lze shrnout tak, že v době od 31. 8. 2009 (kdy podle usnesení o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře měla uhradit první splátku) do října 2009, kdy přišla o zaměstnání, uhradila dlužnice 3 řádné splátky (předjímané usnesením o schválení oddlužení částkou 11 915 Kč měsíčně), neměla žádný stálý příjem až do října 2012, kdy znovu nastoupila do zaměstnání, a do té doby poskytla na úhradu pohledávek nezajištěných věřitelů (jak plyne ze zpráv insolvenčního správce citovaných odvolacím soudem)

pouze několik příležitostných darů (2 x 3000 Kč, 1 x 3500 Kč a 2 x 5000 Kč). Od srpna 2009 do vydání napadeného usnesení měla dlužnice z celkem šedesáti splátek (odpovídajících pětiletému období splátkového kalendáře) uhradit celkem 38 měsíčních splátek (5 v roce 2009, po 12 v letech 2010 a 2011 a 9 v roce 2012), přičemž v době rozhodování odvolacího soudu měla zaměstnání pouze příslibeno.

Při výkladu ustanovení § 418 odst. 1 insolvenčního zákona nelze ponechat stranou obsah ustanovení § 415 insolvenčního zákona, které dovoluje insolvenčnímu soudu přiznat dlužníku osvobození od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení v rozsahu, ve kterém dosud nebyly uspokojeny, bez zřetele k tomu, že hodnota plnění, které při splnění oddlužení obdrželi nezajištění věřitelé, je nižší než 30 % jejich pohledávek, nebo že nedosahuje nejnižší hodnotu plnění, na které se tito věřitelé s dlužníkem dohodli. K předpokladům, za nichž insolvenční soud dlužníka i tak osvobodí od placení zbytku jeho dluhů a které musí být splněny kumulativně, patří (dle dikce § 415 insolvenčního zákona):

- 1) návrh dlužníka,
- 2) prokázání toho, že požadované hodnoty plnění nebylo dosaženo v důsledku okolností, které dlužníka nezavinil, a
- 3) prokázání toho, že částka, kterou věřitelé na uspokojení svých pohledávek dosud obdrželi, není nižší než částka, které by se jim dostalo, kdyby dlužníkův úpadek byl řešen konkursem.

Jinak řečeno, je-li možné uvažovat o přiznání osvobození od placení zbytku dluhů i u dlužníka, u něž hodnota plnění, které při splnění oddlužení obdrželi nezajištění věřitelé, je nižší než 30 % jejich pohledávek, nebo u něž nedosahuje nejnižší hodnotu plnění, na které se věřitelé s dlužníkem dohodli, pak to současně znamená, že při schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře bere insolvenční soud po uplynutí zákonem předepsaných pěti let (§ 398 odst. 3 insolvenčního zákona) na vědomí splnění oddlužení bez zřetele k tomu, zda dlužník uhradil věřitelům předepsanou nejnižší kvótu splátek (§ 413 insolvenčního zákona); jinak by postup dle § 415 insolvenčního zákona vůbec nepřicházel v úvahu. To samozřejmě platí jen tehdy, nepřijme-li insolvenční soud po uplynutí zákonem předepsané doby splácení namísto rozhodnutí dle § 415 insolvenčního zákona rozhodnutí dle § 418 insolvenčního zákona.

I na základě této argumentace lze především uzavřít, že lhůta pěti let stanovená insolvenčním zákonem dlužníku ke splácení pohledávek věřitelů při schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře je lhůtou konečnou (nejzazší), přičemž její počátek určuje pro danou insolvenční věc vždy termín první splátky určený rozhodnutím o schválení oddlužení (§ 406 odst. 3 písm. a/ insolvenčního zákona). V dané věci určil insolvenční soud termín první splátky k 31. 8. 2009, takže poslední splátku měla dlužnice uhradit k 31. 8. 2014.

Další otázkou, jež se nabízí k zodpovězení při konfrontaci úpravy obsažené v § 415 insolvenčního zákona s úpravou obsaženou v § 418 odst. 1 insolvenční-

ho zákona, je zda znak zavinění konstruovaný dikcí § 415 insolvenčního zákona (skutečnost, že požadované hodnoty plnění nebylo dosaženo v důsledku okolností, které dlužníka „nezavinil“) se promítá i do rozhodování insolvenčního soudu v předchozí fázi oddlužení (při posouzení, zda je důvod oddlužení zrušit podle ustanovení § 418 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona). V daném případě totiž ani odvolací soud neměl pochyb o tom, že to, že dlužnice neplnila splátkový kalendář, bylo důsledkem okolností, které nezavinila (nezaviněně přišla o zaměstnání a přes vyvinuté úsilí se jí do vydání napadeného usnesení nepodařilo zajistit nové zaměstnání).

Z dikce ustanovení § 418 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona plyne (aniž by jazykový výklad zkoumaného ustanovení odporoval výkladu teleologickému nebo systematickému), že pro účely posouzení, zda je důvod zrušit schválené oddlužení a současně rozhodnout o způsobu řešení dlužníkova úpadku konkursem, jelikož dlužník neplní povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení (§ 418 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona), není omezujícím (rozhodným) kritériem (vyklučujícím vydání takového rozhodnutí) to, zda dlužník „zavinil“, že neplní povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení, nýbrž to, zda dlužník takto neplní „podstatné“ povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení.

Výčet těchto povinností je obsažen v ustanovení § 412 insolvenčního zákona, jež určuje, že po dobu trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře je dlužník povinen a) vykonávat přiměřenou výdělečnou činnost a v případě, že je nezaměstnaný, o získání příjmu usilovat; nesmí rovněž odmítat splnitelnou možnost si příjem obstarat, b) hodnoty získané dědictvím a darem zpeněžit a jejich výtěžek, stejně jako jiné své mimořádné příjmy, použít k mimořádným splátkám nad rámec splátkového kalendáře, c) bez zbytečného odkladu oznámit insolvenčnímu soudu, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru každou změnu svého bydliště nebo sídla a zaměstnání, d) vždy k 15. 1. a k 15. 7. kalendářního roku předložit insolvenčnímu soudu, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru přehled svých příjmů za uplynulých 6 kalendářních měsíců, e) nezatajovat žádný ze svých příjmů a na žádost insolvenčního soudu, insolvenčního správce nebo věřitelského výboru předložit k nahlédnutí svá daňová přiznání za období trvání plánu oddlužení, f) neposkytovat nikomu z věřitelů žádné zvláštní výhody, g) nepřijímat na sebe nové závazky, které by nemohl v době jejich splatnosti splnit (odstavec 1). Právní úkon, kterým dlužník za trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře odmítne přijetí daru nebo dědictví bez souhlasu insolvenčního správce, je neplatný. Totéž platí, jestliže dlužník uzavře bez souhlasu insolvenčního správce dohodu o vypořádání dědictví, podle které má z dědictví obdržet méně, než činí jeho dědický podíl (odstavec 3).

Závěr odvolacího soudu, že dlužnice neplnila splátkový kalendář v důsledku okolností, které nezavinila, tudíž vylučuje možnost aplikace § 418 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona.

Napadené rozhodnutí nicméně i tak ob stojí (jako ve výsledku věcně správné). Skutkové závěry, z nichž vyšel odvolací soud, totiž jednoznačně ukazují na nutnost postupu dle § 418 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona.

Jinak řečeno, jestliže dlužník za trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře není schopen hradit měsíční splátky předpokládané podle schváleného oddlužení, ačkoli řádně plní povinnosti uvedené v § 412 odst. 1 a 3 insolvenčního zákona, není to důvodem k postupu podle § 418 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona; postup podle § 418 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona tím však není vyloučen.

V situaci, kdy dlužnice (byť v důsledku nezaviněné ztráty zaměstnání v říjnu 2009) z celkem 38 očekávaných měsíčních splátek uhradila 8 splátek (3 řádné splátky na počátku splátkového kalendáře ze svých příjmů a dalších 5 splátek /plateb/ nestejné /leč nižší/ výše z příležitostných darů) a zaměstnání měla do budoucna jen „přislíbeno“, bylo v intencích ustanovení § 418 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona v době rozhodování odvolacího soudu zjevné, že podstatnou část splátkového kalendáře nebude možné splnit. Odvolací soud tedy nepochybil, jestliže v rovině právní dovodil, že jsou důvody k postupu dle § 418 odst. 1 insolvenčního zákona.

Nejvyšší soud tudíž, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), dovolání zamítl (§ 243b odst. 2, část věty před středníkem, o. s. ř.), neboť dovolatelce se prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu nepodařilo zpochybnit správnost napadeného rozhodnutí.

Pro úplnost zbývá dodat, že k okolnostem, které nastaly po vydání napadeného usnesení (jak jsou zmíněny v závěru dovolání), zakazuje Nejvyššímu soudu přihlídnout ustanovení § 241a odst. 4 o. s. ř.

Nejvyšší soud také podotýká, že dlužníku, který neunesl tíhu insolvenčního režimu a u nějž došlo ke zrušení oddlužení plnění splátkového kalendáře a k prohlášení konkursu na jeho majetek proto, že v důsledku ztráty zaměstnání neplnil podstatné povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení, nic nebrání v tom, aby se po skončení insolvenčního řízení (po pravomocném zrušení konkursu) znovu pokusil o oddlužení na základě nově podaného insolvenčního návrhu.

INHALT*)

Entscheidungen in Strafsachen

- Nr. 49 Zur absichtlichen, durchdachten Tötung einer anderen Person* laut Bestimmung des § 140 Abs. 2 StGB, Straftat des Mordes, reicht es aus, wenn der Straftäter lediglich die grundsätzlichen Umstände der beabsichtigten Tat abgewogen hat, aus Gesichtspunkten heraus, die sowohl für, als auch gegen die vorsätzliche Tötung einer anderen Person zeugen, sowie geeignete Mittel zu dieser gewählt und die entscheidenden Folgen seiner Tat erwogen hat. Im Gegensatz zur Verübung einer Straftat ‚nach vorheriger Erwägung‘ ist nicht erforderlich, dass der Straftäter im Voraus alle entscheidenden Umstände zur Verübung der Tat, einschließlich der Wahl des Tatortes und der Tatzeit, der zu verwendenden Waffe oder eines anderen, zur Tötung geeigneten Mittels bedacht hat, in der Absicht, dass es zu ihrer erfolgreichen Durchführung kommt und unter bestmöglicher Ausschließung einer erfolgreichen Gegenwehr des Opfers usw., d.h. es bedarf nicht der detaillierten Erwägung der Tat als solcher, noch der Elemente ihrer Planung.
- Nr. 50 Die Beteiligung des Anwalts bei der Erklärungsabgabe (§ 158 Abs. 5, Satz eins, StPO) beschränkt sich lediglich auf die Rechtshilfe und lediglich in diesem Umfang darf der Anwalt bei der Erklärungsabgabe auftreten. Es geht also um keine Tätigkeit, die mit der Verteidigerrolle für den Angeschuldigten vergleichbar wäre und deshalb kann der Anwalt auch nicht analog zu § 41 der StPO vorgehen, da das Gesetz seine Tätigkeit ausdrücklich auf die Gewährung von Rechtshilfe beschränkt. Der Anwalt darf daher z.B. nicht dadurch in den Ablauf der Erklärungsabgabe eingreifen, indem er der erklärungsabgebenden Person Fragen stellt und er kann keine Beteiligung an sonstigen Handlungen in der Sache verlangen, an denen sich die erklärungsabgebenden Person nicht beteiligt. Andererseits ist er z.B. berechtigt, im Verlauf der Erklärungsabgabe eine Beratung mit dieser Person einzulegen, die Durchführung der Beweisaufnahme vorzuschlagen, sich an der Rekognoszierung (Identitätsfeststellung) beteiligen, bei der diejenige Person identifiziert werden soll, der Rechtshilfe gewährt werden soll.
- Nr. 51 Zur Einhaltung der gesetzlichen Frist zur Beschwerdeeinlegung gegen den Beschluss eines Polizeiorgans durch eine berechtigte Person ist es ausreichend, wenn die gegen diesen Beschluss eingelegte und an das entsprechende Polizeiorgan adressierte Beschwerde rechtzeitig in das Datenpostfach des an der Bezirksdirektion der Polizei der Tschechischen Republik eingerichteten Zentraldepots zugestellt wurde, welche die übergeordnete Behörde dieses Polizeiorgans ist und dies ungeachtet des Umstands, ob und wann sie anschließend in das Datenpostfach derjenigen Polizeibehörde zugestellt wurde, dessen Organ den angefochtenen Beschluss erlassen hat oder ob ihm diese auf andere Weise zugestellt worden ist.
- Nr. 52 Die Bestimmung des § 260 StPO steht in Spezialitätsbeziehung zur Bestimmung § 259 Abs. 1 StPO, da sie das außerordentliche Vorgehen des Appellationsgerichts regelt, durch welches die Sache bis zum Stadium des Vorbereitungsverfahrens zurückverwiesen wird. Das Appellationsgericht kann die Sache nur dann zur Nachuntersuchung gemäß § 260 StPO an den Staatsanwalt zurückverweisen, wenn es feststellt, dass das bisherige Verfahren von solch einem Verfahrensmangel behaftet ist, der nicht im Verfahren vor Gericht beseitigt werden kann (z.B., wenn dem Angeklagten für die gesamte Dauer des Strafverfahrens kein Verteidiger zur Seite stand, obwohl er diesen laut Gesetz hätte haben sollen, oder wenn die Klage einer anderen Tat wegen erhoben wurde, als wegen derer die Strafverfolgung aufgenommen wurde). Für die Überlegung, ob nach Aufhebung eines angefochtenen Urteils durch das Appellationsgericht gemäß § 259 Abs. 1 StPO vorgegangen und die Sache an das erstinstanzliche Gericht zur Neuverhandlung oder dem Staatsanwalt zur Nachuntersuchung gemäß § 260 StPO zurückverwiesen werden muss, ist namentlich ausschlaggebend, von welchem Charakter und welchem Gewicht der entscheidende Verfahrensmangel ist und dies unter dem Gesichtspunkt, ob dieser Mangel im Verfahren vor Gericht unheilbar ist, wobei im Zusammenhang an diese grundlegende verfahrensmäßige Beurteilung in Betracht gezogen werden muss, in welchem Umfang das Verfahren ergänzt werden muss und welche Handlungen zur Behebung der festgestellten Ver-

*) Dieser Text wurde in der deutschen Sprache zur Information der Leser des Novatrix Verlags vorbereitet.

fahrmängel nötig sind. An den Staatsanwalt darf die Sache nur in Ausnahmefällen zurückverwiesen werden, namentlich dann, wenn das Appellationsgericht feststellt, dass die Sache von solch einem gravierenden Verfahrensmangel oder Verfahrensmängeln behaftet ist, dass auch eine Wiederholung des Hauptverfahrens offensichtlich nicht zur Abhilfe führt und es daher notwendig ist, sich mit der Sache erneut im Rahmen des Vorbereitungsverfahrens zu befassen.

- Nr. 53 I. Wenn einem Täter zwei oder mehrere befristete Ausweisungsstrafen auferlegt worden sind (§ 80 Abs. 2 StGB), werden diese hintereinander vollstreckt, d.h. die Vollstreckung einer jeden von ihnen beginnt erst dann, wenn die Vollstreckung der vorherigen Ausweisungsstrafe abgeschlossen ist.

II. Wenn sich eine verurteilte Person im Laufe der Vollstreckung der Ausweisungsstrafe auf dem Territorium der Tschechischen Republik aufhält, dann wird die Zeit, während derer er die Vollstreckung dieser Strafe vereitelt und sich so der Straftat der Strafvereitelung einer amtlichen Entscheidung und Ausweisung gemäß § 337 Buchst. b) des StGB schuldig macht, der Dauer ihrer Vollstreckung zugerechnet. (vergl. Stellungnahme des Strafkollegiums des Höchsten Gerichts vom 24.2.2011, Akt.-Zchn. Tpjn 304/2010, veröffentlicht unter Nr. 20/2011-III. Sbd. von Strafentsch.).

Im Gegensatz hierzu werden weder die Dauer einer bewährungslosen Freiheitsstrafe, die dem Verurteilten für diese Straftat der Strafvereitelung einer amtlichen Entscheidung und Ausweisung oder ggf. auch für eine sonstige Strafe auferlegt wurde, noch die vorangegangene Dauer eines Haftvollzugs in die Dauer der Vollstreckung der Ausweisungsstrafe einbezogen.

- Nr. 54 Gemäß § 88 Abs. 1, 2 StPO kann in Ausnahmefällen auch im Vollstreckungsverfahren die Überwachung und Aufzeichnung des Telekommunikationsverkehrs (Telefonüberwachung) angeordnet und durchgeführt werden und dies im Zusammenhang mit der Fahndung nach verurteilten Personen, die eine Freiheitsstrafe antreten sollen, die für manche der in § 88 Abs. 1 StPO angeführten Straftaten auferlegt wurde.

Dies ist jedoch lediglich unter der Voraussetzung zulässig, dass der Aufenthaltsort der verurteilten Person und deren Auslieferung zur Verbüßung der Freiheitsstrafe nicht auf andere Weise erwirkt werden kann oder wenn dies sonst wesentlich erschwert wäre. Die Gesetzlichkeit der Überwachung und Aufzeichnung des Telekommunikationsverkehrs (Telefonüberwachung) kann auch in diesem Falle unter analoger Anwendung von § 88 Abs. 8, 9 und § 314l bis § 314n der StPO überprüft werden.

- Nr. 55 Gegenstand der Strafverfolgung ist jeweils immer die Handlung, in welcher die Straftat zu sehen ist, die in der Klage oder im Strafantrag enthaltene Beschreibung ist von dieser zu unterscheiden (vergl. Nr. 41/2002-I. Sbd. von Strafentsch.). Der Sachverhalt der Tat sind eine rechtswidrige relevante Handlung sowie die von dieser verursachte strafrechtlich relevanten Folgen. Deshalb ist bei einer Einstellung der Strafverfolgung auf Bewährung und Beurteilung der Frage der schädlichen Folgen auch immer von der Tat auszugehen, die dem Angeklagten zur Last gelegt wird, gleichzeitig ist zu prüfen, ob es zum konkreten Schaden oder zur grundlosen Bereicherung in ursächlichem Zusammenhang mit der rechtswidrigen Handlung des Angeklagten gekommen ist und ob diese in dessen Verschulden inbegriffen sind. Obwohl in der im Klageantrag oder im Strafantrag enthaltenen Tatbeschreibung z.B. nicht sämtliche Personen angeführt sein müssen, die infolge der rechtswidrigen Handlung des Angeklagten Schaden erlitten haben oder zu deren Nachteil die grundlose Bereicherung erworben wurde, muss das Gericht, das über die Einstellung der Strafverfolgung auf Bewährung entscheidet – sofern der entstandene Schaden oder die grundlose Bereicherung in ursächlichem Zusammenhang mit der verschuldeten Handlung des Angeklagten stehen, die ihm zur Last gelegt wird – prüfen, ob der Angeklagte den Schaden ersetzt hat, sofern dieser durch die Tat verursacht wurde, oder ob er mit den Geschädigten eine Vereinbarung oder sonstige notwendige Maßnahmen zu dessen Ersatz getroffen hat, oder ob er die durch die Tat erworbene grundlose Bereicherung herausgegeben oder mit Geschädigten eine Vereinbarung oder sonstige geeignete Maßnahmen zu deren Herausgabe getroffen hat und dies in Zusammenhang mit allen Subjekten, denen er Schaden zugefügt

hat oder auf deren Kosten er sich grundlos bereichert hat und dies ohne Rücksicht darauf, ob diese in der Tatbeschreibung, die Gegenstand der Strafverfolgung ist, erfasst sind. (§ 307 Abs. 1 Buchst. b/, c/ StPO).

- Nr. 56 Wenn ein unter einer psychischen Krankheit leidender Täter zu einer Freiheitsstrafe verurteilt wurde, die für eine gewisse Probezeit zur Bewährung ausgesetzt wurde (§ 82 Abs. 1 StGB) und wenn die gesetzlichen Voraussetzungen zur Auferlegung der psychiatrischen Zwangsbehandlung gemäß § 99 Abs. 1 oder 2 StGB nicht erfüllt sind, darf dem Straftäter nicht als ‚angemessene Pflicht‘ im Sinne des § 82 Abs. 2 StGB auferlegt werden, sich einer Zwangsbehandlung zu unterziehen, denn solch ein Vorgehen käme einer unzulässige Hintergehung des Gesetzes gleich. Wenn es die Persönlichkeitsstörung des Täters und der damit zusammenhängende Charakter der von ihm verübten Straftat rechtfertigen, kann das Gericht dem Täter als angemessene Pflicht zur Führung eines anständigen Lebens während der Probezeit der Bewährungsstrafe im Sinne des § 82 Abs. 2 StGB und § 48 Abs. 4 StGB die Pflicht auferlegen, sich einer entsprechenden psychiatrischen Behandlung zu unterziehen (mitnichten jedoch der Zwangsbehandlung im Sinne des § 99 des StGB), ähnlich wie bei der in § 48 Abs. 4 Buchst. c) StGB angeführten angemessenen Pflicht, die die Behandlung der Drogenabhängigkeit (Drogensucht) betrifft.
- Nr. 57 Ein Angehöriger der Gemeindepolizei genießt auch dann den Schutz einer Amtsperson, wenn er während der Arbeitszeit ausnahmsweise (z.B. in Anbetracht einer plötzlich entstandenen Situation, namentlich dann, wenn eine Straftat oder eine Ordnungswidrigkeit verübt wird, bei der unmittelbar Leben, Gesundheit oder Vermögenswerte, usw. gefährdet sind) den Eingriff oder die Handlung zur Erfüllung der Aufgaben der Gemeindepolizei in Zivilkleidung ausführt und wenn er dabei seine Zugehörigkeit zur Gemeindepolizei nicht auf die in § 9 Abs. 1, Ges. Nr. 553/1991 Slg., über die Gemeindepolizei, im Wortlaut späterer Vorschriften, vorgeschriebene Weise, d.h. durch seine Uniform mit Abzeichen der Gemeindepolizei, Identifikationsnummer und Name der Gemeinde, sondern nur mit dem Ausweis der Gemeindepolizei ausweisen kann. Wenn der Täter in solch einem Fall in der Absicht, die Ausübung der Amtsgewalt des Angehörigen der Gemeindepolizei bei der Durchführung von Eingriffen und Handlungen zur Erfüllung der Aufgaben der Gemeindepolizei zu be- oder verhindern, Gewalt angewendet hat, wobei er aufgrund konkreter Umstände wusste, dass die angegriffene Person als Angehöriger der Gemeindepolizei auftritt und seine Amtsgewalt ausübt, die u.a. auch in der Berechtigung besteht, den Identitätsnachweis zu verlangen, erfüllt die gesetzlichen Merkmale des Tatbestands des Delikts der Gewaltanwendung gegen eine Amtsperson gemäß § 325 Abs. 1 StGB.

Entscheidungen nach dem Sachen bürgerlichen, Handels- und Verwaltungsrecht

- Nr. 68 Der rechtzeitig im Schiedsgerichtsverfahren geltend gemachte Einwand der Ungültigkeit des Schiedsvertrags hat zur Folge, dass sich dieser Einwand aus der Sicht der Bestimmung des § 33 des Gesetzes über Schiedsverfahren auch auf andere Gründe für die Ungültigkeit des Schiedsvertrags bezieht, als nur auf die gegebenenfalls in diesem Einwand des Tatbestand beschriebenen Gründe.
- Nr. 69 Durch eine laut der Bestimmung des § 42a des BGB eingereichte Klage kann nicht erfolgreich die Vereinbarung über die Einschränkung (Einengung) des Gesamteigentum der Ehegatten angefochten werden, deren rechtliche Unwirksamkeit bereits gemäß der Bestimmung des § 143a, Abs. 4 BGB eingetreten ist. Der Gläubiger einer Forderung gegenüber einem der Ehegatten, die noch vor Abschluss des Vertrags über die Einschränkung (Einengung) des Gesamteigentums der Ehegatten entstanden ist, ist berechtigt, diese aufgrund des Vollstreckungstitels auch aus demjenigen Vermögen zu erwirken, das aufgrund des Vertrags über die Einschränkung (Einengung) des Gesamteigentums dem Ehegatten des Schuldners zufallen würde, auch wenn die Unwirksamkeit des Vertrags gemäß § 143a Abs. 4 des BGB (gegenüber dem Ehegatten des Schuldners) nicht durch rechts-kräftige Entscheidung des Gerichts bestimmt wurde.
- Nr. 70 Wenn die Frist von drei Jahren nach der Rechtskrafterlangung einer Entscheidung des Gerichts oder eines sonstigen Organs, in dem die Zinsen, Verzugszinsen oder sonstige, sich wiederholende Leistungen zuerkannt wurden, verflissen ist, verjährt sich der gesamte Anspruch auf die

- Zinsen, Verzugszinsen oder sonstige, sich wiederholende Leistungen, die sich als Anspruch verjähren und deren Fälligkeit nach der Erlangen der Rechtskraft der Entscheidung entstand.
- Nr. 71 Personen, die berechtigt sind, dem Angeklagten einen Verteidiger auszuwählen (§ 37 Abs. 1 StPO), sind an für sich noch keine Verfahrensteilnehmer, sondern werden zu diesen erst in dem Augenblick, wenn sie dieses Recht in Anspruch nehmen. Wenn ihnen in diesem Zusammenhang Schaden oder Nichtvermögensschaden entsteht, für den der Staat haftet, sind sie im Sinne des § 7 Abs. 1, Ges. Nr. 82/1998 Slg. als Verfahrensteilnehmer anzusehen, die zum Ersatz solch eines Schadens oder Nichtvermögensschadens legitimiert sind.
- Nr. 72 Gemäß § 32 Abs. 3, Ges. Nr. 82/1998 Slg. verjährt sich auch der Anspruch auf den Ersatz von Nichtvermögensschaden persönlichen Charakters, namentlich in Form der Feststellung der Rechtsverletzung oder Entschuldigung.
- Nr. 73 Verträge über die Abtretung einer Forderung, deren Quintessenz die Änderung der Verbindlichkeit in der Person des Gläubigers ist, werden anhand der allgemeingültigen Bestimmungen des BGB für Schuldverhältnisse geregelt und da § 261 Abs. 6 des HGB, in der Fassung bis zum 31.12.2000, auf titulierte Verträge als im BGB geregelten Vertragstyp verweist, handelt es sich es bei der Abtretung von Forderungen unter Unternehmern, die ihre unternehmerische Tätigkeit betrifft, nicht um solch einen (titulierten) Vertrag.
Nach Aufhebung der Verordnung Nr. 484/2000 Slg. durch das Verfassungsgericht wird bei der Entscheidung über den Ersatz der Verfahrenskosten die Vergütung für die Anwaltsvertretung gemäß Verordnung Nr. 177/1996 Slg. im Wortlaut späterer Vorschriften bestimmt.
- Nr. 74 Ersatz für die Einschränkung des Eigentümerrechts im Falle der Regulierung der Wohnungsmiete steht dem Eigentümer dann zu, wenn es die regulierte Miete unter den örtlichen Bedingungen und unter Berücksichtigung sämtlicher Umstände dem Eigentümer nicht erlaubt, nicht einmal die begründeten Kosten zur Instandhaltung und Reparatur der Immobilie binnen einer angemessenen Frist zu decken und einen angemessenen Gewinn zu erzielen. Dieser Ersatz muss nicht immer identisch mit der Differenz zwischen regulierter und nicht regulierter Miete sein.
- Nr. 75 Die Haftung eines Vorstandsmitgliedes für einen durch die Auszahlung von Dividenden im Widerspruch zu den Bestimmungen des § 65a oder § 178 HGB (§ 179 Abs. 1 HGB) verursachten Schaden ist die Haftung für einen Verstoß gegen die obliegende fachliche Sorgfalt.
- Nr. 76 Die Bedingung der Pluralität der Gläubiger eines Schuldners ist grundsätzlich nicht erfüllt, wenn ein (ein vom Insolvenz-Beantragter bestätigter) zweiter Gläubiger im Insolvenzverfahren zu erkennen gibt, dass er dem Gläubiger gegenüber auf ein Zubehör von unerheblichem Umfang zu einer Forderung verzichtet, die der Schuldner bereits bezahlt hat.
- Nr. 77 Die 5-jährige Frist, die das Insolvenzgesetz dem Gläubiger zur Zahlung der Forderungen seiner Gläubiger bei genehmigter Entschuldung durch Erfüllung eines Zahlungskalenders einräumt, ist eine endgültige (äußerste) Frist, wobei ihr Beginn für die entsprechende Insolvenzsache jeweils immer von dem durch die Entscheidung über die Entschuldungsgenehmigung festgelegten Termin der ersten Rate bestimmt wird.
Wenn der Schuldner bei andauernden Wirkungen der genehmigten Entschuldung durch Erfüllung eines Zahlungskalenders nicht imstande ist, die monatlichen Raten entsprechend der genehmigten Entschuldung zu zahlen, obwohl er seinen in § 412 Abs. 1 und 3 des Insolvenzgesetzes ordentlich nachkommt, ist dies kein Vorwand zu der in § 418 Abs. 1 Buchst. a) des Insolvenzgesetzes dargelegten Vorgehensweise; eine Vorgehensweise gemäß § 418 Abs. 1 Buchst. b) des Insolvenzgesetzes ist hierdurch jedoch nicht ausgeschlossen.

CONTENTS*)

Resolution in Criminal Law Cases

- No. 49 For the intentional killing of another person with forethought pursuant to the provisions of Section 140(2) of the Penal Code concerning the crime of murder it is sufficient if the offender considered only the substantial circumstances of the intended act from the viewpoints in favour of and against the intentional killing of another person, selected suitable means to carry out the same and contemplated the decisive consequences of his or her act. Unlike cases when the same crime is committed “upon previous consideration”, it is not required for the offender to premeditate all decisive circumstances of the act, including the selection of the location and time, the use of any weapons or other means suitable for the killing of another person with the aim to successfully accomplish the same while minimising the possibility of effective defence on the part of the victim, etc. Therefore, a detailed consideration of the act or of the elements pertaining to the planning thereof are not required.
- No. 50 The presence of an attorney during the provision of an explanation (first clause of Section 158(5) of the Code of Criminal Procedure) is limited to legal assistance and the attorney may act only within this scope during the provision of an explanation. As it is not an activity that would be comparable with the participation of a defence counsel of the accused, the attorney cannot proceed analogically pursuant to Section 41 of the Code of Criminal Procedure, since the law explicitly limits the attorney’s activity to the rendering of legal assistance. Thus, the attorney may not interfere in the progress of the provision of an explanation, for example by putting questions to the individual providing the explanation, cannot require involvement in other acts in the case, to which the individual providing the explanation is not a participant. On the other hand, however, the attorney is authorised to consult the individual providing the explanation, to propose the introduction of evidence, to participate in the recognition aimed at identifying the individual to whom the attorney is providing legal assistance.
- No. 51 With respect to the observance of the statutory period for the filing of a complaint of the entitled person against a resolution of a police body, it is sufficient if the complaint filed against such resolution and addressed to the relevant police body was delivered in time to the data mailbox at the central repository maintained by the regional directorate of the Police of the Czech Republic, which is the superior body of the relevant police body, regardless of the fact whether and when the complaint was subsequently delivered to the data mailbox of the police division pertaining to the police body which had issued the contested resolution or whether the complaint was delivered in another manner.
- No. 52 The provision of Section 260 of the Code of Criminal Procedure is in a special relationship to the provision of Section 259(1) of the Code of Criminal Procedure because it lays down the extraordinary procedure of the appellate court whereby the case is reinstated to the phase of preparatory proceedings. The appellate court may return the case to the public prosecutor for additional investigation in accordance with Section 260 of the Code of Criminal Procedure only if the appellate court ascertains that the pending proceedings are encumbered with a procedural defect that cannot be remedied within court proceedings (e.g. the accused did not have at his or her disposal a defence counsel throughout the entire duration of the criminal proceedings even though such defence counsel should have been available to him or her under the valid law, or when an action was filed in connection with an act other than the act based on which the criminal prosecution was initiated).
- When considering whether, upon the reversal of a contested judgement by the appellate court, the case should be returned to the first-level court for new hearing and decision under Section 259(1) of the Code of Criminal Procedure or to the public prosecutor for additional investigation under Section 260 of the Code of Criminal Procedure, the nature and the severity of the procedural defect is fundamental, namely whether the defect can or cannot be remedied within court proceedings, whereas in connection with this basic procedural appraisal, the scope to which the

*) This text in the English Language has been prepared for reader’s information by Novatrix publishers.

proceedings are to be complemented and the actions to be taken in order to remedy the identified procedural deficiencies should be taken into account. A case may be returned to the public prosecutor only in exceptional situations, in particular, when the appellate court finds that the case is encumbered with a procedural defect or defects that not even the repetition of the main hearing could remedy, and it is therefore desirable to review the case within preparatory proceedings.

No. 53 I. Where two and more punishments of expulsion for a definite term were imposed on the offender (Section 80(2) of the Penal Code), these punishments are executed in succession, i.e. the execution of each punishment shall commence only after the execution of the previous punishment of expulsion has been duly completed.

II. When, during the execution of the punishment of expulsion, the convicted individual illegally remains on the territory of the Czech Republic, the period, for which the convicted individual obstructs the execution of the punishment and thereby commits the criminal offence of obstructing an official decision and expulsion pursuant to Section 337(b) of the Penal Code, shall be counted towards the period of execution thereof (cf. opinion of the penal collegium of the Supreme Court of February 24, 2011, file No. Tpjn 304/2010, published under No. 20/2011-III. Coll., Collection of Court Resolutions and Opinions).

On the contrary, however, neither the period of execution of the unsuspended sentence of imprisonment imposed on the convicted individual for the criminal offence of obstructing an official decision and expulsion and/or for another crime, nor the previous term spent in custody shall be counted towards the period of execution of the punishment of expulsion.

No. 54 In accordance with Section 88(1) and (2) of the Code of Criminal Procedure, the monitoring and recording of telecommunication traffic may be ordered in exceptional cases within execution proceedings in connection with the search for convicted individuals who are to appear to execute their sentence of imprisonment imposed for any of the crimes specified in Section 88(1) of the Code of Criminal Procedure. This is permissible provided that the determination of the whereabouts of the convicted individuals and their delivery for the execution of the sentence of imprisonment cannot be achieved otherwise or under substantially aggravated conditions.

Also in this case, however, the lawfulness of the order for the monitoring and recording of telecommunication traffic may be reviewed by following the procedure and analogically applying the provisions stipulated in Section 88(8), (9) and Section 314l to Section 314n of the Code of Criminal Procedure.

No. 55 The subject of criminal prosecution shall always be an act, which is deemed a criminal offence and which has to be differentiated from its description contained in the indictment or the motion for punishment (cf. No. 41/2002-I. Coll., Collection of Collection of Court Resolutions and Opinions). The substance of the act is the criminally and legally relevant action and the criminally and legally significant consequence resulting therefrom. Thus, when considering the question of harmful consequence in connection with the conditional discontinuation of criminal prosecution, it is always necessary to start from the act imputed to the accused and to examine whether the resultant concrete damage or unjust enrichment are in a causal relationship with the illegal actions of the accused and whether they are embraced by the culpability of the accused. Even though the description of the act contained in the statement of claim or in the motion for punishment may not name, for example, all persons who incurred damage in consequence of the illegal action of the accused or on the expense of whom unjust enrichment was obtained, the court deciding on the conditional discontinuation of criminal prosecution – where the inflicted damage or unjust enrichment are in a causal relationship with the *actus reus* of the accused, which is imputed to the accused – shall ascertain whether the accused has compensated the damage inflicted by the relevant act, if any, or whether the accused has agreed with aggrieved party on the compensation of such damage, whether the accused has taken other necessary measures to compensate the same and/or has surrendered the obtained unjust enrichment, or whether the accused has agreed with the aggrieved party on surrendering the unjust enrichment and/or has taken other suitable measures aimed at surrendering the same, namely with respect to all entities upon whom

the accused actually inflicted damage or on the expense of whom the accused obtained unjust enrichment, regardless of the fact whether these entities are indicated in the description of the act which is the subject of criminal prosecution (Section 307(1)(b), (c) of the Code of Criminal Procedure).

No. 56 Where an offender suffering from a mental disorder was sentenced to imprisonment, which was suspended for a trial period (Section 82 of the Penal Code), and where the statutory conditions for the imposition of protective treatment under Section 99(1) or (2) of the Penal Code are not fulfilled, the obligation of protective treatment cannot be imposed on the offender as a appropriate obligation pursuant to Section 82(2) of the Penal Code since such procedure constitutes unacceptable circumvention. Where justified by the offender's personality disorder and the associated nature of the criminal offence committed by him or her, the court may impose as an appropriate obligation on the offender to lead an orderly life during the trial period of the suspended sentence within the meaning of Section 82(2) and Section 48(4) of the Penal Code by means of providing adequate psychiatric therapy (not forcing the offender to undergo protective treatment within the meaning of Section 99 of the Penal Code) as in the case of the appropriate obligation laid down in Section 48(4)(c) of the Penal Code with respect to the treatment of addiction on habit-forming substances.

No. 57 A municipal police constable enjoys the protection of an official also if, while on duty, the constable takes action in an exceptional situation (e.g. with a view to the current circumstances when a crime or misdemeanour are being committed that pose an imminent threat to life, health, property, etc.) for the purpose of fulfilling the duties of the municipal police in his or her civil clothes and when the constable cannot identify himself or herself as a municipal police officer in the manner stipulated in Section 9(1) of Act No. 553/1991 Coll., on Municipal Police, as amended, i.e. by his or her municipal police uniform and badge, identification number and name of the municipality, and instead, the constable identifies himself of herself by his or her municipal police identity card.

Where, in such a case, the offender used violence with the intent to influence or prevent the execution of the authority of the municipal police constable to take action for the purpose of fulfilling the duties of the municipal police, whereas, based on concrete circumstances, the offender was aware that the assaulted individual acted as a municipal police constable and executed his or her authority constituting in, for example, the authority to request the offender to identify himself or herself, the offender thereby fulfilled the legal characteristics of the body of the offence of violence against an official under Section 325(1) of the Penal Code.

Resolutions in Civil Law, Business Law and Administration Law Cases

No. 68 The objection of the invalidity of the arbitration agreement lodged in a timely manner within arbitration proceedings results in a situation when the objection, namely from the point of view of the provision of Section 33 of the Act on Arbitration Proceedings, also applies to other reasons for the invalidity of the arbitration agreement than those described in detail in the objection.

No. 69 An action filed in accordance with the provisions of Section 42a of the Civil Code cannot successfully contest an agreement on the narrowing of the joint property of spouses, the legal ineffectiveness of which is established by the provision of Section 143a(4) of the Civil Code. A creditor having a claim against one of the spouses, which had arisen prior to the conclusion of the agreement on the narrowing of the joint property of spouses, has the right to recover the claim only based on the title for the enforcement of a decision (enforcement title) also from the property which, on the grounds of the agreement on the narrowing of the joint property of spouses, fell upon the debtor's spouse, even if the ineffectiveness of the agreement under the provision of Section 143a(4) of the Civil Code was not determined by a final decision of the court (with respect to the debtor's spouse).

No. 70 Where a period of 3 years expires from the legal force of the decision of a court or another body whereby interest, interest for delayed payment, or other reciprocating fulfilment were recogni-

zed, the entire entitlement to such interest, interest for delayed payment, or other reciprocating fulfilment, which become forfeit as an entitlement and which have become mature after the legal force of the decision, shall lapse.

- No. 71 Persons authorised to choose a defence counsel for the accused (Section 37 (1) of the Code of Criminal Procedure) are not parties to the criminal proceedings but may become parties to the same upon exercising this right. If they incur damage or non-material damage in connection therewith, for which the state is liable, they should be considered as parties to the proceedings within the meaning of Section 7(1) of Act No. 82/1998 Coll. actively legitimated to the compensation of such damage or non-material damage.
- No.72 In accordance with Section 32(3) of Act No. 82/1998 Coll. the entitlement to the compensation of non-material damage of a personal nature shall also lapse, namely in the form of a statement concerning the violation of a right or an apology.
- No. 73 A contract on the assignment of a claim, the basis of which is a change in the party of the creditor with respect to such claim, is governed by the general provisions of the Civil Code applicable to contractual relationships, and since Section 261(6) of the Commercial Code, in the wording effective until December 31, 2000, refers to the denominated contracts conditioned as contract types by the Civil Code, the assignment of a claim between entrepreneurs in connection with their entrepreneurial activities does not constitute such (denominated) contract.
Following the cancellation of Decree No. 484/2000 Coll. by the Constitutional Court the amount of the attorney's fee shall be determined according to Decree No. 177/1996 Coll., as amended, when deciding on the reimbursement of the cost of the proceedings.
- No. 74 An owner shall be entitled to compensation for the limitation of the ownership right in case of regulated rent for a flat where the regulated rent in the local environment, while taking into account all circumstances, does not permit the owner to cover at least the costs reasonably expended on the maintenance and repair of real property in a commensurate time period and to achieve commensurate profit. Whereas such compensation need not always be equal to the difference between common and regulated rent.
- No. 75 The liability of a member of the board of directors for damage inflicted as a result of dividend payout in conflict with the provisions of Section 65a or Section 178 of the Commercial Code (Section 179(1) of the Commercial Code) constitutes liability for the violation of the obligation to exert due and diligent care.
- No. 76 In principle, the condition of the plurality of the debtor's creditors is not fulfilled if the second creditor (claimed by the insolvency petitioner) expresses himself or herself in the insolvency proceedings in the sense that he or she does not wish to seek the reimbursement of appurtenances of negligible value pertaining to a claim already settled by the debtor.
- No. 77 The period of 5 years stipulated by the Insolvency Act to the debtor for the settlement of the creditors' claims when discharge is approved by means of an instalment plan represents a final (utmost) deadline, whereas the commencement of such period in each insolvency case is always determined by the date of the first instalment specified in the decision approving such discharge.
When the debtor, within the period of effect of the approved discharge by means of an instalment plan, is unable to pay the monthly instalments envisaged according to the approved discharge despite duly fulfilling the duties indicated in Section 412(1) and (3) of the Insolvency Act, this shall not constitute a reason for following the procedure laid down in Section 418(1)(a) of the Insolvency Act. However, the procedure pursuant to Section 418(1)(b) of the Insolvency Act is not excluded thereby.

